

INICIJALNO IZVJEŠĆE
O PRIMJENI
EUROPSKE SOCIJALNE POVELJE
U REPUBLICI HRVATSKOJ.

Ministarstvo gospodarstva, rada i poduzetništva

***Revidirani obrazac za izradu izvješća koja se podnose
na temelju članka 21. Europske socijalne povelje¹***

(Popunjava se na engleskom ili francuskom jeziku.)

Za razdoblje od siječnja 2003. godine. do prosinca 2004. godine koje podnosi Vlada Republike Hrvatske na temelju članka 21. Europske socijalne povelje, o mjerama koje se poduzimaju u svrhu primjene prihvaćenih odredaba Europske socijalne povelje čija je isprava o ratifikaciji ili odobrenju položena dana 26. veljače 2003. godine.

Ovo izvješće obuhvaća i primjenu onih odredaba u sljedećim nematičnim teritorijima za koje je, u skladu sa člankom 34., naznačeno da se na njih primjenjuju:

U skladu sa člankom 23. Povelje, primjerci ovog izvješća dostavljeni su:

- *Savezu samostalnih sindikata Hrvatske*
- *Nezavisnim hrvatskim sindikatima*
- *Hrvatskoj udruzi sindikata*
- *Maticu hrvatskih sindikata javnih službi*
- *Udruzi radničkih sindikata Hrvatske*
- *Sindikatu usluga UNI-Cro*
- *Hrvatskoj udruzi poslodavaca*

Izvješća sastavljena na temelju ovoga obrasca trebala bi, u odnosu na svaku prihvaćenu odredbu Europske socijalne povelje, pružiti sve korisne informacije o mjerama usvojenim radi osiguravanje njene primjene, s time da se posebno navedu:

- *svi zakoni ili drugi propisi, kolektivni ugovori i druge odredbe koje pridonose takvoj primjeni;*
- *sve sudske odluke o načelnim pitanjima koja se odnose na te odredbe;*
- *sve činjenične informacije pomoću kojih je moguće ocijeniti u kojem se opsegu te odredbe primjenjuju; to se osobito odnosi na pitanja naznačena u ovome obrascu.*

---

¹ Usvojen 24. studenoga 1999. na 689. sastanku zamjenika ministara.

Uz izvješća ugovornih stranaka potrebno je dostaviti glavne zakone i druge propise na kojima se temelji primjena prihvaćenih odredaba Povelje. Oni se mogu poslati u izvorniku, a prijevod na jedan od službenih jezika Vijeća Europe može se zatražiti u iznimnim okolnostima.

U svojim odgovorima vlade bi trebale, gdje god je to moguće, izričito navesti:

- tiču li se oni samo položaja njihovih državljana ili se jednako primjenjuju i na državljane drugih ugovornih stranaka (vidi Prilog Povelji, točke 1. i 2.);*
- vrijede li oni za čitavo nacionalno područje, uključujući i nematična područja na koja se Povelja primjenjuje na temelju članka 34., ako takva područja postoje;*
- primjenjuju li se oni na sve kategorije osoba koje se nalaze u domaćaju odredbe.*

Za svaki članak i stavak obrazac navodi one slučajeve kad država obvezana određenim međunarodnim konvencijama o radu (International Labour Conventions) može smatrati dovoljnim da dostavi primjerke mjerodavnih izvješća o primjeni tih konvencija podnesenih MOR-u, ukoliko ona obuhvaćaju isto područje primjene kao i mjerodavne odredbe Povelje.

Zatražene informacije, a posebno statistički podaci, trebali bi se, ako nije drukčije navedeno, dostaviti za razdoblje obuhvaćeno ovim izvješćem.

Kad se za bilo koju odredbu traže statistički podaci, a ako nema potpunih statističkih podataka, podrazumijeva se da vlade mogu dostaviti podatke ili procjene koje se temelje na ad hoc studijama, specijaliziranim anketama ili anketama na temelju uzorka, odnosno na drugim znanstveno valjanim metodama, i to kad god smatraju da bi informacije prikupljene na taj način mogle biti od koristi.

Izvješća bi se koliko je god to moguće trebala dostavljati elektronskom poštom na adresu social.charter@coe.int, a trebalo bi poslati i disketu u Word formatu. Ako to nije moguće, ugovorne se stranke mole da svoja izvješća podnesu u pet primjeraka, a priloge u dva primjerka.

Molimo ugovorne stranke da:

- što se tiče prvog izvješća, odgovore na sva pitanja koja se pojavljuju u ovome obrascu;*
- što se tiče naknadnih izvješća, ažuriraju informacije koje su dostavljene u prethodnom izvješću.*

Članak 1.: Pravo na rad

Radi osiguranja učinkovitog ostvarivanja prava na rad, ugovorne stranke se obvezuju:

- 1. priznati jednim od svojih glavnih ciljeva i odgovornosti postizanje i održavanje što je moguće više i stabilnije razine zaposlenosti, pri tome nastojeći ostvariti punu zaposlenost;*
- 2. djelotvorno štiti pravo radnika da zarađuju za svoj život slobodno izabranim radom;*
- 3. uspostaviti ili održavati besplatne službe zapošljavanja za sve radnike;*
- 4. osigurati ili promicati odgovarajuću profesionalno usmjeravanje, izobrazbu i rehabilitaciju.*

Zakonodavstvo Republike Hrvatske

1. Ustav Republike Hrvatske

Ustavom su, u poglavlju pod nazivom Zaštita ljudskih prava i temeljnih sloboda, svima u Republici Hrvatskoj zagwarantirana prava i slobode, neovisno o njegovoj rasi, boji kože, spolu, jeziku, vjeri, političkom ili drugom uvjerenju, nacionalnom ili socijalnom podrijetlu, imovini, rođenju, naobrazbi, društvenom položaju.

Člankom 54. Ustava RH propisano je da svatko ima pravo na rad i slobodu rada, te svatko bira poziv i zaposlenje isvakomu je pod jednakim uvjetima dostupno svako radno mjesto i dužnost. Ujedno je zabranjen prisilni i obvezatni rad (članak23.).

2. Međunarodni ugovori

Republika Hrvatska ratificirala je slijedeće konvencije Međunarodne organizacije rada:

- Konvenciju br. 29 o prisilnom ili obveznom radu Međunarodne organizacije rada, 1930 (N.N.-Međunarodni ugovori 2/94, 5/00)
- Konvenciju br.100 o jednakosti plaća radnika i radnica za rad jednake vrijednosti Međunarodne organizacije rada, 1951 (N.N.-Međunarodni ugovori br.6/96,3/00)
- Konvenciju br.105 o ukinuću prinudnog rada, 1957 (N.N.-Međunarodni ugovori br.12/96,7/97)
- Konvenciju br.106. o tjednom odmoru u trgovini i uredima, 1957 (N.N.-Međunarodni ugovori br.6/95,3/02)
- Konvenciju br.111 o diskriminaciji u odnosu na zaposlenje i zanimanje Međunarodne organizacije rada, 1958 (N.N.-međunarodni ugovori br.2/94, 5/00)
- Konvenciju br.122 o politici zapošljavanja Međunarodne organizacije rada, 1964 (N.N.-međunarodni ugovori br.6/95, 3/02)
- Konvenciju br. 132 o plaćenom godišnjem odmoru (revidirana) Međunarodne organizacije rada, 1970 (N.N.-međunarodni ugovori br.2/94, 5/00)
- Konvenciju br. 159 o profesionalnoj rehabilitaciji i zapošljavanju osoba s invaliditetom Međunarodne organizacije rada, 1983 (N.N.-međunarodni ugovori br.2/94, 11/03)
- Konvenciju br. 182 o zabrani i trenutnim djelovanjima za ukidanje najgorih oblika dječjeg rada Međunarodne organizacije rada, 1999 (N.N.-međunarodni ugovori br.5/01)

i druge međunarodne ugovore:

- Međunarodni pakt o gospodarskim, socijalnim i kulturnim pravima, New York, 16. prosinca 1966 (N.N.-međunarodni ugovori 12/93)
- Konvencija o ropstvu, Ženeva, 25. rujna 1926 (Zbirka ugovora Kraljevine Jugoslavije 1929.

str.607)

- Konvencija o ropstvu potpisana u Ženevi 25. rujna 1926. izmijenjena Protokolom, New York, 7. prosinca 1953 (SL FNRJ-MU i drugi sporazumi, br. 4/56)
- Dopunska konvencija o ukidanju ropstva, trgovine robljem i ustanova i prakse sličnih ropstvu, Ženeva, 7. rujna 1956. (SL FNRJ-MU i drugi sporazumi, br. 7/58)
- Konvencija o ukidanju svih oblika diskriminacije žena (CEDAW) New York, 18. prosinca 1979 (SL SFRJ-Međunarodni ugovori, br.11/81); izmjena članak20.st. 1. usvojena u New Yorku, 18. prosinca 1979. godine (N.N.-Međunarodni ugovori 12/93,15/03)
- Fakultativni protokol uz Konvenciju o ukidanju svih oblika diskriminacije žena (N.N.-međunarodni ugovori 3/01, 4/01)
- Konvencija protiv torture i drugih okrutnih, nečovječnih ili ponižavajućih postupaka ili kažnjavanja (N.N.-međunarodni ugovori 14/07)
- Fakultativni protokol uz Konvencija protiv torture i drugih okrutnih, nečovječnih ili ponižavajućih postupaka ili kažnjavanja (N.N.-međunarodni ugovori 2/05)

3. Primarno zakonodavstvo

- Zakon o posredovanju pri zapošljavanju i pravima za vrijeme nezaposlenosti (N.N. br. 32/02, 86/02 ispr., 114/03, 151/03 ispr.)
- Zakon o radu (N.N. br. 137/04-pročišćeni tekst)
- Zakon o izvršavanju kazne zatvora (N.N. br. 190/03-pročišćeni tekst)
- Zakon o izvršavanju zaštitnog nadzora i rada za opće dobro na slobodi (N.N. br.128/99)
- Zakon o profesionalnoj rehabilitaciji i zapošljavanju osoba s invaliditetom (N.N. br. 143/02)
- Zakon o izmjenama i dopunama zakona o profesionalnoj rehabilitaciji i zapošljavanju osoba s invaliditetom (N.N. br. 33/05)
- Zakon o ravnopravnosti spolova (N.N. br. 116/03)

4. Sekundarno zakonodavstvo

- Nacionalna politika zapošljavanja prihvaćena od Zastupničkog doma Hrvatskog državnog sabora na sjednici održanoj 27. veljače 1998. godine
- Prvi program mjera aktivne politike u zapošljavanju i dopuna i razrada istog programa (N.N. br. 26/00)
- Dodatne i nove mjere aktivne politike u zapošljavanju (N.N. br. 26/00)
- Program poticanja zapošljavanja Vlade RH
- Statut hrvatskog zavoda za zapošljavanje (N.N. br. 86/03)
- Pravilnik o načinu izvršavanja kazne zatvora uz nastavak rada zatvorenika kod poslodavca ili kod obavljanja vlastite djelatnosti (N.N. br. 81/02)
- Pravilnik o načinu rada i odgovornosti, izobrazbi i evidenciji povjerenika i pomoćnika povjerenika, izboru pomoćnika povjerenika, matici i osobniku osuđenika (N.N. br. 43/01)
- Pravilnik o vrstama i uvjetima rada za opće dobro na slobodi (N.N. br. 43/01).
- Nacionalni akcijski plan zapošljavanja koji je Vlada usvojila u prosincu 2004. godine
- Nacionalna strategija – jedinstvene politike za osobe s invaliditetom od 2003.-2006. godine (NN 13/03)
- Nacionalni program za Rome

Članak 1. stavak 1.

A. Naznačite, molimo vas, koju politiku vaša vlada slijedi u nastojanju da postigne i održi punu zaposlenost. Dopunite to potankostima o mjerama i programima koji se provode kako bi se postigla što je moguće viša i stabilnija razina zaposlenosti.

Molimo vas da po mogućnosti naznačite kako su se kretali ukupni izdaci za politiku zapošljavanja tijekom posljednjih pet godina, uključujući odgovarajuće udjele "aktivnih" (otvaranje novih radnih mjesta, izobrazba, itd.) i "pasivnih" (novčana naknada, itd.) mjera.

Naznačite, molimo vas, koje se mjere aktivne politike zapošljavanja poduzimaju kako bi se olakšao pristup zaposlenju onim skupinama koje su najviše izložene nezaposlenosti ili koje su najviše pogođene njome (npr. žene, mladež², stariji radnici, dugotrajno nezaposlene osobe³, invalidne osobe, useljenici i/ili etničke manjine). Molimo vas da nam date naznake o broju korisnika tih mjera i, ako je to moguće, informacije o njihovom djelovanju na zaposlenost.

A. (politika zapošljavanja tijekom posljednjih 5 godina)

Prvi program mjera aktivne politike zapošljavanja

Program poticajnih mjera u zapošljavanju, Hrvatski zavod za zapošljavanje provodi od lipnja 1998. godine temeljem Nacionalne politike zapošljavanja prihvaćene od Zastupničkog doma Hrvatskog državnog sabora na sjednici održanoj 27. veljače 1998. godine. Zastupnički je dom Hrvatskog državnog sabora "obvezao Vladu Republike Hrvatske da u 1998. godini izradi i provede program poticajnih mjera za novo zapošljavanje u poduzećima i obrtničkim radnjama".

Polazeći od navedenih zadaća Hrvatskoga državnoga Sabora, Vlada Republike Hrvatske je na sjednici održanoj 23. travnja 1998. godine prihvatila Prvi program mjera u provedbi Nacionalne politike zapošljavanja koji obuhvaća:

I. Program poticajnih mjera:

- A. Mjera 1.
- B. Mjera 2.
- C. Mjera 3.

II. Mjere na tržištu rada – mjere za smanjenje troška rada (ukidanje vodnog doprinosa na plaću, ukidanje doprinosa na dječji doplatok iz plaće, ukidanje doprinosa za HGK, smanjenje doprinosa za mirovinsko osiguranje sa 21,5 na 18 %, smanjenje doprinosa na zdravstveno osiguranje sa 18% na 16%)

III. Mjere za rješavanje viškova među zaposlenicima

IV. Modernizacija institucija na tržištu rada

---

² U dobi od petnaest do dvadeset i četiri godine.

³ Osobe koje su bez zaposlenja više od godinu dana i koje traže zaposlenje.

V. Aktivnosti u provedbi mjera za zapošljavanje nezaposlenih hrvatskih branitelja iz Domovinskog rata (samozapošljavanje, obrazovanje, zapošljavanje, dosjela poljoprivrednog zemljišta i druge aktivnosti).

OSTALI PROGRAMI HRVATSKOG ZAVODA ZA ZAPOSŁJAVANE U PROVEDBI NACIONALNOG PROGRAMA ZAPOSŁJAVANJA

A. Drugi program mjera s novim ciljanim skupinama nezaposlenih:

1. Mjera 1D1. - vježbenici u državnoj upravi i javnim ustanovama
2. Mjera 1D2. - osobe KV, VKV zanimanja bez radnog iskustva
3. Mjera 5. – ženske osobe iznad 45 godina starosti i 20 godina radnog staža, te muške osobe iznad 50 godina starosti i 25 godina radnog staža
4. Mjera 6. – invalidne osobe
5. Mjera 7. – mjere za slabije razvijena područja RH i Grad Vukovar

Paket dodatnih mjera bio je u provedbi od listopada do prosinca 2001.

B. Program poticanja samozapošljavanja

C. Program kreditiranja malog i srednjeg poduzetništva

- o programi se financiraju iz izvornih prihoda HZZ-a u obliku kredita, a temeljem Odluke o uvjetima i načinu korištenja kredita za poticanje zapošljavanja sa sjednice Upravnog vijeća HZZ-a održane 26. 11. 1998. godine, a koja je objavljena u N.N. br. 162/1998

D. Program rješavanja viškova radnika

E. Organiziranje javnih radova

Temeljem navedenog, Zavod je operacionalizirao i provodio mjere iz Prvog programa od lipnja 1998. i to:

Mjera 1. – zapošljavanje nezaposlenih osoba bez radnog iskustva

Mjera 2. – sufinanciranje uvođenja u posao ili osposobljavanje nezaposlenih osoba

Mjera 3. – stručno osposobljavanje, prekvalifikacija i dokvalifikacija za poznatog i nepoznatog poslodavca

Od 8. listopada 1998. provodi se i Mjera 4.- sufinanciranje zapošljavanja nezaposlenih hrvatskih branitelja, te nezaposlene djece i supružnika poginulih i nestalih branitelja

Od 17. studenoga 1998. uvodi se jednokratna isplata od 2000 DEM za svakog novozaposlenog na neodređeno vrijeme. Odlukom vlade RH od 19.12.1999. godine prihvaćen je drugi program mjera aktivne politike zapošljavanja koje je Zavod operativno provodio od listopada do prosinca 2001. godine.

OPIS MJERA I PROVEDBENI KRITERIJI

Mjera 1. i 1.1. – sufinanciranje zapošljavanja mladih osoba (do 30 godina starosti) bez radnog iskustva

Provedbom mjera je sufinancirano 37,20% troška rada u trajanju od 12 mjeseci, uz uvjet dvostrukog zadržavanja sufinancirane osobe u radnom odnosu. Ukoliko se radilo o zapošljavanju nezaposlene osobe iz evidencije koja ima zakonsku obvezu pripravničkog stažiranja, obveza sufinanciranja i zadržavanja u radnom odnosu su određene zakonskom

dužinom trajanja pripravničkog stažiranja u najduljem trajanju od 24 mjeseca. Mjerom 1.1 financiralo i sufinanciralo se zapošljavanje mladih osoba KV/VKV stupnja stručne spreme u obrtništvu, u trajanju od 24 mjeseca na način da se prvih 6 mjeseci poslodavcu financira kompletan trošak rada temeljem neto plaće od 1.500,00 kuna, a narednih 18 mjeseci povrat doprinosa na i iz bruto plaće.

Ovom mjerom sufinancirano je zapošljavanje 8318 nezaposlenih osoba iz evidencije Zavoda.

Mjera 2. – sufinanciranje zapošljavanja uvođenjem u posao odnosno osposobljavanjem

Zapošljavanje osoba iz evidencije nezaposlenih sufinancirano je primjenom Mjere 2. kroz programe uvođenja u posao ili osposobljavanja u visini doprinosa na i iz bruto plaće radnika (37,20%) u najdužem trajanju do 12 mjeseci, uz obvezu dvostrukog zadržavanja u radnom odnosu.

Ovom mjerom bilo je obuhvaćeno 8231 osoba iz evidencije nezaposlenih Zavoda.

Mjera 3. – sufinanciranje programa stručnog osposobljavanja, prekvalifikacije i dokvalifikacije

S ciljem osiguranja kadrova deficitarnih zanimanja potrebnih na tržištu rada, te smanjenja nezaposlenih osoba suficitarnih zanimanja iz evidencije nezaposlenih bili su u provedbi programi stručnog osposobljavanja, prekvalifikacije i dokvalifikacije za poznatog i nepoznatog poslodavca. Navedene obrazovne aktivnosti mogu se provoditi kod poslodavaca koji prelaze na nove proizvodne programe ili višu tehnologiju, a u cilju zadržavanja postojećih radnih mjesta i sprečavanja dolaska radnika koji ne udovoljavaju uvjetima novog radnog mjesta na evidenciju nezaposlenih.

Ovom mjerom obuhvaćeno je 5518 osoba.

Mjera 4. – sufinanciranje zapošljavanja razvojačenih hrvatskih branitelja, te djece i supružnika nestalih i poginulih branitelja Domovinskog rata

Mjerom su obuhvaćeni svi nezaposleni branitelji, nezaposlena djeca i supružnici poginulih i nestalih u domovinskom ratu. Mjerom je sufinancirano 70% iznosa bruto plaće i doprinosa na bruto plaću u prvoj godini rada i 50% navedenih iznosa u drugoj godini rada.

Ovom mjerom obuhvaćeno je 3682 osoba iz ciljane skupine.

Mjera 5. – sufinanciranje zapošljavanja ženskih osoba do 45 godina starosti i muških osoba do 50 godina starosti

Mjerom su bile obuhvaćene sve nezaposlene osobe navedene dobi, koje su bile najmanje 6 mjeseci u evidenciji Zavoda. Mjerom je sufinancirana bruto plaću radnika u iznosu od 100% temeljem 2.500 kuna neto plaće i sveukupne doprinose poreza na i iz plaće u trajanju od 6 mjeseci, te ako poslodavac radnika zadrži u radnom odnosu, poslodavcu se vrši povrat doprinosa na i iz bruto plaće radnika za razdoblje od 12 mjeseci (Mjera 2.)

Ovom mjerom obuhvaćeno je 105 nezaposlenih osoba iz evidencije.

Mjera 6. – sufinanciranje zapošljavanja osoba s invaliditetom

Mjerom su obuhvaćene invalidne osobe po rješenju nadležnog organa čija je invalidnost utvrđena do 15 godine života (djeca i omladina sa smetnjama u razvoju), te ostale invalidne osobe po rješenju nadležnog organa (invalidi domovinskog rata, invalidi rada sa smanjenom radnom sposobnošću, mirnodobski vojni invalidi i civilni ratni invalidi). Visina subvencije - 80% troškova nastave (instruktaže) i materijalnih troškova osposobljavanja, kao i dio plaće radnika u visini iznosa minimalne novčane pomoći za vrijeme osposobljavanja u trajanju od 12 mjeseci za prvu skupinu invalidnih osoba;

Ovom mjerom bile su obuhvaćene 4 nezaposlene osobe.

Mjere aktivne politike zapošljavanja isplaćena sredstva od 1998. do 30.06.2004.							
Mjera	M 1.	M 2.	M 3.	M 4.	M 5.	M 6.	ukupno
1998	356.567	426.751	1.765.338	68.182			2.616.838
1999.	39.560.832	31.096.416	17.676.639	39.133.587			127.467.474
2000.	63.790.262	42.486.057	2.866.770	79.686.536			188.829.625
2001.	14.988.588	6.134.040	10.987.816	52.074.297			84.184.741
2002.	9.014.641	7.028.256	3.480.603	13.607.091	2.208.646	5.700	35.344.937
2003.	2.502.668	622.741	47.646	5.034.818	767.342	20.824	8.996.039
01.01.2004 do 30.06.2004.	378.761		32.500	2.365.543	22.914		2.799.718
ukupno	130.592.319	87.794.261	36.857.312	191.970.054	2.998.902	26.524	450.239.372

Program poticanja zapošljavanja

Na prijedlog Hrvatskog zavoda za zapošljavanje i nadležnog Ministarstva rada i socijalne skrbi, na sjednici održanoj 10. siječnja 2002. godine Vlada Republike Hrvatske, donijela je Zaključak kojim se donosi Program poticanja zapošljavanja, koji bi trebao promijeniti negativne trendove nezaposlenosti i utjecati na povećanje zapošljivosti određenih ciljanih skupina. Cilj programa je poticati zapošljavanje mladih osoba visoke stručne spreme, kraće i kvalitetnije studiranje, povratak u mjesto prebivališta, stimulirati ostanak mladih u RH, pružiti mogućnost stjecanja primijenjenih znanja i postizanja samostalnosti u zvanjima za koja su se školovali, poticati zapošljavanje mladih osoba obrtničkih zanimanja, uskladiti potrebe tržišta rada za deficitarnim zanimanjima kroz programe obrazovanja, te posebice poticati zapošljavanje starijih osoba, osoba s invaliditetom i razvojačenih branitelja domovinskog rata.

A – "S faksa na posao"

Ciljana skupina obuhvaća sve osobe s visokom stručnom spremom do 27 godina starosti koje su završile studij unutar prosječnog roka određenog za pohađani fakultet u protekloj godini. Osobe mogu biti iz evidencije nezaposlenih ako nemaju odrađen pripravnički staž u propisanom trajanju ili studenti koji su u tekućoj godini diplomirali. Skupina sadrži 5 mjera.

Mjera A1 ("Dvojčeki") odnosi se na zapošljavanje u državnoj upravi i javnim poduzećima radi pripreme mladih za zamjenu umirovljenih radnika. Uvjet za primanje subvencije je unutarnji ustroj prihvaćen od nadležnog tijela, te popis radnih mjesta za koje je propisana visoka stručna sprema s popisom osoba koje s tih radnih mjesta odlaze u mirovinu. Subvencija iznosi 60 posto osnove za uplatu doprinosa za produženo mirovinsko osiguranje za visoku stručnu spremu, i to 20 mjeseci za državnu upravu i 12 mjeseci za javna poduzeća.

Mjera A2 obuhvaća zapošljavanje na istraživačkim projektima u privatnom i državnom sektoru. Projekti koje provode tijela državne uprave i javna poduzeća moraju biti verificirani od nadležnog tijela, a projekti koje provode poslodavci moraju biti navedeni u srednjoročnom planu. Subvencija iznosi 80 posto osnove za uplatu doprinosa za produženo mirovinsko osiguranje za visoku stručnu spremu u razdoblju trajanja projekta, a najdulje 24 mjeseca.

Mjera A3 potiče zapošljavanje na područjima od posebne državne skrbi i područjima gdje postoje potrebe za deficitarnim zanimanjima. Poslodavac je obvezan zadržati isti broj radnika na neodređeno vrijeme 12 mjeseci od podnošenja zahtjeva. Subvencija iznosi 80 posto osnove za uplatu doprinosa za produženo mirovinsko osiguranje za visoku stručnu spremu u prvoj godini rada, 60 posto u drugoj, te 40 posto u trećoj. Osim toga, poslodavac može dobiti jednokratni iznos od 1.000 eura ako zadrži osobu 12 mjeseci nakon isteka razdoblja subvencije, a zaposlena osoba može dobiti 2.500 eura za preseljenje.

Mjera A4 odnosi se na zapošljavanje u privatnom sektoru i tijelima lokalne uprave i samouprave, te poduzećima u njihovom vlasništvu. Poslodavac je obvezan zadržati isti broj radnika na neodređeno vrijeme 12 mjeseci od podnošenja zahtjeva. Subvencija iznosi 60 posto osnove za uplatu doprinosa za produženo mirovinsko osiguranje za visoku stručnu spremu, te 1.000 eura ako poslodavac zadrži osobu u radnom odnosu daljnjih 12 mjeseci.

Mjera A5 odnosi se na kreditiranje samozapošljavanja. Osim kredita, ona uključuje pomoć u definiranju poduzetničkog poduhvata, te praćenje i savjetovanje u prvoj godini poslovanja. Potrebno je dodati da se konkretni iznos (potencijalne) subvencije u programu A određuje u okviru sustava "vaučera" na temelju brzine zapošljavanja u određenom zanimanju, te na temelju toga vraća li se dotična osoba u mjesto prebivališta.

Mjerom A. do 31.05.2005. godine, zaposleno je 5364 osoba.

B – "Iz učionice u radionicu"

Mjera B usmjerena je na zapošljavanje osoba KV zanimanja bez radnog iskustva koje su na evidenciji nezaposlenih najmanje 6 mjeseci, odnosno koje će u tekućoj godini završiti školovanje. Poslodavac je obvezan zadržati osobu u radnom odnosu do kraja razdoblja subvencije, te zadržati isti broj radnika na neodređeno vrijeme 18 mjeseci od dana predaje zahtjeva. Subvencija iznosi 100 posto bruto plaće u trajanju od 6 mjeseci temeljem 1.500 kuna neto plaće, a nakon toga u visini doprinosa na i iz bruto plaće u trajanju od 18 mjeseci.

Mjerom B. do 31.05.2005. godine zaposleno je 11745 osoba.

C – "Učenjem do posla za sve"

Mjera C1 potiče zapošljavanje osoba do 30 godina starosti, te s radnim stažem do 6 mjeseci u zanimanju ili do 12 mjeseci izvan zanimanja. Mjera se odnosi ponajprije na programe pripravničkog stažiranja. Poslodavac ima obvezu zadržati osobu u radnom odnosu do kraja

razdoblja subvencioniranja, te zadržati isti broj zaposlenih na neodređeno vrijeme 18 mjeseci od dana predaje zahtjeva. Subvencija se određuje u visini doprinosa na i iz bruto plaće u trajanju pripravničkog stažiranja.

Mjerom C1. do 31.05.2005. godine zaposleno je 6286 osoba.

Mjera C2 obuhvaća subvencioniranje obrazovnih aktivnosti – uvođenja u posao, te stručnog osposobljavanja, dokvalifikacije, prekvalifikacije i stručnog usavršavanja za poznatog i nepoznatog poslodavca. Korisnici mjere mogu biti sve osobe s više od 30 dana na evidenciji nezaposlenih, bez obzira na godine starosti, razinu stručne spreme i prethodno radno iskustvo. Osim toga, korisnici mogu biti i zaposlene osobe koje poslodavci žele zadržati. Poslodavac se obvezuje zadržati osobu u radnom odnosu u razdoblju dvostruko duljem od razdoblja subvencioniranja, te zadržati isti broj zaposlenih na neodređeno vrijeme. Subvencija se isplaćuje u visini doprinosa na i iz bruto plaće prema vremenu trajanja aktivnosti, a najdulje 12 mjeseci.

Mjerom C2. do 31.05.2005.. godine zaposleno je 47061 osoba.

D – "Iskustvom do profita"

Ova mjera odnosi se na zapošljavanje ženskih osoba starijih od 45 godina i muških osoba starijih od 50 godina, koje su nezaposlene više od 6 mjeseci. Poslodavac je obavezan zadržati osobu u radnom odnosu do kraja subvencioniranog razdoblja, te zadržati isti broj zaposlenih na neodređeno vrijeme 18 mjeseci od predaje zahtjeva. Subvencija iznosi 100 posto plaće temeljem 2.500 kuna neto plaće tijekom 6 mjeseci, te u visini doprinosa na i iz bruto plaće sljedećih 12 mjeseci.

Mjerom D. do 31.05.2005. godine zaposleno je 5803 osoba.

E – "Šansa i za nas"

Mjera E1 potiče zapošljavanje invalidnih osoba čija je invalidnost utvrđena do 15. godine života. Subvencija obuhvaća 80 posto troškova osposobljavanja, te dio plaće u visini minimalne novčane naknade za vrijeme osposobljavanja u trajanju od 12 mjeseci. Za zadržavanje osobe u radnom odnosu 12 mjeseci poslodavac dobiva 1.000 eura, a za zadržavanje 24 mjeseca dvostruko.

Mjera E2 odnosi se na zapošljavanje osoba s invaliditetom i osoba s faktorom otežane zapošljivosti. Osim dijela troškova osposobljavanja, subvencija obuhvaća 1.000 eura za zadržavanje osposobljene osobe u radnom odnosu 12 mjeseci.

Mjerom E. do 31.05.2005. godine zaposleno je 315 osoba.

F – "Posao za branitelje"

Ciljana skupina obuhvaća nezaposlene hrvatske branitelje, te nezaposlenu djecu i supružnike poginulih i nestalih hrvatskih branitelja. Subvencija iznosi 70 posto bruto plaće u prvoj godini, te 50 posto u drugoj, uz jednokratni iznos od 1.000 eura ako poslodavac zadrži osobu u radnom odnosu daljnjih 12 mjeseci. Poslodavac se obvezuje zadržati zaposlenu osobu do kraja subvencioniranog razdoblja, te zadržati isti broj zaposlenih na neodređeno vrijeme 12 mjeseci od predaje zahtjeva.

Mjerom F. do 31.05.2005. godine zaposleno je 8602 osoba.

Program poticanja zapošljavanja isplaćena sredstva do 30.06.'04							
Program	A	B	C	D	E	F	ukupno
2002.	10.078.048	3.118.656	22.058.124	16.057.798	1.198.521	9.257.378	61.700.000
2003.	50.819.320,67	9.296.890,31	143.468.141,00	51.879.307,73	2.671.920,41	78.869.975,31	337.000.000
od 01.01.2004. do 30.06.2004.	28.180.666,24	5.274.118,39	80.580.573,22	28.976.012,98	1.961.062,95	52.678.533,37	197.650.000
ukupno	89.078.034,91	17.689.664,70	246.106.838,20	96.913.118,71	5.831.504,36	140.805.886,60	596.420.000

PRAVA ZA VRIJEME NEZAPOSLENOSTI

"PASIVNA MJERA" (novčana naknada)

Prava nezaposlenih osoba uređena su Zakonom o posredovanju pri zapošljavanju i pravima za vrijeme nezaposlenosti (N.N. br. 32/02, 86/02, 114/03 i 151/03).

Zakonom je utvrđeno obvezno osiguranje za slučaj nezaposlenosti za sve radnike u radnom odnosu. To se osiguranje provodi na načelu solidarnosti, te obuhvaća pravo na novčanu naknadu, mirovinsko osiguranje, novčanu pomoć i naknadu troškova za vrijeme obrazovanja, jednokratnu novčanu pomoć i naknadu putnih i selidbenih troškova, te zdravstveno osiguranje koje se ostvaruje prema propisima o zdravstvenom osiguranju.

Novčana naknada

a) Stjecanje prava na novčanu naknadu

Pravo na novčanu naknadu stječe nezaposlena osoba pod uvjetom da u trenutku prestanka radnog odnosa ima najmanje 9 mjeseci rada u posljednja 24 mjeseca.

Uvjet prethodnog rada ne mora ispuniti žena koja u trenutku prestanka radnog odnosa ima dijete koje nije navršilo godinu dana života. Međutim, ove osobe moraju ispuniti sve druge uvjete utvrđene Zakonom za priznavanje prava na novčanu naknadu, te ne mogu pravo na novčanu naknadu ostvarivati po drugim propisima.

Nezaposlena osoba mora se u roku od 30 dana od dana prestanka radnog odnosa, prestanka bolovanja, odnosno rodiljnog dopusta nakon prestanka radnog odnosa prijaviti Zavodu, te podnijeti zahtjev za novčanu naknadu. Ako zbog opravdanih razloga propusti rok od 30 dana, može se prijaviti i podnijeti zahtjev u roku od 8 dana od dana prestanka razloga koji je prouzročio propuštanje roka, a najkasnije 60 dana od dana propuštanja roka.

Pravo na novčanu naknadu ne može ostvariti nezaposlena osoba kojoj je radni odnos prestao njezinom krivnjom ili sporazumom.

b) Trajanje novčane naknade

Nezaposlena osoba, ovisno o ukupnom vremenu provedenom na radu, ostvaruje pravo na novčanu naknadu od 76 do 390 dana.

Izuzetak od ovog pravila su:

- nezaposlena osoba (muškarac) koja je provela na radu 35 godina, odnosno nezaposlena osoba (žena) koja je provela na radu 30 godina. Međutim, u prijelaznom razdoblju od 2002. do 2007. povećava se vrijeme provedeno na radu za jednu godinu, pa tako u 2002. vrijeme provedeno na radu za muškarca je 30 godina, a za ženu 25 godina, a u 2007. za muškarca 35 godina, a za ženu 30 godina. Ove osobe imaju pravo na novčanu naknadu sve do ponovnog zaposlenja, odnosno dok ne nastupi neki od slučajeva propisan Zakonom za prestanak prava na ovu naknadu.
- žena koja u trenutku prestanka radnog odnosa ima dijete koje nije navršilo godinu dana života ima pravo na novčanu naknadu najdulje do godine dana života djeteta.

c) Visina novčane naknade

Visinu novčane naknade čini prosjek obračunate plaće, umanjen za obvezne doprinose za puno radno vrijeme koju je nezaposlena osoba ostvarila u posljednja tri mjeseca provedena na radu. Međutim, ako se ne može utvrditi prosjek obračunate plaće, utvrđuje se novčana naknada u visini prosječne novčane naknade isplaćene u Zavodu u prethodnom mjesecu.

Najniži iznos novčane naknade ne može biti niži od 20% iznosa prosječne plaće isplaćene u gospodarstvu Republike Hrvatske prema posljednjem službeno objavljenom podatku, a najviši iznos novčane naknade utvrđuje svojom odlukom ministar nadležan za rad, uz prethodno mišljenje Gospodarsko-socijalnog vijeća i suglasnost ministra nadležnog za financije.

d) Jednokratni dodatak

Nezaposlenoj osobi kojoj je radni odnos prestao zbog poslovno ili osobno uvjetovanog otkaza pripada uz utvrđenu visinu novčane naknade i pravo na jednokratni dodatak u iznosu dvije, četiri ili šest najviših mjesečnih naknada ako je provela na radu kod posljednjeg poslodavca 20 i više godina, 25 i više godina odnosno 30 i više godina.

e) Produžetak prava na novčanu naknadu

Nakon isteka razdoblja primanja novčane naknade, trajanje prava na novčanu naknadu produžava se, ako u tijeku primanja te naknade nastupe sljedeće okolnosti:

- ženi za vrijeme trudnoće i nakon poroda za razdoblje do godine dana života djeteta, te dva mjeseca od poroda mrtvog djeteta, odnosno smrti djeteta prije navršene godine dana života djeteta. Trajanje ovoga prava se produžuje pod istim uvjetima u slučaju ponovnih trudnoća,
- za vrijeme privremene nesposobnosti za rad, najduže 3 mjeseca.

2. Mirovinsko osiguranje

Zakonom je utvrđeno pravo na mirovinsko osiguranje određenim kategorijama osoba, i to:

- nezaposlenoj osobi koja je ostvarila pravo na novčanu naknadu i ispunjava uvjet godina života za stjecanje prava na starosnu mirovinu, dok ne stekne prvi uvjet mirovinskog staža za starosnu mirovinu, ali najdulje u trajanju 5 godina,
- nezaposlenoj ženi koja u trenutku prestanka radnog odnosa odnosno službe ima dijete koje nije navršilo godinu dana života, do godinu dana života djeteta.

3. Druga prava za vrijeme nezaposlenosti

Zakonom je uređeno pravo nezaposlene osobe na novčanu pomoć i naknadu troškova za vrijeme obrazovanja, te jednokratnu novčanu pomoć i naknadu putnih i selidbenih troškova.

a) Novčana pomoć i naknada troškova za vrijeme obrazovanja

Nezaposlena osoba koju je Zavod uputio na obrazovanje, ima u tijeku trajanja toga obrazovanja pravo na novčanu pomoć u visini najniže novčane naknade koju isplaćuje Zavod.

b) Naknada putnih i selidbenih troškova

Nezaposlena osoba kojoj Zavod nije u mogućnosti osigurati zaposlenje u mjestu prebivališta, a koja sama ili posredovanjem Zavoda nađe zaposlenje u drugom mjestu ima pravo na jednokratnu novčanu pomoć, te na naknadu putnih ili selidbenih troškova za sebe, bračnog druga i djecu, od mjesta prebivališta do mjesta zaposlenja.

U slijedećoj tablici prikazan je prosječan broj korisnika novčane naknade i isplaćena sredstva u razdoblju od 01. siječnja 1999. do 30. svibnja 2005. godine.

NOVČANA NAKNADA - BROJ KORISNIKA I ISPLAĆENA SREDSTVA		
Godina	Prosječni broj korisnika NN	Isplaćena sredstva za NN - u kunama
1999.	54.257	544.368.061
2000.	63.396	649.269.051
2001.	70.369	730.926.095
2002.	80.795	863.804.183
2003.	67.977	764.001.570
2004.	70.446	866.420.423
I.-V. 2005.	78.774	479.404.463

B. Naznačite, molimo vas, kretanja zaposlenosti⁴ koja obuhvaćaju sve sektore gospodarstva. U vezi s time, naznačite, koliko je god to moguće, stopu aktivnosti⁵, stopu

⁴ Vidjeti definiciju zaposlenosti usvojenu na Trinaestoj međunarodnoj konferenciji statističara rada (Ženeva, 1982.) ili sve daljnje verzije.

zaposlenosti⁶, te podatke o zaposlenosti razvrstane po regijama, spolu, dobi, statusu u pogledu zaposlenja (zaposlen, samozaposlen), vrsti zaposlenja (puno radno vrijeme, nepuno radno vrijeme, na neodređeno i određeno vrijeme, privremeno), te po sektoru djelatnosti.

Naznačite, molimo vas, kako se kretao broj i postotak nezaposlenih osoba u vašoj zemlji, uključujući i udio nezaposlenih u ukupnoj radnoj snazi.

Razvrstajte, molimo vas, podatke o nezaposlenim osobama po regijama, kategoriji, spolu, dobi i duljini nezaposlenosti.

Opća kretanja u gospodarstvu i na tržištu rada

Pokazatelj	Razdoblje	Promjena (%)
Realni bruto domaći proizvod	2004/2003	3,8
Indeks fizičkog obujma industrijske proizvodnje	Siječanj-Travanj 2005/Siječanj-Travanj 2004	1.8
Indeks realnog prometa u trgovini na malo	Siječanj-Travanj 2005/Siječanj-Travanj 2004	1.1
Broj zaposlenih u pravnim osobama	Siječanj-Travanj 2005/Siječanj-Travanj 2004	0.3
Broj zaposlenih u obrtu i slobodnim prof.	Travanj 2005/Travanj 2004	2.1
Broj nezaposlenih na evidenciji HZZ-a	Siječanj-Svibanj 2005/Siječanj-Svibanj 2004	2.2
Broj nezaposlenih na evidenciji HZZ-a	Svibanj 2005/Svibanj 2004	1.0

ZAPOSLENICI (ukupno)						
	zaposleni	zaposlenici	neodređeno	određeno	sezonski	povremeno
2002/I	1520697	1154089	1038544	99123	8265	8157
2002/II	1533657	1179497	1041012	120633	11396	6456
2003/I	1538069	1162223	1029950	115261	9297	7715
2003/II	1534695	1166101	1035188	116317	9347	5249
2004/I	1582978	1201171	1052468	133515	12076	3111
2004/II	1542437	1189379	1045462	125498	12807	5612

ZAPOSLENICI (muški)						
	zaposleni	zaposlenici	neodređeno	određeno	sezonski	povremeno
2002/I	845784	625060	557562	55643	5501	6355

⁵ Stopu aktivnosti predstavlja ukupna radna snaga izražena kao postotak stanovništva u dobi od 15 godina i više, a koja živi u privatnim kućanstvima. Radna se snaga definira kao zbroj broja zaposlenih i nezaposlenih osoba.

⁶ Stopu zaposlenosti predstavlja postotak zaposlenih osoba u stanovništvu u dobi od 15 do 64 godina koje živi u privatnim kućanstvima.

2002/II	839122	628625	554584	65331	5591	3120
2003/I	858301	637808	565495	62956	5501	3856
2003/II	842670	634032	556520	70105	3962	3446
2004/I	878998	659952	577992	74284	6306	1370
2004/II	853707	651807	575427	67936	5599	2845

ZAPOSLENICI (žene)						
	zaposleni	zaposlenici	neodređeno	određeno	sezonski	povremeno
2002/I	674913	529029	480983	43480	2764	1802
2002/II	694535	550872	486428	55303	5805	3336
2003/I	679768	524415	464456	52304	3797	3859
2003/II	692024	532069	478668	46212	5386	1804
2004/I	703980	541218	474477	59231	5771	1740
2004/II	688730	537573	470035	57562	7208	2768

izvor: Anketa o radnoj snazi koju provodi Državni zavod za statistiku

napomena: zaposlenici su razvrstani prema odgovoru na pitanje rade li na neodređeno, određeno vrijeme,

sezonski ili povreme:

ostatak do ukupnog broja zaposlenih odnosi se na samozaposlene i pomažuće obiteljske radnike

MJERE AKTIVNOSTI STANOVNIŠTVA PREMA DOBI I SPOLU, OD 2002. DO PRVOG POLUGODIŠTA 2004.															
MEASURES OF THE ACTIVITY OF THE POPULATION BY AGE GROUPS AND SEKS, 2002 - FIRST HALF-YEAR 2004															
%	Stope aktivnosti					Stope zaposlenosti					Stope nezaposlenosti				
	<i>Activity rates</i>					<i>Employment/population ratios</i>					<i>Unemployment rates</i>				
	2002./I.	2002./II	2003./I.	2003./II.	2004./I.	2002./I.	2002./II	2003./I.	2003./II.	2004./I.	2002./I.	2002./II	2003./I.	2003./II.	2004./I.
Ukupno															
<i>Total</i>															
Ukupno	50,9	50,9	50,3	50,2	51,1	43,1	43,5	43,2	43	44	15,2	14,4	14,1	14,4	13,8
15 – 24	37,6	39,9	37,8	38,4	39,5	23,8	26,2	24,3	24,7	26,5	36,6	34,4	35,9	35,8	32,9
25 – 49	83,5	83,3	82,7	83,2	83,7	72,1	72,6	72,5	72,6	73,1	13,7	12,9	12,4	12,8	12,7
50 – 64	40,6	43	43	44,2	46	37	39,3	39,2	40,2	42,1	8,8	8,5	8,8	9	8,4
65 i više	6,9	5,8	7	6,9	7,6	6,8	5,8	7	6,9	7,5	.	.	.	.	.
15 – 64	62,3	62,9	62,2	62,4	63,8	52,6	53,6	53,2	53,2	54,7	15,6	14,8	14,5	14,9	14,2
Muškarci															
<i>Males</i>															
Ukupno	58,7	58,5	58,5	58,1	59,3	50,8	50,7	51	50,3	52	13,4	13,3	12,8	13,3	12,4
15 – 24	41,3	42,6	41,7	42,4	43,9	27,1	27,6	27,6	27,8	30,9	34,3	35,1	33,8	34,3	29,7
25 – 49	88,5	88,1	88	88,6	88,7	78,4	78,4	78,7	78,6	78,9	11,4	11	10,6	11,3	11,1
50 – 64	52	55,4	56,2	55,1	58,4	47,7	50,6	51,2	50,1	53,5	8,3	8,6	8,8	9,2	8,3
65 i više	9,5	8	9,3	9,8	9,7	9,3	7,9	9,2	9,8	9,7	.	.	.	.	.
15 – 64	68,8	69,6	69,3	69,1	70,9	59,4	60,1	60,2	59,6	61,8	13,7	13,6	13,1	13,8	12,8
Žene															
<i>Females</i>															
Ukupno	43,9	44,1	42,9	43,3	43,7	36,2	37,1	36,1	36,5	37	17,4	15,8	15,8	15,7	15,4
15 – 24	33,7	37,1	33,7	34,2	34,6	20,3	24,6	20,7	21,3	21,7	39,8	33,6	38,7	37,7	37,3
25 – 49	78,6	78,6	77,6	78	78,7	65,9	66,9	66,5	66,7	67,3	16,2	14,9	14,4	14,5	14,6
50 – 64	30,4	32,5	31,1	34,5	35,1	27,5	29,8	28,3	31,4	32,1	9,6	8,3	8,9	8,8	8,5
65 i više	5,2	4,4	5,5	5	6,2	5,2	4,3	5,5	5	6,2	.	.	.	.	.
15 – 64	56	56,5	55,3	56,1	56,8	46	47,4	46,3	47	47,8	17,9	16,1	16,3	16,2	16

STRUKTURA ZAPOSLENIH PREMA PODRUČJIMA NKD-a I SEKTORU VLASNIŠTVA

PERSONS IN EMPLOYMENT BY THE NCEA AND BY SECTOR OF OWNERSHIP

%	Ukupno					Državni sektor i sektor u pretvorbi					Privatni sektor				
	<i>Total</i>					<i>Sector of state ownership and sector in transition</i>					<i>Private sector</i>				
	2002./I	2002./II	2003./I	2003./II	2004./I	2002./I	2002./II	2003./I	2003./I	2004./I	2002./I	2002./II	2003./I	2003./II	2004./I
Ukupno ¹⁾	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100
Poljoprivreda, lov i šumarstvo	15,2	14,5	16,5	16,5	16,6	3,7	2,6	4,1	4	3,1	22,3	21,5	23,2	23,2	23,3
Ribarstvo	((0,3))	((0,4))	((0,3))	((0,3))	((0,4))	.	.	.	.	.	((0,5))	((0,6))	((0,4))	((0,4))	((0,6))
Rudarstvo i vađenje	(0,5)	(0,6)	(0,8)	(0,6)	((0,5))	((1,0))	((1,0))	((1,5))	((1,1))	((0,7))	((0,3))	((0,4))	((0,3))	((0,4))	((0,4))
Prerađivačka industrija	20,4	20,5	19,7	18,4	19,2	15,7	15	13,7	12	12,9	23,3	23,7	22,9	21,8	22,3
Opskrba električnom energijom, plinom i vodom	1,6	1,9	1,6	2	1,7	4,1	4,7	4,5	5,7	4,9	.	.	.	.	.
Građevinarstvo	7,2	6,6	8,1	8,1	8,2	3,6	3,8	4,8	3,5	3,8	9,4	8,2	9,9	10,6	10,4
Trgovina na veliko i malo; popravak motornih vozila i motocikla te predmeta za osobnu uporabu i kućanstvo	13,7	14,2	13,9	13,8	13,5	3,8	3,6	3,5	3,7	2,8	19,7	20,4	19,5	19,1	18,8
Hoteli i restorani	5,7	5,6	5,4	5,6	5,5	(2,8)	(3,3)	(2,8)	(3,1)	(2,4)	7,5	6,9	6,8	6,9	7
Prijevoz, skladištenje i veze	6,9	7	6,4	6,8	6,6	10,5	11,2	9,7	10,5	10,4	4,6	4,6	4,7	4,7	4,8
Financijsko posredovanje	2,4	2,2	2,2	2	2,2	(3,1)	(2,4)	(2,1)	(2,9)	(2,4)	(2,0)	2,1	2,2	1,6	2,1

Poslovanje nekretninama, iznajmljivanje i poslovne usluge	3,9	4,2	4,1	4,3	4	(1,9)	(2,0)	((1,8))	((1,7))	((1,6))	5,1	5,4	5,3	5,6	5,2
Javna uprava i obrana; obvezno socijalno osiguranje	7,1	7,4	6,4	6,2	6,7	18,5	19,9	18,4	17,8	20	-	-	-	-	-
Obrazovanje	5,8	5,7	5,3	5,5	5,6	14,5	14,4	14,3	15,2	16,4	((0,5))	((0,5))	((0,4))	((0,5))	((0,3))
Zdravstvena zaštita i socijalna skrb	5,4	5,4	5,6	5,8	5,3	11,4	11,6	13,1	13,7	12,6	(1,7)	(1,8)	1,5	(1,7)	(1,6)
Ostale društvene, socijalne i osobne uslužne djelatnosti	3,4	3,3	3,3	3,6	3,7	5,3	4,2	5,4	5	5,8	2,3	2,7	2,1	2,9	2,7
Privatna kućanstva sa zaposlenim osobljem	((0,4))	((0,4))	(0,3)	((0,2))	((0,2))	-	-	-	-	-	((0,6))	((0,7))	((0,5))	((0,4))	((0,2))
Izvanteritorijalne organizacije i tijela	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.

Izvor: Državni zavod za statistiku, Anкета o radnoj snazi, podaci od 2002. do 2004./I.

ZAPOSLENI PREMA SEKTORU VLASNIŠTVA, POLOŽAJU U ZAPOSLENJU I SPOLU															
<i>PERSONS IN EMPLOYMENT BY SECTOR OF OWNERSHIP, STATUS IN EMPLOYMENT AND SEX</i>															
u tis.															
'000															
	Ukupno					Muškarci					Žene				
	<i>Total</i>					<i>Males</i>					<i>Females</i>				
	2002./I.	2002./II	2003./I.	2003./II.	2004./I.	2002./I.	2002./II	2003./I.	2003./II.	2004./I.	2002./I.	2002./II	2003./I.	2003./II.	2004./I.
Zaposleni	1 521	1 534	1 538	1 535	1 583	846	839	858	843	879	675	695	680	692	704
Zaposlenici	1 154	1 179	1 162	1 166	1 201	625	629	638	634	660	529	551	524	532	541
Samozaposleni	294	286	313	314	331	200	193	203	196	205	95	92	110	118	126
Pomažući članovi	72	69	62	55	51	21	17	17	13	14	51	51	45	42	37
Zaposleni	943	965	1 002	1 004	1 057	541	543	576	571	603	402	422	426	433	454
Zaposlenici	576	611	627	636	675	320	333	356	363	384	256	278	271	273	291
Samozaposleni	294	286	313	314	331	200	193	203	196	205	95	92	110	118	126
Rade sami	211	216	237	242	254	141	144	145	142	148	69	72	91	99	106
Zapošljavaju radnike	84	70	77	72	77	59	49	58	54	58	25	21	19	19	20
Pomažući članovi	72	69	62	55	51	21	17	17	13	14	51	51	45	42	37
Zaposlenici	578	568	536	531	526	305	296	282	271	276	273	272	253	259	250
Državni sektor	539	535	511	503	502	282	277	267	254	260	258	258	244	249	242
Sektor u pretvorbi	38	33	25	27	24	23	19	16	17	16	15	14	9	10	9

Izvor: Državni zavod za statistiku, Anketa o radnoj snazi, podaci od 2002. do 2004./I.

NEZAPOSLENI PREMA DOBNIM SKUPINAMA I SPOLU					
<i>UNEMPLOYED PERSONS BY AGE GROUPS AND SEX</i>					
<i>u tis.</i>					
<i>000</i>					
	2002./I.	2002./II	2003./I.	2003./II	2004./I.
Ukupno <i>Total</i>					
Ukupno	273	259	253	259	253
15 – 24	79	77	76	77	71
25 – 49	166	152	146	148	150
50 – 64	27	29	31	33	32
65 i više	.	.	.	.	.
15 – 64	272	258	253	258	253
Muškarci <i>Males</i>					
Ukupno	131	129	126	130	125
15 – 24	42	43	41	42	37
25 – 49	73	68	65	68	69
50 – 64	16	18	19	20	19
65 i više	.	.	.	.	.
15 – 64	130	129	126	130	125
Žene <i>Females</i>					
Ukupno	142	130	127	129	128
15 – 24	37	34	35	35	34
25 – 49	93	84	80	80	81
50 – 64	12	12	12	13	13
65 i više	.	.	.	.	.
15 – 64	142	130	127	129	128

Izvor: Državni zavod za statistiku, Anкета o radnoj snazi, podaci od 2002. do 2004./I.

NEZAPOSLENI PREMA DULJINI TRAŽENJA POSLA
UNEMPLOYED PERSONS BY DURATION OF JOB SEARCH

	Ukupno, tis.					Ukupno, %				
	Total, '000					Total percentage				
	2002./I.	2002./II.	2003./I.	2003./II.	2004./I.	2002./I.	2002./II.	2003./I.	2003./II.	2004./I.
Ukupno	273	259	253	259	253	100	100	100	100	100
Našli posao ¹⁾	((5))	((3))	((6))	((4))	((5))	((1,8))	((1,0))	((2,6))	((1,6))	((2,2))
Manje od 1 mjeseca	((7))	-10	((7))	((11))	((9))	((2,7))	-3,8	((2,8))	((4,2))	((3,4))
1 – 3 mjeseca	29	49	32	46	37	10,5	19,1	12,8	17,8	14,6
4 – 6 mjeseci	33	23	31	26	34	12	8,8	12,1	10,1	13,5
7 – 12 mjeseci	43	37	41	34	43	15,6	14,2	16,1	13	17,1
13 – 24 mjeseca	46	40	36	36	27	17	15,4	14,4	13,9	10,9
25 i više mjeseci	108	97	99	102	97	39,7	37,4	39,2	39,3	38,3

1) Prema međunarodnoj metodologiji i osobe koje su našle posao, a nisu počele raditi u vrijeme provođenja ankete, smatraju se nezaposlenima.

Izvor: Državni zavod za statistiku, Anketa o radnoj snazi, podaci iz 2002. i 2003.

U sljedećoj tablici prikazani su osnovni pokazatelji tržišta rada u Hrvatskoj dobiveni iz rezultata svih dosad provedenih (i obrađenih) Anketa o radnoj snazi odnosno za razdoblje od 1996. do 2004. godine.

Osnovni pokazatelji aktivnosti stanovništva prema ARS-u od 1996. do 2004. godine

Godina	Stopa aktivnosti			Stopa zaposlenosti			Stopa nezaposlenosti		
	Ukupno	Muškarci	Žene	Ukupno	Muškarci	Žene	Ukupno	Muškarci	Žene
1996.	56,2	64,9	48,6	50,6	58,7	43,5	10,0	9,5	10,5
1997.	54,7	62,7	47,6	49,3	56,9	42,7	9,9	9,5	10,4

1998./I.	53,2	61,5	45,9	47,2	54,7	40,7	11,2	11,1	11,3
1998./II.	52,9	60,6	46,3	46,8	54,2	40,4	11,6	10,7	12,6
1999./I.	51,8	59,2	45,5	45,3	52,0	39,5	12,6	12,1	13,2
1999./II.	51,9	59,3	45,3	44,3	51,3	38,2	14,5	13,5	15,7
2000./I.	50,4	57,8	43,8	42,8	49,7	36,6	15,1	14,1	16,3
2000./II.	51,1	59,0	44,2	42,4	49,6	36,1	17,0	15,9	18,2
2001./I.	49,0	57,1	41,8	41,5	49,2	34,7	15,3	13,9	17,0
2001./II.	50,3	58,7	43,0	42,1	50,3	35,0	16,3	14,4	18,7
2002./I.	50,9	58,7	43,9	43,1	50,8	36,2	15,2	13,4	17,4
2002./II.	50,9	58,5	44,1	43,5	50,7	37,1	14,4	13,3	15,8
2003./I.	50,3	58,5	42,9	43,2	51,0	36,1	14,1	12,8	15,8
2003./II.	50,2	58,1	42,3	43,0	50,3	36,5	14,4	13,3	15,7
2004./I.	51,1	59,3	43,7	44,0	52,0	37,0	13,8	12,4	15,4
2004./II.	49,9	57,2	43,4	43,0	50,4	36,4	13,8	11,9	16,0

Prema posljednjim objavljenim podacima Ankete o radnoj snazi, Hrvatska je u drugoj polovici 2004. godine imala 1.789.000 ekonomski aktivnih stanovnika. Od tog broja 969.000 je bilo muškaraca, a 820.000 je bilo žena. Stopa ukupne ekonomske aktivnosti u Hrvatskoj je za drugu polovicu 2004. godine iznosila 49,9 %. Pri tom je stopa ekonomske aktivnosti žena je čak 13,8 postotnih bodova niža od istovjetne stope muškaraca, što je jedan od pokazatelja njihove inferiornosti na tržištu rada.

Potrebno je također istaknuti da je stopa ekonomske aktivnosti u tranzicijskome razdoblju općenito bila u opadanju, što je, uostalom vidljivo iz prethodnog prikaza. Tako je npr. 1996. godine ona iznosila 56,2 %, a 2001. godine je pala na 49,7 %. Iduće godine (2002.) je povećana na 50,9 %, da bi 2003. ponovo bio zabilježen pad. Također je povećana u prvoj polovici 2004. g. da bi u drugoj pala.

Zaposlenost

Prema podacima Ankete o radnoj snazi, Hrvatska je u drugoj polovici 2004. godine imala 1.542.000 zaposlenih stanovnika. Od tog broja 854.000 je bilo muškaraca, a 689.000 je bilo žena. Stopa ukupne zaposlenosti u Hrvatskoj je za drugu polovicu 2004. godine iznosila 43 %. Pri tom je stopa zaposlenosti muškaraca iznosila 50,4 %, a žena 36,4 %. Dakle, slično kao i kod ekonomske aktivnosti, stopa zaposlenosti žena je čak 14,% niža od istovjetne stope muškaraca.

Ono što smo istakli kod dinamike stopa ekonomske aktivnosti vrijedi i za zaposlenost. Stopa zaposlenosti je u tranzicijskome razdoblju također opadala. Tako je npr. 1996. godine iznosila 50,6 %, a 2001. godine je pala na 41,8 %. Iduće godine (2002.) je povećana na 43,3 %, da bi 2003. ponovo bio zabilježen pad. Ipak, u prvoj polovici 2004. bila je povećana, da bi se u drugoj polovici smanjila.

Što se statusa u zaposlenosti tiče, struktura zaposlenog stanovništva se ne mijenja značajno. Većinu zaposlenih osoba u Hrvatskoj permanentno čine zaposlenici, tj. radnici zaposleni kod poslodavaca, što je vidljivo iz sljedećeg prikaza.

Zaposleni prema položaju u zaposlenosti (godišnji prosjek 1996.-2003.)

Godina	Zaposleni		Zaposlenici		Samozaposleni		Pomažući članovi	
	Broj	Udio	Broj	Udio	Broj	Udio	Broj	Udio
1996.	1.540.319	100	1.100.000	71,4	318.000	20,6	122.000	7,9
1997.	1.593.000	100	1.180.000	74,1	294.000	18,5	119.000	7,5
1998.	1.543.500	100	1.163.500	75,4	285.000	18,5	96.000	6,2
1999.	1.491.500	100	1.121.000	75,2	286.000	19,2	90.750	6,1
2000.	1.553.000	100	1.182.500	76,1	294.500	19,0	76.500	4,9
2001.	1.469.000	100	1.113.000	75,8	286.500	19,5	70.500	4,8
2002.	1.527.500	100	1.166.500	76,4	290.000	19,0	70.500	4,6
2003.	1.536.500	100	1.164.000	75,8	313.500	20,4	58.500	3,8
2004./I	1.583.000	100	1.201.000	78,1	331.000	20,9	51.000	3,2
2004./II	1.542.000	100	1.189.000	77,1	319.000	20,7	34.000	2,2

Dakle, od 1.542.000 zaposlenih, koliko je Hrvatska imala u drugoj polovici 2004. godine, 1.189.000 ili 77,1 % bilo je zaposlenika, 319.000 ili 20,7% činile su samozaposlene osobe i 34.000 ili 2,2 % bilo je pomažućih članova. U prethodnim godinama udio zaposlenika i samozaposlenih nije značajno varirao. Međutim, udio pomažućih članova kontinuirano se smanjuje. Tako su 1996. godine 7,9 % svih zaposlenih činili pomažući članovi, a 2004. godine tek 3,2 %. Prema podacima ARS-a, većina njih (oko 89 %) radi u poljoprivredi, lovni i šumarstvu.

Struktura zaposlenih osoba po sektorima djelatnosti u drugom polugodištu 2004. godine bila je sljedeća: 54,1 % radilo je u uslužnom djelatnostima, 30 % u nepoljoprivrednim i 15,9 % radilo je u poljoprivrednim djelatnostima.

Poput drugih europskih zemalja, Hrvatska podatke o nezaposlenosti objavljuje na temelju dva izvora odnosno dva načina mjerenja. Svaki od ovih načina provodi se po točno utvrđenim postupcima i definicijama. Prvi način mjerenja temelji se na Anketi o radnoj snazi (ARS) koju

od 1996. godine na uzorku kućanstava provodi Državni zavod za statistiku (DZS) prema preporukama, metodama i definicijama Međunarodne organizacije rada. Anketa je 1996. i 1997. provedena jedanput u godini, a od 1998. ona se provodi kontinuirano s polugodišnjom obradom, tj. rezultati se objavljuju dva puta godišnje za prvo i drugo polugodište. Drugi način mjerenja nezaposlenosti zasniiva se na administrativnim izvorima, tj. evidencijama koje prema važećim zakonskim propisima vodi Hrvatski zavod za zapošljavanje.

Prema posljednjim podacima Ankete o radnoj snazi, u Hrvatskoj je u drugoj polovici 2004. godine bilo ukupno 246.000 nezaposlenih, što je 5 posto manje nego u drugoj polovici 2003. godine. Stopa ukupne nezaposlenosti u drugoj polovici 2004. godine iznosila je 13,8 %, što je za 0,6 postotnih bodova manje nego u drugoj polovici 2003. godine. Za žene stopa nezaposlenosti iznosila je 16% a za muškarce 11,9 %.

Prema podacima Hrvatskoga zavoda za zapošljavanje, u prvih pet mjeseci 2005. godine u Hrvatskoj je prosječan broj nezaposlenih bio 1 posto veći nego u istom razdoblju prethodne godine. Na kraju tog razdoblja, u svibnju, bilo je 308.311 registriranih nezaposlenih osoba, što je 1 % manje nego u istom mjesecu 2004. godine.

U sljedećoj tablici prikazana je struktura registriranih nezaposlenih osoba po spolu u razdoblju od 2002. do 2005. godine.

Prosječan broj nezaposlenih osoba po spolu od 2002. do 2005. godine

Spol	2002.		2003.		2004.		2005. I-V	
	Broj	%	Broj	%	Broj	%	Broj	%
Muškarci	176.753	45,4	140.080	42,5	129.028	41,6	135.733	58,0
Žene	212.988	54,6	189.719	57,5	180.847	58,4	187.213	42,0
UKUPNO	389.741	100,0	329.799	100,0	309.875	100,0	322.946	100,0

U prvom polugodištu 2004. u Hrvatskome zavodu za zapošljavanje bile su evidentirane 183.972 nezaposlene žene, dakle 6,9 % manje nego u istom razdoblju 2003. godine. Tijekom 2003. u Zavodu je bilo prijavljeno prosječno mjesečno 189.719 žena ili 10,9% manje nego tijekom 2002. godine. Potrebno je napomenuti da je dinamika pada ženske nezaposlenosti krajem 2002. i tijekom 2003. godine bila sporija u odnosu na ukupnu nezaposlenost. Posljedica takvih kretanja je kontinuirano povećanje udjela žena u registriranoj nezaposlenosti. Tako je 2002. godine udio žena u ukupnoj registriranoj nezaposlenosti iznosio 54,6 %, 2003. godine 57,5%, a u I. polugodištu 2004. godine 58,3 %.

U sljedećoj tablici prikazana je struktura registriranih nezaposlenih osoba po dobi u razdoblju od 2002. do 2004. godine.

Prosječan broj nezaposlenih osoba po dobi od 2002. do 2004. godine

Dob	2002.		2003.		2004.	
	Broj	%	Broj	%	Broj	%
Od 15 do 19	28.249	7,2	17.867	5,4	17.854	5,8

Od 20 do 24	69.070	17,7	52.347	15,9	46.175	14,9
Od 25 do 29	54.393	14,0	43.473	13,2	39.589	12,8
Od 30 do 34	46.841	12,0	38.124	11,6	34.096	11,0
Od 35 do 39	46.430	11,9	39.131	11,9	35.530	11,5
Od 40 do 44	43.716	11,2	38.014	11,5	35.031	11,3
Od 45 do 49	45.067	11,6	41.160	12,5	39.430	12,7
50 i više	55.975	14,4	59.683	18,1	62.170	20,1
UKUPNO	389.741	100,0	329.799	100,0	309.875	100,0

U 2004. godini u skupini registriranih nezaposlenih osoba bilo je prosječno mjesečno: 17.854 (5,8 %) osoba od 15 do 19 godina, 46.175 (14,9 %) od 20 do 24 godine, 39.589 (12,8 %) od 25 do 29 godina, 34.096 (11,0 %) od 30 do 34 godine, 35.530 (11,5 %) od 35 do 39 godina, 35.031 (11,3 %) od 40 do 44 godine, 39.430 (12,7 %) od 45 do 49 godina i 62.170 (20,6 %) osoba u dobi od 50 i starijih od 50 godina. Dakle, mlade osobe (do 24 godine) činile su 20,7 % ukupne populacije nezaposlenih, što je 0,6 postotnih bodova manje nego 2003. godine. Potrebno je napomenuti da se broj i udio najmlađe dobne skupine nezaposlenih osoba posljednjih godina znatno smanjio u ukupnoj nezaposlenosti, dok broj i udio najstarije dobne skupine raste. Tako je udio ove dobne skupine povećan s 14,4 % u 2002. godini na 20,1 % u 2004. godini.

U sljedećoj tablici prikazana je struktura registriranih nezaposlenih osoba po trajanju nezaposlenosti u razdoblju od 2002. do 2004. godine.

Trajanje nezaposlenosti	31. 12. 2002.		31. 12. 2003.		31.12. 2004.	
	Broj	%	Broj	%	Broj	%
Do 3 mjeseca	49.748	13,6	60.272	18,9	60.306	19,0
Od 3 do 6 mjeseci	42.593	11,6	37.445	11,7	41.414	13,0
Od 6 do 9 mjeseci	26.249	7,2	19.096	6,0	19.235	6,1
Od 9 do 12 mjeseci	30.954	8,5	16.562	5,2	20.186	6,4
Od 1 do 2 godine	75.787	20,7	51.454	16,1	48.841	15,4
Od 2 do 3 godine	43.892	12,0	39.817	12,5	30.788	9,7
Više od 3 godine	96.939	26,5	94.038	29,5	96.807	30,5
UKUPNO	366.162	100,0	318.684	100,0	317.577	100,0

Trajanje nezaposlenosti značajno je obilježje za praćenje ove pojave, jer duže trajanje nezaposlenosti ima izrazito nepovoljne, mnogostruke posljedice i na pojedinca i na razvoj društva općenito. Potkraj 2004. godine u ukupnom broju evidentiranih nezaposlenih osoba na posao do 3 mjeseca čekalo je 60.306 osoba (19,0 %), od 3 do 6 mjeseci 41.414 (13,0 %), od 6 do 9 mjeseci 19.235 (6,1 %), od 9 do 12 mjeseci 20.186 (6,4 %), od 1 do 2 godine 48.841 (15,4 %), od 2 do 3 godine 30.788 (9,7 %) i 96.807 (30,5 %) osoba čekalo je na posao preko 3 godine.

Trajanje nezaposlenosti unekoliko je različito s obzirom na stupanj stručne naobrazbe. Pokazalo se da je ono u korelaciji s razinom obrazovanja. Obično je kratkotrajna nezaposlenost (do jedne godine) najučestalija kod osoba završenih fakulteta, a radnici s najnižim obrazovanjem (nezavršenom i završenom osnovnom školom) najduže čekaju na posao.

U sljedećoj tablici prikazana je struktura prosječne registrirane nezaposlenosti osoba po županijama u razdoblju od 2002. do 2004. godine.

Županija	2002.		2003.		2004.	
	Broj	%	Broj	%	Broj	%
Zagrebačka	20.696	5,3	15.728	4,8	13.453	4,3
Krapinsko-zagorska	8.979	2,3	6.710	2,0	5.849	1,9
Sisačko-moslavačka	21.482	5,5	18.961	5,7	18.794	6,1
Karlovačka	16.591	4,3	14.345	4,3	13.100	4,2
Varaždinska	12.476	3,2	10.870	3,3	10.412	3,4
Koprivničko-križevačka	9.362	2,4	7.936	2,4	7.891	2,5
Bjelovarsko-bilogorska	14.608	3,7	11.994	3,6	11.384	3,7
Primorsko-goranska	21.645	5,6	18.070	5,5	17.702	5,7
Ličko-senjska	4.372	1,1	3.355	1,0	3.454	1,1
Virovitičko-podravska	10.943	2,8	10.230	3,1	9.716	3,1
Požeško-slavonska	7.602	2,0	6.053	1,8	5.446	1,8
Brodsko-posavska	20.035	5,1	16.914	5,1	15.876	5,1
Zadarska	16.507	4,2	13.435	4,1	11.954	3,9
Osječko-baranjska	37.417	9,6	33.458	10,1	32.481	10,5
Šibensko-kninska	14.262	3,7	12.487	3,8	10.820	3,5
Vukovarsko-srijemska	23.929	6,1	21.242	6,4	20.183	6,5
Splitsko-dalmatinska	49.291	12,6	43.706	13,3	40.810	13,2
Istarska	10.028	2,6	6.432	2,0	6.182	2,0
Dubrovačko-neretvanska	10.759	2,8	9.089	2,8	8.171	2,6
Međimurska	8.332	2,1	7.316	2,2	7.347	2,4
Grad Zagreb	50.425	12,9	41.468	12,6	38.850	12,5
UKUPNO	389.741	100,0	329.799	100,0	309.875	100,0

U svim promatranim godinama najveći apsolutni i relativni broj evidentiranih nezaposlenih osoba prosječno mjesečno imali su Splitsko-dalmatinska županija, Grad Zagreb i Osječko-baranjska županija. Tako je u 2004. godini najviše nezaposlenih osoba prosječno mjesečno zabilježeno u Splitsko-dalmatinskoj županiji (40.810 ili 13,2 % od ukupnog broja u Hrvatskoj) i Gradu Zagrebu (38.850 ili 12,4 %), a najmanji u Ličko-senjskoj županiji (3.454 ili 1,1 %).

C) Naznačite, molimo vas, kretanja u pogledu broja i naravi slobodnih radnih mjesta u vašoj zemlji.

Ukupan broj slobodnih radnih mjesta prijavljenih Hrvatskom zavod za zapošljavanje smanjio se sa 174.150 u 2002. godini na 130.453 u 2003. godini, a potom na 116.744 u 2004. godini. Smanjivanje se nastavilo i u 2005. godini, ali u manjoj mjeri. U prvih pet mjeseci 2004. godine broj prijavljenih slobodnih radnih mjesta iznosio je 55.488, a u istom razdoblju 2005. godine 55.203.

Ukupan broj prijavljenih slobodnih radna mjesta od 2002 do 2005. godine

Prijavljena radna mjesta	
Godina	Broj
2002.	174.150
2003.	130.453
2004.	116.744
2004.I-V	55.408
2005.I-V	55.203

Gledano prema Nacionalnoj klasifikaciji djelatnosti, tijekom 2004. godine najveći broj zaprimljenih prijava slobodnih radnih mjesta pristigao je iz prerađivačke industrije (21.811 ili 18,7 %), trgovine na veliko i malo (21.721 ili 18,6 %), obrazovanja (15.515 ili 13,3 %) te hotela i restorana (14.882 ili 12,7 %). Uspoređujući s prethodnom godinom zabilježen je pad prijavljenih slobodnih radnih mjesta u svim djelatnostima osim u financijskome posredovanju (gdje bilježimo povećanje prijave za 109 radnika ili 7,7 %) i ribarstvu (za 70 radnika ili 45,8 %).

Regionalni raspored prijavljenih slobodnih radnih mjesta pokazuje da je najveći broj prijava u 2004. godini bio je u Gradu Zagrebu (17.134 ili 14,7 %), a najmanji u Ličko-senjskoj (2.451 ili 2,1 %) i Požeško-slavonskoj županiji (2.474 ili 2,1 %). U usporedbi s prethodnom godinom smanjen je broj prijavljenih potreba za radnicima u devetnaest županija a povećan samo u dvije županije, i to: Ličko-senjskoj (13,3 %) i Zagrebačkoj (3,4%).

S obzirom na rodove zanimanja sukladno Nacionalnoj klasifikaciji zanimanja (NKZ), poslodavci su tijekom 2004. godine najviše tražili radnike uslužnih i trgovačkih zanimanja (25.206 ili 21,6 %) te radnike jednostavnih zanimanja, kao što su čistači, dostavljači, transportni radnici, radnici bez zanimanja i sl. (23.491 ili 20,1 %). Relativno dobro su bili traženi i radnici zanimanja u obrtu i pojedinačnoj proizvodnji (19.637 ili 16,8 %), zatim stručnjaci i znanstvenici (17.759 ili 15,2 %) te inženjeri, tehničari i srodna zanimanja (13.389 ili 11,5 %).

Članak 1. stavak 2.

[U Prilogu ovoj Povelji utvrđeno je da se ova odredba ne može tumačiti kao da zabranjuje ili odobrava bilo koju klauzulu ili praksu sindikalne sigurnosti /union security clause or practice/.]

Ukidanje svih oblika diskriminacije u zapošljavanju

A. Dostavite, molimo vas, informacije o zakonodavnim i drugim mjerama koje se poduzimaju kako bi se osiguralo ukidanje svake diskriminacije u zapošljavanju koja bi se mogla temeljiti na spolu, socijalnom ili nacionalnom podrijetlu, političkom mišljenju, vjeroispovijedi, rasi, boji kože ili dobi, te kako bi se djelotvorno promicale jednake mogućnosti u traženju zaposlenja i u stupanju na posao.⁷

⁷ U ovom izvješću izraz "diskriminacija" treba tumačiti u smislu Konvencije MOR-a br. 111

Dostavite, molimo vas, u vezi s time informacije o postojećim sankcijama i pravnim sredstvima u slučaju diskriminacije u zapošljavanju.

Načelo ravnopravnosti pripadnika nacionalnih manjina, te garancija sloboda, jednakosti, ravnopravnosti spolova, socijalna pravda i poštivanje prava čovjeka temeljne su vrijednosti ustavnog poretka u Republici Hrvatskoj. Tako je odredbom članka 54. u vezi članka 14. Ustava svakom, neovisno o njegovoj rasi, boji kože, spolu, jeziku, vjeri, političkom ili drugom uvjerenju, nacionalnom ili socijalnom podrijetlu, imovini, rođenju, naobrazbi, društvenom položaju ili drugim osobina, zajamčeno pravo na rad i slobodu rada, kao i sloboda biranja poziva i zaposlenja, jer su svima pod istim uvjetima dostupna sva radna mjesta i dužnosti.

Nastavno tome, Zakonom o radu zabranjena je izravna ili neizravna diskriminacija osobe koja traži zaposlenje i osobe koja se zaposli na temelju rase, boje kože, spola, spolnog opredjeljenja, bračnoga stanja, porodičnih obveza, dobi, jezika, vjere, političkog ili drugog uvjerenja, nacionalnog ili socijalnog podrijetla, imovnog stanja, rođenja, društvenog položaja, članstva ili nečlanstva u političkoj stranci, članstva ili nečlanstva u sindikatu te tjelesnih ili duševnih poteškoća, a u odnosu na:

1. uvjete za zapošljavanje, uključujući kriterije i uvjete za izbor kandidata za obavljanje određenog posla, u bilo kojoj grani djelatnosti i na svim razinama profesionalne hijerarhije,
2. napredovanje na poslu,
3. pristup svim vrstama i stupnjevima stručnog osposobljavanja, dokvalifikacije i prekvalifikacije,
4. uvjete zaposlenja i rada i sva prava iz radnog odnosa i u svezi s radnim odnosom, uključujući jednakost plaća,
5. otkaz ugovora o radu,
6. prava članova i djelovanje u udrugama radnika ili poslodavaca ili u bilo kojoj drugoj profesionalnoj organizaciji, uključujući povlastice koje proizlaze iz toga članstva.

Vezano za navedenu problematiku, posebno treba istaknuti donošenje Nacionalnog programa za Rome, kojim su na području zapošljavanja zacrtani slijedeći ciljevi:

- postizanje veće zaposlenosti Roma
  - zapošljavanje većeg broja Roma u programima javnih radova
  - uključivanje Roma u programe osposobljavanja za zanimanje
  - zapošljavanje savjetnika za posredovanje pri zapošljavanju Roma
- te sufinanciranje zapošljavanja Roma.

U slučaju diskriminacije Državno odvjetništvo intervenira po službenoj dužnosti ili se predmet rješava podnošenjem privatne tužbe građana u postupku pred općinskim sudom.

Prije svega, osoba koja je bila žrtva diskriminacije može podnijeti pritužbu nadležnom ministarstvu u okviru žalbe, odnosno prigovora u drugostupanjskom postupku ili kao predstavku. Ministarstvo je obvezno odgovoriti u roku od 30 dana te odlučiti u drugostupanjskom postupku ako se radilo o žalbi, odnosno na temelju predstavke izvršiti upravni nadzor te naložiti poduzimanje potrebnih mjera za uklanjanje nepravilnosti. Ako se

dotični predmet tiče radnog prava, tužba se podnosi također nadležnomj općinskom sudu. U slučaju da se radi o radnom odnosu državnih službenika i službenika u jedinicama lokalne i područne (regionalne) samouprave, tužba se podnosi Upravnom sudu. Kad je riječ o zaposlenju, radnik/radnica osim toga može poslodavcu podnijeti pritužbu za zaštitu svog dostojanstva ako je bio/bila žrtva uznemiravanja. U slučaju kaznenoga djela, Zakon o ravnopravnosti spolova ovlašćuje Pravobranitelja za ravnopravnost spolova da Državnome odvjetništvu podnese prijedlog za pokretanje kaznenoga postupka protiv osobe koja je počinila kazneno djelo.

Ako prava stranke nad kojom je vršena diskriminacija nisu ostvarena do ove faze, ta osoba ima mogućnost i Ustavnome sudu podnijeti ustavnu tužbu. Ustavni sud ima ovlasti rješavati predmete u vezi s povredama ljudskih prava uključujući i diskriminaciju na radnom mjestu. Prema Ustavnom zakonu o Ustavnom sudu (N. N. br. 99/99 i 29/02), građani mogu podnijeti ustavnu tužbu tek pošto su iscrpili druge redovne pravne lijekove. Međutim, postoje dva važna izuzetka koja građanima daju mogućnost podnošenja ustavne tužbe čak i kad svi redovni pravni lijekovi nisu iscrpljeni. Izuzeci se primjenjuju na slučajeve kada postupak pred nadležnim sudom traje neopravdano dugo i kad se grubo vrijeđaju Ustavom zajamčena prava osobe. Odluka Ustavnog suda je konačna i njenim su donošenjem domaći pravni lijekovi iscrpljeni. Nakon toga, pravni lijek koji na kraju ostaje na raspolaganju osobi je tužba Sudu za ljudska prava u Strasbourgu.

U navedenim slučajevima diskriminacije (članak 2. Zakona o radu) i u slučaju uznemiravanja (članak 2. Zakona o radu) osoba koja traži zaposlenje može zahtijevati naknadu štete po općim propisima obveznog prava, a radnik prema odredbama članka 105. Zakona o radu.

Zakonom o radu propisana je mogućnost da osoba koja traži zaposlenje, odnosno radnik koji pretrpi štetu zbog diskriminacije može zahtijevati naknadu štete pred sudom opće nadležnosti prema općim propisima obveznog prava, koja visina se određuje sukladno postojećoj sudskoj praksi u svakom pojedinačnom postupku.

Propisima nisu utvrđene granice mogućih visina naknade štete koje bi prilikom odlučivanja u pojedinačnom sporu obvezivale nadležni sud.

Ujedno, ako osoba koja traži zaposlenje odnosno radnik u slučaju spora iznese činjenice koje opravdavaju sumnju da je poslodavac postupio protivno odredbama Zakona o radu, na poslodavcu je teret dokazivanja da nije bilo diskriminacije odnosno da je postupio u skladu s navedenim odredbama kojim su utvrđeni izuzeci od zabrane diskriminacije.

Člankom 3. Zakona o radu propisano je da se ne smatra diskriminacijom pravljenje razlike, isključenje ili davanje prvenstva u odnosu na određeni posao kada je priroda posla takva ili se posao obavlja u takvim uvjetima da karakteristike povezane s nekim od temelja za diskriminaciju predstavljaju stvari i odlučujući uvjet obavljanja posla, pod uvjetom da je svrha koja se time želi postići opravdana i uvjet odmjeren. Sve mjere predviđene Zakonom o radu ili posebnim zakonom, kao i njihove odredbe, te odredbe kolektivnih ugovora, pravilnika o radu ili ugovora o radu koje se odnose na posebnu zaštitu i pomoć određenim kategorijama radnika, a posebice one o zaštiti invalida, starijih radnika, trudnica i žena koje koriste neko od prava iz zaštite majčinstva, kao i odredbe koje se odnose naposebna prava roditelja, posvojitelja i skrbnika također se ne smatraju diskriminacijom niti smiju biti temelj diskriminacije.

Ako osoba koja traži zaposlenje odnosno radnik u slučaju spora iznese činjenice koje opravdavaju sumnju da je poslodavac postupio protivno navedenim odredbama o zabrani diskriminacije Zakona o radu, na poslodavcu je teret dokazivanja da nije bilo diskriminacije odnosno da je postupio u skladu s gore navedenim odredbama o izuzecima od zabrane diskriminacije.

Naknada štete zbog diskriminacije regulirana je na način da osoba koja traži zaposlenje može zahtijevati naknadu štete po općim propisima obveznog prava, jednako kao i radnik ukoliko pretrpi štetu na radu ili u svezi s radom.

Obzirom da je ugovor o radu ugovor obveznog prava sui generis, pri njegovoj interpretaciji, sklapanju, prestanku i u svezi s drugim pitanjima toga ugovora primjenjuju se opća načela i norme obveznog prava ako drugim zakonom, kao specijalnim ili Zakonom o radu kao općim propisom, nije drukčije određeno.

Sud pruža zaštitu radniku, ako mu je poslodavac povrijedio pravo iz ugovora o radu. Međutim radnik prije obraćanja sudu mora tražiti zaštitu prava kod poslodavca jer je to procesna pretpostavka za radni spor.

Tako je člankom 115. Zakona o radu, kao jedan od neopravdanih razloga za otkaz, između ostalog i propisano da podnošenje žalbe ili tužbe, odnosno sudjelovanje u postupku protiv poslodavca zbog povrede zakona, drugog propisa, kolektivnog ugovora ili pravilnika o radu, odnosno obraćanje radnika nadležnim tijelima izvršne vlasti, kao i obraćanje radnika zbog opravdane sumnje na korupciju ili u dobroj vjeri podnošenje prijave o toj sumnji odgovornim osobama ili nadležnim tijelima državne vlasti, ne predstavlja opravdani razlog za otkaz ugovora o radu.

Pitanje diskriminacije u zapošljavanju djelomično je regulirano i Zakonom o ravnopravnosti spolova (N.N. br. 116/03), koji zabranjuje diskriminaciju na području zapošljavanja i rada u javnom i privatnom sektoru, uključujući i državna tijela, u odnosu na uvjete za zapošljavanje, samozapošljavanje ili obavljanja zanimanja u bilo kojoj grani djelatnosti i na svim razinama profesionalne hijerarhije. Stupanjem na snagu Zakona osnovan je Ured za ravnopravnost spolova i pravobraniteljica za ravnopravnost spolova, čime je uz djelovanje Povjerenstva Vlade za ravnopravnost spolova i Odbora za ravnopravnost spolova Hrvatskog sabora utemeljen institucionalni okvir za učinkovitu zaštitu od spolne diskriminacije.

Ujedno je i Zakonom o istospolnim zajednicama (N.N. br. 116/03) zabranjena svaka diskriminacija, te time i nejednako postupanje pri zapošljavanju i na području rada, po osnovi isto-spolne zajednice, kao i činjenicu homoseksualne spolne orijentacije.

Ravnopravnost spolova

U posljednjih deset godina je u hrvatsko radno zakonodavstvo ugrađen vrlo visok standard jednakih mogućnosti za žene i muškarce u skladu sa smjernicama Europske unije, kako u području zapošljavanja, gdje odabir zanimanja uvjetuje kasniji položaj na tržištu rada i primarnu mogućnost zapošljavanja, do jednakih mogućnosti ostvarivanja radnih prava i profesionalnog i hijerarhijskog napredovanja, koji međutim još uvijek u praksi ovisi i o osiguranju dovoljnog broja ustanova i službi za brigu o djeci ili starijim članovima obitelji.

Obzirom da je zapošljavanje i žene i muškarca koji žive zajedno u obitelji najbolje rješenje za tu obitelj i njeno blagostanje, potrebno je provesti mjere kojima bi im se osiguralo usklađivanje radnih i obiteljskih obveza ponajprije razvojem servisnih službi, te potaknuti poslodavce da zapošljavaju radnike s fleksibilnim radnim vremenom i mjestom rada.

Zapošljavanje, rad i usklađivanje radnih i obiteljskih obveza

Ukupno stanovništvo u Hrvatskoj		Radno sposobno stanovništvo		Aktivno stanovništvo		Stopa zaposlenosti	
Žene	Muškarci	Žene	Muškarci	Žene	Muškarci	Opća	Žene
52%	48%	53%	47%	45%	55%	50,3%	43%

Izvor: Državni zavod za statistiku

Napomena: Udio žena u ukupnom stanovništvu povećava se u dobnim skupinama iznad 45 godina života.

Zaposlenost i nezaposlenost

Zaposleni u bilo kojem sektoru vlasništva		Samozaposleni		Poljoprivreda		Nezaposleni	
Žene	Muškarci	Žene	Muškarci	Žene	Muškarci	Žene	Muškarci
45%	55%	28%	72%	38%	62%	55%	45%

Izvor: Državni zavod za statistiku i Hrvatski zavod za zapošljavanje

Odnos žena i muškaraca među zaposlenima u bilo kojem sektoru vlasništva je 47% prema 53% u dobnim skupinama do 50 godina života. U dobnjoj skupini od 50 do 55 godina života taj je omjer 40% žena prema 60% muškaraca.

Ovi podaci rezultat su toga što žene odlaze u mirovinu s prosječno 21 godinom, a muškarci s 27 godina mirovinskog staža. To se, uz uzimanje u obzir da žene tijekom radnog vijeka zbog djelatnosti u kojima su u najvećem broju zaposlene i hijerarhijske razine radnih mjesta na kojima rade imaju niže plaće od muškaraca, odražava na visinu mirovine. Prema podacima Hrvatskog zavoda za mirovinsko osiguranje prosječna starosna mirovina žena je za 16% manja od mirovine muškaraca, a invalidska za čak 27%. U strukturi nezaposlenih nalazimo 54,6% žena u odnosu na 45,4% muškaraca.

Zaključak koji proizlazi iz prikazanih podataka jeste da 48% stanovništva Republike Hrvatske, odnosno 47% radno sposobnog stanovništva koje je muškog spola čini 55% aktivnog stanovništva s udjelom od 55% u broju zaposlenih u bilo kojem obliku vlasništva (radnici), 72% u broju samozaposlenih i 62% u broju individualnih poljoprivrednika, a 45% u broju nezaposlenih. S druge strane 52% stanovništva koje je ženskog spola čini čak 53% radno sposobnog stanovništva, ali samo 45% aktivnog stanovništva s udjelom od 45% u broju zaposlenih u svim oblicima vlasništva (radnice), 28% u broju samozaposlenih i 38% u poljoprivredi, ali 55% u broju nezaposlenih osoba.

U Republici Hrvatskoj nema dovoljno brojčanih podataka o razinama koje žene u odnosu na muškarce zauzimaju u radnoj hijerarhiji. Poznato je međutim da se nejednakost zastupljenosti

spolova ogleda na vodećim pozicijama trgovačkih društava, državnih i ostalih institucija. Žene rade na niže rangiranim radnim mjestima i nerazmjerno su zastupljene na upravljačkim pozicijama. Na 100 muških menadžera dolazi 6 ženskih menadžera. Međutim, bitno drugačiju situaciju susrećemo u udjelu žena unutar sudske vlasti, gdje je zastupljenost žena u istoj značajan pokazatelj senzibilizacije ovog segmenta vlasti prema pitanjima ukidanja diskriminacije žena, te u određenoj mjeri i jamac provedbe nediskriminacijske legislative, obzirom da od ukupnog broja 2.318 pravosudnih dužnosnika koji rade na raznim sudovima i državnom odvjetništvu žene imaju učešće od 61% (1.403).

Što se tiče stvarne razlike u primanjima između žena i muškaraca, iste je teško utvrditi. Vrednovanje muškog i ženskog rada može se samo pokazati usporedbom prosječnih plaća u sektorima djelatnosti u kojima su pretežito zaposlene žene i onih u kojima su pretežito zaposleni muškarci. Žene su najviše zaposlene u prerađivačkoj industriji (23% svih zaposlenih žena), u trgovini i obrazovanju, a u djelatnosti "hoteli i restorani" 57% zaposlenih su žene. U obrazovanju čine 74%, u javnoj upravi i obveznom socijalnom osiguranju 62%, a u financijskom posredovanju 71% svih zaposlenih. Kako su prosječne isplaćene neto plaće u 2001.godine prema podacima Državnog zavoda za statistiku najniže, uz djelatnost građevinarstva gdje su većinom zaposleni muškarci, upravo u trgovini i u djelatnosti "hoteli i restorani" razvidno je da su upravo djelatnosti u kojima većinu zaposlenih čine žene najslabije plaćene. Da bi se u cijelosti utvrdio različit položaj žena i muškaraca na radu potrebno je iznijeti i podatak da među zaposlenima s nepunim radnim vremenom žene čine 89% u javnoj upravi, 67% u obrazovanju, a sa skraćenim čak 82% u obrazovanju.

Uvažavajući stoga Smjernicu broj 6. Europske strategije zapošljavanja u Nacionalni akcijski plan zapošljavanja Republike Hrvatske ugrađeno je niz mjera kojim bi se umanjili i uklonili ograničavajući i otežavajući faktori uključivanja žena na tržištu rada i potaknuli veće uključivanje žena u poduzetništvo, a Nacionalnom obiteljskom politikom utvrđene su i mjere kojima bi se mogle uskladiti radne i obiteljske obveze žena, cijeneći pri tom još uvijek jake tradicionalne stavove o ulogama spolova u hrvatskom društvu. Stoga bi kao prioritetne mjere trebalo provesti:

1. Razvijati sustav javnih institucija predškolskog odgoja, kako bi se svake godine više od sadašnjih 15% djece u dobi od 1-3 godine mogli smjestiti u jaslice odnosno više od sada 35% djece u dobi od 3-7 godina pohađati institucije predškolskog odgoja, koja mjera je trajnog karaktera i ovisi o financijskoj snazi, zbog čega je uzročno-posljedično vezana o materijalnim mogućnostima cjelokupnog društva.
2. Utvrditi posebne planove za razvoj i poboljšanje programa pospješivanja i aktualiziranja znanja i sposobnosti tijekom porodiljskog dopusta, afirmaciju zapošljavanja žena putem profesionalne orijentacije, te osiguranje osnovnog mirovinskog i zdravstvenog osiguranja temeljem svih oblika rada i tijekom trajanja porodiljskog dopusta, za kojeg bi trebalo poticati institute očinskih dopusta.
3. Poticati poduzetništvo žena kroz program Ministarstva, gospodarstva, rada i poduzetništva sredstvima kojima se bespovratno subvencioniraju troškovi kamata na poduzetničke kredite, troškovi izrade poslovnih planova, bankarskih naknada za obrade kredita, nabavu informatičke opreme, te troškove obrazovanja u poduzetništvu.
4. Uvesti posebne ciljne programe za uključivanje žena na netradicionalnim poslovima s fleksibilnim radnim vremenom i mjestom rada, te angažiranim medijskim pristupom mijenjati tradicionalistički pristup podijeli rada i poslova.

U slučaju diskriminacije Državno odvjetništvo intervenira po službenoj dužnosti ili se predmet rješava podnošenjem privatne tužbe građana u postupku pred općinskim sudom.

Prije svega, osoba koja je bila žrtva diskriminacije podnosi pritužbu nadležnom ministarstvu koje je obvezno odgovoriti u roku od 30 dana. Svojom odlukom ministarstvo može prihvatiti ili odbiti pritužbu. U slučaju odbijanja, prema pravnom lijeku raspoloživom na ovom stupnju, dotična osoba svoj zahtjev upućuje dalje ovisno o vrsti diskriminacije o kojoj je riječ. Mogućnost koja se može iskoristiti u svakom slučaju diskriminacije jest podnošenje privatne tužbe nadležnom općinskom sudu koji rješava predmete u prvom stupnju. Međutim, ako se dotični predmet tiče radnoga prava, zahtjev se dalje upućuje Upravnome sudu. Kad je riječ o zaposlenju, radnik/radnica osim toga može poslodavcu podnijeti pritužbu za zaštitu svog dostojanstva ako je bio/bila žrtva uznemiravanja. U slučaju kaznenoga djela, Zakon o ravnopravnosti spolova ovlašćuje Pravobranitelja za ravnopravnost spolova da Državnome odvjetništvu podnese prijedlog za pokretanje kaznenoga postupka protiv osobe koja je počinila kazneno djelo.

Ako prava stranke nad kojom je vršena diskriminacija nisu ostvarena do ove faze, ta osoba ima mogućnost i Ustavnome sudu podnijeti ustavnu tužbu. Ustavni sud ima ovlasti rješavati predmete u vezi s povredama ljudskih prava uključujući i diskriminaciju na radnom mjestu. Prema Ustavnom zakonu o Ustavnom sudu (N.N. br. 99/99 i 29/02), građani mogu podnijeti ustavnu tužbu tek pošto su iscrpili druge redovne pravne lijekove. Međutim, postoje dva važna izuzetka koja građanima daju mogućnost podnošenja ustavne tužbe čak i kad svi redovni pravni lijekovi nisu iscrpljeni. Izuzeci se primjenjuju na slučajeve kada postupak pred nadležnim sudom traje neopravdano dugo i kad se grubo vrijeđaju Ustavom zajamčena prava osobe. Odluka Ustavnog suda je konačna i njenim su donošenjem domaći pravni lijekovi iscrpljeni. Nakon toga, pravni lijek koji na kraju ostaje na raspolaganju osobi je tužba Sudu za ljudska prava u Strasbourg.

U navedenim slučajevima diskriminacije (članak 2. Zakona o radu) i u slučaju uznemiravanja (članak 4. Zakona o radu) osoba koja traži zaposlenje može zahtijevati naknadu štete po općim propisima obveznog prava, a radnik prema odredbama članka 105. Zakona o radu.

Zakonom o radu propisana je mogućnost da osoba koja traži zaposlenje, odnosno radnik koji pretrpi štetu zbog diskriminacije može zahtijevati naknadu štete pred sudom opće nadležnosti prema općim propisima obveznog prava, koja visina se određuje sukladno postojećoj sudskoj praksi u svakom pojedinačnom postupku.

Propisima nisu utvrđene granice mogućih visina naknade štete koje bi prilikom odlučivanja u pojedinačnom sporu obvezivale nadležni sud.

Ujedno, ako osoba koja traži zaposlenje odnosno radnik u slučaju spora iznese činjenice koje opravdavaju sumnju da je poslodavac postupio protivno odredbama Zakona o radu, na poslodavcu je teret dokazivanja da nije bilo diskriminacije odnosno da je postupio u skladu s navedenim odredbama kojim su utvrđeni izuzeci od zabrane diskriminacije.

Zapošljavanje stranaca u Republici Hrvatskoj (1991. – 2003.)

Hrvatski zavod za zapošljavanje bio je nadležan za izdavanje dozvola za rad strancima u Republici Hrvatskoj u razdoblju od 1991. do 31. prosinca 2003. godine. U navedenom razdoblju, strani državljani i osobe bez državljanstva mogle su zasnovati radni odnos ili raditi u Republici Hrvatskoj samo na temelju radne dozvole odobrene sukladno Zakonu o zapošljavanju stranaca (N. N. br. 19/92, 33/92, 89/92, 26/93 i 52/94).

Osnovni preduvjet za podnošenje zahtjeva za izdavanje radne dozvole strancu bio je reguliran boravak sukladno Zakonu o kretanju i boravku stranaca (N. N, br. 53/91, 22/92, 26/93 i 29/94). Hrvatski zavod za zapošljavanje izdavao je radne dozvole strancima koji su u smislu tog Zakona imali odobreni produženi boravak, trajno nastanjenje ili poslovnu vizu. O vrsti boravka ovisila je i vrsta radne dozvole te rok važenja radne dozvole.

Prema vrsti boravka, sukladno Zakonu o zapošljavanju stranaca, Hrvatski zavod za zapošljavanje izdavao je osobnu radnu dozvolu trajno nastanjenom strancu i strancu s poslovnom vizom, a radnu dozvolu poslodavcu za stranca s odobrenim produženim boravkom u Republici Hrvatskoj ili poslodavcu za stranca radnika dnevnog migranta.

Radne dozvole izdavane su poslodavcima za strance pod uvjetom da među nezaposlenim osobama u evidenciji Hrvatskog zavoda za zapošljavanje nije bilo osoba koje su ispunjavale uvjete poslodavaca za zasnivanje radnog odnosa, a u skladu s politikom tržišta rada u Republici Hrvatskoj. Radne dozvole izdavane su na određeno vrijeme, i to u pravilu na godinu dana.

Prema novom Zakonu o strancima (N. N. br. 109/03) koji je stupio na snagu 17. srpnja 2003. godine, a počeo se primjenjivati 1. siječnja 2004. godine, za izdavanje radnih dozvola strancima nadležno je Ministarstvo unutarnjih poslova.

Hrvatski zavod za zapošljavanje raspolaže podacima o broju izdanih radnih dozvola strancima za rad u Republici Hrvatskoj za razdoblje od 1991. do 31. prosinca 2004. godine, prema spolu, stručnoj spremi, vrsti boravka, državljanstvu i županijama.

U slijedećoj tablici prikazan je ukupan broj odobrenih radnih dozvola strancima po spolu u razdoblju od 1991. do 2004. godine.

Pregled odobrenih radnih dozvola strancima po spolu (1991. - 2004.)

Godina	Ukupno	Muškarci	Žene
1991.	382	191	191
1992.	2.325	1.696	629
1993.	10.958	8.672	2.286
1994.	7.958	6.811	1.147
1995.	7.544	6.552	992
1996.	6.629	5.632	997
1997.	5.978	4.982	996
1998.	6.341	5.173	1.168
1999.	5.063	4.037	1.026
2000.	4.695	3.643	1.052

2001.	5.710	4.464	1.246
2002.	6.674	5.288	1.386
2003.	8.356	6.562	1.794
2004.	5.364	4.686	678

Prema podacima iz tablice vidljivo je da su radne dozvole izdavane pretežno muškarcima, dok žene imaju manji udio u ukupnom broju odobrenih radnih dozvola.

U slijedećoj tablici prikazan je ukupan broj odobrenih radnih dozvola strancima prema stručnoj spremi u razdoblju od 1991. do 2004. godine.

Pregled odobrenih radnih dozvola strancima prema stručnoj spremi (1991. - 2004.)

Godina	PKV, NSS	KV, VKV	SSS	VŠS	VSS	UKUPNO
1991.	32	61	121	33	135	382
1992.	794	866	304	119	242	2.325
1993.	4.629	4.354	1.152	280	543	10.958
1994.	2.837	3.298	862	292	669	7.958
1995.	2.716	2.992	873	276	687	7.544
1996.	2.143	2.642	879	270	695	6.629
1997.	2.069	2.103	864	245	697	5.978
1998.	1.980	2.396	877	279	809	6.341
1999.	1.587	1.618	750	269	839	5.063
2000.	1.536	1.364	750	237	808	4.695
2001.	1.844	1.864	810	265	927	5.710
2002.	2.120	2.326	968	267	993	6.674
2003.	2.711	2.685	1.282	409	1.269	8.356
2004.	928	681	2.720	135	1.099	5.563

Prema stručnoj spremi, u navedenom razdoblju, najviše je radnih dozvola odobreno strancima sa KV, VKV spremom, te strancima s NKV, PKV, NSS spremom. Kvalifikacijska struktura stranih državljana kojima su odobrene radne dozvole postepeno se izmijenila. Početkom devedesetih najviše je zahtjeva za izdavanje radnih dozvola podneseno za strance deficitarnih zanimanja (zidar, tesar, zavarivač, i dr.), a od sredine devedesetih postepeno se povećava broj radnih dozvola odobrenih strancima koji imaju VSS spremu (menadžeri, prokuristi, i dr.).

U slijedećoj tablici prikazan je broj radnih dozvola odobren strancima prema vrsti boravka u razdoblju od 2000. do 2004. godine.

Pregled odobrenih radnih dozvola strancima prema vrsti boravka (2000.-2004.)

Godina	Ukupno	Produženi boravak	Trajno nastanjenje	Dnevna migracija	Poslovna viza
2000.	4.695	2.021	2.058	93	523
2001.	5.710	2.471	2.129	149	961
2002.	6.674	2.854	2.183	58	1.579
2003.	8.356	3.390	2.446	51	2.469
2004.	5.170	1.119			3.951

Prema vrsti boravka, najviše je radnih dozvola izdavano poslodavcima za strance s odobrenim produženim boravkom u svrhu zapošljavanja u Republici Hrvatskoj. U većini slučajeva radi se o strancima deficitarnih zanimanja (zidar, tesar, armirač, zavarivač, brodomonter i dr.), koji su kod istog poslodavca zaposleni dugi niz godina. Zatim slijede trajno nastanjeni stranci, stranci koji su imali odobrenu poslovnu vizu (menadžeri, prokuristi i dr.), a najmanje radnih dozvola izdano je poslodavcima za strance dnevne migrante. Od 2001. godine vidljivo je znatno povećanje broja poslovnih viza i osobnih radnih dozvola, što možemo povezati sa većim zanimanjem stranih investitora i većim brojem stranih ulaganja u hrvatsko gospodarstvo.

U slijedećoj tablici prikazana je pregled odobrenih radnih dozvola strancima prema državljanstvu u razdoblju od 1994. do 2004. godine.

Pregled odobrenih radnih dozvola strancima prema državljanstvu (1994. – 2004.)

	Država	1994.	1995.	1996.	1997.	1998.	1999.	2000.	2001.	2002.	2003.	2004.
1.	AUSTRIJA	31	27	38	75	130	204	178	203	268	419	229
2.	BOSNA I HERCEGOVINA	5.048	4.736	3.653	3.167	2.953	1.899	1.597	1.895	2.266	2.347	1.722
3.	ČEŠKA	18	17	18	45	45	45	31	54	74	137	51
4.	FRANCUSKA	23	22	22	64	78	75	65	92	81	115	58
5.	ITALIJA	88	100	131	147	169	194	213	287	337	454	230
6.	KINA	40	42	70	71	86	115	86	114	158	314	468
7.	MAĐARSKA	14	10	21	24	126	42	43	42	76	152	104
8.	MAKEDONIJA	342	415	467	468	514	404	439	448	519	550	356
9.	NIZOZEMSKA	24	6	16	16	27	54	29	28	37	52	28
10.	NJEMAČKA	99	94	118	141	191	210	218	255	261	374	248
11.	POLJSKA	22	27	42	42	83	60	36	54	64	117	20
12.	RUMUNJSKA	24	28	32	40	45	44	38	58	102	115	59
13.	RUSKA FEDERACIJA	88	82	95	93	122	117	104	171	121	160	84
14.	SAD	57	81	86	84	128	157	208	189	218	222	119
15.	SLOVAČKA	16	13	19	37	113	91	38	105	159	231	188
16.	SLOVENIJA	342	304	325	316	296	286	299	350	314	444	176

17.	SRBIJA I CRNA GORA	1.256	1.100	1.047	754	749	614	588	582	645	799	219
18.	TURSKA	7	9	6	5	17	26	65	202	245	630	512
19.	UKRAJINA	50	39	41	66	93	83	72	114	172	106	122
20.	V. BRITANIJA	39	33	48	51	72	70	76	87	73	119	73
21.	OSTALI	330	359	334	272	304	273	272	380	484	499	294
	UKUPNO	7.958	7.544	6.629	5.978	6.341	5.063	4.695	5.710	6.674	8.356	5.360

Prema podacima Hrvatskog zavoda za zapošljavanje, u razdoblju od 1994. do 2004. godine, najviše radnih dozvola odobreno je državljanima Bosne i Hercegovine, Srbije i Crne Gore, Makedonije i Slovenije. Od kraja devedesetih postepeno se povećava broj radnih dozvola odobren strancima državljanima zapadnoeuropskih zemalja: Austrije, Njemačke, Italije, Francuske i Velike Britanije. Također brojni su zahtjevi podneseni za državljane Češke, Mađarske i Poljske, Rumunjske, Ruske Federacije, Slovačke i Ukrajine. Znatno broj zahtjeva za izdavanje radnih dozvola podnijeli su državljani Kine i SAD-a. Od 1999. godine bilježimo povećanje radnih dozvola odobrenih državljanima Turske, iz razloga što isti rade na izgradnji hrvatskih autocesta.

U slijedećoj tablici prikazan je broj radnih dozvola odobren strancima prema županijama u razdoblju od 2000. do 2003. godine.

Pregled odobrenih radnih dozvola strancima po županijama (2000. - 2003.)

Županije	2000.		2001.		2002.		2003.	
	Ukupno	Žene	Ukupno	Žene	Ukupno	Žene	Ukupno	Žene
Zagrebačka i Grad Zagreb	2.190	390	2.509	429	2.948	468	3.351	623
Krapinsko-zagorska	49	18	59	29	54	22	90	26
Sisačko-moslavačka	97	38	164	38	114	52	179	73
Karlovačka	95	8	286	15	357	12	758	17
Varaždinska	47	9	57	10	58	10	69	23
Koprivničko-križevačka	46	16	41	14	56	15	67	16
Bjelovarsko-bilogorska	24	3	23	4	36	9	27	6
Primorsko-goranska	749	155	800	167	934	194	1.201	253
Ličko-senjska	37	8	33	7	52	10	66	16
Virovitičko-podravska	19	6	18	6	12	3	21	7
Požeško-slavonska	17	9	16	8	27	13	23	9
Brodsko-posavska	42	16	71	39	77	36	77	27
Zadarska	96	35	132	43	190	54	261	72
Osječko-baranjska	154	31	159	40	197	56	228	60
Šibensko-kninska	74	25	91	27	105	37	126	40
Vukovarsko-srijemska	33	6	46	19	62	26	66	28
Splitsko-dalmatinska	249	79	380	96	531	133	623	202

Istarska	569	170	701	206	716	172	942	223
Dubrovačko-neretvanska	67	24	84	35	104	50	137	57
Međimurska	41	6	40	14	44	14	44	16
UKUPNO	4.695	1.052	5.710	1.246	6.674	1.386	8.356	1.794

Prema podacima iz prethodne tablice, najviše je radnih dozvola odobreno strancima u Zagrebačkoj županiji, slijede Primorsko-goranska, Istarska, te Splitsko-dalmatinska županija.

Zapošljavanje osoba u inozemstvu od 1991. do 2003. godine

U navedenom razdoblju Hrvatski je zavod za zapošljavanje posredovao pri zapošljavanju sezonskih radnika i medicinskih tehničara te "gostujućih radnika" i studenata na ljetnoj praksi u SR Njemačkoj, kao i pri zapošljavanju pomoraca na brodovima inozemnih tvrtki.

Rad hrvatskih državljana u inozemstvu ograničen je radnom vizom koju izdaje strana država za točno određeno vremensko razdoblje. Tako npr. sezonski radnici u SR Njemačkoj mogu raditi najduže tri mjeseca godišnje.

Temeljem Dogovora o postupku zapošljavanja hrvatskih radnika u SR Njemačkoj, potpisanog 22. srpnja 1999. godine, Zavod radi na obavještavanju, odabiru i upućivanju nezaposlenih osoba na rad u SR Njemačku.

Sporazumom između Vlade Republike Hrvatske i Vlade Savezne Republike Njemačke o zapošljavanju radnika radi usavršavanja njihovog profesionalnog i jezičnog znanja (Sporazum o radnicima na privremenom radu) - sklopljen je 13. rujna 2002. godine (N.N.-Međunarodni ugovori 14/2002.), predviđena je mogućnost zapošljavanja (do 18 mjeseci) 500 radnika iz Republike Hrvatske u SR Njemačkoj.

Za zapošljavanje redovnih studenata na ljetnoj praksi u SR Njemačkoj (do tri mjeseca). Središnji ured za posredovanje u Bonnu dodijelio je Republici Hrvatskoj u 2002. godini kvotu za zapošljavanje 100 studenata na ljetnu praksu. Prije 2002. godine nisu se u Saveznoj Republici Njemačkoj zapošljavali "gostujući radnici" (rad do 18 mjeseci), kao ni studenti na ljetnoj praksi. Ove se kategorije stoga pojavljuju tek u 2002. godini.

Broj radnika zaposlenih u inozemstvu od 1991. do 2003. godine

Godina	Ukupno	Sezonski radnici	Medicinski tehničari	Gostujući radnici	Studenti	Pomorci na stranim brodovima
1991.	7249	6181	319			749
1992.	2999	1890	438			671
1993.	7246	6450	332			464
1994.	5333	4610	393			330
1995.	5358	4932	324			102
1996.	5794	4787	405			602
1997.	5732	4504	282			946
1998.	6271	4402	117			1752
1999.	6012	5001	75			936
2000.	7233	5954	147			1132
2001.	7862	6211	317			1334
2002.	7669	6035	390	57	37	1150
2003.	6161	5238	98	319	24	482
UKUPNO	80919	66195	3637	376	61	10650

Nezaposlenost ciljanih skupina

Kao što je prikazano njihovim opisom, pojedine mjere namijenjene su zapošljavanju određenih skupina tražitelja zaposlenja. Međutim, pripadnost tražitelja zaposlenja nekoj od ciljanih skupina nije isključiva. Primjerice, osoba čija obilježja zadovoljavaju uvjete za sudjelovanje u mjeri F1 – "Posao za branitelje" – nije time isključena iz mogućnosti sudjelovanja u nekoj drugoj mjeri. Krajnji primjer je mjera C2 – "Obrazovne aktivnosti" – u kojoj je sudjelovanje uvjetovano samo 30-dnevnim trajanjem prethodne nezaposlenosti i u kojoj stoga mogu sudjelovati osobe koje zadovoljavaju uvjete za sudjelovanje u drugim mjerama. (Izbor mjere u kojoj će osoba sudjelovati ovisi vjerojatno o njihovoj relativnoj stimulativnosti, ali i potrebama poslodavca.)

S druge strane, ciljane skupine na koje se odnose mjere A ("S faksa na posao") i B ("Iz učionice u radionicu") obuhvaćaju i osobe koje nisu odnosno ne moraju biti prijavljene kao nezaposlene, a u mjeri C2 mogu sudjelovati čak i osobe koje su zaposlene, a čiji poslodavac nastoji zadržati njihovu zaposlenost pomoću spomenute mjere. Stoga se njihov broj ne može ustanoviti analizom raspoložive evidencije nezaposlenih. Osim toga, evidencija nezaposlenih u prethodnom razdoblju nije obuhvaćala neka obilježja koja su uvedena tek s počekom provedbe ovog ciklusa mjera. Riječ je ponajprije o trajanju studiranja, tj. o obilježju koje je relevantno za sudjelovanje u skupini mjera A. Stoga spomenuto obilježje, odnosno njegova određena vrijednost, ne može biti korišteno prilikom usporedbe stanja ciljane skupine prije i tijekom provedbe mjere.

Budući da pripadnost ciljanoj skupini nije isključiva, da neke ciljane skupine obuhvaćaju i osobe koje nisu registrirane kao nezaposlene, te da neka relevantna obilježja prethodno nisu bila obuhvaćena evidencijom nezaposlenih osoba, otežano je precizno praćenje i poredbena analiza nezaposlenosti i ukupnog zapošljavanja u ciljanim skupinama prije i tijekom provedbe mjera. Stoga pokazatelji opsega ciljanih skupina odnosno njihove nezaposlenosti i

zapošljavanja nužno imaju okvirni i uvjetni karakter, a njihov iznos predstavlja samo približnu vrijednost.

Imajući u vidu prethodne napomene, praktično mjerenje ciljanih skupina polazi od njihovih sljedećih operativnih odredbi:

A – nezaposlene osobe, VSS, starosti do 27 godina;

B – nezaposlene osobe, KV ili VKV, bez radnog iskustva, najmanje 6 mjeseci na evidenciji Zavoda;

C – nezaposlene osobe, najmanje 30 dana na evidenciji Zavoda, s izuzetkom osoba u ostalim skupinama;

D – nezaposlene osobe, žene starije od 45 godina, muškarci stariji od 50 godina, najmanje 6 mjeseci na evidenciji Zavoda;

E – nezaposlene osobe, invalidi i osobe s faktorom otežane zapošljivosti;

F – nezaposlene osobe, hrvatski branitelji, djeca i supružnici poginulih i nestalih hrvatskih branitelja, najmanje 30 dana na evidenciji Zavoda.

Broj nezaposlenih po ciljanim skupinama

Ciljana skupina	A*	B	C	D	E**	F
Nezaposleni krajem 2001. god.	3736	19177	220763	61943	33238	32272
Nezaposleni krajem 2002. god.	3166	18018	194234	71716	31140	33423
Nezaposleni krajem 2003. god.	5111	12888	342662	70996	31644	25319
Nezaposleni krajem 2004. god.	4726	15141	337454	75028	44221	

* Statistička definicija se izmijenila tijekom 2003.g

** Od listopada 2002., faktor otežane zapošljivosti više se ne unosi za novoprijavljene osobe

Od spomenutih je ciljanih skupina najbrojnija skupina C, koja je krajem 2001. odnosno početkom 2002. godine činila 55,9 posto ukupnog broja nezaposlenih. Njezina veličina nije neočekivana jer je u velikoj mjeri riječ o "rezidualnoj" kategoriji. Stoga je njezino tretiranje kao ciljane skupine posve uvjetno. Sljedeća po veličini je skupina D koja je početkom 2002. godine obuhvaćala 15,7 posto ukupnog broja nezaposlenih. Nakon nje slijede skupine E i F sa sličnim brojem pripadnika i udjelom u ukupnom broju nezaposlenih. Manja od njih je skupina B, a najmanja je skupina A koja je početkom 2002. godine činila samo 0,9 posto nezaposlenih. Naposljetku, potrebno je napomenuti da se od 9. mjeseca 2002. godine ne vodi evidencija o faktorima otežane zapošljivosti novo-prijavljenih osoba i da je stoga ustanovljavanje opsega ciljane skupine E otežano.

Premda se pojedini dijelovi Programa odnose na određene ciljane skupine nezaposlenih osoba, neke od njih međusobno se u velikoj mjeri preklapaju, a Program kao cjelina omogućuje sudjelovanje velikoj većini nezaposlenih osoba.

Također moramo istaknuti da je u svrhu unapređenja učinkovitosti tržišta rada u Republici Hrvatskoj, porasta zaposlenosti i smanjenja nezaposlenosti, te približavanja procesima pridruživanja Hrvatske EU, a temeljeno na smjernicama EU, Vlada Republike Hrvatske usvojila Nacionalni akcijski plan zapošljavanja, za razdoblje 2005. do 2008. godine, a u tijeku je i izrada godišnjeg plana provedbe istoga.

B. Naznačite, molimo vas, sve metode koje su prihvaćene:

- a) kako bi se tražila suradnja organizacija poslodavaca i radnika i drugih odgovarajućih tijela u promicanju prihvaćanja i poštivanja gore navedene politike nediskriminacije;**
b) kako bi se osiguralo prihvaćanje i poštivanje gore navedene politike putem napora na području obrazovanja.

Socijalni partneri su u okviru djelovanja Gospodarsko-socijalnog vijeća održali radnu sjednicu o "Položaju žena na tržištu rada" na kojoj su usvojeni zaključci i izdvojene mjere za poboljšanje položaja žena na tržištu rada. Usuglašeni zaključci i donijete mjere su dodijeljeni nositeljima iz sektora državne uprave na lokalnoj i nacionalnoj razini, tijelima i udrugama iz sektora privatnog gospodarstva, te predstavnicima radnika i civilnog društva. Zaključci vezani za dosljedno provođenje zakona na području rada i zapošljavanja bili su: ravnomjerna zastupljenost žena, utvrđivanje stvarnih uvjeta rada žena, standardi identifikacije diskriminacije pri zapošljavanju, kontinuirano praćenje kretanja na tržištu rada, analiza propisa u području zaštite majčinstva i roditeljstva s prijedlogom njihova unapređenja.

Mjere i metode smanjivanja diskriminacije pri zapošljavanju, koje su prihvaćene u okviru Nacionalnog akcijskog plana zapošljavanja, a vežu se uz suradnju organizacija poslodavaca, sindikata i ostalih institucija, prvenstveno se odnose na državne institucije koje svojim daljnjim djelovanjem imaju za cilj utjecanje na poslodavce i sindikate. U Nacionalnom akcijskom planu zapošljavanja, kao ključne mjere za povećanje ravnopravnosti spolova u radu i prilikom zapošljavanja istaknute su: osiguravanje pristupa učinkovitoj i pravovremenoj zakonskoj zadovoljštini svim slučajevima kršenja prava na jednakost na tržištu rada (nositelji: Ministarstvo pravosuđa i Odbor za ravnopravnost spolova), uvođenje standarda za identifikaciju različitih oblika diskriminacije pri zapošljavanju, te mehanizama za njihovo uklanjanje, uključujući i sudsku zaštitu (nositelji: Ministarstvo gospodarstva, Ministarstvo pravosuđa), razvoj strategija vezanih za usklađivanje nacionalnog zakona i proširivanje zakonskih propisa (Zakon o radu – N.N. br. 114/03) na području socijalne sigurnosti, osiguranje sudske zaštite i odštete (nositelj: Ministarstvo gospodarstva).

U okviru Nacionalnog akcijskog plana zapošljavanja, također su obuhvaćene i mjere za promoviranje integracije i borbu protiv diskriminacije osoba koje se nalaze u nepovoljnom položaju na tržištu rada poput osoba koje su napustile školovanje, niskokvalificiranih radnika, osoba s tjelesnim oštećenjima, imigranata i pripadnika etničkih manjina. Mjere za suzbijanje diskriminacije po ovim kriterijima su: identifikacija savjetnika koji će se specijalizirati za pomoć nezaposlenim osobama s invaliditetom, te razviti odnose i pružiti savjete poslodavcima (nositelj: Hrvatski zavod za zapošljavanje), procjena učinkovitosti sustava kvota (nositelj: Hrvatsko zavod za zapošljavanje). Postojanje programa "Šansa i za nas", koji je uveden 2002. godine, pruža pomoć osobama s invaliditetom u pronalaženju i zadržavanju zaposlenja, te uključuje i program mentorstva, prilagodbu radnog mjesta i praćenje nakon zapošljavanja. Profesionalno usmjeravanje je također dostupno i uključuje procjenu radne sposobnosti i prijedloge za povećanje zapošljivosti i zapošljavanje.

C. Naznačite, molimo vas, jamstva, uključujući primjenjive sankcije i pravna sredstva, kojima se sprječava svaka diskriminacija u odnosu na članove organizacija radnika prilikom zasnivanja radnog odnosa, promaknuća ili otkaza.

Člankom 188. Zakona o radu propisuje se zabrana nejednakog postupanja zbog sindikalnog članstva ili djelatnosti, pa tako radnik ne smije biti stavljen u nepovoljniji položaj od drugih radnika zbog članstva u sindikatu, a osobito nije dopušteno ugovor o radu s određenim radnikom

sklopiti pod uvjetom da on ne stupi u sindikat, odnosno pod uvjetom da istupi iz sindikata, te raskinuti ugovor o radu ili na drugi način staviti radnika u nepovoljniji položaj od ostalih radnika, zbog njegova članstva u sindikatu ili sudjelovanja u sindikalnim djelatnostima izvan radnog vremena, a uz suglasnost poslodavca i za vrijeme radnog vremena.

Članstvo u sindikatu i sudjelovanje u djelatnostima sindikata također ne smije biti okolnost na kojoj poslodavac temelji odluku o sklapanju ugovora o radu, promjeni poslova koje radnik obavlja, odnosno mjesta rada, stručnom obrazovanju, napredovanju, plaćanju, socijalnim davanjima i prestanku ugovora o radu. Poslodavac, direktor ili neko drugo tijelo te zastupnik poslodavca, ne smije se koristiti prisilom u korist ili protiv bilo kojega sindikata.

Ujedno, kako je već ranije u tekstu navedeno, zabranjena je izravna ili neizravna diskriminacija osobe koja traži zaposlenje i osobe koja se zaposli, između ostalog, na temelju članstva ili nečlanstva u sindikatu (čl. 2. Zakona o radu).

Zabrana prisilnog rada

D. Naznačite, molimo vas, odobrava li se ili tolerira ikakav oblik prisilnog ili obveznog rada.⁸

Odredbom članka 23. Ustava Republike Hrvatske zabranjen je prisilni i obvezatni rad. Ujedno, s obzirom da je temeljem članka 140. Ustava Republike Hrvatske međunarodni ugovori koji su sklopljeni i potvrđeni u skladu s Ustavom i objavljeni, a koji su na snazi, čine dio unutarnjega pravnog poretka Republike Hrvatske, a po pravnoj su snazi iznad zakona, moramo istaknuti da se u Republici Hrvatskoj tako primjenjuju i odredbe Konvencije br. 182. Međunarodne organizacije rada o zabrani i trenutnim djelovanjima za ukidanje najgorih oblika dječjeg rada.

E. Ako je to slučaj, molimo vas da opišete narav i opseg svakog takvog rada i naznačite u kojem je opsegu on bio korišten u referentnom razdoblju.

F. Naznačite, molimo vas, koje se mjere poduzimaju kako bi se osiguralo potpuno ukidanje prisilnog ili obveznog rada i datum do kojeg će te mjere biti u potpunosti provedene.

Vlada Republike Hrvatske osnovala je 09. svibnja 2002. Nacionalni odbor za suzbijanje trgovanja ljudima u koji su imenovani predstavnici svih relevantnih tijela državne uprave, nevladinih organizacija i medija (N.N. br. 54/02). Po potrebi se u rad Nacionalnog odbora uključuju i predstavnici međunarodnih organizacija.

Izrada Nacionalnog plana za suzbijanje trgovanja ljudima bio je jedan od prvih zadataka Nacionalnog odbora. Nacionalni plan za suzbijanje trgovanja ljudima usvojen je na sjednici Vlade RH . 14. studenoga 2002. g i kao takav predstavlja prvi dokument u RH koji se sveobuhvatno bavi navedenom tematikom.

---

⁸ U ovom izvješću izraz "prisilni ili obvezni rad" treba tumačiti u smislu Konvencije MOR-a br. 29 (prisilni rad), članak 2.

Većina aktivnosti zacrtanih Nacionalnim planom do danas je izvršena. Provođenje dijela aktivnosti predviđeno je trajno.

Na sjednici Vlade Republike Hrvatske održanoj 15. prosinca 2004. godine zaključkom je usvojen Nacionalni program za suzbijanje trgovanja ljudima od 2005. do 2008. godine, s programskim ciljevima za područja identifikacije žrtve, otkrivanje, procesuiranje i sankcioniranje počinitelja kaznenog dijela trgovanja ljudima; pomoći i zaštite žrtava; prevencije; obrazovanja; međunarodne suradnje i koordinacije aktivnosti, te Operativni plan za suzbijanje trgovanja ljudima za 2005. godinu koji je razrada programskih ciljeva zacrtanih Nacionalnim programom i koji sadrži mjere čija se provedba predviđa tijekom 2005. godine.

G. Dostavite, molimo vas, informacije o uvjetima pod kojima se obavlja rad u zatvorskim ustanovama.

Kao što smo već naveli, odredbom članka 23. Ustava zabranjen je prisilni i obvezatni rad.

Nadalje, člankom 54. Ustava utvrđeno je da svatko ima pravo na rad i slobodu rada; članak 55. Ustava utvrđuje da svaki zaposleni ima pravo na zaradu kojom može osigurati sebi i obitelji slobodan i dostojan život; članak 57. Ustava utvrđuje da država osigurava pravo na pomoć za podmirenje osnovnih životnih potreba slabim, nemoćnim i drugim, zbog nezaposlenosti ili nesposobnosti za rad, nezbrinutim građanima.

U smislu navedenih Ustavnih određenja uređeno je zapošljavanje zatvorenika, odnosno osoba kažnjenih kaznom zatvora na temelju sudske odluke. Te su odredbe sadržane u Zakonu o izvršavanju kazne zatvora i to od članka 80. do članka 90.

Važno je istaći da članak 91. istog Zakona određuje kako kaznionica, odnosno zatvor u skladu sa svojim mogućnostima organizira osnovnu i strukovnu izobrazbu i stjecanje dodatnih radnih vještina zatvorenika. Na taj se način ostvaruje omogućavanje rada zatvoreniku u skladu s njegovim zdravstvenim sposobnostima, stečenim znanjima i mogućnostima kaznionice, odnosno zatvora, te ga se istodobno potiče na rad radi održavanja i stjecanja stručnog znanja i iskustva, njegova osposobljavanja te radi tjelesnih i duševnih potreba.

Zatvorenika koji je pristao na rad se raspoređuje na rad kroz uobičajeno radno vrijeme na temelju liječničkog mišljenja i pojedinačnog programa izvršavanja kazne zatvora. Organizacija rada i način rada moraju biti što sličniji organizaciji i načinu rada na slobodi.

Zatvorenika se može zaposliti na poslovima u kaznionici, odnosno zatvoru ili kod drugog poslodavca izvan kaznionice, odnosno zatvora.

Zatvorenika se raspoređuje na radno mjesto u kaznionici, odnosno zatvoru prema Pravilniku o radu i strukovnoj izobrazbi, popisu i opisu radnih mjesta zatvorenika, te naknadi za rad i nagradi, koji donosi ministar nadležan za poslove pravosuđa.

Nije dopušteno zapošljavanje zatvorenika na službenička i radna mjesta utvrđena Pravilnikom o unutarnjem redu kaznionice, odnosno zatvora, dakle ne mogu biti zaposleni u državnoj službi tijekom izvršavanja kazne zatvora.

Zatvorenika se osigurava od nezgoda na poslu i profesionalnih oboljenja. Postizanje financijske dobiti od zatvorenikova rada ne smije biti na štetu svrhe izvršavanja kazne zatvora. Zatvorenik može, uz osobni pristanak, raditi izvan kaznionice, odnosno zatvora kod drugog poslodavca na temelju ugovora koji s poslodavcem sklapa kaznionica, odnosno

zatvor, a odobrava ga Središnji ured Uprave za zatvorski sustav. Ugovorom se utvrđuju međusobna prava i obveze.

Uz pristanak poslodavca može se odobriti nastavak rada kod poslodavca zatvoreniku kojem je izrečena kazna zatvora do šest mjeseci, može se odobriti nastavak obavljanja iste djelatnosti u ili izvan kaznionice, odnosno zatvora. Dok zatvorenik samostalno obavlja gospodarsku ili drugu djelatnost, sam snosi troškove svojeg smještaja i obavljanja djelatnosti u toj kaznionici, odnosno zatvoru.

O navedenim molbama za zapošljavanje kod poslodavca ili obavljanje samostalne djelatnosti odlučuje Središnji ured Uprave za zatvorski sustav po prethodno pribavljenom mišljenju upravitelja. Radno vrijeme zatvorenika određuje se po općim propisima (Zakon o radu).

U kaznionici, odnosno zatvoru u kojem se ne može osigurati rad svim radno sposobnim zatvorenicima koji žele raditi, prekovremeni rad nije dopušten. Odmor u tijeku rada, dnevni i tjedni odmor određuju se prema općim propisima (Zakon o radu).

Godišnji odmor može trajati od osamnaest do trideset radnih dana, ovisno o duljini rada za vrijeme izdržavanja kazne, uvjetima rada i složenosti poslova radnog mjesta, što se pobliže uređuje Pravilnikom o radu i strukovnoj izobrazbi, popisu i opisu radnih mjesta zatvorenika, te naknadi za rad i nagradi.

Naknada za rad zatvorenika u kaznionici, odnosno zatvoru, umnožak je osnovice za izračun naknade za rad i koeficijenta njegova rada. Osnovica za izračun naknade za rad iznosi 20% od bruto osnovice za obračun plaća državnih službenika i namještenika. Koeficijenti rada zatvorenika utvrđuju se gore navedenim Pravilnikom. Radno vrijeme zatvorenika određuje se po općim propisima. Godišnji odmor može trajati od 18 do 30 radnih dana, ovisno o duljini rada za vrijeme izdržavanja kazne, uvjetima rada i složenosti poslova radnog mjesta što se pobliže uređuje pravilnikom. Za vrijeme godišnjeg odmora zatvoreniku se osigurava naknada.

Od naknade za rad zatvorenik koji nije po drugoj osnovi osiguran može uplaćivati doprinose za mirovinsko i invalidsko osiguranje najmanje prema bruto osnovici za obračun plaća državnih službenika i namještenika. Za naknadu za rad ne plaćaju se porezi i doprinosi. Zatvorenika koji se ističe osobitim učincima rada može se izvanredno nagraditi u skladu s narećenim Pravilnikom.

Naknada za rad zatvorenika kod privatnog poslodavca utvrđuje se prema općim aktima poslodavca. Tako utvrđena vrijednost rada uplaćuje se na račun kaznionice, odnosno zatvora, od koje se zatvoreniku isplaćuje naknada za rad u visini od 25%, a ne može biti manja od 20 % od bruto osnovice za obračun plaća državnih službenika i namještenika.

Od naknade za rad zatvorenika 30% se odvaja kao obvezna ušteđevina i polaže na banku ili štedionicu. Ostalim dijelom naknade za rad zatvorenik slobodno raspolaže u skladu s odredbama kućnog reda. Na zahtjev zatvorenika upravitelj može odobriti da se naznačeni iznos upotrijebi u skladu s odredbama Zakona o izvršavanju kazne zatvora.

Zatvorenicima bez prihoda koji su stariji od šezdeset pet godina ili trajno radno nesposobnima ili nezaposlenima bez svoje krivnje dulje od tri mjeseca neprekidno osigurava se na teret državnog proračuna tromjesečna novčana pomoć u visini od 20 % umnoška osnovice za izračun naknade za rad i koeficijenta 1.

Povrede obveza iz ugovora o radu jesu: kašnjenje na posao, neopravdano izbivanje s posla, napuštanje posla, namjerno dovođenje u stanje umanjene radne sposobnosti, namjerno oštećivanje sredstava za rad, te nepoštovanje organizacije i načina rada. U ovim slučajevima zatvoreniku se može za svaki započeti sat kašnjenja na posao ili neopravdanog izbivanja s posla od naknade za rad odbiti razmjerni dio, može ga se premjestiti na drugo radno mjesto, te prekinuti rad. Odluku o odbicima, premještaju i raskidu ugovora donosi poslodavac, o čemu pisanim putem obavješćuje kaznionicu, odnosno zatvor.

Za pronalaskе i tehnička unaprjeđenja ostvarena tijekom izdržavanja kazne zatvora zatvoreniku pripadaju prava prema općim propisima.

Zatvoreniku koji uredno izvršava obveze izobrazbe pripada naknada u visini od 25 % osnovice iz članka 84. stavka 1. Zakona o izvršavanju kazne zatvora pomnožene s koeficijentom 1, a izdatak je državnog proračuna.

Na zatvorenikov zahtjev kaznionica, odnosno zatvor izdat će mu potvrdu o radnom mjestu i duljini rada tijekom izdržavanja kazne.

Nastavno na navedene odredbe Zakona o izvršavanju kazne zatvora, ministrica pravosuđa, uprave i lokalne samouprave je u okviru svoje nadležnosti donijela Pravilnik o radu i strukovnoj izobrazbi, popisu i opisu poslova zatvorenika, te naknadi za rad i nagradi kojim se potanje razrađuju zakonom utvrđena prava i obveze zatvorenika po osnovi rada i strukovne izobrazbe, odnosno način obavljanja rada i strukovne izobrazbe zatvorenika u kaznionicama i zatvorima, skupina poslova koje mogu obavljati zatvorenici, koeficijent složenosti pojedine skupine poslova, način obračuna i isplate naknade za rad i nagrade, korištenje sredstava ostvarenih obavljanjem rada i strukovne izobrazbe, te o trajanju godišnjeg odmora ovisno o duljini rada za vrijeme izdržavanja kazne, uvjetima rada i složenosti poslova radnog mjesta.

Poslovi na kojima rade zatvorenici u kaznionici, odnosno zatvoru jesu: proizvodnja raznovrsnih predmeta od različitih materijala, proizvodnja poljoprivrednih proizvoda, pružanje obrtničko-zanatskih usluga, obavljanje fizičkih, intelektualnih i pomoćno-tehničkih poslova. Rad se obavlja na način koji je utvrđen prema tehnološkom standardu za pojedinu vrstu rada. Rad se obavlja za vlastite potrebe kaznionice, odnosno zatvora, potrebe ostalih kaznionica, zatvora, odgojnih zavoda, Centra za izobrazbu, Središnjeg ureda Uprave za zatvorski sustav i ministarstva nadležnog za poslove pravosuđa te za prodaju na slobodnom tržištu.

Cijena proizvoda i usluga ostvarena ovim radom zatvorenika utvrđuje se u visini stvarnih troškova osim u slučaju prodaje na slobodnom tržištu kad se utvrđuje prema tržišnim kretanjima.

Mjere zaštite na radu provode se prema općim propisima.

Financijsko poslovanje u svezi s radom i strukovnom izobrazbom zatvorenika vodi se prema propisima kojima je uređeno računovodstvo proračunskih korisnika.

Rad i strukovna izobrazba organizira se u vrstama i opsegu koje odgovaraju potrebama zatvorenika i mogućnostima kaznionice, odnosno zatvora. Poslovi koje može obavljati zatvorenik razvrstavaju se u šest skupina s pripadajućim koeficijentima složenosti, i to:

1. Jednostavna zanimanja koeficijent 0,50

2. Rukovatelji strojevima, vozilima i sastavljači proizvoda	koeficijent 0,60
3. Zanimanja u obrtu i pojedinačnoj proizvodnji	koeficijent 0,70
4. Poljoprivredni, lovno-uzgojni, šumski radnici i ribari	koeficijent 0,80
5. Uslužna i trgovačka zanimanja, uredski i šalterski poslovi	koeficijent 0,90
6. Složena zanimanja – stupanj stručnosti VKV, VŠS ili VSS	koeficijent 1,00

Upravitelj kaznionice, odnosno zatvora uz prethodnu suglasnost ravnatelja Uprave za zatvorski sustav utvrđuje popis i opis poslova zatvorenika. Poslovi zatvorenika razvrstavaju se unutar skupina iz Pravilnika, a na temelju ustroja Nacionalne klasifikacije zanimanja (N.N. br. 111/98.). Vrijeme potrebno za osposobljavanje zatvorenika utvrđuje se za svaki posao, a ne može biti kraće od jednog mjeseca niti dulje od dva mjeseca. U opisu poslova koji se prema općim propisima normiraju, utvrdit će se norma za zatvorenika u jednom satu, koja ne može biti veća od najniže norme utvrđene općim propisom.

Zatvorenika se raspoređuje na rad uz njegov pisani pristanak na raspoložive poslove u kaznionici, odnosno zatvoru ili kod drugog poslodavca izvan kaznionice, odnosno zatvora, u skladu s njegovim zdravstvenim stanjem, sposobnostima, izobrazbi i interesu te potrebi kaznionice, odnosno zatvora. Upravitelj kaznionice, odnosno zatvora pisanom odlukom zatvorenika raspoređuje na rad. Strukovni učitelj bilježi zapažanja i mišljenja u svezi s radom zatvorenika, koja se unose u osobnik.

Izvešće o radu zatvorenika dostavlja se dva puta godišnje, do 15. srpnja za prethodno polugodište odnosno do 31. siječnja za prethodnu godinu Središnjem uredu Uprave za zatvorski sustav na obrascu IOR, koji je sastavni dio Pravilnika.

Naknada za rad zatvorenika obračunava se i isplaćuje jedan put mjesečno, na početku mjeseca za protekli mjesec. Na dan isplate zatvoreniku se uručuje obračunski list naknade za rad uz potpis zatvorenika. Obračunski list sastoji se od najmanje tri primjerka, a sadržava: naziv posla koji obavlja zatvorenik, koeficijent pripadajuće skupine poslova, broj sati rada zatvorenika za redovni rad, prekovremeni rad, smjenski rad, noćni rad, rad na neradne dane i blagdane, vrijednost naknade za rad u jednom satu, ukupni iznos naknade, iznos naknade s kojom zatvorenik slobodno raspolaže i iznos obvezne uštedevine položen u banku ili štedionicu.

Iznimno, prigodom premještaja zatvorenika u drugu kaznionicu ili zatvor, prekida izdržavanja kazne, uvjetnog otpusta ili otpusta zatvorenika na slobodu, naknada za rad obračunava se prvi sljedeći radni dan nakon prestanka rada zatvorenika, a zatvoreniku se uručuje najkasnije s danom napuštanja kaznionice, odnosno zatvora.

Visina naknade za rad utvrđuje se množenjem osnovice za izračun naknade za rad i koeficijenta pripadajuće skupine poslova iz Pravilnika za puni mjesečni fond sati rada, osim u slučaju rada kod poslodavca izvan kaznionice odnosno zatvora u kom slučaju se naknada za rad utvrđuje sukladno članku 84. točka 5. Zakona o izvršavanju kazne zatvora.

Puni mjesečni fond sati rada određuje se prema općem propisu.

Radi mogućeg izračuna naknade za rad kad je rad obavljen u manjem ili većem opsegu od punog mjesečnog fonda sati, utvrđuje se vrijednost naknade za rad u jednom satu za svaku skupinu poslova iz Pravilnika.

Naknada za prekovremeni rad, rad na neradne dane i blagdane, smjenski i noćni rad uvećava se prema općem propisu važećem za državne službenike i namještenike.

Evidenciju o vremenu koje zatvorenik provodi na radu vodi strukovni učitelj.

Za vrijeme osposobljavanja, zatvorenik ima pravo na naknadu za rad obračunatu na temelju koeficijenta 0,50.

Rad zatvorenika ocjenjuje mjesečno strukovni učitelj koji o tome izvješćuje stručni tim. Na prijedlog stručnog tima, upravitelj kaznionice, odnosno zatvora najmanje jedan put u šest mjeseci utvrđuje popis zatvorenika koji su ostvarili uvjete za novčanu nagradu te određuje visinu nagrade.

Nagrada za rad zatvorenika ne može iznositi više od 20% od naknade za rad zatvorenika za puni fond sati u redovnom radnom vremenu.

Minimalno trajanje godišnjeg odmora uvećava se:

- a) s obzirom na duljinu rada za vrijeme idržavanja kazne, nakon jedne godine za jedan dan do pet godina rada, a nakon toga za svakih pet godina rada po daljnji jedan dan, do trideset godina rada, a za rad preko trideset godina sedam dana;
- b) s obzirom na uvjete rada za rad na poslovima s otežanim ili posebnim uvjetima rada do dva dana;
- c) s obzirom na složenost poslova radnog mjesta za koeficijent složenosti 0,50 i 0,60 jedan dan, za koeficijent 0,70 i 0,80 dva dana i za koeficijent 0,90 i 1,00 tri dana.

Godišnji odmor zatvorenik stječe nakon jedanaest mjeseci neprekidnog rada. Zatvoreniku se za svaku slijedeću kalendarsku godinu može odobriti korištenje polovine godišnjeg odmora nakon šest mjeseci neprekidnog rada. Neiskorišteni godišnji odmor iz prethodne kalendarske godine zatvorenik može iskoristiti do 30. lipnja tekuće godine. U jednoj kalendarskoj godini zatvorenik ne može koristiti godišnji odmor u trajanju duljem od trajanja godišnjeg odmora koji je stekao za jednu godinu rada.

Bolovanje uzrokovano namjernim ugrožavanjem zdravlja smatra se prekidom rada u odnosu na odobravanje godišnjeg odmora. Plan korištenja godišnjeg odmora zatvorenika na prijedlog stručnog tima donosi upravitelj.

Financijska sredstva ostvarena radom zatvorenika koriste se za pokriće izdataka nastalih obavljanjem rada i isplatu naknada za rad i nagrada zatvorenicima.

Ostatak prihoda nakon podmirenja navedenih izdataka koristi se za:

1. poboljšanje uvjeta života i rada zatvorenika u kaznionicama, odnosno zatvorima,
2. tehnološko unaprjeđenje rada,
3. tekuće izdatke,
4. kapitalne izdatke.

Za poboljšanje uvjeta života i rada zatvorenika koristi se najmanje 20% sredstava od ostatka prihoda. Za korištenje tih sredstava, kaznionica, odnosno zatvor dužna je pribaviti prethodnu suglasnost ministra nadležnog za poslove pravosuđa.

Izvješće o korištenju sredstava ostvarenih radom zatvorenika dostavlja se tromjesečno do 15. u mjesecu za prethodno razdoblje od tri, šest i devet mjeseci Središnjem uredu Uprave za zatvorski sustav na obrascu IKS, koji je sastavni dio ovoga Pravilnika.

Godišnje izvješće o korištenju financijskih sredstava ostvarenih radom zatvorenika dostavlja se na navedenom obrascu za razdoblje od dvanaest mjeseci u kalendarskoj godini do 31. siječnja za prethodnu godinu.

Središnji ured uprave za zatvorski sustav razmatra godišnje izvješće o korištenju financijskih sredstava ostvarenih radom zatvorenika i ministru nadležnom za poslove pravosuđa predlaže davanje konačne suglasnosti.

Odredbe navedenog Pravilnika koje se odnose na organizaciju rada, naknadu za rad i nagrade te korištenje financijskih sredstava ostvarenih radom zatvorenika primjenjuju se i na rad pritvorenika.

Osim zakonom utvrđene nadležnosti za rad i strukovnu izobrazbu zatvorenika upućenih na izdržavanje kazne zatvora u zatvore i kaznionice, Uprava za zatvorski sustav-Središnji ured je nadležna i za praktičnu primjenu, odnosno provedbu odredaba Zakona o izvršavanju zaštitnog nadzora i rada za opće dobro na slobodi.

Tim se Zakonom uređuje izvršavanje kaznenopopravnih sankcija uvjetne osude sa zaštitnim nadzorom (u daljnjem tekstu: zaštitni nadzor) i zamjene kazne zatvora do šest mjeseci radom za opće dobro na slobodi (u daljnjem tekstu: rad za opće dobro). Zaštitni nadzor i rad za opće dobro izvršavaju se prema punoljetnim osobama kojima su ove kaznenopravne sankcije izrečene u kaznenom postupku, a izvršavanje istih prema osuđeniku započinje nakon pravomoćnosti sudske presude. Zaštitni nadzor i rad za opće dobro izvršava se u mjestu prebivališta, odnosno boravišta osuđenika.

Osuđenik ne snosi troškove izvršavanja zaštitnog nadzora i rada za opće dobro niti plaća pristojbe na podneske, službene radnje i odluke u svezi s primjenom Zakona o izvršavanju kazne zatvora, osim ako istim nije drukčije propisano.

Rad za opće dobro je besplatan i ne služi postizanju dobiti. Dakle, od rada za opće dobro ne smiju imati materijalne koristi niti osuđenik, niti pravna osoba u kojoj se taj rad obavlja.

Svrha izvršavanja zaštitnog nadzora i rada za opće dobro jest da se, uvažavajući opću svrhu kaznenopravnih sankcija, osuđenik kojemu je određenim uvjetima i obvezama ograničena sloboda ne isključi iz društva, već da uz pomoć i nadzor društvene zajednice, dragovoljno, osobnim postupcima, radom i odnosom prema posljedicama izazvanim počinjenim djelom razvije svijest o štetnosti određenih ponašanja i odgovornosti za štetne posljedice.

Dakle je dragovoljni pristanak osuđenika da mu se izrečena kazna zatvora do šest mjeseci zamijeni radom za opće dobro bitan element (*conditio sine qua non*) realizacije tog rada.

Zaštitni nadzor i rad za opće dobro izvršavaju se na način koji osuđeniku i njegovoj obitelji jamči poštivanje ljudskog dostojanstva, temeljnih prava i sloboda i privatnosti. Zabranjuje se diskriminacija neovisno o rasi, boji kože, spolu, jeziku, vjeri, političkom ili drugom uvjerenju, nacionalnom ili socijalnom podrijetlu, imovini, rođenju, naobrazbi, društvenom položaju ili drugim osobinama. Osuđenik koji je bio izvrgnut nezakonitom postupanju ili diskriminaciji ima pravo na naknadu štete.

Zaštitni nadzor, odnosno rad za opće dobro izvršavaju se prema pojedinačnom programu izvršavanja. Pojedinačni program izvršavanja zaštitnog nadzora, odnosno rada za opće dobro temelji se na ocjeni osobnosti, osobnih prilika, zdravstvenog stanja, zaposlenja, sposobnosti i stručnosti osuđenika.

Ističemo da Državni inspektorat do sada nije imao podnesaka stranaka kojima se ukazivalo na organiziranje prinudnog ili obveznog rada, niti o takvom radu ima saznanja

Člankom 51. Kaznenog zakona propisano je kažnjavanje nezakonitog prisiljavanja osobe na djelovanje protiv njene slobodne volje. Jednako tako, člankom 23. Ustava Republike Hrvatske zabranjen je prisilni i obvezatni rad. Iako u zakonodavstvu Republike Hrvatske nema propisa koji direktno opisuje obilježje i propisuje kažnjavanje nezakonitog prisiljavanja na rad, iz narečenog je vidljivo da bi svaka prisila, pa tako i prisila na rad, bila kažnjiva.

Međutim, moramo napomenuti da, obzirom da prema našim saznanjima do sada nije postojao niti jedan slučaj prisiljavanja na rad u Republici Hrvatskoj, ne možemo potvrditi primjenu članka 51. Kaznenog zakona na slučaj takvog oblika prisile.

RAD ZATVORENIKA – 2003. g.

U 2003. godini, radno je angažirano prosječno mjesečno 1.125 zatvorenika (40,94% od ukupnog prosječnog mjesečnog broja), a od čega je prosječno 352 zatvorenika radilo i duže od redovnog radnog vremena.

Zatvorenici su radno angažirani kako slijedi:

- u zatvorskoj radionici	470 (41,78%)
- na pomoćnim, tehničkim, fizičkim i intelektualnim poslovima (režijski rad)	591 (52,53%)
- izvan kaznionice, odnosno zatvora	33 (2,93%)
- u trgovačkim društvima "Lipovica" i "Orljava"	31 (2,76%)

Zatvorske radionice su većinom organizirane u odjelima za rad i strukovnu izobrazbu zatvorenika, a u njima se obavljaju poslovi obrade drva i metala, ugostiteljstva, poljoprivrede, održavanja, šljunčarenja, eksploatacije kamena, izrade betonske galanterije i slično.

Pomoćno-tehnički poslovi na kojima rade zatvorenici u kaznionicama i zatvorima se najčešće odnose na održavanje čistoće i urednosti prostorija i kruga kaznionice, odnosno zatvora, pranje vozila, ličenje, pomoćne poslove u praonici rublja, kuhinji, skladištu, zatvorskoj radionici i slično.

Izvan kaznionice, odnosno zatvora zatvorenici su obavljali pomoćne poslove u pilani, građevinarstvu, uređenju okoliša, poslove utovara-istovara, poljoprivredi i slično, odnosno nastavljali obavljati vlastitu djelatnost ili rad kod svog poslodavca.

U odnosu na kaznionice, zatvore i odgojne zavode zatvorenici su radno angažirani kako slijedi:

	Kaznionice	Zatvori	Odgojni zavodi
Rad u zatvorskoj radionici	389 (49%)	69 (25%)	12 (18%)
Režijski rad	362 (46%)	175 (65%)	54 (82%)
Rad izvan kaznionice, odnosno zatvora	6 (1%)	27 (10%)	-
Rad u trgovačkim društvima	31 (4%)	-	-
UKUPNO:	788	271	66

Na ime naknada za rad zatvorenika u promatranom razdoblju, zatvorenicima je isplaćeno ukupno 6,985.767 kuna, od čega za rad u redovnom radnom vremenu 6,251.484 kuna, a 734.283 kuna za prekovremeni rad.

Prosječna naknada za rad iznosi 463,07 kuna za rad u redovnom radnom vremenu, a 636,91 kuna za redovni rad i rad duži od punog radnog vremena.

Za rad u redovnom radnom vremenu prosječno su najviše naknade za rad u zatvorskoj radionici (499,38 kuna), a najniže za rad izvan kaznionice, odnosno zatvora (157,99 kuna).

RAD ZATVORENIKA – 2004. g.

U 2004. godini, radno je angažirano prosječno mjesečno 1129 zatvorenika (37,75% od ukupnog prosječnog mjesečnog broja), a od čega je prosječno 329 zatvorenika radilo i duže od redovnog radnog vremena.

Zatvorenici su radno angažirani kako slijedi:

- u zatvorskoj radionici	460 (40,75%)
- na pomoćnim, tehničkim, fizičkim i intelektualnim poslovima (režijski rad)	607 (53,76%)
- izvan kaznionice, odnosno zatvora	43 (3,81%)
- u trgovačkim društvima "Lipovica" i "Orljava"	19 (1,68%)

Zatvorske radionice su većinom organizirane u odjelima za rad i strukovnu izobrazbu zatvorenika, a u njima se obavljaju poslovi obrade drva i metala, ugostiteljstva, poljoprivrede, održavanja, šljunčarenja, eksploatacije kamena, izrade betonske galanterije i slično.

Pomoćno-tehnički poslovi na kojima rade zatvorenici u kaznionicama i zatvorima se najčešće odnose na održavanje čistoće i urednosti prostorija i kruga kaznionice, odnosno zatvora, pranje vozila, ličenje, pomoćne poslove u praonici rublja, kuhinji, skladištu, zatvorskoj radionici i slično.

Izvan kaznionice, odnosno zatvora zatvorenici su obavljali pomoćne poslove u pilani, građevinarstvu, uređenju okoliša, poslove utovara-istovara, poljoprivrede i slično, odnosno nastavljali obavljati vlastitu djelatnost ili rad kod svog poslodavca.

U odnosu na kaznionice, zatvore i odgojne zavode zatvorenici su radno angažirani kako slijedi:

	Kaznionice	Zatvori	Odgojni zavodi
Rad u zatvorskoj radionici	370 (46%)	68 (25%)	22 (40%)
Režijski rad	403 (50%)	172 (63%)	32 (58%)
Rad izvan kaznionice, odnosno zatvora	9 (1%)	33 (12%)	1 (2%)
Rad u trgovačkim društvima	19 (3%)	0	0
UKUPNO:	801	273	55

Na ime naknada za rad zatvorenika u promatranom razdoblju, zatvorenicima je isplaćeno ukupno 7,355.377 kuna, od čega za rad u redovnom radnom vremenu 6,694.707 kuna, a 660.670 kuna za prekovremeni rad.

Prosječna naknada za rad iznosi 494,15 kuna za rad u redovnom radnom vremenu, a 661,49 kuna za redovni rad i rad duži od punog radnog vremena.

Za rad u redovnom radnom vremenu prosječno su najviše naknade za rad u trgovačkim društvima (643,56 kuna), a najniže za rad izvan kaznionice, odnosno zatvora (263,30 kuna).

Red. br.	KAZNIONICA/ZATVOR 2003.	Rad na pomoćno tehničkim, fizičkim i intelektualnim poslovima	Rad u zatvorskoj radionici	Rad u trgovačkim društvima "Orljava" i "Lipovica"	Rad izvan kaznionica odnosno zatvora	UKUPNO	Prosječno mjesečno isplaćena naknada za rad	Ukupno isplaćene naknade za rad
1.	Zatvorska bolnica u Zagrebu	2	0	0	0	2	484,46	11.627,12
2.	Kaznionica u Glini	25	16	0	6	47	328,63	185.350,00
3.	Kaznionica u Lepoglavi	212	157	0	0	369	549,00 781,84*	2.766.238,38
4.	Kaznionica u Lipovici	27	57	9	0	93	436,34 506,33*	506.268,30
5.	Kaznionica u Požegi	52	58	22	0	132	485,30 571,26*	846.080,38
6.	Kaznionica u Turopolju	20	61	0	0	81	508,19 618,53*	498.930,05
7.	Odgojni zavod Turopolje	54	0	0	0	54	268,50	173.985,00
8.	Kaznionica u Valturi	24	52	0	0	76	606,41 832,07*	669.485,14
9.	Zatvor u Bjelovaru	5	0	0	1	6	521,39	37.540,18
10.	Zatvor u Dubrovniku	1	0	0	0	1	493,29	5.919,41
11.	Zatvor u Gospiću	20	38	0	0	58	606,41 832,07*	496.546,23
12.	Zatvor u Karlovcu	2	0	0	1	3	398,56	14.348,00
13.	Zatvor u Osijeku	5	8	0	10	23	268,54	74.117,97
14.	Zatvor u Požegi	2	0	0	4	6	313,20	22.550,11
15.	Zatvor u Puli	23	7	0	10	40	270,64 462,27*	129.911,00
16.	Zatvor u Rijeci	9	1	0	0	10	269,95 615,70*	57.288,00
17.	Zatvor u Sisku	3	0	0	0	3	387,25 508,09*	16.915,12
18.	Zatvor u Splitu	30	0	0	0	30	269,33 378,22*	109.756,92

19.	Zatvor u Šibeniku	17	0	0	0	17	459,69 571,00*	107.799,25
20.	Zatvor u Varaždinu	4	0	0	1	5	402,00	24.120,03
21.	Zatvor u Zadru	2	0	0	0	2	494,93	11.878,36
22.	Zatvor u Zagrebu	52	15	0	0	67	279,89	225.028,17
S V E U K U P N O:		591	470	31	33	1.125	463,07 636,91*	6.991.683,12

Red. br.	KAZNIONICA/ZATVOR 2004.	Rad na pomoćno tehničkim, fizičkim i intelektualnim poslovima	Rad u zatvorskoj radionici	Rad u trgovačkim društvima "Orljava" i "Lipovica"	Rad izvan kaznionica odnosno zatvora	U K U P N O	Prosječno mjesečno isplaćena naknada za rad	Ukupno isplaćene naknade za rad
1.	Zatvorska bolnica u Zagrebu	2	0	0	0	2	460,11	11.042,57
2.	Kaznionica u Glini	34	16	0	0	50	335,51	201.304,88
3.	Kaznionica u Lepoglavi	209	160	0	9	378	562,21 734,29*	2.829.063,25
4.	Kaznionica u Lipovici	34	53	11	0	98	491,48 570,12*	593.996,86
5.	Kaznionica u Požegi	83	35	8	0	126	554,02 650,63*	914.189,81
6.	Kaznionica u Turopolju	17	47	0	0	64	536,92 843,57*	452.851,96
7.	Odgojni zavod Turopolje	32	22	0	1	55	273,52	180.520,00
8.	Kaznionica u Valturi	24	59	0	0	83	649,56 866,71*	759.010,44
9.	Zatvor u Bjelovaru	6	0	0	8	14	387,31	65.067,47
10.	Zatvor u Dubrovniku	1	0	0	0	1	404,23	4.850,83
11.	Zatvor u Gospiću	18	46	0	0	64	445,67 635,02*	414.983,86
12.	Zatvor u Karlovcu	2	0	0	1	3	594,21	21.391,70
13.	Zatvor u Osijeku	5	8	0	12	25	256,76 274,75*	77.460,26
14.	Zatvor u Požegi	2	0	0	3	5	340,23	20.413,72
15.	Zatvor u Puli	18	0	0	5	23	591,58 732,33*	173.411,52

16.	Zatvor u Rijeci	7	1	0	0	8	414,82 699,72*	65.013,00
17.	Zatvor u Sisku	2	0	0	0	2	471,68	11.320,24
18.	Zatvor u Splitu	28	0	0	0	28	362,83 485,65*	139.596,75
19.	Zatvor u Šibeniku	17	0	0	1	18	558,44 667,99*	131.141,35
20.	Zatvor u Varaždinu	5	0	0	1	6	417,13	30.033,36
21.	Zatvor u Zadru	3	0	0	0	3	435,93	15.693,33
22.	Zatvor u Zagrebu	58	13	0	2	73	277,42	243.019,41
S V E U K U P N O:		607	460	19	43	1.129	494,15 661,49*	7.355.376,57

UPRAVA ZA ZATVORSKI SUSTAV - 2003.

UKUPAN BROJ ZATVORENIKA NA RADU PROSJEČNO MJESEČNO	REDOVNI RAD	PREKOVREMENI RAD
rad na pom.teh., fizičkim i intelkt. poslovima	591	149
rad u zatvorskoj radionici	470	201
rad u trgovačkim društvima "Orljava" i "Lipovica"	31	2
rad izvan kaznionice, odnosno zatvora	33	0
UKUPNO	1125	352
ISPLAĆENE NAKNADE ZA RAD U REDOVNOM RADU		SVEUKUPNO
		6.251.484,00
prosječno mjesečno po jednom zatvoreniku		463,07
najviša pojedinačna naknada		718,89
najniža pojedinačna naknada		340,87
rad na pom.teh., fizičkim i intelkt. poslovima	ukupno	3.215.344,00
	pro. mj. po jednom zatvoreniku	453,38
rad u zatvorskoj radionici	ukupno	2.816.509,00
	pro. mj. po jednom zatvoreniku	499,38
rad u trgovačkim društvima "Orljava" i "Lipovica"	ukupno	157.068,00
	pro. mj. po jednom zatvoreniku	422,23
rad izvan kaznionice, odnosno zatvora	ukupno	62.563,00
	pro. mj. po jednom zatvoreniku	157,99
ISPLAĆENE NAKNADE ZA PREKOVREMENI RAD	ukupno	734.283,00
	pro. mj. po jednom zatvoreniku	173,84

UPRAVA ZA ZATVORSKI SUSTAV - 2004.

UKUPAN BROJ ZATVORENIKA NA RADU PROSJEČNO MJESEČNO	REDOVNI RAD	PREKOVREMENI RAD
rad na pom.teh., fizičkim i intelkt. poslovima	607	173
rad u zatvorskoj radionici	460	153
rad u trgovačkim društvima "Orljava" i "Lipovica"	19	3
rad izvan kaznionice, odnosno zatvora	43	0
UKUPNO	1129	329
ISPLAĆENE NAKNADE ZA RAD U REDOVNOM RADU		SVEUKUPNO
		6.694.706,97
prosječno mjesečno po jednom zatvoreniku		494,15
najviša pojedinačna naknada		749,40
najniža pojedinačna naknada		342,66
rad na pom.teh., fizičkim i intelkt. poslovima	ukupno	3.638.541,58
	pro. mj. po jednom zatvoreniku	499,53
rad u zatvorskoj radionici	ukupno	2.773.570,24
	pro. mj. po jednom zatvoreniku	502,46
rad u trgovačkim društvima "Orljava" i "Lipovica"	ukupno	146.730,78
	pro. mj. po jednom zatvoreniku	643,56
rad izvan kaznionice, odnosno zatvora	ukupno	135.864,37
	pro. mj. po jednom zatvoreniku	263,30
ISPLAĆENE NAKNADE ZA PREKOVREMENI RAD	ukupno	660.669,60

	pro. mj. po jednom zatvoreniku	167,34
--	--------------------------------	--------

<u>UPRAVA ZA ZATVORSKI SUSTAV - 2003.</u>	
1. Prihodi od rada zatvorenika u kaznionici, zatvoru	43.795.271
2. Prihodi od rada zatvorenika izvan kaznionice, zatvora	463.211
3. UKUPNI PRIHODI (1+2)	44.258.482
4. Izdaci nastali radom zatvorenika	34.565.817
5. Isplaćene naknade za rad zatvorenika	3.493.973
6. Isplaćene nagrade	19.190
7. UKUPNI IZDACI (4+5+6)	38.078.980
8. Prosječan broj zatvorenika koji su radili	534
9. OSTATAK PRIHODA (3-7)	6.179.502
10. Korištenje ostatka prihoda	
10.a. Izdaci za poboljšanje uvjeta života i rada zatvorenika u kaznionici, zatvoru	49.521
10.b. Izdaci za tehnološko unapređenje rada	32.636
10.c. Tekući izdaci	3.183.168
10.d. Kapitalni izdaci	2.089.896
11. NEISKORIŠTENI OSTATAK PRIHODA	824.281

<u>UPRAVA ZA ZATVORSKI SUSTAV - 2004.</u>	
1. Prihodi od rada zatvorenika u kaznionici, zatvoru	31.878.671
2. Prihodi od rada zatvorenika izvan kaznionice, zatvora	970.696
3. UKUPNI PRIHODI (1+2)	32.849.367
4. Izdaci nastali radom zatvorenika	26.717.465
5. Isplaćene naknade za rad zatvorenika	3.072.558
6. Isplaćene	15.650

nagrade	
7. UKUPNI IZDACI (4+5+6)	29.805.673
8. Prosječan broj zatvorenika koji su radili	522
9. OSTATAK PRIHODA (3- 7)	3.043.694
10. Korištenje ostatka prihoda	
10.a. Izdaci za poboljšanje uvjeta života i rada zatvorenika u kaznionici, zatvoru	296.292
10.b. Izdaci za tehnološko unapređenje rada	125.579
10.c. Tekući izdaci	4.115.030
10.d. Kapitalni izdaci	1.338.873
11. NEISKORIŠTENI OSTATAK PRIHODA	-2.832.080

Članak 1. stavak 3.

A. Opišite, molimo vas, djelovanje besplatnih službi za zapošljavanje koje su na raspolaganju u vašoj zemlji i naznačite dob, spol, i narav zanimanja osoba koje su se posredstvom njih zaposlile, kao i osoba koje traže zaposlenje.

Molimo vas da navedete, u mjeri u kojoj je to moguće, broj slobodnih radnih mjesta, stopu zapošljavanja i trajanje nezaposlenosti osoba koje su se tako zaposlile.

U prvih pet mjeseci 2005. godine putem Hrvatskog zavoda za zapošljavanje zaposleno je 63.018 osoba, što je 2,2 posto više nego u istom razdoblju prethodne godine. Od ukupnog broja zaposlenih, 33.521 osoba bila je ženskog spola. U strukturi zaposlenih najveći udio imaju osobe sa završenom srednjom školom (70 %), potom sa završenom ili nezavršenom osnovnom školom (17,5%), te naposljetku s višom ili visokom školom (12,5%).

Zaposleni s evidencije	Razdoblje	UKUPNO	Bez škole i nezavršena osnovna škola	Osnovna škola	SŠ za zanimanja do 3 god. i škola za KV i VKV radnike	SŠ za zanimanja u trajanju od 4 i više godina i gimnazija	Viša škola, I. stupanj fakulteta i stručni studij	Fakulteti, akademije, magisterij, doktorat
Ukupan broj zaposlenih s evidencije	1.- 5. 2005.	63 018	1 049	9 981	27 102	17 324	2 871	4 691
	1.- 5. 2004.	61 634	1 343	9 996	26 591	16 195	2 710	4 799
	Index	102,2	78,1	99,8	101,9	107,0	105,9	97,7
Ukupan broj zaposlenih žena s evidencije	1.- 5. 2005.	33 521	508	5 289	11 776	10 914	2 009	3 025
	1.- 5. 2004.	33 126	672	5 252	11 808	10 420	1 887	3 087
	Index	101,2	75,6	100,7	99,7	104,7	106,5	98,0

Tijekom 2004. godine iz evidencije Zavoda zaposleno je ukupno 138.580 osoba, što je za 6.631 osobu ili 4,6 % manje nego 2003. godine. Od ukupnoga broja zaposlenih 76.543 osobe bile su žene, s udjelom u ukupnome zapošljavanju od 55,2 % naspram 52,9 % u godini 2003.

Više od dvije trećine evidentiranoga zapošljavanja odnosi se na osobe srednjoškolskog obrazovanja, uključujući osobe sa završenom trogodišnjom srednjom školom za zanimanja i školom za KV i VKV radnike (60.616 ili 43,7 %) i osobe s četverogodišnjom srednjom školom za zanimanja i gimnazijom (37.846 ili 27,3 %). Potom slijede osobe sa završenom osnovnom školom (15,1 %), fakultetom (7,6 %), višom školom (4,5 %) te osobe bez škole i s nezavršenom osnovnom školom (1,8 %). Uspoređujući s prethodnom godinom smanjeno je evidentirano zapošljavanje u svim obrazovnim razinama, a najviše u razini fakultetskog obrazovanja (za 12,5 %).

Zaposleni iz evidencije Zavoda u 2003. i 2004. prema razini obrazovanja							
	Ukupno	Bez škole i nezavršena osnovna škola	Osnovna škola	SŠ za zanimanja do 3 god. i škola za KV i VKV radnike	SŠ za zanimanja u trajanju od 4 i više godina i gimnazija	Viša škola, I. stupanj fakulteta i stručni studij	Fakulteti, akademije, magisterij, doktorat
2003.	145.211	2.670	21.232	64.146	38.389	6.735	12.039
Struktura	100,0	1,8	14,6	44,2	26,4	4,6	8,3
2004.	138.580	2.517	20.864	60.616	37.846	6.204	10.533
Struktura	100,0	1,8	15,1	43,7	27,3	4,5	7,6
Indeks 2004/2003.	95,4	94,3	98,3	94,5	98,6	92,1	87,5

Poredak pojedinih rodova zanimanja (sukladno Nacionalnoj klasifikaciji zanimanja) u evidentiranome zapošljavanju bio je sljedeći:

- trgovačka i uslužna zanimanja (33.139 ili 23,9 %),
- jednostavna zanimanja (31.354 ili 22,6 %),
- zanimanja u obrtu i pojedinačnoj proizvodnji (21.547 ili 15,5 %),
- inženjeri, tehničari i srodna zanimanja (17.134 ili 12,4 %),
- uredski i šalterski službenici (15.025 ili 10,8 %),
- rukovatelji strojevima i vozilima (10.526 ili 7,6 %),
- stručnjaci i znanstvenici (8.548 ili 6,2 %),
- poljoprivrednici, lovno-uzgojni, šumarski radnici i ribari (932 ili 0,7 %),
- čelnici, dužnosnici i direktori (207 ili 0,1 %) te
- osobe vojnih zanimanja (168 ili 0,1 %).

S obzirom na radno iskustvo, od ukupnoga broja zaposlenih 108.471 osoba (78,3 %) imala je prethodno radno iskustvo, a 30.109 osoba (21,7 %) prvi put je zaposleno. U usporedbi s prethodnom godinom povećao se udio zaposlenih s prethodnim radnim iskustvom za 1,2 postotna boda, a ponovno se smanjio udio zaposlenih bez radnog iskustva.

Na određeno vrijeme je zaposleno 115.579 (83,4 %), a na neodređeno vrijeme 23.001 osoba (16,6 %). U usporedbi s godinom 2003. povećan je udio zapošljavanja na određeno a smanjen na neodređeno vrijeme (za 0,7 postotnih bodova).

Uobičajeno je da u evidenciju nezaposlenih najviše osoba s prethodnim radnim iskustvom dolazi iz prerađivačke industrije, trgovine, hotela i restorana te građevinarstva. Međutim, ta četiri područja djelatnosti istodobno i zapošljavaju najveći broj osoba, pa su u 2004. godini ukupno zaposlila 90.114 osoba ili 65,0 %, i to:

- trgovina na veliko i malo, 30.605 osoba ili 22,1 %,
- prerađivačka industrija, 26.078 osoba ili 18,8 %,
- hoteli i restorani, 19.530 osoba ili 14,1 % i
- građevinarstvo, 13.901 osoba ili 10,0 %.

U usporedbi s prethodnom godinom povećan je broj evidentiranoga zapošljavanja u poslovanju nekretninama (za 591 osobu ili 7,1 %), poljoprivredi, lovu i šumarstvu (za 296 osoba ili 3,8 %), ribarstvu (za 77 osoba ili 36,8 %) i obrazovanju (za 6 osoba), dok je u svim ostalim djelatnostima zabilježeno smanjenje evidentiranoga zapošljavanja, a najviše u javnoj upravi i obrani (21,5 %), rudarstvu (19,0 %) i ostalim društvenim, socijalnim i osobnim uslugama (10,6 %).

S obzirom na regionalnu strukturu, najveći udio u evidentiranome zapošljavanju imali su: Splitsko-dalmatinska županija (17.192 osobe ili 12,4 %), Grad Zagreb (17.079 osoba ili 12,3 %) i Osječko-baranjska županija (14.134 osobe ili 10,2 %), dok se istodobno najmanje osoba zaposlilo u Ličko-senjskoj (1.852 ili 1,3 %), Krapinsko-zagorskoj (2.964 ili 2,1 % te Požeško-slavonskoj županiji (3.009 ili 2,2 %). U usporedbi s prethodnom godinom povećao se opseg evidentiranoga zapošljavanja u osam županija (najviše u Ličko-senjskoj - 14,5 % i Vukovarsko-srijemskoj županiji - 12,2 %), a smanjio se u trinaest županija (najveće je smanjenje zabilježeno u Zagrebačkoj – za 14,0 % i Krapinsko-zagorskoj županiji – za 13,7 %).

Što se tiče stope zapošljavanja, u 2004. godini ona je iznosila 24,6 %, što znači da se zaposlilo blizu jedne četvrtine nezaposlenih osoba koje su tražile zaposlenje tijekom godine. Zabilježene su značajne razlike u stopi zapošljavanja između skupina nezaposlenih osoba različite razine obrazovanosti. Stopa zapošljavanja osoba bez škole ili s nezavršenom osnovnom školom iznosila je 8,8 %, s osnovnom školom 18,3 %, sa srednjom školom za zanimanja do tri godine trajanja ili školom za KV i VKV radnike 25,8 %, sa srednjom školom za zanimanja u trajanju od 4 i više godina ili gimnazijom 26,7 %, s višom školom, prvim stupnjem fakulteta ili stručnim studijem 35,7 %, te s fakultetom, akademijom, magisterijem ili doktoratom 38,5 %. Dakle, viša razina obrazovanosti povezana je s većom stopom zapošljavanja.

B. Opišite, molimo vas, ustroj javnih službi za zapošljavanje u vašoj zemlji i naznačite prateće mjere za nezaposlene osobe, te, gdje je to primjereno, korake poduzete kako bi se revidirao zemljopisni razmještaj lokalnih i regionalnih centara za zapošljavanje i kako bi se preraspodijelili resursi u slučaju kad promjene obrazaca gospodarske djelatnosti to opravdavaju.

Ustroj javnih službi za zapošljavanje

Hrvatski zavod za zapošljavanje ustrojen je Zakonom o posredovanju pri zapošljavanju i pravima za vrijeme nezaposlenosti (N.N. broj 32/02, 86/02-ispr. i 114/03), kao javna ustanova u vlasništvu Republike Hrvatske na koji se primjenjuju propisi o ustanovama.

Zavod obavlja poslove iz svoje djelatnosti u slijedećim ustrojstvenim jedinicama:

- Središnjoj službi
- područnim službama s ispostavama

U sklopu Hrvatskog zavoda za zapošljavanje organizirane su 22 područne službe koje u svom sastavu imaju 91 ispostavu, čime je postignuta prisutnost Hrvatskog zavoda za zapošljavanje na području cijele Hrvatske.

Zavodom upravlja Upravno vijeće Zavoda koje se sastoji od 9 članova koje imenuje Vlada Republike Hrvatske, i to: 3 predstavnika sindikata, 3 predstavnika poslodavaca i 3 predstavnika Vlade, koji se imenuju na prijedlog ministra nadležnog za rad.

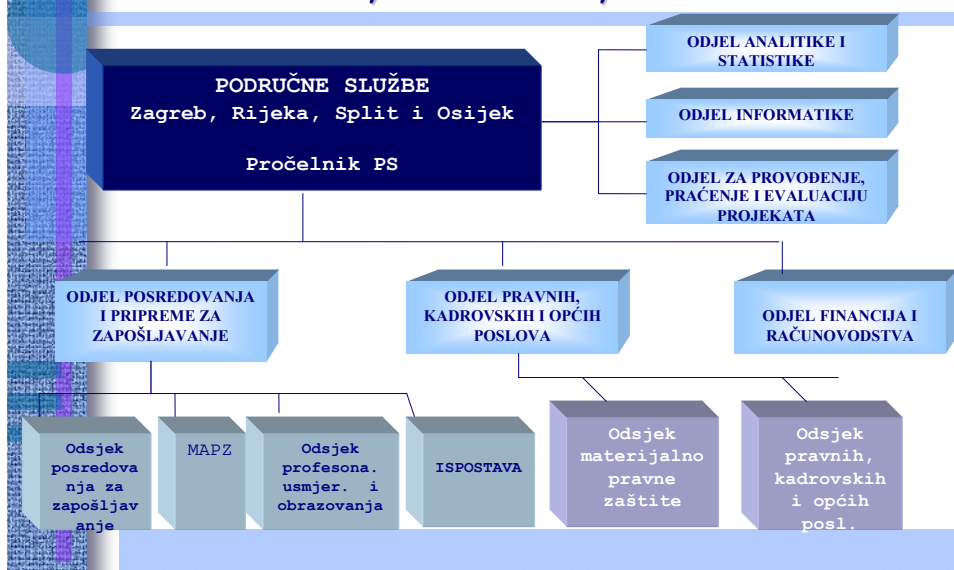
Voditelj Zavoda je ravnatelj koji predstavlja i zastupa Zavod.

Utvrđenu politiku rada, metode i tehniku Hrvatskog zavoda za zapošljavanje u praksi provode područne službe koje na terenu u direktnim kontaktima s nezaposlenim osobama, poslodavcima i drugim zainteresiranim organizacijama ostvaruju ciljeve poslovanja Hrvatskog zavoda za zapošljavanje.

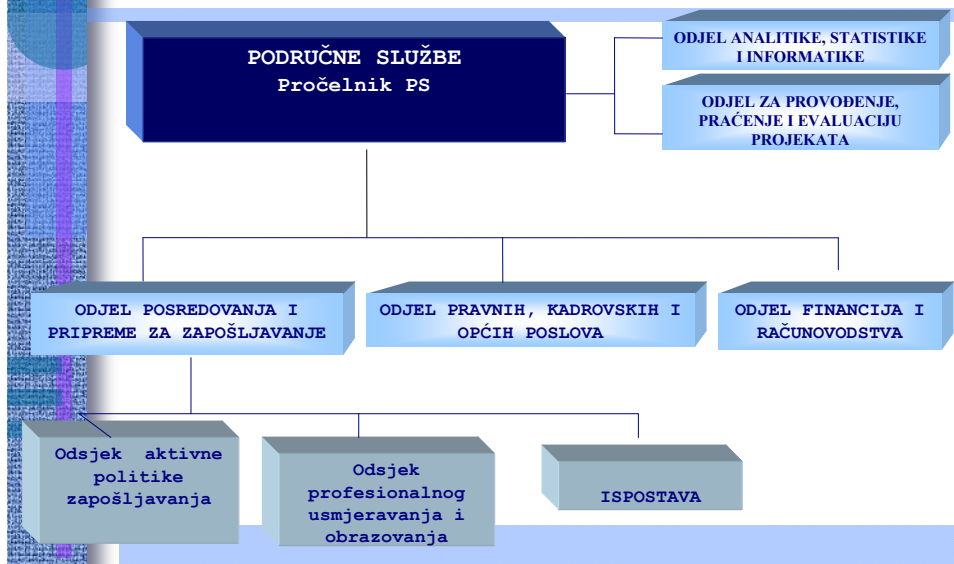
Zavod obavlja slijedeće poslove:

1. prati, analizira i istražuje gospodarska, socijalna i druga kretanja, zaposlenost, zapošljavanje i nezaposlenost, te njihove međusobne utjecaje, na temelju čega predlaže mjere za unapređenje zapošljavanja,
2. vodi evidencije o nezaposlenim i drugim osobama, posreduje pri zapošljavanju između poslodavca i osoba koje traže zaposlenje, prati potrebe za radnicima, njihovo zapošljavanje, te u tom smislu surađuje s poslodavcima,
3. u suradnji s poslodavcima, obrazovnim ustanovama i drugim pravnim osobama organizira i provodi programe profesionalnog usmjeravanja, obrazovanja, te druge oblike aktivne politike zapošljavanja,
4. surađuje s obrazovnim ustanovama radi usklađivanja obrazovnih programa s potrebama za radnicima i provođenje profesionalnog usmjeravanja,
5. provodi međunarodne ugovore o zapošljavanju i pravima za vrijeme nezaposlenosti,
6. obavlja poslove zapošljavanja hrvatskih državljana u inozemstvu i ostvarivanja njihovih prava,
7. rješava o pravima nezaposlenih osoba i obavlja isplatu naknada na temelju donesenih rješenja, i drugo.

PODRUCNE SLUŽBE ZAGREB, SPLIT, RIJEKA, OSIJEK

OSTALE PODRUČNE SLUŽBE

C. Ako u vašoj zemlji postoje i javne i privatne besplatne službe za zapošljavanje, opišite, molimo vas, koje su mjere poduzete radi koordiniranja tih službi i određivanja uvjeta koji se odnose na poslovanje privatnih agencija za zapošljavanje.

Člankom 21. Zakona o posredovanju pri zapošljavanju i pravima za vrijeme nezaposlenosti (N.N. br. 32/02, 86/02-ispr. i 114/03) propisano je da u posredovanju pri zapošljavanju Zavod

djeluje nepristrano u odnosu na nezaposlene osobe i poslodavce.

Člankom 22. Zakona propisano je da Zavod posredovanje obavlja bez naknade. Troškove nastale na temelju posebnih zahtjeva poslodavaca i troškove posredovanja u inozemstvu Zavodu nadoknađuje poslodavac.

Zakonom o posredovanju pri zapošljavanju i pravima za vrijeme nezaposlenosti (N.N. br. 32/02, 86/02-ispr. i 114/03), propisano je da uz Hrvatski zavod za zapošljavanje poslove u svezi zapošljavanja, osim osiguranja za slučaj nezaposlenosti, mogu u zemlji obavljati i pravne osobe kao trgovačka društva, a fizičke osobe kao samostalnu djelatnost.

Također, istim je Zakonom propisano, da srednjoškolske ustanove mogu obavljati samo poslove posredovanja za povremeni rad redovnih učenika.

Temeljem članka 3. Zakona o posredovanju pri zapošljavanju i pravima za vrijeme nezaposlenosti donesen je Pravilnik o obavljanju djelatnosti u svezi sa zapošljavanjem izvan Hrvatskog zavoda za zapošljavanje (N.N., br. 96/02) u kojemu su uređeni uvjeti i način obavljanja djelatnosti u svezi sa zapošljavanjem kada te djelatnosti obavljaju pravne i fizičke osobe izvan Hrvatskog zavoda za zapošljavanje.

Pravne i fizičke osobe te srednjoškolske ustanove mogu obavljati djelatnost u svezi sa zapošljavanjem pod uvjetom da:

- imaju dozvolu (rješenje) ministarstva nadležnog za rad,
- ispunjavaju kadrovske, organizacijske, prostorne, tehničke i ostale propisane uvjete za obavljanje tih djelatnosti.

O izdanim dozvolama ministarstvo (Ministarstvo gospodarstva, rada i poduzetništva) vodi evidenciju i svako rješenje dostavlja na znanje Hrvatskom zavodu za zapošljavanje i Državnom inspektoratu.

U članku 16. Pravilnika propisano je da posrednik uslugu za obavljene poslove u svezi sa zapošljavanjem može naplatiti samo od poslodavca prema cjeniku koji mora biti izvješten u uredu posrednika.

Cijene usluga moraju biti utvrđene u fiksnim iznosima i ne mogu se odrediti kao postotak od ugovorene plaće između poslodavca i radnika za kojeg je posrednik posredovao.

Zakonom o izmjenama i dopunama Zakona o posredovanju pri zapošljavanju i pravima za vrijeme nezaposlenosti (N.N. br. 114/03) koji je stupio je na snagu i počeo se primjenjivati 19. srpnja 2003. godine, brisana je odredba koja je obvezivala privatnog posrednika da Hrvatskom zavodu za zapošljavanje dostavlja podatke o broju osoba za koje je posredovao odnosno broju osoba koje su njegovim posredovanjem zaposlene.

D. Naznačite, molimo vas, je li i na koji je način osigurano sudjelovanje predstavnika poslodavaca i radnika u ustroju i djelovanju službi za zapošljavanje i u razvoju politike koja se odnosi na službe za zapošljavanje.

Hrvatskim zavodom za zapošljavanje upravlja Upravno vijeće. Upravno vijeće sastoji se od 9 članova koje imenuje Vlada Republike Hrvatske, i to tri predstavnika sindikata, tri predstavnika poslodavaca, dok tri člana predlaže ministar nadležan za rad. Mandat članova Upravnog vijeća je četiri godine. Upravno vijeće za svoj rad odgovara Vladi Republike Hrvatske. Djelokrug rada, ovlaštenja i odgovornosti Upravnog vijeća utvrđena su Statutom Zavoda.

Pri područnim službama Zavoda ustrojena su savjetodavna vijeća koja se sastoje od tri predstavnika poslodavaca, tri predstavnika sindikata, te po jednog predstavnika nezaposlenih. Pročelnik područne službe dužan je, prije donošenja odluka koje utječu na položaj nezaposlenih, a osobito odluka koje se odnose na donošenje i provedbu mjera za poticanje zapošljavanja, o tim odlukama savjetovati se sa savjetodavnim vijećem.

E. Naznačite koja zakonodavna i administrativna jamstva postoje kako bi se osiguralo da te službe budu dostupne svima.

Zakonom o posredovanju pri zapošljavanju i pravima za vrijeme nezaposlenosti (N.N. br. 32/02, 86/02-ispr. i 114/03) propisano je da Zavod obavlja slijedeće djelatnosti: posredovanje pri zapošljavanju, profesionalno usmjeravanje, obrazovanje u cilju povećanja zapošljavanja radne snage, osiguranje za slučaj nezaposlenosti, aktivno djelovanje na tržištu rada u cilju poticanja prostorne i profesionalne pokretljivosti radne snage, te novog zapošljavanja i samozapošljavanja.

Člankom 2. Zakona o posredovanju pri zapošljavanju i pravima za vrijeme nezaposlenosti propisano je da se navedene djelatnosti obavljaju za nezaposlene i zaposlene tražitelje zaposlenja, poslodavce i druge osobe koje traže informacije i savjete o uvjetima i mogućnostima zapošljavanja.

Člankom 4. istog Zakona propisano je da su za slučaj nezaposlenosti osigurani svi radnici u radnom odnosu, a osiguranje se provodi na načelu solidarnosti.

Osiguranjem su obuhvaćena prava na: novčanu naknadu, mirovinsko osiguranje, novčanu pomoć i naknadu troškova za vrijeme obrazovanja, jednokratnu novčanu pomoć i naknadu putnih i selidbenih troškova, zdravstveno osiguranje.

Člankom 21. Zakona o posredovanju pri zapošljavanju i pravima za vrijeme nezaposlenosti propisano je da u posredovanju pri zapošljavanju Zavod djeluje nepristrano u odnosu na nezaposlene osobe i poslodavce.

Člankom 22. istog Zakona propisano je da Zavod posredovanje obavlja bez naknade. Troškove nastale na temelju posebnih zahtjeva poslodavaca i troškove posredovanja u inozemstvu Zavodu nadoknađuje poslodavac.

Članak 1. stavak 4.

Molimo vas da naznačite (i potkrijepite to mjerodavnim podacima što je više moguće) koje su mjere poduzete kako bi se osiguralo ili promicalo:

- a) profesionalno usmjeravanje;⁹
  - b) profesionalna izobrazba;¹⁰
  - c) profesionalnu rehabilitaciju;¹¹
- s ciljem da se svima dade mogućnost da za život zarađuju slobodno izabranim radom.

Naznačite, molimo vas, je li osiguran jednaki pristup svim zainteresiranima, uključujući državljane drugih ugovornih stranaka Povelje koji zakonito prebivaju ili redovno rade na vašem području, kao i invalidnim osobama.

Hrvatski zavod za zapošljavanje svojom djelatnošću pokriva najveći dio obveza po pitanju profesionalnog usmjeravanja, iako dio poslova u sve većem opsegu preuzimaju i drugi dijelovi društvenog sustava (škole, poslodavci, socijalni partneri, udruge, sveučilišta, građanske inicijative).

Stručna pomoć u donošenju odluka o daljnjem profesionalnom putu pojedine osobe jedna je od temeljnih funkcija Zavoda, a njezina se realizacija provodi sukladno međunarodnim konvencijama. Pomoć u profesionalnom usmjeravanju koriste, kako osobe koje prvi put odabiru profesiju ili zanimanje za koje će se tek školovati, tako i osobe koje, iz bilo kojeg razloga, moraju odlučivati o promjenama u svojem dosadašnjem zanimanju i radu.

Posljednjih je godina uočen primjetan trend da upravo kategorija odraslih osoba sve češće koristi savjetodavne usluge profesionalne orijentacije. Taj se trend, zbog naglašene potrebe za stalnim profesionalnim razvojem i prilagodbama čestim i brzim promjenama u svijetu zanimanja i rada, primjećuje i drugdje u svijetu. Naglašeni problemi zapošljavanja dodatno uvjetuju potrebu za stručnim profesionalnim usmjeravanjem ili pak profesionalnom selekcijom odraslih – nezaposlenih osoba. Posebno treba naglasiti, da je do najvećeg porasta došlo u dijelu savjetovanja i selekcije, koji se temelji na timskoj stručnoj (psihologijskoj i medicinskoj) obradi kandidata.

Profesionalno usmjeravanje se provodi putem informiranja i savjetovanja. Informiranje u pravilu obuhvaća veći broj korisnika – i ono je mnogima dovoljno za donošenje određene profesionalne odluke. Profesionalno je savjetovanje složeniji postupak. Ono se temelji na detaljnijem poznavanju mnogih, za profesionalni uspjeh bitnih, osobnih karakteristika, npr. sposobnosti, interesa, motivacije, vještina, osobina ličnosti, zdravstvenog stanja i sl. Stoga je profesionalno savjetovanje rezultat timskog rada psihologa, liječnika, pedagoga i po potrebi drugih stručnjaka. Uz profesionalno savjetovanje, koje je pomoć pojedincu u donošenju za njega optimalne profesionalne odluke, valja spomenuti i profesionalnu selekciju, koja se temelji na istim stručnim tehnikama, ali ponajprije je namijenjena poslodavcu, kao pomoć u njegovu stručnom odabiru kadrova.

Radi profesionalnog usmjeravanja učenika osnovnih škola Ministarstvo znanosti, obrazovanja i športa u suradnji s Hrvatskim zavodom za zapošljavanje izdaje svake godine brošuru *Upis u srednje škole* sa slijedećim sadržajem:

- uvjeti za upis u srednje škole

---

⁹ Ako je vaša zemlja prihvatila članak 9., ovdje nije potrebno opisivati službe za profesionalno usmjeravanje.

¹⁰ Ako je vaša zemlja prihvatila četiri stavka u članku 10., ovdje nije potrebno opisivati službe za profesionalnu izobrazbu.

¹¹ Ako je vaša zemlja prihvatila dva stavka u članku 15., ovdje nije potrebno opisivati službe za rehabilitaciju tjelesno ili duševno hendikepiranih osoba.

- popis i opis svih programa za zanimanja
- popis srednjih škola s obrazovnim programima
- podaci o ustanovama (učenički domovi, uredi državne uprave, županijske obrtničke komore, područni uredi Hrvatskoga zavoda za zapošljavanje)
- upute za izbor zanimanja.

Brošura se dostavlja svim osnovnim školama, područnim uredima Hrvatskoga zavoda za zapošljavanje, županijskim obrtničkim i gospodarskim komorama i tijelima lokalne uprave i samouprave zaduženima za obrazovanje.

Aktivnosti Hrvatske obrtničke komore na profesionalnom usmjeravanju mladeži vezana je za izradu letka o školovanju za vezane obrte i organizaciju manifestacije *Želim biti majstor* na sajmu obrtništva.

Dostupnost profesionalnoga obrazovanja regulirana je Zakonom o srednjem školstvu. Srednješkolno obrazovanje dopstupno je svakome pod jednakim uvjetima, prema njegovim sposobnostima (članak 3.). Srednješkolno obrazovanje djece pripadnika nacionalnih manjina ostvaruje se prema odredbama Zakona o odgoju i obrazovanju na jeziku i pismu nacionalnih manjina (članak 5.). Školovanje državljana drugih ugovornih strana dopstupno je svima koji imaju reguliran boravak u RH po bilo kojoj osnovi.

Profesionalna rehabilitacija odnosno habilitacija sastavni je dio svekolike rehabilitacije/habilitacije koja ima za cilj omogućiti osobi s teškoćama u razvoju što je moguće potpuniju socijalnu integraciju.

Sustav profesionalne rehabilitacije sastoji se od tri nedjeljive sukcesivne komponente:

- profesionalne orijentacije
- osposobljavanja za produktivni rad odnosno profesionalnog/radnog osposobljavanja
- i zapošljavanja.

Profesionalna orijentacija treba se realizirati kroz slijedeće faze:

- profesionalno prosvjećivanje i informiranje
- neposredno savjetovanje
- praćenje savjetovanih osoba.

S profesionalnom orijentacijom odnosno s njenom prvom fazom, profesionalnim prosvjećivanjem i informiranjem, trebalo bi se zašpočeti što je moguće ranije, da bi osoba kada dođe u situaciju neposrednog savjetovanja već bila spremna donijeti ispravnu odluku o izboru svojeg budućeg zanimanja.

Nositelji posebice profesionalnog prosvjećivanja i informiranja prije svega su učitelji te članovi stručnog tima osnovne škole, koji su obvezni godišnjim planom i programom rada škole predvidjeti i konkretne aktivnosti u svezi s profesionalnom orijentacijom, odnosno s početnim profesionalnim informiranjem učenika i njihovih roditelja.

U Republici se Hrvatskoj obvezno, svim učenicima završnog razreda osnovne škole, dostavljaju osnovne informacije o programima za pojedina zanimanja i školama u kojima se ti programi provode, putem posebno tiskanih materijala.

Profesionalno prosvjećivanje i informiranje, posebice kada se radi o djeci i učenicima s teškoćama u razvoju, mora biti provedeno sustavno, tj. ne smije biti svedeno na pružanje informacija samo neposredno prije uključivanja učenika u programe putem koji će steći određeni stupanj stručne spreme, odnosno osposobljenosti za uključivanje u radnu aktivnost te

ne smije i ne može biti svedeno samo na individualno savjetovanje učenika. U praksi se, na žalost, ovi stručni zahtjevi ne provode u skladu s navedenim.

Kao pozitivnu praksu u našoj zemlji ističemo činjenicu da se zbog upisa u srednju školu, sva djeca koja su u osnovnoj školi službeno registrirana kao djeca s teškoćama u razvoju moraju proći postupak neposrednog savjetovanja u područnoj službi Zavoda za zapošljavanje.

Postupak neposrednog savjetovanja obavlja se timski, a obvezni članovi stručnog tima su pedagog, psiholog i liječnik medicine rada. Ovdje se odmah, kao veliki propust, primjećuje da specijalizirani stručnjak s edukacijsko-rehabilitacijskog područja nije naveden kao obvezni član stručnog tima.

Na žalost, pri provedbi ove dvije faze profesionalne orijentacije nailazimo i na niz propusta kao što su:

- nepovezanost i nedovoljna koordinacija zainteresiranih sustava i pojedinih službi (OŠ; SŠ; Zavod za zapošljavanje, Ministarstvo znanosti, obrazovanja i športa, Zavod za školstvo), a trebalo bi intenzivirati i informiranje učenika, roditelja, pa i učitelja odnosno stručnih timova osnovnih škola o srednjim školama (programima, zanimanjima, modelima stjecanja stručne spreme unutar obrazovnog profila).
- Postupak neposrednog savjetovanja učenik obavlja samo jednom, i to na način da prolazi skupo testiranje kognitivnih i psihomotoričkih sposobnosti, a osnovne manjkavosti skupnog testiranja kao npr. Vremensko ograničenje, pismeno ispitivanje gdje djetze čita i odgovara na pitanja ukazuju na činjenicu da se učenicima, koji su uglavnom školovani po prilagođenim programima, u ovim ispitivanjima ne vrše nikakve prilagodbe,
- Mišljenje o odgovarajućem programu za dijete (pretežito jedno, a bilo bi poželjno najmanje dva prijedloga), temelji se više na postojećim mogućnostima stjecanja obrazovanja za zanimanje, nego na osnovi interesa i sposobnosti djeteta (ovoj se djeci i inače nudi vrlo uska lepeza zanimanja),
- Već se čitav niz godina ne provodi radna proba, dijagnostički postupak u okviru kojeg se od osobe s teškoćama u razvoju zahtijeva da obavi određeni radni zadatak, odnosno da iskaže neku vještinu,
- Nema sustavnog rješenja problema u slučaju da su učenik, roditelj ili eventualno škola nezadovoljni savjetodavnim mišljenjem (izuzev mogućnosti donošenja drugostupanjskog rješenja od strane Hrvatskog zavoda za zapošljavanje).

Treća faza profesionalne orijentacije odnosi se na praćenje savjetovanih osoba (katamnezu) kroz njihovu uspješnost u srednjoškolskom obrazovanju, ali i uspješnost u početnoj fazi zapošljavanja. Cilj ovakve evaluacije je provjera učinkovitosti provedene profesionalne orijentacije, a s ciljem njezinog unapređenja. U Hrvatskoj se sustavna katamneza, osobito kada se radi o osobama s teškoćama u razvoju, ne provodi.

Osposobljavanje za produktivni rad sastoji se od:

- profesionalnog osposobljavanja koje rezultira stjecanjem određene razine stručne spreme, odnosno zanimanjem, i
- radnog osposobljavanja, tj. osposobljavanja za obavljanje jednostavnijih poslova i radnih zadataka ispod najniže razine stručne spreme.

Ovaj dio osposobljavanja sustavno pripada pod redovni osnovnoškolski odgoj i obrazovanje učenika s teškoćama u razvoju i to do njihove navršene 21. godine života a ustanova je dužna učeniku po završenom osposobljavanju izdati Uvjerenje o osposobljenosti.

U Republici Hrvatskoj se od 1980. g. osposobljavanje za produktivni rad osoba s teškoćama u razvoju ostvaruje u okviru redovnog sustava srednoškolskog odgoja i obrazovanja, a u skladu sa Zakonom o srednjem školstvu provodi se u:

1. Redovnim srednjim školama

a) potpuna integracija (redovni razredni odjeli)

- po redovnom programu uz individualizaciju

- po prilagođenom programu

b) djelomična integracija

- fizička integracija (posebni razredni odjeli)

- po prilagođenom programu

- po posebnom programu

2. Posebnim odgojno-obrazovnim ustanovama

- po redovnom programu

- po prilagođenom programu

- po posebnom programu.

Nastavni plan i program utemeljen je na razredno-predmetno-satnom-sustavu te stoga u Republici Hrvatskoj još uvijek ne možemo govoriti o kurikulumu iako se posljednjih godina uvoze stalne promjene na tom planu.

Navedenim se definira cilj i zadaće programa, nastavni predmeti i sadržaji, trajanje i osnovni oblici izvođenja programa, godišnji i tjedni broj sati nastave pojedinih predmeta te metodičke, didaktičke i druge uvjete za njihovo izvođenje.

Nastavni plan i program izrađuje se na tri odnosno četiri razine:

Okvirni nastavni plan i program donosi se centralizirano odobrenjem Ministarstva znanosti, obrazovanja i športa, a izrađuju ga radne skupine stručnjaka pri Zavodu za školstvo RH sadrži obvezni i izborni dio programa, a postoje

1. redovni- propisani odgojno-obrazovni sadržaji za svako odgojno-obrazovno područje, na svim stupnjevima obrazovanja (usustavljeno generacijski po razredima) i
2. posebni- propisani odgojno-obrazovni sadržaj za svako odgojno-obrazovno područje, na svim stupnjevima obrazovanja (usustavljeno generacijski po razredima) za učenike s utjecajnim (višestrukim) teškoćama u razvoju
3. Izvedbeni nastavni plan i program koji donosi škola ili skupina škola u županiji-u praksi se naziva Godišnji plan i program rada škole- razrađuje obvezne predmete uvažavajući lokalna obilježja te odabire i razrađuje izborne predmete u skladu s interesima, kadrovskim i materijalnim mogućnostima škole
4. Operativni plan i program izrađuje skupina učitelja (ili učitelj) istog nastavnog predmeta na školi na temelju godišnjeg plana i programa rada škole-razrađuje sadržaje, uz izbor metoda, sredstava i oblika rada za nastavni predmet za svaki pojedini razred odnosno generaciju
5. Priprema za rad- na temelju gore navedenih planova i programa svaki učitelj izrađuje posebnu pripremu za svaki razredni odjel koja sadrži detaljnu artikulaciju rada, metode, sredstva i oblike rada te specificira metodičko-didaktičke pristupe i ostalo za integrirane učenike s teškoćama u razvoju u taj razred.

Nastavni planovi i programi za djecu s teškoćama u razvoju razvijaju se u skladu s uvjetima koje propisuje Ministarstvo znanosti, obrazovanja i športa te se u sustavu srednješkolskog odgoja i naobrazbe ostvaruju (objavljeni su) slijedeći programi:

1. odgoj i srednje školovanje učenika s teškoćama u razvoju u redovnim školama

- programi trogodišnjega i četverogodišnjega trajanja obrazovanja za stjecanje srednje stručne spreme
  - programi do dvogodišnjeg trajanja obrazovanja za stjecanje niže stručne spreme
  - programi trogodišnjeg trajanja obrazovanja za stjecanje niže stručne spreme za učenike s teškoćama u razvoju
2. odgoj i srednje školovanje učenika s teškoćama u razvoju u posebnim školama
- stjecanje srednje stručne spreme-traje od 3 do 4 godine, a moguće i 5 godina
  - stjecanje niže stručne spreme (Tablica 1) u pravilu traje 3 godine, a učenici se osposobljavaju za pomoćna zanimanja iz područja rada: strojarstvo, strojarska energetika i mehanika (npr. za zanimanja pomoćni bravar, pomoćni autolimar, pomoćni limar, pomoćni instalater grijanja i klimatizacije, pomoćni vodoinstalater i sl.), poljoprivreda (npr. za zanimanja pomoćni vrtlar, pomoćni cvjećar i sl.), prehrana (npr. za zanimanja pomoćni mlinar, pomoćni pekar i sl.), obrada drva (npr. za zanimanja pomoćni stolar, pomoćni drvo-galanterist, pomoćni parketar, pomoćni bačvar i sl.), tekstilno-odjevno područje (npr. za zanimanja pomoćni krojač, pomoćni pletač i sl.), graditeljstvo (npr. za zanimanje pomoćni podopolagač i sl.), obrada kože (npr. za zanimanja pomoćni obućar, pomoćni ortopedski obućar, pomoćni galanterist i sl.), grafika (npr. za zanimanja pomoćni knjigoveža, pomoćni kartonažer i sl.), ugostiteljstvo i turizam (npr. za zanimanja pomoćni kuhar i slastičar, pomoćni konobar i sl.) ekonomija i trgovina (npr. za zanimanje pomoćni administrator i sl.) i ostale usluge (npr. za zanimanja pomoćni tapetar, pomoćni ličilac i soboslikar, pomoćni autolakirer i sl.)

U pravilu u posebnim ustanovama programi traju od 3 mjeseca do 4 godine, ali ako to zahtijeva vrsta i stupanj teškoća u razvoju učenika školovanje za stjecanje niže stručne spreme i za stjecanje srednje stručne spreme može se izvoditi i dulje od propisanog vremena

Tablica 1 Nastavni plan za učenike s većim teškoćama u razvoju stjecanja niže stručne spreme*

<i>R br. PREDMET</i>	<i>Tjedni broj sati</i>		
	<i>I. godina</i>	<i>II. godina</i>	<i>III. godina</i>
<i>1. HRVATSKI JEZIK</i>	<i>3</i>	<i>3</i>	<i>3</i>
<i>2. ETIKA I KULTURA</i>	<i>1</i>	<i>1</i>	<i>1</i>
<i>3. POLITIKA I GOSPODARSTVO</i>		<i>1</i>	<i>1</i>
<i>4. MATEMATIKA</i>	<i>3</i>	<i>3</i>	<i>2</i>
<i>5. TJELESNA I ZDRAVSTVENA KULTURA</i>	<i>2</i>	<i>2</i>	<i>2</i>
<i>6. TEHNOLOGIJA ZANIMANJA</i>	<i>3</i>	<i>3</i>	<i>3</i>
<i>7. SAT RAZREDNIKA</i>	<i>1</i>	<i>1</i>	<i>1</i>
<i>8. VJERONAUK/ETIKA</i>	<i>1</i>	<i>1</i>	<i>1</i>
<i>9. STRUČNA PRAKSA</i>	<i>14</i>	<i>14</i>	<i>21</i>
<i>Ukupno</i>	<i>28</i>	<i>29</i>	<i>35</i>
<i>Produženi stručni postupak (po razredu ili</i>	<i>18</i>	<i>18</i>	<i>18</i>

skupini)

* Razina lake mentalne retardacije s dodatnim teškoćama u razvoju

U srednju školu učenici se upisuju na temelju Odluke o elementima i kriterijima za izbor kandidata za upis u I. razred srednjih škola za određenu školsku godinu koju donosi ministar znanosti, obrazovanja i športa sukladno Zakonu o srednjem školstvu. U Odluci su, osim zajedničkih, utvrđena i dopunska mjerila za upis učenika u srednju školu. Velika posebnost je izravan upis učenika s teškoćama u razvoju u njima prihvatljive programe za osposobljavanje za produktivni rad.

Izravan upis ostvaruje se na temelju:

- rješenja nadležnog ureda za prosvjetu i šport kojim je učenik ostvario pravo na primjeren oblik školovanja u osnovnoj školi,
- rješenja nadležnog tijela kojim se utvrđuju prava iz socijalne skrbi,
- drugih propisanih dokumenata kojima se utvrđuje program primjeren sposobnostima i potrebama učenika. (Pod drugim propisanim dokumentima podrazumijeva se i mišljenje službe za profesionalnu orijentaciju Zavoda za zapošljavanje, kojim se utvrđuje program školovanja primjeren sposobnostima, mogućnostima, potrebama i motivaciji učenika.)

b) Profesionalna izobrazba provodi se formalnim, neformalnim i informalnim putem.

Zakon o radu, Zakoni školskog sustava i drugi podzakonski akti uređuju pitanje prava i načine provedbe stručnog i profesionalnog obrazovanja- inicijative na području obrazovanja odraslih(usavršavanje, doškolavanje, stručna osposobljenost, prekvalifikacije) sve su definirane i zakonit će se donošenjem Zakona koji je u proceduri, budući da obrazovanje odraslih također treba regulirati aktima razine zakona (pitanje obrazovanja odraslih pripada nacionalnoj politici razvoja gospodarstva u okviru društvene orijentacije na cjeloživotno učenje kao cilj i sredstvo).

Prohodnost obrazovnog sustava i uklanjanje postojećih prepreka na putu profesionalne izobrazbe ostvarit će se promjenama na razini srednjeg, višeg i visokog školstva, a obuhvaćat će sadržajne (programske), proceduralne, normativne i druge izmjene.

Srednje obrazovanje doživljava burno razdoblje prilagođavanja i mijenjanja usmjereno na realne potrebe suvremenog života i gospodarenja na širem području od državnog okvira (sve globalnije).

Povezanost formalnih i neformalnih oblika profesionalne izobrazbe se povećava protokom polaznika iz jednog u drugi sustav.

Ta prohodnost je još nedovoljna, osobito na razini dokumentacije i ostvarenja prava na tržištu rada.

Programske promjene su u tijeku, sadrže izmjene materijalnog ,metodičkog i organizacijskog karaktera, a u cilju ukupnog osuvremenjivanja i zadovoljenja potreba na individualnoj i socijalnoj razini.

Izrada Nacionalne klasifikacije zanimanja samo je dio poslova koji po svom završetku imaju za cilj usklađenost i jasnoću hrvatskog obrazovnog sustava spram svjetske zajednice (Europe posebno).

Ustanovljenje instituta Agencije za strukovnog obrazovanje jedan je od koraka na putu stručnog ekipiranja i opsluživanja strukovnog formalnog, informalnog i neformalnog dijela sustava.

Nadalje, to je realizacija prava na razini konkurencije po kriteriju individualnih sposobnosti, bez dosadašnjih dobnih, obrazovnih i drugih ograničenja. Ta prava na profesionalnu

izobrazbu nisu još dovoljno ostvarena, ali sve veći broj polaznika u procesu obrazovanja odraslih, projekt opismenjavanja, brojnost priznatih programa za stručno osposobljavanje, broj priznatih licenci i certifikata, ponuda projekata i njihova provedba, dio su kretanja na razini oživljavanja protočnosti obrazovnog sustava srednje razine.

Naukovanje kao dio srednjeg strukovnog obrazovnog sustava pokriveno je nizom aktivnosti više partnera, a na razini materijalne opremljenosti programa, definiranja kadrovskih potreba i stvaranja optimalne mreže po kriteriju kvalitete obrazovanja na nacionalnoj i regionalnoj razini potreba. Sve češća i bolja povezanost obrazovnih institucija i lokalne zajednice također pripadaju dijelu ciljeva i rezultata obrazovne politike.

Sustav naukovanja dostupan je svojom promidžbom svim potencijalnim korisnicima putem izložbi, brošura, TV emisija, AV materijalima i mogućnostima neposrednih kontakata elektronskim putem, a CASCAID projekt će primjenom svojih programskih sadržaja pokriti niz udaljenijih mjesta u Hrvatskoj i tako unaprijediti profesionalno informiranje.

Više i visoko školstvo, znanost i tehnologija u primjeni i razvoju, izloženo je ogromnim promjenama.

Bolonjski proces svojim sadržajem obuhvaća usklađivanja zakonske, programske i organizacijske prirode.

Najveći dio procesa će biti obavljen do 15. lipnja 2005. prema planu, uključujući programska usklađivanja i izmjene, kao i klasifikaciju naziva programa (zvanja).

Sustav informiranja o svim navedenim promjena transparentan je, dostupan javnosti medijski i putem stranica MZOS, s mogućnošću kontaktiranja korisnika elektronskim putem.

Područje dostupnosti profesionalne izobrazbe odraslim polaznicima još nije dovoljno, što bi trebalo regulirati najavljenim zakonom, a posebice u financijskoj podršci kojom bi se ostvario niz prekvalifikacija i usavršavanja neophodnih za bolje snalaženje i konkurentnost na tržištu rada.

Stimulirajuće podnosti tog tipa preciznije su navedene u djelatnostima HZZ-e (pristojbe, troškovi, oblici i uvjeti usavršavanja zaposlenih- to je dijelom regulirano postojećim Zakonom o radu, što je još uvijek nedovoljno, posebice u praktičnoj primjeni zaštite prava naučnika i mladih zaposlenika).

Zakonom o profesionalnoj rehabilitaciji i zapošljavanju osoba s invaliditetom propisuju se prava osoba s invaliditetom na profesionalnu rehabilitaciju, zapošljavanje i rad te uređuju pojmovi osobe s invaliditetom i smanjene radne sposobnosti, zapošljavanje i rad osoba s invaliditetom pod općim i posebnim uvjetima, osnivanje, djelatnost te upravna i stručna tijela u ustanovi za profesionalnu rehabilitaciju, zaštitnoj radionici i radnom centru, mjere za poticanje zapošljavanja i rada osoba s invaliditetom, osnivanje Fonda za profesionalnu rehabilitaciju i zapošljavanje osoba s invaliditetom te odgovornost za povrede odredaba Zakona.

Osobe s invaliditetom zapošljavaju se pod općim ili posebnim uvjetima. Pod općim uvjetima zapošljavanja smatra se zapošljavanje osoba s invaliditetom po općim propisima koji uređuju područje rada i zapošljavanja, dok se pod posebnim uvjetima zapošljavanja smatra zapošljavanje u ustanovi ili trgovačkom društvu osnovanim radi zapošljavanja osoba s invaliditetom, kao i samozapošljavanje osoba s invaliditetom.

Temeljem navedenog Zakona osoba s invaliditetom ima pravo na profesionalno osposobljavanje i rehabilitaciju pod općim uvjetima, a ako je to potrebno zbog vrste i težine invaliditeta ili uspješnosti rehabilitacijskog procesa i u posebnim školama i ustanovama za profesionalnu rehabilitaciju, po prilagođenim ili posebnim programima.

Članak 2. - Pravo na pravične radne uvjete

Radi osiguranja učinkovitog ostvarivanja prava na pravične radne uvjete, ugovorne stranke se obvezuju:

- 1. utvrditi razumno trajanje dnevnog i tjednog rada, postupno smanjujući radni tjedan koliko to dopušta povećanje produktivnosti i drugi mjerodavni čimbenici;*
- 2. osigurati plaćene državne blagdane;*
- 3. osigurati plaćeni godišnji odmor od najmanje dva tjedna;*
- 4. osigurati skraćeni rad ili dodatni plaćeni odmor radnicima koji rade na opasnim ili po zdravlje štetnim poslovima;*
- 5. osigurati tjedni odmor koji se, koliko je to moguće, podudara s danom u tjednu koji je kao dan odmora prihvaćen prema tradiciji ili običajima zemlje ili regije.*

Članak 2. stavak 1.

Zakonodavstvo Republike Hrvatske

1. Ustav Republike Hrvatske

Temeljem članka 55. Ustava svaki zaposleni ima pravo na zaradu kojom može osigurati sebi i obitelji slobodan i dostojan život, najduže radno vrijeme određuje se zakonom, a svaki zaposleni ima pravo na tjedni odmor i plaćeni godišnji odmor i ovih se prava ne može odreći.

2. Međunarodni ugovori

- Konvencija br. 106 o tjednom odmoru u trgovini i uredima Međunarodne organizacije rada, 1957 (N.N.-Međunarodni ugovori 6/95, 3/02)
- Konvencija br. 132 o plaćenom godišnjem odmoru (revidirana) Međunarodne organizacije rada, 1970 (N.N.-Međunarodni ugovori 6/95, 3/02)
- Konvencija br. 14 o primjeni tjednog odmora u industrijskim poduzećima, 1921 (N.N.-Međunarodni ugovori 6/95, 1/02)

3. Primarno zakonodavstvo

- Zakon o radu (N.N.-pročišćeni tekst br. 137/04)
- Zakon o blagdanima, spomendanima i neradnim danima u Republici Hrvatskoj (N.N. 136/02, pročišćeni tekst)

4. Sekundarno zakonodavstvo

- Pravilnik o poslovima s posebnim uvjetima rada (N.N. br.5/84)
- Kolektivni ugovori

A. Naznačite, molimo vas, koje se zakonske odredbe primjenjuju u odnosu na broj radnih sati u jednom danu i u jednom tjednu, te na trajanje razdoblja dnevnog odmora.

Zakonom o radu propisano je da puno radno vrijeme ne smije biti duže od 40 sati tjedno. Ako zakonom, kolektivnim ugovorom, sporazumom sklopljenim između radničkog vijeća i poslodavca ili ugovorom o radu, nije određeno radno vrijeme, smatra se da je puno radno vrijeme 40 sati tjedno.

Radno vrijeme od 40 sati tjedno može se skratiti i posebnim zakonom. Osim zbog procjene da se poslovanje može uspješno obaviti i u radnom vremenu kraćem od 40 sati tjedno, takvo se radno vrijeme mora skratiti na poslovima utvrđenim kolektivnim ugovorom, pravilnikom o radu, ili pravilnikom ministra nadležnog za rad, a na kojima se štetni utjecaji ne mogu otkloniti mjerama zaštite na radu. Radno vrijeme može se skratiti i kao mjera iz programa rješavanja viška radnika.

Radno vrijeme ne mora biti raspoređeno u pet ili šest radnih dana u tjednu.

Ako dnevni i tjedni raspored radnog vremena nije određen propisom, kolektivnim ugovorom, sporazumom sklopljenim između radničkog vijeća i poslodavca ili ugovorom o radu, o rasporedu radnog vremena odlučuje poslodavac pismenom odlukom, o kojoj mora radnike obavijestiti najmanje tjedan dana unaprijed (osim u slučaju hitnog prekovremenog rada).

Iz tih odredaba ZOR-a proizlazi da svaki radni dan ne mora jednako trajati. Dopušteno trajanje radnog dana, (osim zadnjeg dana u tjednu, koji je nedjelja i propisan je kao dan tjednog odmora), posredno proizlazi iz odredaba o najmanjem odmoru između dva uzastopna radna dana od najmanje 12 sati, iznimno u sezonskim djelatnostima od najmanje 10 sati, dakle dnevno radno vrijeme može iznositi najviše 12 sati, a u sezonskim djelatnostima najviše 14 sati.

U slučaju više sile, izvanrednog povećanja opsega rada i u drugim slučajevima prijeko potrebe, radnik na zahtjev poslodavca mora raditi duže od punog radnog vremena, najviše do 10 sati tjedno.

Ako je radno vrijeme preraspodijeljeno, ono ne smije biti duže od 52 sata tjedno. Za poslove sezonske naravi kolektivnim ugovorom može se predvidjeti da preraspodijeljeno radno vrijeme smije biti duže od 52 sata tjedno, ali ne duže od 60 sati tjedno.

B. Naznačite, molimo vas, koja su pravila o redovnom radnom vremenu i o prekovremenom radu uobičajena u kolektivnim ugovorima i koji je domašaj tih pravila.

Kolektivni ugovori uglavnom se pridržavaju odredbi Zakona o radu kojima je regulirano radno vrijeme.

Tako je radno vrijeme primjerice regulirano u slijedećim Kolektivnim ugovorima:

Kolektivni ugovor za djelatnost zdravstva i zdravstveno osiguranje (N.N. 9/05)

Puno radno vrijeme iznosi 40 sati tjedno.

Tjedno radno vrijeme raspoređeno je na pet dana u tjednu, od ponedjeljka do petka.

Za posebne poslove koji se obavljaju u smjenskom radu ili poslove koji zahtijevaju drukčiji raspored dnevnog, odnosno tjednog radnog vremena poslodavac može odrediti drukčiji dnevni ili tjedni raspored, a u skladu s pravilnikom o radnom vremenu u zdravstvenim ustanovama koji donosi ministar nadležan za zdravstvo, u okviru petodnevnoga radnog tjedna.

Temeljni kolektivni ugovor za službenike i namještenike u javnim službama (N.N. br. 3/02)

Puno radno vrijeme iznosi 40 sati tjedno.

Tjedno radno vrijeme raspoređeno je na pet dana u tjednu, od ponedjeljka do petka.

Za posebne poslove kolektivnim ugovorima službi može se odrediti drukčiji dnevni ili tjedni raspored.

Kolektivni ugovor za djelatnost zdravstva u privatnoj praksi Hrvatske (N.N. br. 185/03)

Puno radno vrijeme radnika na radu u privatnoj praksi iznosi 40 sati rada tjedno.

Poslodavac može ugovorom o radu s radnikom ili svojom posebnom odlukom utvrditi za radnika kraće radno vrijeme, od vremena kako je propisano u prethodnom stavku.

Ako poslodavac utvrdi kraće radno vrijeme od 40 sati tjedno, kako je navedeno u prethodnom stavku, tako utvrđeno radno vrijeme smatra se punim radnim vremenom.

Poslodavac može u slučajevima iz članka 41. ZOR-a (u slučaju više sile, izvanrednoga povećanja opsega rada i u drugim sličnim slučajevima prijeko potrebe) narediti radniku rad duži od punoga radnog vremena (prekovremeni rad).

Trajanje prekovremenog rada i oznaka kome je zabranjen, propisano je citiranim člankom 41. ZOR-a.

U slučaju više sile, izvanrednog povećanja opsega rada i u drugim slučajevima prijeko potrebe, radnik na zahtjev poslodavca mora raditi duže od punog radnog vremena, najviše do 10 sati tjedno.

Ako je radno vrijeme preraspodijeljeno, ono ne smije biti duže od 52 sata tjedno. Za poslove sezonske naravi kolektivnim ugovorom može se predvidjeti da preraspodijeljeno radno vrijeme smije biti duže od 52 sata tjedno, ali ne duže od 60 sati tjedno.

C. Naznačite, molimo vas, koje je u praksi prosječno radno vrijeme za svaku veću profesionalnu kategoriju.

Kolektivni ugovor za djelatnost socijalne skrbi (N.N. br. 126/02)

Puno radno vrijeme iznosi 40 sati tjedno.

Tjedno radno vrijeme raspoređeno je na 5 dana u tjednu, od ponedjeljka do petka.

Za poslove koji se obavljaju u smjenskom radu, odnosno poslovi koji zahtijevaju drugačiji raspored radnog vremena, ustanove u dogovoru sa sindikalnim povjerenikom može odrediti drugačiji dnevni ili tjedni raspored radnog vremena, ali isključivo u petodnevnom radnom tjednu.

Kolektivni ugovor za djelatnost trgovine (N.N. br. 41/98)

Puno radno vrijeme je 40 sati tjedno. Početak i završetak radnog vremena, uključujući i vrijeme odmora tijekom rada određuje poslodavac pisanom odlukom. Tjedno radno vrijeme raspoređuje se na najviše 5 dana, s izuzetkom u maloprodaji i službama potrebnim za normalno funkcioniranje maloprodaje, gdje se tjedno radno vrijeme raspoređuje na najviše 6 dana.

Kolektivni ugovor za graditeljstvo (N.N. br. 4/02)

Puno radno vrijeme iznosi 40 sati tjedno.

Početak i završetak dnevnog radnog vremena uključujući i vrijeme odmora tijekom rada (stanke) određuje poslodavac pisanom odlukom ili sporazumom s radničkim vijećem.

Dnevni i tjedni raspored radnog vremena i njegovo trajanje u granicama punog radnog vremena određuje poslodavac pisanom odlukom ili sporazumom s radničkim vijećem.

Kolektivni ugovor ugostiteljstva (N.N.br. 69/02)

Puno radno vrijeme određuje se u trajanju od 40 sati tjedno.

Tjedno radno vrijeme raspoređeno je, u načelu, u šest radnih dana.

Dnevno radno vrijeme može biti raspoređeno jednokratno, dvokratno i u smjenama, u punom, nepunom i preraspodijeljenom vremenu.

Dvokratnim radnim vremenom smatra se rad s prekidom dužim od jednog sata.

Smjenskim radom smatra se rad organiziran u najmanje dvije smjene s punim dnevnim radnim vremenom na način da se u jednakim ritmovima izmjenjuje raspored rada radnika dnevno, tjedno ili u nekom drugom vremenskom periodu.

Poslodavac donosi, uz prethodno savjetovanje sa radničkim vijećem ili sindikatom, pisanu odluku o načelnom rasporedu radnog vremena. Zbog specifičnosti poslovanja i potreba organiziranja rada u ugostiteljstvu, osobito zbog pretežito sezonskog poslovanja, o tjednom i dnevnom rasporedu radnog vremena odlučuje poslodavac pisanom odlukom.

O rasporedu i promjeni radnog vremena o kojoj poslodavac ne obavijesti radnika najmanje tjedan dana unaprijed, radnik se nije dužan odazvati na posao, osim u slučaju uvođenja hitnog prekovremenog rada.

Kolektivni ugovor za HEP grupu (N.N. br. 27/04)

Puno radno vrijeme kod poslodavca iznosi 40 sati tjedno.

Za radnike u dijelovima procesa rada, koji ne iziskuje smjenski rad, radni tjedan traje pet radnih dana.

Poslodavac će svojom odlukom utvrditi početak i završetak radnog vremena, preraspodjelu i raspored radnog vremena, kao i klizno radno vrijeme.

Godišnji fond radnog vremena radnika kod poslodavca mora biti usklađen s navedenom odredbom o punom radnom vremenu.

Ako priroda poslova to zahtijeva, puno radno vrijeme se može preraspodijeliti tako da tijekom jednog razdoblja traje duže, a tijekom drugog razdoblja kraće od punoga radnog vremena, s time da ukupno radno vrijeme ne prijeđe puno radno vrijeme za to razdoblje.

Ako je radno vrijeme preraspodijeljeno, ono ne smije biti duže od 52 sata tjedno.

Preraspodijeljeno radno vrijeme ne smatra se prekovremenim radom.

Poslodavac je dužan obavijestiti radnika o preraspodijeljenom radnom vremenu najmanje sedam dana ranije.

Preraspodijeljeno radno vrijeme se svodi na puno radno vrijeme u siječnju za prethodnu kalendarsku godinu.

Smjenskim radom, u smislu ovoga Kolektivnog ugovora, smatra se rad u trajanju od 24 sata neprekidno, a obavlja se u dvije ili tri smjene koje se međusobno izmjenjuju.

Odluku o organizaciji smjenskog rada donosi poslodavac na prijedlog rukovoditelja organizacijskih jedinica u kojima se poslovi obavljaju u smjenama.

Navedenom odlukom mora se osigurati izmjena smjene i mjesečni fond sati usuglašen s dinamikom godišnjeg fonda sati po mjesecima.

U slučaju više sile, izvanrednog povećanja opsega rada, radi sprječavanja nastanka veće štete, radi obavljanja poslova nepredviđeno odsutnog radnika i u drugim sličnim slučajevima prijeke potrebe, radnik na pisani zahtjev poslodavca mora raditi dulje od punoga radnog vremena (prekovremeni rad) najviše do 10 sati tjedno.

U slučaju neizostavne hitnosti poslodavac može prekovremeni rad naložiti i usmeno uz naknadnu (prvi radni dan) pisanu potvrdu usmenog zahtjeva.

Prekovremeni rad ne može se zapovijediti radniku kojem je zbog posebnih okolnosti zabranjeno raditi dulje od punoga radnog vremena.

Poslodavac će radi izbjegavanja prekovremenog rada provoditi i organizirati kadrovsko-organizacijske mjere putem preraspodjele radnog vremena, povećanja broja izvršitelja s radnicima iz drugih organizacijskih jedinica ili u konačnosti novim zapošljavanjem.

Radnicima koji po pisanom nalogu poslodavca, a iz tehnoloških razloga moraju za vrijeme dnevnog ili tjednog odmora, odnosno za vrijeme blagdana utvrđenih zakonom, biti pripravnici kod kuće da bi zbog uklanjanja kvarova ili iz drugih opravdanih razloga došli na rad, od ostvarenih sati pogonske pripravnosti, obračunski se priznaje 20% radnim danom, odnosno za vrijeme dnevnog i tjednog odmora i 30% na dane blagdana utvrđene zakonom kao odrađeni sati u redovnom radnom vremenu te im se preraspodjelom radnog vremena osigurava korištenje takvih obračunskih sati pogonske pripravnosti kod kuće kao slobodnih dana. Takvi obračunski sati ne ulaze u fond radnog vremena radniku za obračun plaće i ostvarenje prava iz radnog odnosa.

Posebnom odlukom poslodavca odredit će se broj i struktura radnika, odnosno radnih mjesta po organizacijskim jedinicama, a kojima bi moglo biti naloženo da budu pripravnici kod kuće.

Kolektivni ugovor za radnike HP-Hrvatske pošte d.d. (N.N. br. 27/04)

Radno vrijeme iznosi 40 (četrdeset) sati tjedno.

Tjedno radno vrijeme radnika raspoređeno je na 5 (pet) radnih dana u tjednu.

Samo u slučaju isplata mirovina i sličnih izvanrednih isplata, rad se može rasporediti na 6. radni dan u tjednu.

Za rad 6. dana u tjednu radniku pripada jedan dan odmora uz naknadu plaće, a koji će se iskoristiti u tekućem mjesecu.

Početak i završetak radnog vremena određuje Poslodavac.

Odluku o prekovremenom radu donosi Poslodavac, s tim da se radniku može narediti prekovremeni rad samo u slučajevima i pod uvjetima propisanim Zakonom.

Odluka o prekovremenom radu mora biti pisana i dostavljena radniku najkasnije u roku od 5 dana nakon početka obavljanja prekovremenog rada.

Trudnica, majka s djetetom do 3 godine starosti, malodobni radnik, roditelj koji radi polovicu punog radnog vremena zbog njege teže hendikepiranog djeteta i samohrani roditelj s djetetom do 6 godina starosti može raditi prekovremeno samo ako daje pisani pristanak.

Kolektivni ugovor za vodno gospodarstvo (N.N. br. 88/03)

Puno radno vrijeme određuje se u trajanju 40 sati tjedno uključujući i plaćeni polusatni dnevni odmor.

Raspored radnog vremena u kalendarskoj godini određuje se planom korištenja radnog vremena (radni kalendar).

Plan korištenja radnog vremena donosi generalni direktor nakon savjetovanja s Radničkim vijećem u prosincu za narednu godinu.

Raspored tjednog radnog vremena, početak i završetak radnog vremena i vrijeme odmora određuje se odlukom generalnog direktora nakon savjetovanja sa Radničkim vijećem.

Tjedno radno vrijeme raspoređeno je u pet radnih dana i traje od ponedjeljka do petka.

Generalni direktor može svojom odlukom, u dogovoru s direktorima VGO-a, odrediti za svaku organizacijsku jedinicu početak dnevnog radnog vremena između 7.30 – 8.30, a kraj od 15.30 – 16.30.

Subota i nedjelja su dani tjednog odmora.

Kada postoji potreba uvođenja prekovremenog rada za obranu od poplava, bujica, leda, uklanjanja izvanrednih onečišćenja i zagađenja, radno vrijeme može trajati i duže od zakonom propisanog.

Kolektivni ugovor za radnike Hrvatskih šuma d.o.o. (N.N. 6/04)

Puno radno vrijeme radnika, uključujući i stanku za odmor, iznosi 40 sati na tjedan u petodnevnom radnom tjednu.

Početak i završetak radnoga vremena određuje poslodavac.

Kolektivni ugovor Hrvatskih autocesta d.o.o. N.N. br. 6/04)

Puno radno vrijeme utvrđuje se u trajanju od 40 (četrdeset) sati tjedno.

Tjedno radno vrijeme raspoređuje se u pravilu na pet radnih dana.

U slučaju više sile, izvanrednog povećanja opsega posla i u drugim sličnim slučajevima prijeko potrebe, radnik na zahtjev Poslodavca mora raditi duže od punoga radnog vremena

najviše do 10 (deset) sati tjedno.

Prekovremeni rad se ne može narediti radniku kojemu je zbog posebnih okolnosti zabranjeno raditi dulje od punoga radnog vremena, sukladno Zakonu.

Poslodavac je dužan voditi evidenciju o broju sati obavljenog prekovremenog rada, i to iskazati u obračunu plaće. Evidencija mora biti pisana i dostavljena radniku prvoga radnog dana u sljedećem mjesecu.

Trudnica, majka s djetetom do 3 (tri) godine starosti, roditelj koji radi polovicu punoga radnog vremena zbog njege djeteta s težim smetnjama u razvoju, samohrani roditelj s djetetom do 6 (šest) godina starosti može raditi prekovremeno samo ako da pisani pristanak na prekovremeni rad.

Kolektivni ugovor za tiskarsku djelatnost (N.N. br. 101/04)

Puno radno vrijeme iznosi 40 sati tjedno.

Puno radno vrijeme radnika iznosi, u pravilu, 8 sati dnevno.

Radno vrijeme u tjednu može se rasporediti u najmanje pet uzastopnih radnih dana.

U slučaju više sile, izvanrednog povećanja opsega rada i u drugim sličnim slučajevima prijeko potrebe, radnik, na zahtjev poslodavca, mora raditi duže od punog radnog vremena (prekovremeni rad), najviše do 10 sati tjedno, odnosno i duže, uz radnikov prethodni pristanak.

Ako prekovremeni rad određenog radnika traje duže od četiri tjedna neprekidno ili više od dvanaest tjedana tijekom kalendarske godine, odnosno ako prekovremeni rad svih radnika određenog poslodavca prelazi 10 posto ukupnog radnog vremena u određenom mjesecu, o prekovremenom radu mora se obavijestiti inspektor rada.

Inspektor rada će zabraniti prekovremeni rad ako on štetno utječe na zdravlje i radnu sposobnost radnika ili ako se njegovim prekomjernim korištenjem onemogućuje zapošljavanje nezaposlenih osoba.

Zabranjen je prekovremeni rad malodobnih radnika.

Trudnica, majka s djetetom do tri godine starosti i samohrani roditelj s djetetom do šest godina starosti, može raditi prekovremeno samo ako da pismenu izjavu o dobrovoljnom pristanku na takav rad.

Inspektor rada zabranit će prekovremeni rad malodobnika, te trudnice, majke s djetetom do tri godine starosti i samohranog roditelja s djetetom do šest godina starost, koji nisu dali pisanu izjavu o dobrovoljnom pristanku na prekovremeni rad.

D. Naznačite, molimo vas, u kojem je opsegu tijekom referentnog razdoblja radno vrijeme skraćeno na temelju zakona, kolektivnih ugovora ili u praksi, a osobito zbog povećane produktivnosti.

U Republici Hrvatskoj je, od 01. srpnja 2001. najduže puno radno vrijeme skraćeno sa 42 sata na 40 sati tjedno. Ostaje potpuna sloboda daljnjeg skraćivanja punog radnog vremena kolektivnim ugovorom, sporazumom sklopljenim između radničkog vijeća i poslodavca ili ugovorom o radu. U svim tim slučajevima potreban je pristanak poslodavca, odnosno udruge koje je član. Radno vrijeme od 40 sati tjedno može se skratiti i posebnim zakonom. Osim zbog procjene da se poslovanje može uspješno obaviti i u radnom vremenu kraćem od 40 sati tjedno, takvo se radno vrijeme mora skratiti na poslovima utvrđenim kolektivnim ugovorom, pravilnikom o radu, ili

pravilnikom ministra nadležnog za rad na poslovima na kojima se štetni utjecaji ne mogu otkloniti mjerama zaštite na radu (članak 40. Zakona o radu), a može se skratiti i kao mjera iz programa zbrinjavanja viška radnika (članak 127., st. 1. , podst. 6. Zakona o radu).

Ministar nadležan za rad nije donio navedeni pravilnik jer je unapređivanjem zaštite na radu sve manje potreba za skraćivanjem radnog vremena po toj osnovi, pa je ta mogućnost prepuštena onima kojih se to neposredno tiče- poslodavcima, sindikatima i radničkim vijećima.

E. Molimo vas da opišete, ako se to na vas odnosi, sve mjere kojima se u vašoj zemlji dopuštaju odstupanja od propisa u pogledu dnevnog i tjednog radnog vremena, te trajanja razdoblja dnevnog odmora (vidi i članak 2., stavke 2., 3. i 5.).

Naznačite, molimo vas, referentno razdoblje na koje se takve mjere mogu primjenjivati.

Naznačite, molimo vas, provodi li se bilo koja od takvih mjera putem zakona ili kolektivnih ugovora, a u slučaju kolektivnih ugovora, na kojoj se razini ti ugovori sklapaju i da li samo reprezentativni sindikati imaju pravo voditi pregovore u tom pogledu.

Zakonom o radu propisano je da između dva uzastopna radna dana radnik ima pravo na odmor od najmanje 12 sati neprekidno. Iznimno od navedenoga, punoljetni radnik koji radi na sezonskim poslovima u industriji, ima pravo na odmor između dva uzastopna radna dana u trajanju od najmanje 10 sati neprekidno, ali najviše za šezdeset dana u jednoj kalendarskoj godini, dok punoljetni radnik koji radi na sezonskim poslovima u poljoprivredi, industriji i drugim neindustrijskim djelatnostima, ima pravo na odmor u trajanju od najmanje 10 sati neprekidno.

Vezano za vođenje pregovora i sklapanje kolektivnih ugovora, svi sindikati sudjeluju u pregovorima kroz pregovarački odbor (sastavljen od zastupnika sindikata), a ugovor potpisuju svi sindikati na području za koje se pregovori vode.

F. Ako neki radnici nisu obuhvaćeni odredbama ove naravi, bilo da su sadržane u zakonima, kolektivnim ugovorima ili drugim mjerama, naznačite, molimo vas, koliki je udio u ukupnom broju radnika koji nije na taj način obuhvaćen (vidi članak 33. Povelje).

Nastavno na sve navedeno prema informacijama dobivenim od Službe za nadzor u području rada I zaštite na radu Državnog inspektorata inspekcijским nadzorima obavljanim tijekom 2003. godine inspektori rada za radne odnose među inim utvrdili da je 8.569 radnika radilo nezakonito prekovremeno, a u prvih šest mjeseci 2004. godine utvrđeno je da su 4.355 radnika radili nezakonito prekovremeno.

Članak 2. stavak 2.

A. Naznačite, molimo vas, broj plaćenih državnih blagdana utvrđenih zakonima, ugovorenih kolektivnim ugovorima ili uspostavljenih praksom tijekom zadnje kalendarske godine.

Zakonom o blagdanima, spomendanima i neradnim danima u Republici Hrvatskoj (N.N. 136/02, pročišćeni tekst) utvrđeni su slijedeći blagdani i neradni dani u koje radnici ne rade uz pravo na naknadu plaće:

- 1. siječnja – Nova godina
- 6. siječnja – Bogojavljanje ili Sveta tri kralja
- Uskršni ponedjeljak – drugi dan Uskrsa
- Tijelovo
- 1. svibnja – Praznik rada
- 22. lipnja – Dan antifašističke borbe
- 25. lipnja – Dan državnosti
- 5. kolovoza – Dan pobjede i domovinske zahvalnosti
- 15. kolovoza – Velika Gospa
- 8. listopada – Dan neovisnosti
- 1. studenoga – Svi sveti
- 25. i 26. prosinca – božićni blagdani

U dane blagdana u Republici Hrvatskoj ne radi se.

Spomendani u Republici Hrvatskoj su nedjelja najbliža 15. svibnju – danu spomena na hrvatske žrtve u borbi za slobodu i nezavisnost, te 30. svibnja – Dan Hrvatskoga sabora.

Nedjelja najbliža 15. svibnju – dan spomena na hrvatske žrtve u borbi za slobodu i nezavisnost obilježava se primjereno i dostojanstveno odavanjem počasti hrvatskim žrtvama za slobodu i državnu nezavisnost.

Dan Hrvatskoga sabora, kao dan spomena na konstituiranje prvoga slobodno izabranoga višestranačkog Sabora 30. svibnja 1990. i na povijesnu ulogu Hrvatskoga sabora u očuvanju hrvatske državnosti tijekom mnogih stoljeća obilježava se primjereno i dostojanstveno na svečanoj sjednici Hrvatskoga sabora.

Građani Republike Hrvatske koji Božić slave na dan 7. siječnja u taj dan, islamske vjeroispovijedi u dane Ramazanskog bajrama i Kurban bajrama, te židovske vjeroispovijedi u dane Roš Hašane i Jom Kipura imaju pravo ne raditi.

Slijedom navedene odredbe radi se o neradnim danima u koje imaju pravo ne raditi pripadnici pojedinih vjeroispovijesti.

Zakon također utvrđuje pravo radnika na naknadu plaće u dane blagdana i neradnih dana.

Vlada Republike Hrvatske može odrediti koja su državna i druga javna tijela te druge pravne i fizičke osobe dužne raditi u dane blagdana u Republici Hrvatskoj.

Kako je vidljivo člankom 1. Zakona o blagdanima, spomendanima i neradnim danima u Republici Hrvatskoj propisani su blagdani u Republici Hrvatskoj. U dane blagdana u Republici Hrvatskoj se ne radi. Istim je Zakonom također propisano da radnici u dane blagdana imaju pravo na naknadu plaće. Zakon ne regulira precizno odnosi li se pravo na

naknadu plaće za dane blagdana na sve radnike bezuvjetno ili ne, odnosno ne propisuje ostvaruje li radnik pravo na naknadu plaće samo ako bi na dan na koji pada blagdan inače bio obvezan raditi ili je ostvaruje bez obzira na to na koji dan u tjednu pada blagdan.

Člankom 93. Zakona o radu propisano je da radnik ima pravo na naknadu plaće za razdoblja u kojima ne radi zbog opravdanih razloga određenih zakonom, drugim propisom ili kolektivnim ugovorom. Iz navedene odredbe, a osobito iz dijela te odredbe »razdoblja u kojima ne radi zbog opravdanih razloga« razvidno je da je naknada plaće primitak na koji radnik ima pravo kad je opravdano odsutan s rada, dakle kad iz opravdanih razloga ne radi, a da nema tih okolnosti, bio bi dužan raditi. Stoga se, slijedom navedenog, nameće zaključak da radnici koji u dane na koje pada blagdan inače nemaju obvezu rada, nemaju ni pravo na naknadu plaće, jer u takvim slučajevima i inače ne ostvaruju plaću.

Prema odredbi Zakona o radu, visina naknade plaće u prvom se redu utvrđuje zakonom, drugim propisom, kolektivnim ugovorom, pravilnikom o radu ili ugovorom o radu. Međutim, ako istima nije drukčije određeno, radnik ima pravo na naknadu plaće u visini prosječne plaće isplaćene mu u prethodna tri mjeseca.

U djelatnostima javnog prijevoza putnika, zdravstvu, policiji, carini na graničnim prijelazima i sl. za koje je svojstveno da kao javne službe djeluju sve dane u godini od 0 do 24 sata, dio radnika mora pored nedjelje raditi i blagdanom I neradnim danima.

B. Naznačite, molimo vas, koja se pravila primjenjuju na plaćene državne blagdane u skladu sa zakonima, kolektivnim ugovorima i praksom.

Molimo vas da opišete, ako se to na vas odnosi, imaju li mjere kojima se dopuštaju odstupanja o propisa u vašoj zemlji u pogledu dnevnog i tjednog radnog vremena učinak na pravila koja se odnose na plaćene državne blagdane.

Za rad u vrijeme plaćenih državnih blagdana, radnicima se isplaćuje naknada plaće kao da su radili.

C. Ako neki radnici nisu obuhvaćeni odredbama ove naravi, bilo da su sadržane u zakonima, kolektivnim ugovorima ili drugim mjerama, naznačite, molimo vas, koliki je udio u ukupnom broju radnika koji nije na taj način obuhvaćen (vidi članak 33. Povelje).

Kao posebnost možemo istaknuti da je radno vrijeme zaposlenih u trgovini regulirano Zakonom o trgovini na način da se radno vrijeme i raspored dnevnog i tjednog radnog vremena prodavaonica i drugih oblika trgovine, radno vrijeme u dane državnih blagdana i neradnih dana u kojem je trgovac dužan poslovati te radno vrijeme za tržnice propisuje poglavarstvo općine, odnosno grada, sukladno propisu koji donosi ministar.

Članak 2. stavak 3.

A. Naznačite, molimo vas, duljinu godišnjeg odmora prema zakonskim odredbama ili kolektivnim ugovorim; naznačite također i najkraće razdoblje zaposlenja na temelju kojeg radnik stječe pravo na godišnji odmor.

Molimo vas da opišete, ako se to na vas odnosi, imaju li mjere kojima se dopuštaju odstupanja od zakonskih propisa u vašoj zemlji u pogledu dnevnog i tjednog radnog vremena učinak na pravila koja se odnose na trajanje godišnjeg odmora.

Prema odredbama Zakona o radu za svaku kalendarsku godinu radnik ima pravo na plaćeni godišnji odmor u trajanju od najmanje osamnaest radnih dana. Malodobni radnik ima za svaku kalendarsku godinu pravo na godišnji odmor u trajanju od najmanje dvadeset četiri radna dana.

Ujedno, prema Zakonu o profesionalnoj rehabilitaciji i zapošljavanju osoba s invaliditetom, osoba s invaliditetom također ima za svaku kalendarsku godinu pravo na plaćeni godišnji odmor u trajanju od najmanje 24 radna dana.

Ako radi na poslovima na kojima ga, uz primjenu mjera zaštite na radu, nije moguće zaštititi od štetnih utjecaja, radnik ima za svaku kalendarsku godinu pravo na godišnji odmor u trajanju od najmanje trideset radnih dana, s time da se takvi poslovi i najkraće trajanje godišnjeg odmora za radnika zaposlenog na takvim poslovima utvrđuje ugovorom ili pravilnikom o radu. Ukoliko navedeno nije utvrđeno, ministar nadležan za rad može na prijedlog osobe koja prema Zakonu o radu može biti stranka kolektivnog ugovora, a uz suglasnost ministra nadležnog za zdravstvo, donijeti pravilnik kojim se uređuju ta pitanja (članak47).

Trajanje godišnjeg odmora duže od najkraćeg propisanog može se bez ograničenja odrediti kolektivnim ugovorom, pravilnikom o radu ili ugovorom o radu.

Uobičajeni je način uređivanja trajanja godišnjeg odmora da se preuzmu odredbe Zakona o radu o najkraćem zakonom zajamčenom trajanju godišnjeg odmora, te da se uvrste odredbe o dodatnim radnim danima godišnjeg odmora prema različitim osnovama. Postoji potpuna sloboda uređivanja i kod osnova (razloga) i kod mjerila (broja radnih dana). Osnova koja se predviđa gotovo bez iznimke jest ukupni radni staž radnika, a pojavljuju se često i slijedeće osnove: godine života, poslovi s otežanim uvjetima rada i s povećanom odgovornošću, rad u smjenama, roditelj malog djeteta, samohrani roditelj, roditelj djeteta s težim tjelesnim ili mentalnim oštećenjem, invalidnost i sl.

Blagdani i neradni dani određeni zakonom, te razdoblje privremene nesposobnosti za rad koju je utvrdio ovlaštenu liječnik, ne uračunavaju se u trajanje godišnjeg odmora.

Sporazum o odricanju prava na godišnji odmor odnosno o isplati naknade umjesto korištenja godišnjeg odmora je ništav.

Radnik koji se prvi put zaposli ili koji ima prekid rada između dva radna odnosa duži od osam dana, stječe pravo na godišnji odmor nakon šest mjeseci neprekidnog rada.

Na 1/12 godišnjeg odmora određenog na način propisan Zakonom ima pravo radnik za svakih navršenih mjesec dana na radu ako:

- u kalendarskoj godini u kojoj je zasnovao radni odnos, zbog neispunjenja šestomjesečnog roka čekanja, nije stekao pravo na godišnji odmor,
- radni odnos prestane prije završetka šestomjesečnoga roka čekanja,
- radni odnos prestane prije 1. srpnja.

Pri izračunu razmjernog dijela godišnjeg odmora najmanje polovica dana godišnjeg odmora zaokružuje se na cijeli dan godišnjeg odmora. Ni na razmjerni dio godišnjeg odmora, međutim, radnik nema pravo ako je za tekuću kalendarsku godinu godišnji odmor u cijelosti iskoristio kod prethodnog poslodavca. Upravo radi mogućnosti primjene tih odredaba ustanovljena je obveza poslodavca izdati radniku prilikom prestanka ugovora o radu potvrdu o korištenju godišnjeg odmora, što prešutno znači i obvezu radnika predati tu potvrdu novom poslodavcu.

Za vrijeme korištenja godišnjeg odmora radnik ima pravo na naknadu plaće u visini određenoj kolektivnim ugovorom, pravilnikom o radu ili ugovorom o radu, a najmanje u visini njegove prosječne mjesečne plaće u prethodna tri mjeseca.

Radnik ima pravo godišnji odmor koristiti u dva dijela, od čega 12 radnih dana u tekućoj godini, a preostali dio najkasnije do 30. lipnja iduće godine. Jedino član posade broda, te radnik na radu u inozemstvu ili u vojnoj službi može godišnji odmor u cijelosti koristiti u sljedećoj kalendarskoj godini. Ako je zbog bolesti ili roditeljnog dopusta godišnji odmor bio prekinut ili nije bio iskorišten, radnik ga ima pravo iskoristiti do 30. lipnja iduće godine pod uvjetom da je radio najmanje 6 mjeseci u godini koja prethodi godini u kojoj se vratio na rad.

Raspored korištenja godišnjeg odmora utvrđuje poslodavac u skladu s kolektivnim ugovorom, pravilnikom o radu i ugovorom o radu, uzimajući u obzir i potrebe organizacije rada i mogućnosti za odmor i razonodu raspoložive radnicima, dok jedan dan godišnjeg odmora radnik ima pravo koristiti kad on to želi. Radnik mora najmanje 15 dana prije korištenja biti obaviješten o rasporedu godišnjeg odmora. Uz mogućnost da kolektivnim ugovorom ili sporazumom sklopljenim između radničkog vijeća i poslodavca bude drukčije određeno,

predviđeno je da se naknada plaća za godišnji odmor mora radniku isplatiti unaprijed (članak 53).

U godišnji odmor se ne računavaju svi oni dani koje radnik ne bi radio i da nije na godišnjem odmoru, a odgovor može biti različit u pogledu šestog dana u petodnevnom radnom tjednu. Ne računavaju se, dakle, blagdani i neradni dani određeni Zakonom o blagdanima, spomendanu i neradnim danima u Republici Hrvatskoj, zatim vrijeme provedeno na bolovanju, nedjelje, odnosno drugi dani tjednog odmora umjesto nedjelje, pa i dani odobrenog plaćenog dopusta usred korištenja godišnjeg odmora (npr. zbog smrti člana uže obitelji), a šesti dan u petodnevnom radnom tjednu (najčešće subota) računa se ako kolektivnim ugovorom, pravilnikom o radu ili ugovorom o radu nije drukčije određeno.

B. Naznačite, molimo vas, kakav je utjecaj nesposobnosti za rad zbog bolesti ili ozljede tijekom cijelog godišnjeg odmora ili jednog njegovog dijela na pravo na godišnji odmor.

Prema Zakonu o radu, ako je zbog bolesti godišnji odmor bio prekinut ili nije bio iskorišten, radnik ga ima pravo iskoristiti do 30. lipnja iduće godine pod uvjetom da je radio najmanje šest mjeseci u godini koja prethodi godini u kojoj se vratio na rad (članak 55).

Također se, prema odredbi članak 48. Zakona o radu, razdoblje privremene nesposobnosti za rad, koje je utvrdio ovlaštenu liječnik, ne računa u trajanje godišnjeg odmora.

C. Naznačite, molimo vas, mogu li se radnici odreći svog prava na godišnji odmor.

Radnik se ne može odreći prava na godišnji odmor, odnosno sporazum o odricanju prava na godišnji odmor odnosno o isplati naknade umjesto korištenja godišnjeg odmora je ništav.

D. Naznačite, molimo vas, uobičajenu praksu kad se zakoni i kolektivni ugovori ne primjenjuju.

Slučajeva da se zakoni i kolektivni ugovori ne primjenjuju u principu nema, ali u slučaju da poslodavac radniku ne odobri korištenje godišnjeg odmora, neiskorišteno pravo na godišnji odmor predstavlja osnovu za naknadu imovinske i neimovinske štete. Imovinska šteta nastaje kad oštećeni ne primi novčanu naknadu koju poslodavac isplaćuje kao pomoć za korištenje godišnjeg odmora, dok neimovinska nastaje uskraćivanju rekreacije i zadovoljstva koje godišnji odmor donosi.

E. Ako neki radnici nisu obuhvaćeni odredbama ove naravi, bilo da su sadržane u zakonima, kolektivnim ugovorima ili drugim mjerama, navedite, molimo vas, koliki je udio u ukupnom broju radnika koji nije na taj način obuhvaćen (vidi članak 33. Povelje).

Članak 2. stavak 4.

A. Naznačite, molimo vas, koja se zanimanja smatraju opasnima ili nezdravima. Ako postoji popis tih zanimanja, molimo vas da nam ga dostavite.

Pravilnikom o poslovima s posebnim uvjetima rada (N.N. br. 5/84) propisuju se poslovi s posebnim uvjetima rada i posebni uvjeti koje moraju ispunjavati radnici za obavljanje tih poslova.

Poslovi s posebnim uvjetima rada prema ovom pravilniku su oni koje, radi sprečavanja štetnog utjecaja rada na život i zdravlje radnika (ozljede, profesionalne i druge bolesti), mogu obavljati samo osobe koje osim općih uvjeta za zasnivanje radnog odnosa ispunjavaju još i posebne uvjete u pogledu:

- dobi života;
- spola;
- stručnih sposobnosti;
- zdravstvenog, tjelesnog ili psihičkog stanja (u daljem tekstu: zdravstveno stanje);
- psihofizioloških i psihičkih sposobnosti (u daljem tekstu: psihička sposobnost).

Poslovi s posebnim uvjetima rada su kako slijedi:

1. rukovanje i upravljanje strojevima i uređajima na mehanizirani pogon na kojima se ne može primijeniti zaštita od mehaničkih opasnosti;
2. rukovanje i upravljanje samohodnim strojevima na mehanizirani pogon (kombajni, gredjeri, utovarivači, bageri, buldožeri, strojevi za sabijanje tla i dr.);
3. rukovanje uređajima na postrojenjima za dobivanje i preradu sirove nafte i plina;
4. rukovanje kotlovskim postrojenjima, kompresorskim stanicama i drugim energetskim postrojenjima, stanicama i posudama s komprimiranim plinovima;
5. upravljanje dizalicama na mehanizirani pogon;
6. poslovi signalista (vezivanje tereta, davanje upozorenja pri radu s dizalicama, usmjeravanje prometa, davanje upozorenja na opasnosti i dr.);
7. rukovanje uređajima na postrojenjima za uskladištenje i preradu lakozapaljivih i eksplozivnih tekućina i plinova;
8. ronilački poslovi;

9. rukovanje uređajima za opskrbu zrakom radnika u rudnicima, kesonima i pri obavljanju ronilačkih poslova;

10. montaža, održavanje i ispitivanje električnih instalacija, uređaja i postrojenja napona iznad 250 V i napona 220 V s posebnim zahtjevima;

11. podizanje skela i postavljanje oplata i ograda pri izvođenju građevinskih radova;

12. izrada eksploziva i rukovanje eksplozivom;

13. punjenje i paljenje mina;

14. poslovi vatrogasaca;

15. čuvanje ljudi i imovine vatrenim oružjem;

16. poslovi koji u toku pretežnog dijela punog radnog vremena zahtijevaju teško fizičko naprezanje (manipulacija teretom težim od 25 kg za muškarce ili 15 kg za žene) i poslovi koji se obavljaju u nefiziološkom ili prisilnom položaju tijela;

17. poslovi koji se izvode na visini većoj od 3 m, ako se primjenom osnovnih pravila zaštite na radu ne može spriječiti povećana opasnost od pada radnika s mjesta rada;

18. poslovi kod kojih je radnik u toku pretežnog dijela punog radnog vremena izložen fizikalnim ili kemijskim štetnostima i to: nepovoljnoj mikroklimi, buci, vibracijama i potresanjima, povišenom atmosferskom tlaku, ionizacijskom zračenju, neionizacijskom zračenju, nefibrogenim prašinama, fibrogenim prašinama, organskim prašinama, parama, dimovima ili prašinama olova, tetraetil olova, žive, kroma, nikla, mangana, kadmija, vanadija, selena, platine, urana, tvrdog metala, berilija, arsena, fosfora, kiselina ili lužina, plinovitim nadražljivcima, fluoru, ugljičnom monoksidu, cijanovodiku ugljičnom disulfidu, glikolima, parama nafte i derivata nafte, halogenim derivatima ugljikovodika, vinilklorid monomeru, benzenu i homologima, nitro i amino derivatima benzena, umjetnim smolama i plastičnim masama, organofosforim, karbamatnim i drugim pesticidima, umjetnim gnojivima i biološkim agensima;

19. poslovi koji su određeni kao poslovi s posebnim uvjetima rada važećim odredbama posebnih propisa (kao npr. određeni poslovi u željezničkom, zračnom i cestovnom prometu, zdravstvu, šumarstvu, građevinarstvu, industriji itd.).

Posebni uvjeti koje moraju ispunjavati radnici za obavljanje poslova iz navedenih točaka 1. do 18. i rokovi u kojima se ponovno provjerava sposobnost radnika za obavljanje poslova s posebnim uvjetima rada u pogledu zdravstvenog stanja i psihičke sposobnosti sadržani su u prilogu navedenog pravilnika i čine njegov sastavni dio.

Za obavljanje poslova koji su određeni kao poslovi s posebnim uvjetima rada važećim odredbama posebnih propisa radnici moraju ispunjavati uvjete propisane odredbama posebnih propisa.

Radnik koji obavlja više navedenih poslova mora ispunjavati posebne uvjete propisane za svaki posao.

Sposobnost radnika za obavljanje poslova s posebnim uvjetima rada u pogledu zdravstvenog stanja ili psihičke sposobnosti utvrđuje se prije njegovog rasporeda na takve poslove, a ponovno se provjerava u rokovima određenim općim aktom u skladu s odredbama ovoga pravilnika kao i u slučajevima kada to zatraži organizacija u kojoj je radnik zaposlen ili kada to odredi zdravstvena organizacija, koja po propisima o zdravstvu obavlja djelatnost medicine rada, odnosno organizacija koja utvrđuje posebne uvjete u pogledu psihofizioloških i psihičkih sposobnosti radnika.

Rok za ponovnu provjeru počinje teći dana koji je naznačen na zadnjoj ispravi o sposobnosti radnika koju je izdala nadležna organizacija.

Prilikom ponovne provjere zdravstvene sposobnosti utvrđuje se da li su kod radnika nastupila zdravstvena oštećenja koja su propisana kao kontraindikacije za obavljanje poslova na koje je

raspoređen, ili je došlo do odstupanja u pogledu propisanih zahtjeva, a zdravstvena sposobnost za nastavak rada ocjenjuje se ovisno od stupnja eventualnih zdravstvenih oštećena radnika.

Prilikom ponovne provjere psihičke sposobnosti utvrđuje se da li su kod radnika nastupile promjene u pogledu psihičkog stanja koje je propisano kao zahtjev odnosno kontraindikacija za obavljanje poslova na koje je raspoređen, a psihička sposobnost za nastavak rada ocjenjuje se ovisno od stupnja eventualnih promjena.

Organizacije su dužne općim aktom u skladu s odredbama ovoga pravilnika i posebnog priloga, utvrditi poslove s posebnim uvjetima rada, koji se od njih obavljaju i posebne uvjete koje moraju ispunjavati radnici koji se raspoređuju na te poslove.

Za poslove s posebnim uvjetima rada u pogledu zdravstvenog stanja i psihičke sposobnosti, općim aktom utvrđuje se i rok u kojem se ponovno provjerava sposobnost radnika za obavljanje tih poslova.

Na temelju pribavljenog mišljenja zdravstvene organizacije, koja po propisima o zdravstvu obavlja djelatnost medicine rada, a uz suglasnost tijela uprave nadležnog za rad, organizacija može kao poslove s posebnim uvjetima rada utvrditi i poslove koji nisu propisani navedenim pravilnikom.

Zdravstvene organizacije, koje po propisima o zdravstvu obavljaju djelatnost medicine rada i izdaju isprave o ispunjavanju posebnih uvjeta u pogledu zdravstvenog stanja odnosno organizacije koje izdaju isprave o ispunjavanju posebnih uvjeta u pogledu psihofizioloških i psihičkih sposobnosti radnika, dužne su se pridržavati odredaba navedenog pravilnika.

B. Naznačite, molimo vas, koje se odredbe primjenjuju sukladno zakonskim propisima ili kolektivnim ugovorima ili na drugi način u praksi u pogledu skraćenog radnog vremena ili dodatnih dana plaćenog odmora u odnosu na ovu odredbu.

Kao što smo već ranije naveli, prema odredbi Zakona o radu, na poslovima na kojima, uz primjenu mjera zaštite na radu, nije moguće zaštititi radnika od štetnih utjecaja, radno vrijeme se skraćuje razmjerno štetnom utjecaju uvjeta rada na zdravlje i radnu sposobnost radnika.

Također je propisano da radnik koji radi na poslovima na kojima, uz primjenu mjera zaštite na radu, nije moguće zaštititi radnika od štetnih utjecaja, ima za svaku kalendarsku godinu pravo na godišnji odmor u trajanju od najmanje trideset radnih dana (članak 47. Zakona o radu).

C. Ako neki radnici nisu obuhvaćeni odredbama ove naravi, bilo da su sadržane u zakonskim propisima, kolektivnim ugovorima ili drugim mjerama, navedite, molimo vas, koliki je udio u ukupnom broju radnika koji nije na taj način obuhvaćen (vidi članak 33. Povelje).

Članak 2. stavak 5.

A. Naznačite, molimo vas, koje se odredbe, sukladno zakonima, kolektivnim ugovorima ili na drugi način u praksi, primjenjuju u pogledu razdoblja tjednog odmora.

Naznačite, molimo vas, je li tim odredbama predviđena odgoda korištenja razdoblja tjednog odmora, a ako jeste, navedite pod kojim okolnostima i za koje referentno razdoblje.

Molimo vas da opišete, ako se to na vas odnosi, imaju li mjere kojima se dopuštaju odstupanja od zakonskih pravila u vašoj zemlji u pogledu dnevnog i tjednog radnog vremena učinak na pravila koja se odnose na razdoblje tjednog odmora.

Zakon o radu propisuje pravo radnika na tjedni odmor nedjeljom u trajanju najmanje 24 sata neprekidno, a ako je prijeko potrebno da radi nedjeljom, mora mu se za svaki radni tjedan osigurati jedan dan odmora, u razdoblju određenom kolektivnom ugovorom, sporazumom sklopljenim između radničkog vijeća i poslodavca ili ugovorom o radu.

B. Naznačite, molimo vas, koje su mjere poduzete kako bi se osiguralo da radnici steknu pravo na razdoblje tjednog odmora u skladu s ovim stavkom.

Odgovoreno pod pitanjem a.

C. Ako neki radnici nisu obuhvaćeni odredbama ove naravi, bilo da su sadržane u zakonskim propisima, kolektivnim ugovorima ili drugim mjerama, navedite, molimo vas, koliki je udio u ukupnom broju radnika koji nije na taj način obuhvaćen (vidi članak 33. Povelje).

U odnosu na članak 2. u cjelini, naznačite, molimo vas, pravila koja se primjenjuju na radnike u atipičnim zaposlenjima (ugovori na određeno vrijeme, nepuno radno vrijeme, zamjene, privremeni rad, itd.).

Odgovoreno pod pitanjem a.

Radnici u atipičnim zaposlenjima imaju ista prava, pod istim uvjetima, kao i radnici na neodređeno vrijeme.

Članak 5. - Pravo organiziranja

Radi jamčenja i promicanja slobode radnika i poslodavaca da osnivaju lokalne, nacionalne ili međunarodne organizacije za zaštitu svojih ekonomskih i socijalnih interesa i radi udruživanja u te organizacije, ugovorne stranke obvezuju se da nacionalno zakonodavstvo neće ugrožavati tu slobodu niti će ga primjenjivati na način da je ugrožava. U kojoj će se mjeri jamstva predviđena ovim člankom primjenjivati na policiju, utvrdit će se nacionalnim zakonima ili drugim propisima. Načelo i opseg primjene tih jamstava na pripadnike vojnih snaga također se utvrđuju nacionalnim zakonima ili drugim propisima.

Zakonodavstvo Republike Hrvatske

1. Ustav Republike Hrvatske

Temeljem članka 43. Ustava građanima se jamči pravo na slobodno udruživanje radi zaštite - njihovih probitaka ili zauzimanje za socijalna, gospodarska, politička, nacionalna, kulturna ili

druga uvjerenja i ciljeve. Radi toga građani mogu slobodno osnivati sindikate i druge udruge, uključivati se u njih ili iz njih istupati.

Pravo slobodnog udruživanja ograničeno je zabranom nasilnog ugrožavanja demokratskoga ustavnog poretka, te neovisnosti, jedinstvenosti i teritorijalne cjelovitosti Republike Hrvatske.

U Poglavlju 3. pod nazivom Gospodarska, socijalna i kulturna prava člankom 59. Ustava detaljnije je regulirano pravo na organiziranje na način da radi zaštite svojih gospodarskih i socijalnih interesa, svi zaposleni imaju pravo osnivati sindikate i slobodno u njih stupati i iz njih istupati. Sindikati ujedno mogu osnivati svoje saveze i udruživati se u međunarodne sindikalne organizacije. Poslodavci također imaju pravo osnivati udruge i slobodno u njih stupati i iz njih istupati.

Međutim, u oružanim snagama i redarstvu zakonom se može ograničiti sindikalno organiziranje.

2. Međunarodni ugovori

Temeljem članka 140. Ustava Republike Hrvatske međunarodni ugovori koji su sklopljeni i potvrđeni u skladu s Ustavom i objavljeni, a koji su na snazi, čine dio unutarnjega pravnog poretka Republike Hrvatske, a po pravnoj su snazi iznad zakona. Njihove se odredbe mogu mijenjati ili ukidati samo uz uvjete i na način koji su u njima utvrđeni, ili suglasno općim pravilima međunarodnog prava.

Republika Hrvatska je ratificirala:

1. Konvenciju br. 87 o slobodi udruživanja i zaštiti prava na organiziranje Međunarodne organizacije rada (N.N.-međunarodni ugovori br. 2/94- točka 16. Odluke o objavljivanju konvencija Međunarodne organizacije rada kojih je Republika Hrvatska strankom na temelju notifikacije o sukcesiji, N.N. br.3/00)
2. Konvenciju br. 98 o pravu na organiziranje i kolektivno pregovaranje (N.N.-međunarodni ugovori br. 2/94- točka 19. Odluke o objavljivanju konvencija Međunarodne organizacije rada kojih je Republika Hrvatska strankom na temelju notifikacije o sukcesiji, N.N. br.3/00)
3. Konvenciju br. 135 o zaštiti i olakšicama koje se daju predstavnicima radnika u poduzeću (N.N.-međunarodni ugovori br. 2/94- točka 27. Odluke o objavljivanju konvencija Međunarodne organizacije rada kojih je Republika Hrvatska strankom na temelju notifikacije o sukcesiji, N.N. br.5/00)
4. Konvenciju br. 11 o pravima na udruživanje i organiziranje poljoprivrednih radnika (N.N. br. 6/95)

Republika Hrvatska potpisnica je i:

1. Međunarodnog Pakta o gospodarskim, socijalnim i kulturnim pravima
2. Međunarodnog Pakta o građanskim i političkim pravima

3. Primarno zakonodavstvo

- Zakon o radu (N.N. br.137/04-pročišćeni tekst)
- Zakon o načinu određivanja zastupljenosti udruga sindikata više razine u tripartitnim tijelima na nacionalnoj razini (N.N. br.19/99)

- Zakon o unutarnjim poslovima (N.N.br. 29/91, 73/91, 19/92, 33/92, 76/94, 161/98 i 53/00)
- Zakon o državnim službenicima i namještenicima i o plaćama nositelja pravosudnih dužnosti (N.N. br. 74/94, 86/94 i 7/95)

4. Sekundarno zakonodavstvo

- Pravilnik o registraciji udruga (poslodavaca i sindikata) (N.N. br. 14/96)
- Rješenje o određivanju zastupljenosti udruga sindikata više razine u tripartitnim tijelima na nacionalnoj razini (N.N. br. 29/04)
- Sporazum o Gospodarsko-socijalnom vijeću i drugim oblicima socijalnog partnerstva u Republici Hrvatskoj (pročišćeni tekst) (N.N. br. 88/01)

A.

a) Naznačite, molimo vas, ima li kategorija radnika i poslodavaca (a ako ih ima, koje su to kategorije) kojima se zakonom zabranjuje osnivanje udruga ili im se ono ograničava.

Između ostalog, molimo vas da naznačite:

- postoje li zakoni ili posebni propisi koji se primjenjuju na osnivanje udruga od strane državnih službenika i drugih osoba zaposlenih kod javnih vlasti na središnjoj i lokalnoj razini;
- u kojem se opsegu prava predviđena ovim člankom primjenjuju na pripadnike oružanih snaga i policije, te posebno objasnite narav i zadaće svih udruga djelatnika koje su im na raspolaganju;
- mogu li se državljani drugih ugovornih stranaka koji zakonito borave/prebivaju ili redovno rade na području vaše zemlje udruživati u sindikate, ili biti među njihovim osnivačima. Posebno vas molimo da naznačite mogu li obnašati administrativne ili rukovodeće dužnosti u sindikatu.
- imaju li radnici koji su državljani drugih ugovornih stranaka pravo biti birani u savjetodavna tijela na razini poduzeća, kao što su radnička vijeća.

b) Naznačite, molimo vas, koje uvjete u pogledu registracije ili drugih pitanja organizacije poslodavaca i radnika moraju ispuniti nakon osnivanja, te koje odredbe moraju poštivati tijekom svoga postojanja.

c) Naznačite, molimo vas, kako se takva zaštita od uplitanja izvana primjenjuje na organizacije poslodavaca.

d) Naznačite, molimo vas, ako se to na vas odnosi, sve zakonske odredbe o pridruživanju organizacija poslodavaca i radnika nacionalnim središnjicama ili međunarodnim organizacijama iste vrste.

Nastavno na odredbe Ustava RH kojima se regulira pravo na slobodno udruživanje, a posebice članka 59. Ustava Republike Hrvatske kojim je propisano da radi zaštite svojih gospodarskih i socijalnih interesa, svi zaposleni i poslodavci imaju pravo osnivati sindikate i udruge poslodavaca i slobodno u njih stupati i iz njih istupati. Temeljem ove Ustavne odredbe Zakon o radu člankom 167. propisuje da radnici i poslodavci imaju pravo, bez bilo kakve razlike, po svojem slobodnom izboru, utemeljiti sindikate i udruge poslodavaca te se u njih učlaniti, uz uvjete koji mogu biti propisani samo statutom ili pravilima tih sindikata odnosno udruga poslodavaca. Sindikati i udruge poslodavaca mogu se osnivati bez bilo kakvoga prethodnog odobrenja. "Zaposlenik, odnosno poslodavac slobodno odlučuje o svojem stupanju i istupanju iz udruge." (članak 168. st. 1. Zakona o radu)

"Sindikati mogu utemeljiti najmanje deset punoljetnih i poslovno sposobnih fizičkih osoba. Udrugu poslodavaca mogu utemeljiti najmanje tri pravne osobe ili punoljetne i poslovno sposobne fizičke osobe." (članak 173. st. 1. i 2. Zakona o radu)

Radi sigurnosti u pravnom prometu i kolektivnom pregovaranju Zakon o radu, iako se udruge mogu utemeljiti slobodno i bez ikakvog prethodnog odobrenja, propisuje uvjet registracije udruge za sticanje pravne osobnosti i time mogućnosti kolektivnog pregovaranja. Udruga se upisuje u Registar udruga na zahtjev utemeljitelja.

Udruge I udruge više razine koje djeluju na području samo jedne županije, upisuju se u registar udruga koji se vodi u uredu državne uprave u županijskom uredu nadležnom za poslove rada. Udruge II udruge više razine koje djeluju na području dviju ili više županija, upisuju se u registar udruga koji se vodi u ministarstvu nadležnom za rad.

U registar se upisuje dan utemeljenja, naziv, sjedište, područje djelovanja, naziv izvršnog tijela, imena osoba ovlaštenih za zastupanje te prestanak djelovanja udruge, odnosno udruge više razine. Zahtjevu za upis u Registar mora se priložiti: odluka o utemeljenju, zapisnik skupštine utemeljitelja, statut, propis utemeljitelja i članova izvršnog tijela, te ime i prezime osobe ili osoba ovlaštenih za zastupanje. Statut udruge mora biti utemeljen i donesen na načelima demokratskog zastupanja i demokratskog očitovanja volje članova. Statutom udruge utvrđuje se svrha udruge, naziv, sjedište, područje djelovanja, znak, tijela udruge, način izbora i opoziv tih tijela, ovlaštenja tijela udruge, postupak učlanjivanja i prestanak članstva, način donošenja i izmjene statuta, pravila i drugih općih akata, te prestanak djelovanja udruge (članak 174. Zakona o radu).

Zakon dakle samo propisuje što mora sadržavati statut udruge, ali ne propisuje na koji način će to biti uređeno statutom, osim uvjeta da unutarnji ustroj mora biti utemeljen na načelima demokratskog zastupanja i demokratskog očitovanja volje članova i da statutom određena svrha udruge mora biti sklapanje kolektivnih ugovora.

Tijelo ovlašteno za registraciju dužno je donijeti rješenje o zahtjevu za upis u registar udruga najkasnije u roku od 30 dana od dana predaje urednog navedenog zahtjeva.

Ukoliko ovlašteno tijelo ne donese rješenje u tom roku smatrat će se da je udruga registrirana idućeg dana nakon što je taj rok prošao, u kojem slučaju tijelo ovlašteno za registraciju mora u roku od sedam dana od protoka roka za donošenje rješenja izdati potvrdu o registraciji udruge sa sadržajem istovjetnim rješenju o zahtjevu za upis u registar.

U postupku registracije ovlašteno tijelo može samo kontrolirati da li podneseni zahtjev ne sadrži dokaze o ispunjenju uvjeta predviđenih Zakonom o radu te da li je statut udruge u skladu s istim. U slučaju da statut nije u skladu sa Zakonom ili da podneseni zahtjev ne sadrži dokaze o ispunjenju uvjeta predviđenih Zakonom, poziva se podnositelj zahtjeva da uskladi statut ili podnese odgovarajuće dokaze u roku koji ne može biti kraći od osam dana niti duži od petnaest dana.

Članak 59. Ustava Republike Hrvatske također propisuje da sindikati mogu osnivati svoje saveze i udruživati se u međunarodne sindikalne organizacije.

Temeljem ove Ustavne odredbe i Zakon o radu u članak 170. propisuje da se udruga i udruge više razine imaju pravo slobodno udruživati i surađivati s međunarodnim organizacijama utemeljenima radi promicanja istih prava i interesa.

Trenutno je u Republici Hrvatskoj pri Ministarstvu gospodarstva, rada i poduzetništva registrirano:

- 6 udruga sindikata više razine,
- 2 udruge poslodavaca više razine (Hrvatska udruga poslodavaca i Savez neovisnih udruga poslodavaca),
- 269 udruga sindikata i
- 39 udruga poslodavaca.

B.

a) Opišite, molimo vas, kako se pravo učlanjivanja u sindikat štiti zakonima a kako u praksi, te naznačite je li kojim kategorijama radnika zabranjeno učlanjivanje u sindikat ili su u tome ograničeni (a ako jeste, koje su to kategorije).

b) Naznačite, molimo vas, štiti li se zakonima i u praksi pravo radnika da se ne učlani u sindikat, te kako se štiti to pravo. Osobito vas molimo da naznačite ima li u praksi primjera da je članstvo u nekom sindikatu obvezno (tzv. klauzula closed shop, itd.), te koje se mjere poduzimaju u tom pogledu.

Odredbom Zakona o radu (članak 168) propisano je da radnik, odnosno poslodavac slobodno odlučuje o svojem stupanju ili istupanju iz udruge.

Međutim, temeljem odredbe članka 59. Ustava kojom se utvrđuje da se u oružanim snagama i redarstvu zakonom može ograničiti sindikalno organiziranje Zakon o oružanim snagama u Republici Hrvatskoj (N.N. br. 23/95) propisuje da je djelatnim vojnim osobama zabranjeno sindikalno organiziranje u oružanim snagama. Kako vidimo Zakon izuzima od prava na organiziranje samo djelatne vojne osobe, dok drugim osobama (vojnim službenicima i namještenicima) koje su na službi u oružanim snagama to pravo nije uskraćeno.

Djelatnicima Hrvatske policije nikakvim posebnim propisom nije zabranjeno niti ograničeno pravo na sindikalno udruživanje pa i za njih važe opći propisi o pravu na slobodu sindikalnog udruživanja. Vidljivo je to iz odredbe članka 9. Zakona o unutarnjim poslovima temeljem kojeg se propisi o upravi, radnim odnosima, zdravstvenom, mirovinskom i invalidskom osiguranju, te usmjerenom obrazovanju primjenjuju i na Ministarstvo unutarnjih poslova ako Zakonom nije drukčije određeno.

Samo se temeljem članka 95. Zakona o policiji policijski službenici ne smiju stranački organizirati niti politički djelovati u Ministarstvu unutarnjih poslova.

Glede prava na organiziranje državnih službenika člankom 4. Zakona o državnim službenicima i namještenicima i o plaćama nositelja pravosudnih dužnosti propisano je da državni službenici imaju pravo na sindikalno udruživanje sukladno općim propisima o radu, ako posebnim zakonom nije što drugo određeno.

Dakle državnim službenicima pravo na organiziranje priznato je bez ikakova ograničenja kao i svim ostalim zaposlenicima. Na državne namještenike u pogledu prava na sindikalno udruživanje primjenjuje se Zakon o radu.

Na radne odnose zaposlenika u javnim poduzećima i poduzećima koja su pretežito u vlasništvu države također se primjenjuje Zakon o radu.

Kao što smo već naveli, radnik, odnosno poslodavac slobodno odlučuje o svojem stupanju ili istupanju iz udruge. Također, nitko ne smije biti stavljen u nepovoljniji položaj zbog članstva ili nečlanstva u udruzi, odnosno sudjelovanja ili nesudjelovanja u djelatnosti udruge.

C.

a) Dostavite, molimo vas, potpuni opis svih kriterija reprezentativnosti, to jest, svih uvjeta koje sindikati trebaju ispuniti kako bi ih se smatralo reprezentativnima.

b) Ako takvi kriteriji postoje, dostavite, molimo vas, informacije i o postojanju i vrsti žalbe protiv odluka koje donese vlast ili vlasti koje su nadležne za utvrđivanje je li neki sindikat reprezentativan ili nije. Naznačite, molimo vas, koje su funkcije rezervirane za reprezentativne sindikate u odnosu na pregovore i sklapanje kolektivnih ugovora, sudjelovanje u imenovanju raznih vrsta radničkih predstavnika i sudjelovanje u savjetodavnim tijelima.

c) Molimo vas da na točke a. i b. odgovorite i u odnosu na reprezentativnost organizacija poslodavaca, osim ako se ne radi o pregovorima na razini poduzeća.

Zakonom o načinu određivanja zastupljenosti udruga sindikata više razine u tripartitnim tijelima na nacionalnoj razini uređuje se postupak određivanja zastupljenosti udruga sindikata više razine u tijelima na nacionalnoj razini u kojima su preko svojih predstavnika zastupljeni Vlada Republike Hrvatske, sindikati i poslodavci.

Ako se tripartitna tijela na nacionalnoj razini osnivaju sporazumom broj mjesta koja pripadaju sindikatima u tim tijelima ne može biti manji od broja udruga utvrđenih rješenjem ministar nadležan za poslove rada.

U tripartitnim tijelima na nacionalnoj razini može biti zastupljena udruga koja kumulativno ispunjava sljedeće uvjete:

1. da je upisana u Registru udruga koji se vodi u nadležnom ministarstvu za rad u Knjigu udruga više razine,
2. ima najmanje 15000 članova koji plaćaju članarinu udruženim sindikatima,
3. udružuje najmanje 5 sindikata na nacionalnoj razini (djelatnosti ili struke ili poduzeća), a koji su upisani u Registar udruga koji se vodi u nadležnom ministarstvu za rad i koji dio sindikalne članarine izdvajaju za financiranje udruge,
4. preko svojih podružnica ili sindikata udruženih u nju djeluje na području najmanje 11 županija u Republici Hrvatskoj,
5. djeluje u skladu sa statutom, na načelima demokratskog zastupanja i demokratskog očitovanja volje članova,

6. da je stranka najmanje tri kolektivna ugovora različitih djelatnosti na nacionalnoj razini, bilo da ih je sklopila, pristupila im ili su ih sklopili ili im pristupili sindikati udruženi u nju. Svaka udruga koja ispunjava navedene uvjete i želi biti zastupljena u tripartitnim tijelima na nacionalnoj razini može u roku od trideset dana od dana stupanja na snagu ovoga Zakona podnijeti nadležnom ministarstvu za rad zahtjev za utvrđivanje ispunjavanja istih.

Ispunjavanje uvjeta za svaku udrugu koja podnese zahtjev utvrđuje Povjerenstvo za utvrđivanje ispunjavanja uvjeta od strane udruga sindikata više razine za zastupljenost u nacionalnim tripartitnim tijelima sastavljeno od jednakog broja predstavnika udruga, Vlade i poslodavaca koje imenuje ministar nadležan za poslove rada.

Navedeni zahtjev mora sadržavati popis poslodavaca kod kojih su zaposleni članovi sindikata udruženih u udrugu i imena sindikalnih povjerenika ili sindikalnih predstavnika koji ih zastupaju kod tih poslodavaca, popis sindikata djelatnosti ili struke ili poduzeća udruženih u udrugu koji su upisani u Registar udruga koji se vodi u Ministarstvu gospodarstva, rada i poduzetništva i odluke sindikata o financiranju udruge, izvadak iz zapisnika sa sjednice na kojoj je izabran čelnik udruge o rezultatima izbora i zapisnik sa posljednje održane sjednice skupštine udruge ili drugog odgovarajućeg tijela u skladu sa statutom, popis sklopljenih kolektivnih ugovora, te ime osobe koja će zastupati udrugu u Povjerenstvu.

U Povjerenstvo će nadležni ministar za rad na temelju dostavljenih očitovanja, imenovati predstavnike svih udruga koje su podnijele zahtjev.

Broj članova udruge Povjerenstvo će utvrditi na temelju popisa zaposlenika kojima se ušteže sindikalna članarina pri isplati plaća, koje će dostaviti poslodavci na zahtjev Povjerenstva.

Poslodavci su dužni dostaviti tražene podatke u skladu s uputom ministra, u roku od petnaest dana od dana primitka zahtjeva Povjerenstva zajedno s izjavom sindikalnog povjerenika, odnosno predstavnika udruge ili sindikata udruženih u udruge, za koje se utvrđuje ispunjavanje traženih uvjeta, da su podaci istiniti.

Ukoliko se udruge utvrđene rješenjem međusobno ne dogovore, njihova zastupljenost u tripartitnim tijelima na nacionalnoj razini, ukoliko posebnim zakonom nije drugačije uređeno, može se utvrditi na temelju broja glasova koje pojedina udruga dobije u postupku izjašnjavanja o povjerenju (u daljnjem tekstu: izjašnjavanje), u kojem glasuju svi zaposleni u Republici Hrvatskoj, osim vojnih osoba, vojnih službenika, vojnih namještenika i ovlaštenih službenih osoba Ministarstva unutarnjih poslova.

Zahtjev za provođenje izjašnjavanja udruga podnosi nadležnom ministru.

Datum provođenja izjašnjavanja i lista udruga za koju se provodi izjašnjavanje utvrđuje nadležni ministar, a rezultate izjašnjavanja utvrđuje Povjerenstvo za utvrđivanje rezultata izjašnjavanja koje imenuje nadležni ministar.

U navedeno Povjerenstvo nadležni ministar imenovat će predstavnike svih udruga za koje se provodi izjašnjavanje i jednak broj predstavnika Vlade i poslodavaca.

Izjašnjavanje se mora provesti najkasnije u roku od mjesec dana od dana podnošenja zahtjeva.

Osobno izjašnjavanje zaposlenih provodi se kod poslodavca tajnim glasovanjem.

Na temelju rezultata izjašnjavanja, zastupljenost udruga u tripartitnim tijelima na nacionalnoj razini nadležni ministar utvrđuje rješenjem prema broju mjesta koja u tim tijelima pripadaju sindikatima odgovarajućom primjenom odredaba Zakona o radu o utvrđivanju rezultata izbora za zaposlenička vijeća.

Temeljem Zakonom o načinu određivanja zastupljenosti udruga sindikata više razine u tripartitnim tijelima na nacionalnoj razini zahtjeve za utvrđivanje ispunjavanja uvjeta s priložima podnijelo je do 1. listopada 2003. godine, šest udruga sindikata više razine.

Ministar rada i socijalne skrbi je temeljem odredbe članka 5. Zakona rješenjem od 7. srpnja 2003. godine imenovao Povjerenstvo za utvrđivanje ispunjavanja uvjeta od strane udruga sindikata više razine za zastupljenost u nacionalnim tripartitnim tijelima (u nastavku: Povjerenstvo) od 14 članova, a 30. listopada 2003. godine ministar je donio Uputu o načinu sastavljanja i dostavljanja podataka o zaposlenicima kojima se pri isplati plaća usteže sindikalna članarina.

Povjerenstvo je zbog velikog obima posla te statusnih promjena, stečajeva, likvidacija i drugih promjena u odnosu na stanje prema prijavama o poslodavcima, a radi što veće usklađenosti sa stvarnim stanjem, odlučilo nastaviti raditi po proteku zakonskog roka i konačno stanje utvrdilo je zapisnikom od 20. veljače 2004. godine.

Stoga je prema podacima utvrđenim od strane Povjerenstva, a temeljem odredaba Zakona, ministar gospodarstva, rada i poduzetništva 2004. godine donio Rješenje (N.N. br.29/04) kojim se utvrđuje da sve uvjete propisane Zakonom o načinu određivanja zastupljenosti udruga sindikata više razine u tripartitnim tijelima na nacionalnoj razini ispunjavaju sljedeće udruge sindikata više razine:

1. Hrvatska udruga sindikata,
2. Matica hrvatskih sindikata javnih službi,
3. Nezavisni hrvatski sindikati,
4. Savez samostalnih sindikata Hrvatske,
5. Udruga radničkih sindikata Hrvatske,
6. Sindikat usluga UNI-CRO, Zagreb,

Istim rješenjem utvrđeno je da su prema popisima poslodavaca koje su udruge sindikati više razine priložile zahtjevima za utvrđivanje ispunjavanja uvjeta dostavljenim Ministarstvu gospodarstva, rada i poduzetništva do 1. listopada 2003. godine te udruge imale sljedeći ukupni broj članova svih sindikata udruženih u pojedinu udruhu, kojim članovima se usteže sindikalna članarina pri isplati plaća:

1. Hrvatska udruga sindikata, Zagreb	35.866 članova
2. Matica hrvatskih sindikata javnih službi, Zagreb	49.875 članova
3. Nezavisni hrvatski sindikati, Zagreb	87.313 članova
4. Savez samostalnih sindikata Hrvatske, Zagreb	211.205 članova
5. Udruga radničkih sindikata Hrvatske, Zagreb	52.435 članova
6. Sindikat usluga UNI-CRO, Zagreb	20.099 članova.

Vežano za kriterije za utvrđivanje reprezentativnosti udruga poslodavaca više razine, a misleći pri tome na utvrđivanje aktivnosti i djelovanja takove udruge više razine u smislu efektivnog zastupanja i zaštite interesa svojih članova - poslodavaca na NACIONALNOJ RAZINI u Republici Hrvatskoj, stručnjaci Međunarodne organizacije rada su na sastanku u tadašnjem Ministarstvu rada I socijalne skrbi, 2003. godine prezentirali kriterije za utvrđivanje reprezentativnosti udruga poslodavaca i ti su kriteriji bili sljedeći:

KVALITATIVNI - sposobnost udruge da zaista efektivno zastupa i štiti interese svojih članova i to da:

- angažira svoje članove u pregovorima;
- provodi kolektivne ugovore, sudjeluje u mirenju i rješavanju sukoba;
- ima kompetentno profesionalno osoblje (broj + profesionalnost zaposlenih koji su na stalnoj platnoj listi);
  - broj zaposlenih angažiranih u aktivnostima u vezi socijalnog dijaloga;
- učlanjenost u međunarodnu organizaciju poslodavaca koja se bavi pitanjima socijalnog dijaloga na međunarodnoj i/ili regionalnoj razini;
- broj sastanaka o socijalnim pitanjima sa svojim članstvom (informacije i konzultacije);
- publikacije: novosti tj., bilten, okružnice, priručnici i dr. s područja socijalnih pitanja, web stranica...
- budžet odobren za područje socijalnih pitanja
- prihod - dio od članarina prikupljenih od članova, te od servisa koji se pružaju članovima i/ili iz dr. izvora, sponzoriranje..

KVANTITATIVNI

- broj učlanjenih poduzeća (u usporedbi s kompletnom granom, npr. NACE - code, ili teritorij);
- broj radnika koji su zaposleni u učlanjenim poduzećima (npr. u usporedbi s kompletnom radnom snagom grane, teritorija...)
- turnover, dakle, prihod ili stvorena dodana vrijednost svih učlanjenih poduzeća, dio GDP-a kojeg taj prihod predstavlja ili dodana vrijednost (added value) koja je kreirana od strane grane.

Od gore navedenih kriterija koje su stručnjaci MOR-a predložili, predstavnici Hrvatske udruge poslodavaca naveli su još i datum registracije udruge više razine.

Nastavno na navedeno i vezano za raspravu vođenu na sjednici Gospodarsko-socijalnog vijeća utvrđeno je slijedeće:

**KRITERIJI ZA UTVRĐIVANJE REPREZENTATIVNOSTI UDRUGA
POSLODAVACA VIŠE RAZINE**

KVALITATIVNI KRITERIJI	KVANTITATIVNI MINIMUM
Datum registracije udruge	3 god.
Granske udruge poslodavaca (broj, naziv)	<u>Minimum 5</u>
Broj i naziv poslodavaca koji su članovi granskih udruga poslodavaca (Ukupan broj članova)	<u>Minimum 2000</u>
a) Broj radnika zaposlenih kod poslodavaca koji su članovi granskih udruga b) Postotak broja radnika zaposlenih kod poslodavaca koji su članovi granske udruge poslodavaca, u odnosu na ukupan broj radnika zaposlenih u pripadajućoj djelatnosti c) Postotak broja radnika zaposlenih kod poslodavaca koji su članovi udruge poslodavaca u odnosu na ukupan broj radnika	<u>Minimum 100.000</u> Minimum 10% Minimum 10%
a) Broj sklopljenih kolektivnih ugovora na nacionalnoj razini b) Broj sklopljenih kolektivnih ugovora na razini trgovačkog društva ili ustanove	<u>Minimum 3</u> Minimum 10
a) Članstvo udruge više razine u međunarodnoj organizaciji poslodavaca b) Članstvo pojedinih granskih udruga poslodavaca više razine u međunarodnim asocijacijama	<u>DA/NE</u> Minimum 2
Ostvareni promet, ili profit svih udruženih subjekata i učešće u BDP-u	<u>Minimum 10%</u>
a) Broj zaposlenog profesionalnog osoblja u središnjici udruge poslodavaca više razine b) Broj zaposlenog profesionalnog osoblja granskih udruga poslodavaca	Minimum 10 od toga 5 sa VSS Minimum 5 od toga 3 sa VSS

Komunikacijski standardi s članstvom i javnosti (web-stranice, okružnice, redoviti ili povremeni bilteni, konzultacije s članstvom, priručnici,),	Minimum web stranica, bilten, okružnice.
Servisi i usluge članstvu (pravni savjeti, zastupanje u radnim sporovima, kolektivno pregovaranje, savjetovanja i consulting, edukacija i obrazovanje, ..)	Minimum 3 vrste servisa i usluga
Struktura proračuna za funkcioniranje udruge u odnosu na izvore prihoda (članarina, sponzori, usluge)	
Regionalni ustroj udruge više razine (broj ureda)	<u>Minimum 3</u>
Broj postupaka mirenja u kojima su sudjelovali predstavnici članica udruge poslodavaca više razine	<u>Minimum 5</u>

Međutim, treba napomenuti da gore navedeni zaključci nisu pretočeni u akt koji bi imao obvezujuću snagu, kao kada je riječ o sindikatima

D. Naznačite, molimo vas, u kojim okolnostima i pod kojim uvjetima predstavnici sindikata imaju pristup radnom mjestu. Naznačite također i imaju li sindikati pravo održavati sastanke u prostorima poduzeća.

Prema odredbama članka 189. Zakona o radu poslodavac je dužan sindikalnom predstavniku, odnosno sindikalnom povjereniku omogućiti pravodobno i djelotvorno ostvarenje zaštite i promicanja prava i interese članova sindikata, te pristup podacima važnim za ostvarenje toga prava.

E. Molimo vas da dostavite informacije o mjerama koje se poduzimaju kako bi se osigurala zaštita od odmazde zbog sindikalnih aktivnosti.

Zaštita od odmazde regulirana je prvenstveno člankom 188. Zakona o radu kojim se propisuje zabrana nejednakog postupanja zbog sindikalnog članstva ili djelatnosti, pa tako radnik ne smije biti stavljen u nepovoljniji položaj od drugih radnika zbog članstva u sindikatu, a osobito nije dopušteno ugovor o radu s određenim radnikom sklopiti pod uvjetom da on ne stupi u sindikat, odnosno pod uvjetom da istupi iz sindikata, te raskinuti ugovor o radu ili na drugi način staviti radnika u nepovoljniji položaj od ostalih radnika, zbog njegova članstva u sindikatu ili sudjelovanja u sindikalnim djelatnostima izvan radnog vremena, a uz suglasnost poslodavca i za vrijeme radnog vremena.

Članstvo u sindikatu i sudjelovanje u djelatnostima sindikata također ne smije biti okolnost na kojoj poslodavac temelji odluku o sklapanju ugovora o radu, promjeni poslova koje radnik

obavlja, odnosno mjesta rada, stručnom obrazovanju, napredovanju, plaćanju, socijalnim davanjima i prestanku ugovora o radu. Poslodavac, direktor ili neko drugo tijelo te zastupnik poslodavca, ne smije se koristiti prisilom u korist ili protiv bilo kojega sindikata.

Prema Zakonu o radu (članak 190) sindikalnom povjereniku za vrijeme obavljanja te dužnosti i šest mjeseci nakon prestanka te dužnosti, a bez suglasnosti sindikata nije moguće otkazati ugovore o radu, rasporediti na drugo radno mjesto, ili na drugi način staviti u nepovoljniji položaj u odnosu na ostale radnike. Ovu zaštitu uživa najmanje jedan sindikalni povjerenik, a najveći broj sindikalnih povjerenika koji kod poslodavca uživaju zaštitu određuje se odgovarajućom primjenom odredbi Zakona o radu o broju članova radničkog vijeća.

Članak 6. - Pravo na kolektivno pregovaranje

Radi osiguranja učinkovitog ostvarivanja prava na kolektivno pregovaranje, ugovorne stranke se obvezuju:

- 1. promicati jednakopravna savjetovanja između radnika i poslodavaca;*
- 2. promicati, kada je to potrebno i prikladno, uspostavu mehanizama dobrovoljnog pregovaranja između poslodavaca ili poslodavačkih organizacija, s jedne strane, i organizacija radnika, s druge strane, radi uređenja uvjeta zaposlenja kolektivnim ugovorima;*
- 3. promicati uspostavu i korištenje odgovarajućih mehanizama mirenja i dobrovoljne arbitraže radi rješavanja radnih sporova;*
i priznaju:
- 4. pravo radnika i poslodavaca na kolektivnu akciju u slučaju interesnih sukoba, uključujući i pravo na štrajk, ograničeno obvezama koje mogu proizaći iz prethodno prihvaćenih kolektivnih ugovora.*

Zakonodavstvo Republike Hrvatske

1. Ustav Republike Hrvatske

Temeljem članka 43. Ustava građanima se jamči pravo na slobodno udruživanje radi zaštite - njihovih probitaka ili zauzimanje za socijalna, gospodarska, politička, nacionalna, kulturna ili druga uvjerenja i ciljeve. Radi toga građani mogu slobodno osnivati sindikate i druge udruge, uključivati se u njih ili iz njih istupati.

Pravo slobodnog udruživanja ograničeno je zabranom nasilnog ugrožavanja demokratskoga ustavnog poretka, te neovisnosti, jedinstvenosti i teritorijalne cjelovitosti Republike Hrvatske.

U Poglavlju 3. pod nazivom Gospodarska, socijalna i kulturna prava člankom 59. detaljnije je regulirano pravo na organiziranje na način da radi zaštite svojih gospodarskih i socijalnih interesa, svi zaposleni imaju pravo osnivati sindikate i slobodno u njih stupati i iz njih istupati. Sindikati ujedno mogu osnivati svoje saveze i udruživati se u međunarodne sindikalne organizacije. Poslodavci također imaju pravo osnivati udruge i slobodno u njih stupati i iz njih istupati.

Međutim, u oružanim snagama i redarstvu zakonom se može ograničiti sindikalno organiziranje.

Ustav u članku 60. jamči pravo na štrajk, koje se u oružanim snagama, redarstvu, državnoj upravi i javnim službama određenim zakonom može ograničiti.

Zaposleni mogu imati, u skladu sa zakonom, udjela pri odlučivanju u poduzeću.

2. Međunarodni ugovori

Temeljem članka 140. Ustava međunarodni ugovori koji su sklopljeni i potvrđeni u skladu s Ustavom i objavljeni, a koji su na snazi, čine dio unutarnjega pravnog poretka Republike Hrvatske, a po pravnoj su snazi iznad zakona. Njihove se odredbe mogu mijenjati ili ukidati samo uz uvjete i na način koji su u njima utvrđeni, ili suglasno općim pravilima međunarodnog prava.

Republika Hrvatska je ratificirala:

1. Konvenciju br. 87 o slobodi udruživanja i zaštiti prava na organiziranje Međunarodne organizacije rada (N.N.-međunarodni ugovori br. 2/94- točka 16. Odluke o objavljivanju konvencija Međunarodne organizacije rada kojih je Republika Hrvatska strankom na temelju notifikacije o sukcesiji, N.N. br.3/00)
2. Konvencija br. 98 o pravu na organiziranje i kolektivno pregovaranje (N.N.-međunarodni ugovori br. 2/94- točka 19. Odluke o objavljivanju konvencija Međunarodne organizacije rada kojih je Republika Hrvatska strankom na temelju notifikacije o sukcesiji, N.N. br.3/00)
3. Konvencija br. 135 o zaštiti i olakšicama koje se daju predstavnicima radnika u poduzećima (N.N.-međunarodni ugovori br. 2/94- točka 27. Odluke o objavljivanju

konvencija Međunarodne organizacije rada kojih je Republika Hrvatska strankom na temelju notifikacije o sukcesiji, N.N. br.5/00)

4. Konvenciju br. 11 o pravima na udruživanje i organiziranje poljoprivrednih radnika (N.N. br. 6/95)

Republika Hrvatska potpisnica je i:

1. Međunarodnog Pakta o gospodarskim, socijalnim i kulturnim pravima
2. Međunarodnog Pakta o građanskim i političkim pravima

3. Primarno zakonodavstvo

- Zakon o radu (N.N. br.137/04-pročišćeni tekst)
- Zakon o policiji (N.N. br. 129/00)
- Zakon o načinu određivanja zastupljenosti udruga sindikata više razine u tripartitnim tijelima na nacionalnoj razini (N.N. br.19/99)
- Zakon o mirenju (N.N. br. 163/03)

4. Sekundarno zakonodavstvo

- Pravilnik o registraciji udruga (poslodavaca i sindikata) (N.N. br. 14/96)
- Rješenje o određivanju zastupljenosti udruga sindikata više razine u tripartitnim tijelima na nacionalnoj razini (N.N. br. 29/04)
- Sporazum o Gospodarsko-socijalnom vijeću i drugim oblicima socijalnog partnerstva u Republici Hrvatskoj (pročišćeni tekst) (N.N. br. 88/01)
- Pravilnik o načinu izbora miritelja i provođenju postupka mirenja (N.N. br. 170/03)
- Odluka kojom se utvrđuje Lista miritelja, odnosno članova mirovnog vijeća (N.N.br.92/03)
- Odluka o kriterijima isplate nagrade i troškova rada miritelja, odnosno članova mirovnog vijeća u postupcima mirenja u kolektivnim sporovima (N.N. br. 112/03).

Članak 6. stavak 1

Naznačite, molimo vas, zakonske i druge mjere koje se poduzimaju kako bi se poticala zajednička savjetovanja između radnika i poslodavaca u vašoj zemlji. Na koji način javne vlasti potiču takva savjetovanja ili sudjeluju u njima? Dostavite podatke o tijelima odgovornim za takva savjetovanja na nacionalnoj, regionalnoj ili lokalnoj razini, ovisno o slučaju, te o postupcima koji se primjenjuju, zajedno s informacijama o obuhvaćenim pitanjima (financijska pitanja, socijalna pitanja, uvjeti rada, itd.) te o gospodarskim sektorima na koje se postupci primjenjuju.

Socijalni dijalog na razini trgovačkog društva (poduzeća) ostvaruje se između uprava i radnika putem mogućnosti osnivanja i djelovanja sindikata te izborima predstavnika radnika u Radnička vijeća i Nadzorne odbore trgovačkim društvima (poduzeća), a isto se temelji na odgovarajućim odredbama Zakona o radu.

Na osnovu Zakona o zaštiti na radu radnici imaju pravo birati ili imenovati povjerenike za zaštitu na radu koji s ovlaštenim osobama poslodavca nadzire provođenje mjera zaštite zdravlja radnika i sigurnosti na radu.

U Savjetodavnim vijećima za zapošljavanje pri Područnim službama Hrvatskog zavoda za zapošljavanje (HZZ) sudjeluju pored predstavnika te službe i nezaposlenih osoba, i predstavnici socijalnih partnera koji su na taj način aktivno uključeni u oblikovanje i provođenje mjera politike zapošljavanja na lokalnom nivou.

Pored tripartitnih intenzivno se provode i bipartitni odnosi između pojedinih socijalnih partnera; udruge poslodavaca-udruge sindikata, Vlada RH – udruge sindikata te udruge poslodavaca-Vlada RH.

Na lokalnoj/regionalnoj razini osnovana su Gospodarsko-socijalna vijeća (GSV) kao tripartitna tijela, a njihova zadaća je usklađivanje mjera gospodarskog i socijalnog razvitka na određenom području.

Nacionalno Gospodarsko-socijalno vijeće (GSV) je središnje mjesto ostvarivanja socijalnog dijaloga i partnerstva u RH te ujedno i savjetodavno tijelo Vlade RH. Putem GSV-a predstavnici reprezentativnih socijalnih partnera usklađuju posebne i zajedničke interese o svim pitanjima koja se odnose na gospodarsko-socijalnu politiku u RH.

Povjerenstva Gospodarsko-socijalnog vijeća su tripartitna stručna tijela putem kojih socijalni partneri prethodno razmatraju teme iz djelokruga rada nacionalnog GSV-a. Osnovano je deset Povjerenstava GSV-a, i to: Povjerenstvo za politiku plaća i porezni sustav, Povjerenstvo za rad i socijalnu politiku, Povjerenstvo za kolektivno pregovaranje, Povjerenstvo za privatizaciju, Povjerenstvo za zapošljavanje, obrazovanje i usklađivanje s tržištem rada, Povjerenstvo za zakonodavstvo, provedbu propisa i ostvarivanje zaštite prava, Povjerenstvo za međunarodne odnose i pripremu pristupa Hrvatske EU, Povjerenstvo za Državni proračun, Povjerenstvo za mirovinski i zdravstveni sustav i Povjerenstvo za alternativno rješavanje radnih sporova.

Radi usklađivanja pojedinih specifičnih i užih pitanja od interesa za socijalne partnere, odlukom GSV-a osnivaju se po potrebi i posebne radne grupe, kao npr. za izradu jedinstvene nacionalne potrošačke košarice, za reguliranje radnog vremena nedjeljom i blagdanima, za praćenje utjecaja promjene tarifnog sustava električne energije na socijalno ugrožene kategorije stanovništva, i sl.

Predstavnici socijalnih partnera su aktivno uključeni u rad Upravnih i savjetodavnih vijeća pojedinih fondova i drugih institucija putem kojih mogu promicati i zastupati interese svojih članica te usklađivati stajališta i upravljanje s predstavnicima Vlade RH, kao u: Hrvatskom zavodu za mirovinsko osiguranje (HZMO), Hrvatskom zavodu za zapošljavanje (HZZ), Hrvatskom zavodu za zdravstveno osiguranje (HZZO), Vijeću za medije, Fondu za razvoj i zapošljavanje, te Fondu za profesionalnu rehabilitaciju i zapošljavanje osoba s invaliditetom.

U cilju unapređenja mjera zaštite zdravlja i sigurnosti na radu kao posebno savjetodavno tijelo Vlade RH osnovano je Nacionalno vijeće za zaštitu na radu u čijem radu sudjeluju predstavnici Vlade RH, socijalnih partnera i priznati stručnjaci iz ovoga područja.

Predstavници socijalnih partnera (poslodavaca i sindikata) imenovani su kao ravnopravni članovi (bez prava glasa) u tri radna tijela, tj. Odbora Hrvatskog sabora, i to: Odbor za rad, zdravstvo i socijalnu politiku, Odbor za financije i državni proračun te Odbor za gospodarstvo i razvoj, putem kojih mogu prezentirati stajališta svojih organizacija i ostvarivati dijalog s izabranim zastupnicima u parlamentu.

Na osnovu sporazuma socijalnih partnera pristupiti će se i osnivanju Foruma za socijalni dijalog GSV-a u kojem će pored predstavnika Vlade RH, poslodavaca i sindikata aktivno sudjelovati i predstavnici nevladinih udruga i civilnog društva.

Radi podizanja konkurentnosti Hrvatske u najširem smislu osnovano je i Nacionalno vijeće za konkurentnost u čijem radu pored socijalnih partnera sudjeluju i predstavnici hrvatskih sveučilišta, odnosno znanstvenih institucija.

Članak 6. stavak 2.

A. Dostavite, molimo vas, opis postojećih mehanizama za kolektivno pregovaranje i njihovih rezultata kako u privatnom, tako i u javnom sektoru (naznačite broj pregovora i broj sklopljenih kolektivnih ugovora, te druge pokazatelje ili evaluacijske kriterije).

Kolektivno pregovaranje I kolektivni ugovori specifičan su izvor radnog prava. Na taj se način uspostavljaju razine zaštite radnika, odnosno prava I obveze iz radnog odnosa, više od osnovnih koje postavlja Zakon o radu ili posebni zakon. Kolektivnim pregovaranjem I kolektivnim ugovorom, kao rezultatom pregovora, rješavaju se brojna pitanja od obostranog interesa stranaka kolektivnog ugovora, ostvaruje se socijalni dijalog te se, suradnjom poslodavaca I sindikata, postavljaju temeljna obilježja tarifne autonomije.

U Republici Hrvatskoj predviđena su 22. područja pregovaranja i zaključivanja kolektivnih ugovora kao ugovora grana (područja) odnosno djelatnosti i to:

- Rudarstvo i nemetali;
- Nafta i kemija;
- Prehrambena industrija, poljoprivreda i šumarstvo Hrvatske;
- Tekstil i koža;
- Drvo, papir i pokućstvo;
- Izdavačka i tiskarska djelatnost;
- Metali i nemetalni proizvodi;
- Proizvodnja strojeva i prometnih sredstava;
- Električna, medicinska i optička oprema;
- Građevinarstvo;
- Trgovina;
- Ugostiteljstvo i uslužne djelatnosti;
- Promet i skladištenje;
- Financijsko poslovanje;
- Hrana, piće, duhani;
- Komunalne djelatnosti;
- Kultura, rekreacija i šport;
- Veze;
- Profesionalne i tehničke djelatnosti;

- Javna uprava;
- Obrazovanje i
- Zdravstvo.

U Republici Hrvatskoj na snazi su slijedeći Kolektivni ugovori:

- Temeljni kolektivni ugovor za službenike i namještenike u javnim službama (do 31.XII. 2006.) N.N.br.3/02
- Kolektivni ugovor za djelatnost zdravstva u privatnoj praksi Hrvatske (do 29. XI. 2006.) N.N. br. 185/03
- Kolektivni ugovor za zaposlenike u osnovnoškolskim ustanovama (do 31. XII. 2006.) N.N. br. 80/02
- Kolektivni ugovor za znanost i visoko obrazovanje (do 15. VI. 2007.) N.N. br. 101/02, 81/03, 203/03
- Kolektivni ugovor za djelatnost socijalne skrbi (do 31. XII. 2006.) N.N. br. 126/02, 87/03, 203/03, 47/04
- Kolektivni ugovor o radu na određeno vrijeme (u Hrvatskom restauratorskom zavodu) sklapa se na neodređeno vrijeme N.N. br. 18/02
- Kolektivni ugovor za djelatnost trgovine N.N. br. 41/98, primjena proširena na cijeli teritorij RH
- Kolektivni ugovor za graditeljstvo (na neodređeno vrijeme) N.N. br. 4/02, 91/03, 93/04, Primjena od 01. siječnja 2002. g. proširena je na djelatnost graditeljstva na cijelom području RH.
- Kolektivni ugovor ugostiteljstva (na neodređeno vrijeme) N.N. br. 69/02, 139/04, Primjena proširena na cijeli teritorij RH (N.N. br. 69/02).
- Kolektivni ugovor za HEP grupu (do 31. XII. 2005.) N.N. br.27/04
- Kolektivni ugovor za radnike HP-Hrvatske pošte d.d. (do 31. XII. 2006.) N.N. br. 27/04, 34/04
- Kolektivni ugovor za putničke agencije (na neodređeno vrijeme) N.N. br. 94/02, Primjena proširena u toj djelatnosti na cijeli teritorij RH (N.N. br. 94/02).
- Kolektivni ugovor za vodno gospodarstvo (do 5. VI. 2007.) N.N.br 88/03)
- Kolektivni ugovor za sustav Bilokalnik (na neodređeno vrijeme) N.N. br. 106/03
- Kolektivni ugovor za radnike Hrvatskih šuma d.o.o. (do 14. XI. 2006.) N.N. br. 6/04
- Kolektivni ugovor Hrvatskih autocesta d.o.o. (do 18. XII. 2005.) N.N. br. 6/04
- Kolektivni ugovor Croatia osiguranja d.d. (do 15. V. 2006.) N.N. br. 77/04
- Kolektivni ugovor Hrvatske lutrije d.o.o. (do 11. V. 2006.) N.N. br. 80/04, 139/04
- Kolektivni ugovor za Zagrebačku banku d.d. (do 30.IV. 2006.) N.N. br. 80/04
- Kolektivni ugovor za tiskarsku djelatnost Hrvatske (do 31.V. 2006.) N.N. br. 101/04
- Kolektivni ugovor za Agenciju za integralni transport d.o.o. (do 19. VII. 2009.) N.N. br. 111/04
- Kolektivni ugovor za djelatnost proizvodnje opeke i crijepa (na neodređeno vrijeme)

B. Naznačite, molimo vas, potiče li i obvezuje zakon, i na koji način, poslodavce ili njihove organizacije da kolektivno pregovaraju s organizacijama radnika, te da li i na koji način on potiče ili obvezuje organizacije radnika da kolektivno pregovaraju s poslodavcima ili njihovim organizacijama. Naznačite također i kako se rješava pitanje priznavanja sindikata.

Važno je naglasiti da se unutar Gospodarsko-socijalnog vijeća vode konzultacije socijalnih partnera oko gospodarske i proračunske politike, uključujući i pitanje plaća za relevantno razdoblje.

Stoga moramo naglasiti da su sindikati potpuno autonomni kao stranke u pregovorima i kao strane potpisnice kolektivnih ugovora.

S namjerom poticanja i pomicanja punog razvoja pregovaranja i u cilju utvrđivanja uvjeta zaposlenja kolektivnim ugovorom, odredbom članka 10. Zakona o radu ozakonjena je dosadašnja praksa da se opći propisi obveznoga prava primjenjuju i kad određeno pitanje nije uređeno ni autonomnim izvorima radnog prava, ni propisima o radnim odnosima.

Tako, članak 10. Zakona o radu sada glasi: " Na sklapanje, valjanost, prestanak ili drugo pitanje u svezi s ugovorom o radu, kolektivnim ugovorom ili sporazumom sklopljenim između radničkog vijeća i poslodavca, a koje nije uređeno ovim ili drugim zakonom, primjenjuju se u skladu s naravi toga ugovora opći propisi obveznoga prava."

Iz odredaba u člancima 195. do 212. Zakona o radu vidljivo je da se predmet pregovora i sadržaj kolektivnih ugovora ostavlja izričito stranama u pregovorima, a zakonom je propisana samo pravno valjana procedura istoga.

Dijelovi kolektivnog ugovora jesu:

- a) obveznopravni dio kolektivnog ugovora koji sadrži prava i obveze subjekata koji su sklopili kolektivni ugovor (npr. odredbe o pravima sindikata, otkazu kolektivnog ugovora...)-nužni dio kolektivnog ugovora;
- b) normativni dio kolektivnog ugovorakoji sadrži odredbe koje se odnose na individualne radne odnose.

Stranke kolektivnog ugovora mogu biti, na strani poslodavca, jedan ili više poslodavaca, udruga poslodavaca ili udruga poslodavaca više razine, a na strani radnika, sindikat ili udruga sindikata više razine koja je spremna i sposobna sredstvima pritiska štititi i promicati interese svojih članova prilikom pregovora o sklapanju kolektivnih ugovora. (Članak 194. Zakona).

Ako je na području za koje se sklapa kolektivni ugovor zastupljeno više sindikata, odnosno udruga sindikata više razine, poslodavac ili više poslodavaca, udruga poslodavaca ili udruga poslodavaca više razine, može o sklapanju kolektivnog ugovora pregovarati samo sa pregovaračkim odborom sastavljenim od zastupnika tih sindikata.

O broju članova i sastavu pregovaračkog odbora prethodno navedenog odlučuju sindikati sporazumno.

Ako se sindikati ne sporazumiju o broju članova i sastavu pregovaračkog odbora, o tome odlučuje Gospodarsko-socijalno vijeće, vodeći računa o broju članova sindikata zastupljenih na području za koje se sklapa kolektivni ugovor, odnosno ministar nadležan za rad ako Gospodarsko-socijalno vijeće nije utemeljeno.

Poslodavac, udruga poslodavaca, odnosno udruga poslodavaca više razine, ovisno o području za koje se sklapa kolektivni ugovor, dužni su u roku od 15 dana od primitka zahtjeva Gospodarsko-socijalnog vijeća, na temelju njima raspoloživih podataka, dostaviti potvrdu o broju članova sindikata zastupljenih na tom području.

Pregovarački odbor utvrđuje način rada i donošenja odluka (članak195.).

Prema Zakonu o radu osobe koje prema istome mogu biti stranke kolektivnog ugovora, dužne su u dobroj vjeri pregovarati o sklapanju kolektivnog ugovora u svezi s pitanjima koja prema Zakonu mogu biti predmet kolektivnog ugovora.

Kolektivni ugovori sklapaju se na određeno ili neodređeno vrijeme.

Kolektivni ugovor sklopljen na neodređeno vrijeme može se otkazati. Kolektivni ugovor sklopljen na određeno vrijeme može se otkazati samo ako je mogućnost otkazivanja predviđena ugovorom. Kolektivni ugovor sklopljen na neodređeno vrijeme i kolektivni ugovor sklopljen na određeno vrijeme u kojem je predviđena mogućnost otkazivanja moraju sadržavati uglavke o otkaznim razlozima i rokovima.

Ako se kolektivni ugovor može otkazati a ne sadrži uglavak o otkaznom roku, otkazni rok je tri mjeseca. Otkaz se mora dostaviti svim strankama kolektivnog ugovora.

U slučaju zaključivanja kolektivnih ugovora na određeno vrijeme pravna pravila kolektivnog ugovora (normativni dio) vrijede i nakon isteka važnosti kolektivnog ugovora sklopljenog na određeno vrijeme odnosno i nakon prestanka kolektivnog ugovora sklopljenog na neodređeno vrijeme, nakon što je otkazom prestala njegova važnost. Pravna pravila kojima se uređuje sklapanje, sadržaj i prestanak radnog odnosa i dalje se primjenjuju do sklapanja novog kolektivnog ugovora kao dio prethodno sklopljenih ugovora o radu.

Kolektivni ugovor mora sadržavati odredbe o postupku izmjene i obnove.

C. Naznačite u kojem opsegu, pod kojim uvjetima, po kojim postupcima i za koje vrste pitanja država može intervenirati u proces slobodnog kolektivnog pregovaranja. Naznačite je li bilo intervencija od strane države tijekom referentnog razdoblja.

Bitno je istaknuti kako, prema odredbama članka 199. Zakona o radu, kolektivni ugovor obvezuje sve osobe koje su ga sklopile te sve osobe koje su u vrijeme sklapanja kolektivnog ugovora bile ili su naknadno postali članovi udruge koja je sklopila kolektivni ugovor. To se odnosi i na osobe koje su pristupile ili su naknadno postale članovi udruge koja je pristupila kolektivnom ugovoru.

Međutim, izuzetak od navedenog pravila, kao i od načela dragovoljnosti pristupanja kolektivnom ugovoru, propisan je odredbama članak 211. ZOR-a, prema kojima ako postoji javni interes ministar nadležan za rad može na prijedlog stranke kolektivnog ugovora proširiti primjenu kolektivnog ugovora na osobe koje nisu sudjelovale u njegovom sklapanju, odnosno nisu mu naknadno pristupile. Prije donošenja odluke ministar je obvezan zatražiti mišljenje sindikata, udruga poslodavaca ili predstavnika poslodavaca na koje se kolektivni ugovor proširuje.

Kolektivni ugovor čija je primjena proširena na područje cijele Hrvatske navedeni su u sklopu popisa kolektivnih ugovora pod odgovorom A.

Članak 6. stavak 3.

A. Opišite, molimo vas, one mehanizme koji proizlaze iz zakona, kolektivnih ugovora ili prakse za rješavanje sporova:

a) mirenjem;

- b) arbitražom ili sudskim postupkom;**
- c) drugim metodama rješavanja sporova.**

Rješavanje kolektivnih radnih sporova regulirano je Zakonom o radu putem mirenja i arbitraže.

Mirenje (članak 213-217 Zakona o radu)

Tako u slučaju spora o sklapanju, izmjeni ili obnovi kolektivnog ugovora ili drugoga sličnoga spora koji može dovesti do štrajka ili drugog oblika industrijske akcije te neisplate plaće odnosno naknade plaće ako nisu isplaćene protekom roka od 30 dana od dana dospijeaća (kolektivni radni spor), ako stranke spora nisu dogovorile neki drugi način njegovog mirnog rješavanja, mora se provesti postupak mirenja propisan Zakonom o radu. Mirenje provodi osoba koje stranke u sporu izaberu s liste koju utvrđuje Gospodarsko socijalno vijeće ili koju sporazumno odrede (miritelj).

Gospodarsko-socijalno vijeće također donosi pravilnik kojim se uređuje način izbora miritelja, provođenje postupka mirenja i obavljanje administrativnih poslova za potrebe toga postupka. Ako se stranke u sporu drukčije ne sporazumiju, mirenje predviđeno Zakonom mora se dovršiti u roku pet dana od dana dostave obavijesti o sporu Gospodarsko-socijalnom vijeću ili županijskom uredu nadležnom za poslove rada.

Stranke mogu prihvatiti ili odbiti prijedlog miritelja. Prijedlog kojeg prihvate ima pravnu snagu i učinke kolektivnog ugovora.

Moramo istaknuti ovdje i ulogu Gospodarsko-socijalnoga vijeća koje, između ostalog, ima uvlasti uvrđiti listu miritelja i donošenje pravilnika o načinu izbora miritelja i provođenju postupka mirenja. Ono nadalje promiče ideju trostrane suradnje Vlade, sindikata i udruge poslodavaca na rješavanju gospodarskih i socijalnih pitanja i problema te potiče mirno rješavanje kolektivnih sporova. Dio tih aktivnosti Gospodarsko-socijalnoga vijeća, kao administrativne i logističke poslove za Gospodarsko-socijalno vijeće, obavlja Ured Vlade Republike Hrvatske za socijalno partnerstvo u Republici Hrvatskoj.

Ako Gospodarsko-socijalno vijeće ne bi bilo osnovano ili u roku od trideset dana od dana podnošenja prijedloga ne bi utvrdilo listu miritelja, ili ako u tom roku ne bi donijelo pravilnik o načinu izbora miritelja i provođenju postupka mirenja, tada će ovlast reguliranja tih pitanja imati minister nadležan za rad, u daljnjem roku od trideset dana. Gospodarsko-socijalno vijeće donijelo je Odluku kojom se utvrđuje Lista miritelja, odnosno članova mirovnog vijeća, kao i Pravilnik o načinu izbora miritelja i provođenju postupka mirenja.

Arbitraža (članak 218.-220. Zakona o radu)

Stranke spora mogu rješavanje kolektivnoga radnog spora sporazumno povjeriti arbitraži.

Imenovanje arbitra ili arbitražnoga vijeća te druga pitanja arbitražnoga postupka, mogu se urediti kolektivnim ugovorom ili sporazumom stranaka sklopljenim nakon nastanka spora.

U sporazumu o iznošenju spora pred arbitražu stranke spora će odrediti pitanje koje iznose pred arbitražu. Arbitraža može odlučiti samo o pitanju koje su pred nju iznijele stranke spora.

Ako se radi o sporu o tumačenju ili primjeni zakona, drugoga propisa ili kolektivnog ugovora, arbitraža će temeljiti svoju odluku na zakonu, drugom propisu ili kolektivnom ugovoru, ako se radi o sporu o sklapanju, izmjeni ili obnovi kolektivnog ugovora, arbitraža će temeljiti svoju odluku na pravičnosti, a ako stranke spora u kolektivnom ugovoru ili sporazumu o iznošenju spora pred arbitražu ne odrede drukčije, arbitražna odluka mora biti obrazložena.

Protiv arbitražne odluke nije dopuštena žalba.

Ako se radi o sporu o sklapanju, izmjeni ili obnovi kolektivnog ugovora, arbitražna odluka ima pravnu snagu i učinke kolektivnog ugovora.

Također se Zakonom o mirenju (N.N. br. 163/03) uređuje mirenje u građanskopravnim sporovima, uključujući i sporove iz područja trgovačkih, radnih i drugih imovinskopravnih odnosa u stvarima u kojima stranke mogu slobodno raspolagati, ako za neke od tih sporova posebnim propisom nije nešto drugo određeno.

Kako je vidljivo iz navedene odredbe Zakona o mirenju isti daje normativni okvir za provođenje mirenja u široko definiranom području. Zakon je koncipiran kao tzv. Krovni ili okvirni zakon, pa ne isključuje mogućnost da se posebnim propisima mirenje u nekim vrstama sporova detaljnije uredi, ili se uredi na način koji odstupa od odredaba ovoga zakona, pa bi stoga njegova rješenja valjalo supsidijarno primjenjivati u svim odnosima u kojima posebno zakonodavstvo ne sadrži izričita drukčija pravila.

Zbog ispunjenja obveze donošenja pravilnika kojim se uređuje način izbora miritelja, provođenje postupka mirenja i obavljanje administrativnih poslova za potrebe toga postupka, a temeljem ovlaštenja prema članku 229. stavku 3., podstavku 8. Zakona o radu ,Gospodarsko-socijalno vijeće prema članku 215. Zakona o radu donijelo je Pravilnik o načinu izbora miritelja i provođenju postupka mirenja.

Temeljem istih izvora, Gospodarsko-socijalno vijeće donijelo je Odluku kojom se utvrđuje Lista miritelja, odnosno članova mirovnog vijeća, a ministar nadležan za rad donio je Odluku o kriterijima isplate nagrade i troškova rada miritelja, odnosno članova mirovnog vijeća u postupcima mirenja u kolektivnim radnim sporovima.

Pravilnikom o načinu izbora miritelja i provođenju postupka mirenja Gospodarsko-socijalno vijeće je uredilo tri segmenta postupaka mirenja: utvrđen je način izbora miritelja, regulirano je provođenje postupka mirenja, a u trećem je segmentu riješeno obavljanje administrativnih, logističkih, poslova koji se obavljaju za potrebe toga postupka.

Kolektivni radni sporovi

Zbirni pokazatelji za 2003. i 2004. godinu

2003. godina	
Prikaz uspješnosti provedenih postupaka mirenja	
Uspješno	18
Neuspješno	12
U mirovanju-prestale pretpostavke za mirenje	1
<hr/>	
Vrsta sporova	
Pravni	26
Interesni	4
<hr/>	
Pregled broja postupaka mirenja u pojedinim tvrtkama	
IPK d.o.o. Osijek	12
Dona/Klariko-voće d.o.o. Gornja Stubica	8
Walter metal .o.o. Zlatar Bistrica	3
Amfora Makarska	3

Pregled broja postupka mirenja po pojedinim sindikatima u 2003.

Sindikata PPDIV-a	46
Sindikata metalaca Hrvatske	17
Sindikata graditeljstva Hrvatske	4

2004. godina

Prikaz uspješnosti provedenih postupaka mirenja

Uspješno	62
Neuspješno	37
U mirovanju-prestale pretpostavke za mirenje	7

Vrsta sporova

Pravni	77
Interesni	29

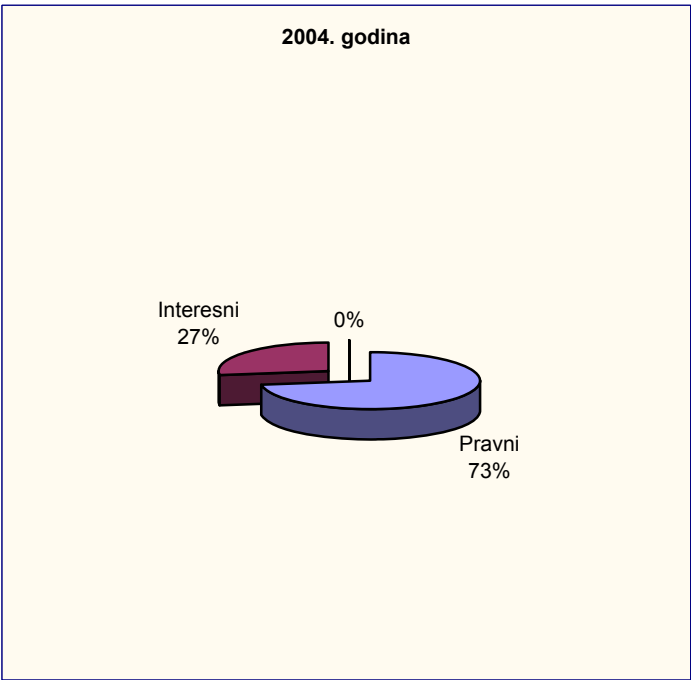
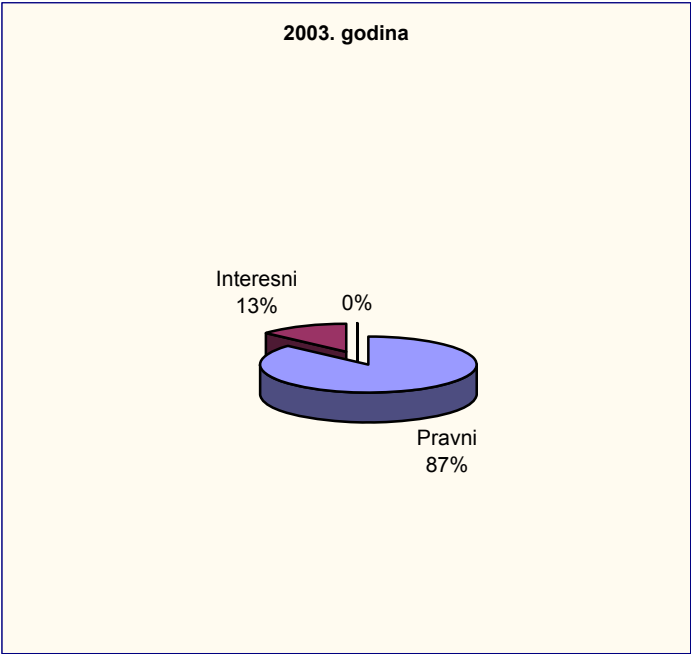
Pregled broja postupaka mirenja u pojedinim tvrtkama

Vodoprivreda Požega d.d.	6
Ceste d.d. Požega	5
Zagrebkart d.d. Zagreb	5
Alatnica-Bagat d.d. Zadar	5
Industrogradnja-Izoind d.o.o.	5

Pregled broja postupka mirenja po pojedinim sindikatima u 2004.

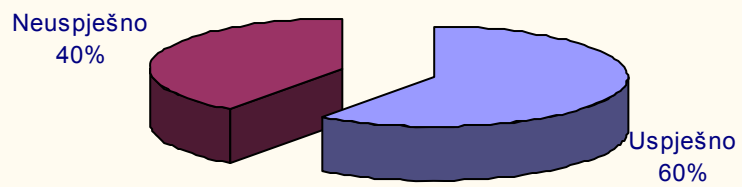
Sindikata PPDIV-a	27
Sindikata metalaca Hrvatske	18
Sindikata graditeljstva Hrvatske	17
Sindikata grafičke i nakladničke djelatnosti Hrvatske	10

Rezultati postupka mirenja

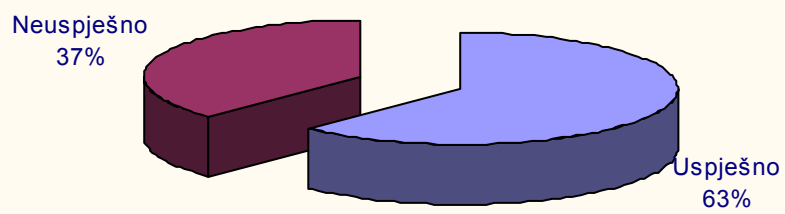

Vrste sporova

2003. godina

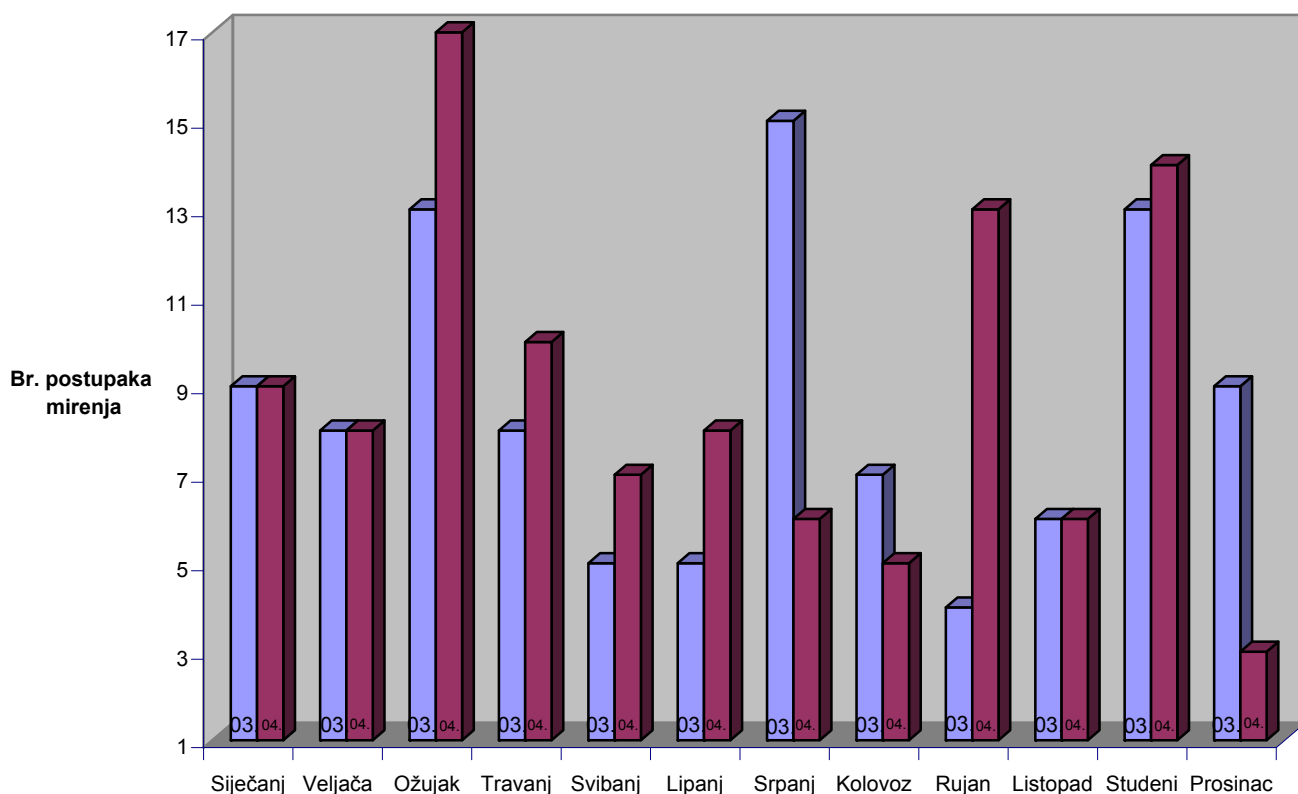
2004. godina

Mjesečni prikaz postupaka mirenja za 2003. i 2004. godinu

	2003. godina		2004. godina	
mjesec	Siječanj	9	Siječanj	9
mjesec	Veljača	8	Veljača	8
mjesec	Ožujak	13	Ožujak	17
mjesec	Travanj	8	Travanj	10
mjesec	Svibanj	5	Svibanj	7
mjesec	Lipanj	5	Lipanj	8
mjesec	Srpanj	15	Srpanj	6
mjesec	Kolovoz	7	Kolovoz	5
mjesec	Rujan	4	Rujan	13
mjesec	Listopad	6	Listopad	6
mjesec	Studeni	13	Studeni	14
mjesec	Prosinac	9	Prosinac	3

MJESEČNI PRIKAZ POSTUPAKA MIRENJA ZA 2003. i 2004. g

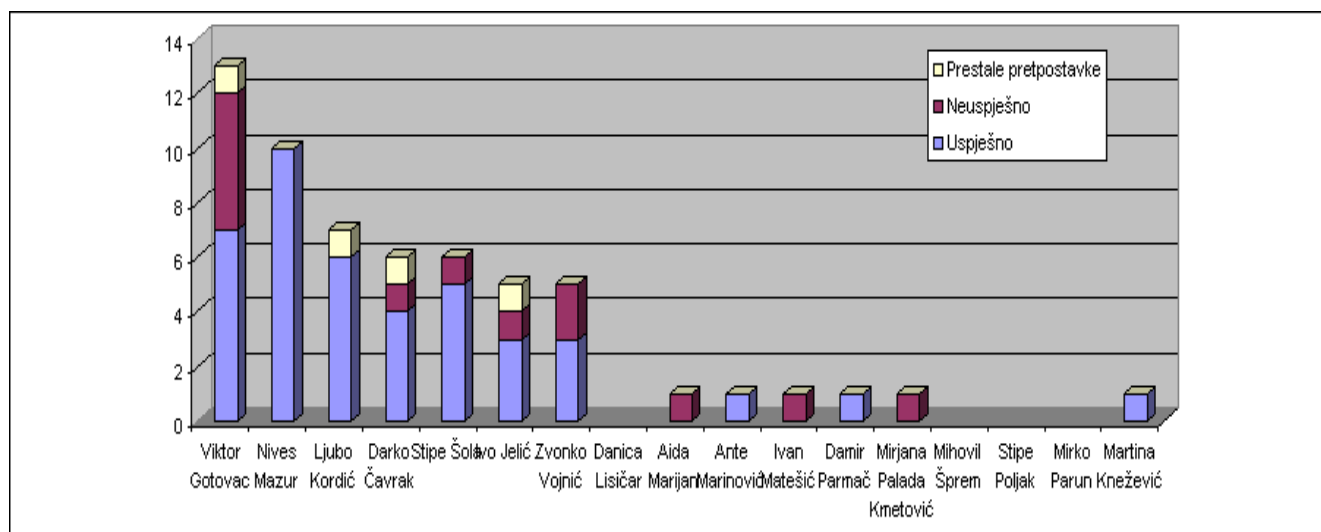

Pokazatelji aktivnosti mirenja

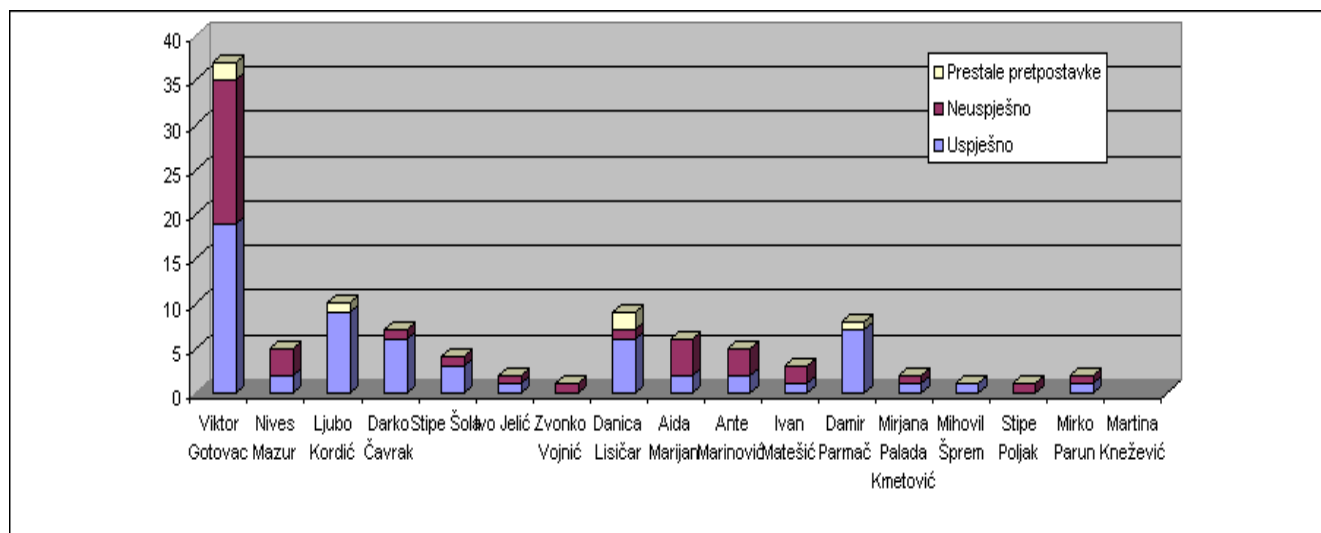
Razdoblje	2003. godina			
	Uspješno	Neuspješno	Prestale pretpostavke	Ukupno
Miritelj				
Viktor Gotovac	7	5	1	13
Nives Mazur	10	0	0	10
Ljubo Kordić	6	0	1	7
Darko Čavrak	4	1	1	6
Stipe Šola	5	1	0	6
Ivo Jelić	3	1	1	5
Zvonko Vojnić	3	2	0	5
Danica Lisičar				
Aida Marijan	0	1	0	1
Ante Marinović	1	0	0	1
Ivan Matešić	0	1	0	1
Damir Parmač	1	0	0	1
Mirjana Palada Kmetović	0	1	0	1
Mihovil Šprem				
Stipe Poljak				
Mirko Parun				
Martina Knežević	1	0	0	1

Razdoblje	2004. godina			
	Uspješno	Neuspješno	Prestale pretpostavke	Ukupno
Miritelj				
Viktor Gotovac	19	16	2	37
Nives Mazur	2	3	0	5
Ljubo Kordić	9	0	1	10
Darko Čavrak	6	1	0	7
Stipe Šola	3	1	0	4
Ivo Jelić	1	1	0	2
Zvonko Vojnić	0	1	0	1
Danica Lisičar	6	1	2	9
Aida Marijan	2	4	0	6
Ante Marinović	2	3	0	5
Ivan Matešić	1	2	0	3
Damir Parmač	7	0	1	8
Mirjana Palada Kmetović	1	1	0	2
Mihovil Šprem	1	0	0	1
Stipe Poljak	0	1	0	1
Mirko Parun	1	1	0	2
Martina Knežević				

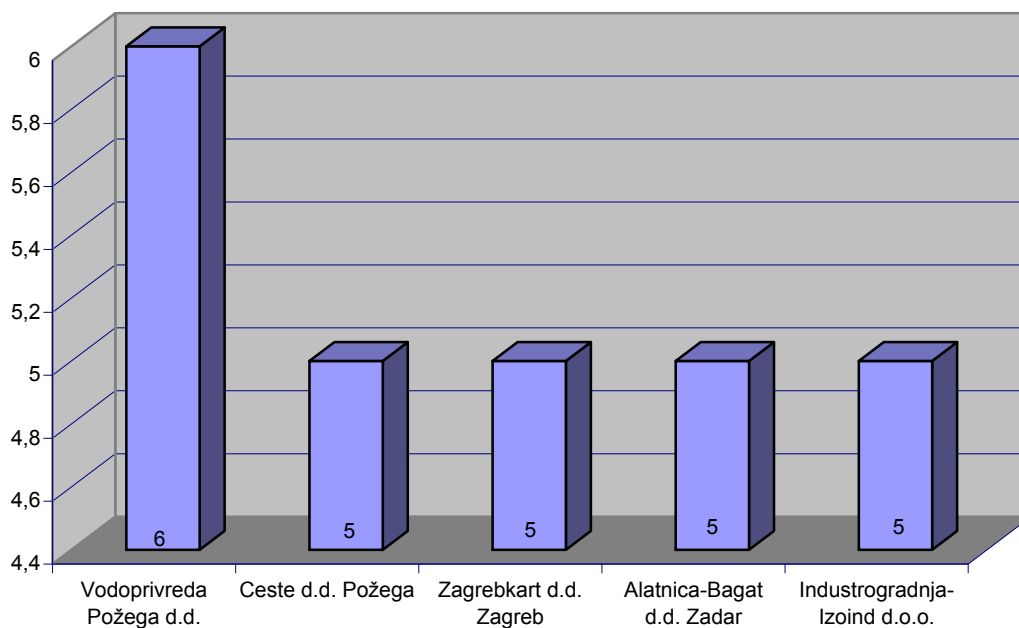
Prikaz rezultata provedenih postupaka mirenja pojedinih miritelja u 2003. godini.

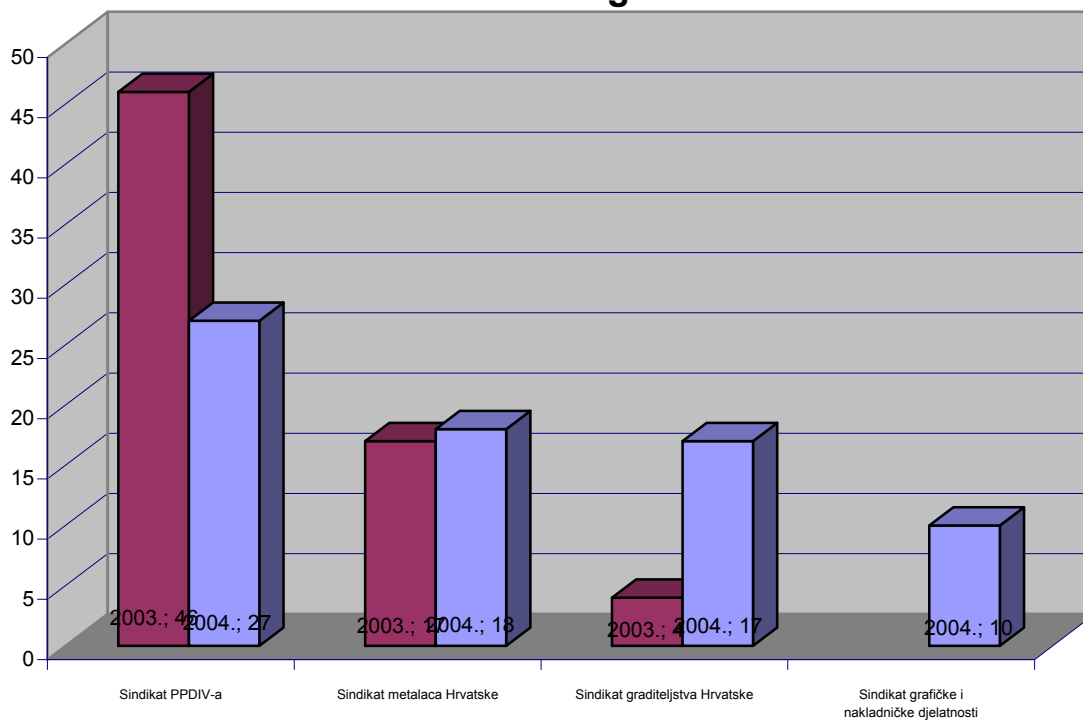
Prikaz rezultata provedenih postupaka mirenja pojedinih miritelja u 2004. godini.

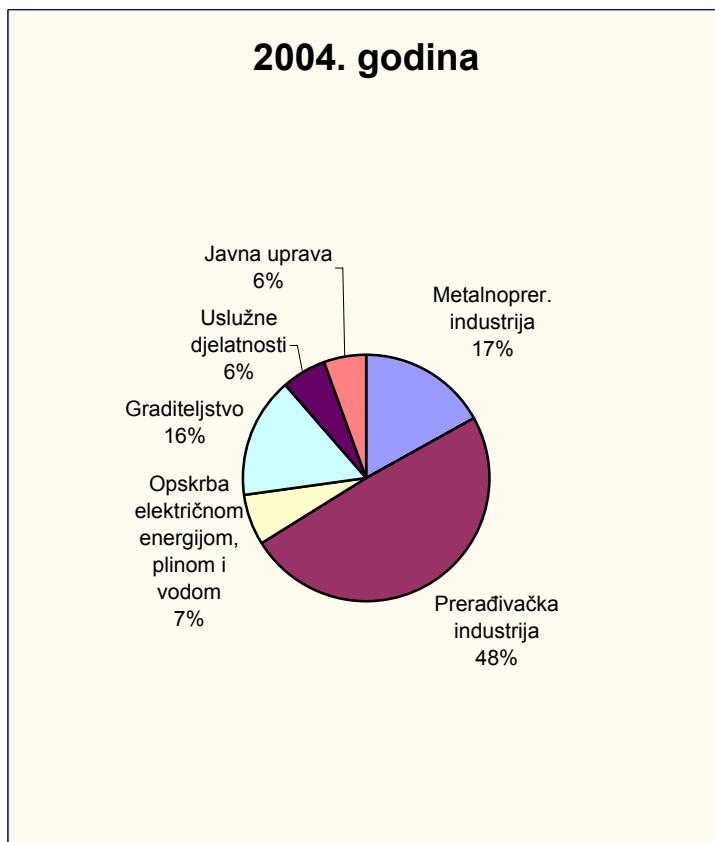
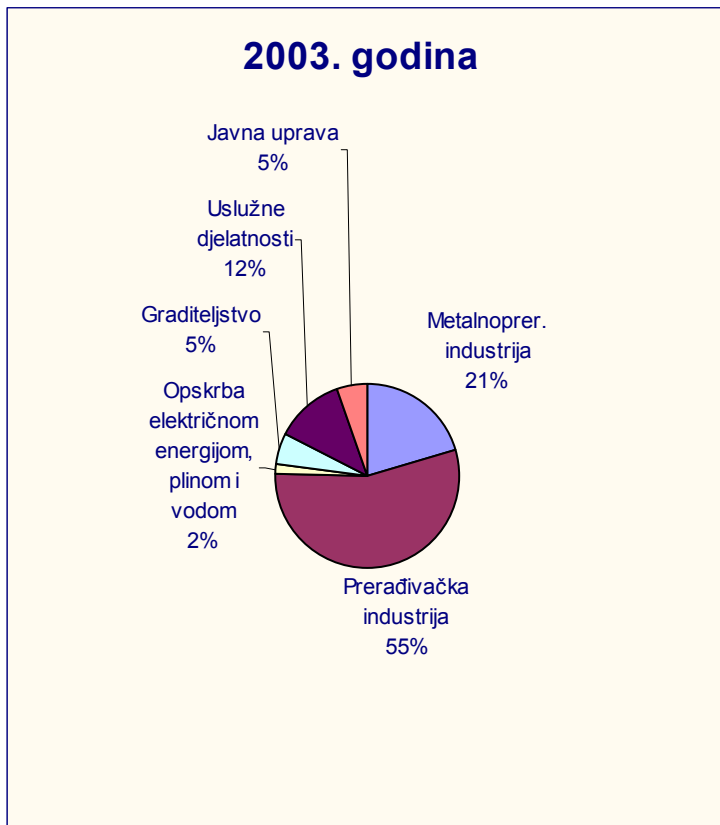
PREGLED BROJA POSTUPAKA MIRENJA U POJEDINIM TVRTKAMA U 2004.g.

PREGLED BROJA POKRENUTIH POSTUPAKA MIRENJA OD STRANE POJEDINIH PODNOSITELJA U 2004.g.

Provedeni postupci mirenja po djelatnostima

Provedeni postupci mirenja po djelatnostima

Djelatnosti	2003. godina	2004. godina
Metalnoprer. industrija	20	18
Prerađivačka industrija	53	52
Opskrba električnom energijom, plinom i vodom	2	7
Graditeljstvo	5	17
Uslužne djelatnosti	12	6
Javna uprava	5	6

B. Ukoliko su neki mehanizmi obvezni, molimo vas da opišete:

- a) sankcije nametnute zakonom ili kolektivnim ugovorima radi njihove provedbe;**
b) njihovo značenje u praksi.

Prema odredbama članka 247., stavka 1. i 2. Zakona o radu novčanom kaznom od 31.000,00 do 60.000,00 kaznit će se za prekršaj poslodavac pravna osoba (st.1.) (od toga se na mjestu izvršenja prekršaja može izreći novčana kazna u iznosu od 10.000,00 kuna), a novčanom kaznom od 4.000,00 do 6.000,00 kuna poslodavac fizička osoba i odgovorna osoba pravne osobe (st.2.) (od toga se na mjestu izvršenja prekršaja može izreći novčana kazna u iznosu 3.000,00 kuna) ako:

- onda kada je to dužan, odbije sudjelovati u postupku mirenja, predviđenom ZOR-om (članak 214.);
- radnika koji je organizirao ili sudjelovao u štrajku, organiziranom u skladu s odredbama zakona, kolektivnog ugovora i pravilima sindikata stavi u nepovoljniji položaj od drugih radnika (članak 223. stavak 2.)

Ako bi neki od tih prekršaja bio počinjen u odnosu na malodobnog radnika, iznos novčane kazne se udvostručuje.

Prema odredbama članka 249. Zakona o radu, novčanom kaznom od 5.000,00 do 20.000,00 kuna kaznit će se za prekršaj sindikat ili udruga sindikata više razine ako:

- onda kada je to dužan, odbije sudjelovati u postupku mirenja, predviđenom ZOR-om (članak 213.);
- započne štrajk prije provođenja postupka mirenja, predviđenog ZOR-om, odnosno prije provođenja drugog postupka mirnog rješavanja spora o kojem su se stranke sporazumjele (članak 213. stavak 3.).

Prema odredbama članka 250. Zakona o radu, novčanom kaznom od 5.000,00 do 20.000,00 kuna kaznit će se za prekršaj udruga poslodavaca ili udruga poslodavaca više razine ako, onda kada je to dužna, odbije sudjelovati u postupku mirenja, predviđenom ZOR-om (članak 213.).

Također, prema članku 111. Kaznenog zakona tko uskrati ili ograniči pravo na štrajk koji se organizira i provodi u skladu sa zakonom, kaznit će se novčanom kaznom ili kaznom zatvora do jedne godine.

C. Opišite, molimo vas, postupke koji su predviđeni, bilo zakonom, službeničkim propisima ili praksom, za rješavanje sporova između zaposlenika javnog sektora i uprave i pokažite jesu li postojeći postupci njima otvoreni.

Individualni radni odnos je između jednog radnika i jednog poslodavca u pravilu nastao temeljem zaključenog ugovora o radu. Ako radnik ne izvršava ugovor onda poslodavac ima pravo na poduzimanje određenih mjera: raskid ugovora, otkaz ugovora i naknadu štete, a ako

poslodavac krši ugovor onda to pravo pripada radniku. Kako najčešće među njima nema sporazuma kako taj spor riješiti onda je preostao postupak da se to riješi u individualnom radnom sporu na sudu. Istina, Zakon o radu zahtjeva kada nije riječ o novčanom potraživanju da radnik prethodno zatraži zaštitu prava od poslodavca, pa ako ovaj to za radnika pozitivno ne riješi radnik će podnijeti tužbu općinskom sudu vodeći računa o rokovima i drugome po zakonu.

Za rješavanje sporova između radnika javnog sektora i uprave (primjerice policija, vojska, državna služba), u slučaju individualnog spora, moguć je stegovni postupak.

Članak 6. stavak 4.

[U Prilogu Povelji podrazumijeva se da svaka ugovorna stranka može, što se nje tiče, zakonom urediti ostvarenje prava na štrajk, pod uvjetom da svako drugo eventualno ograničenje toga prava može opravdati na temelju članka 31.]

A. Objasnite, molimo vas, značenje kolektivne akcije u vašoj zemlji i naznačite koji se oblik akcije priznaje (štrajk, isključenje s rada, drugi oblici), koji su dopušteni ciljevi kolektivne akcije i kako se jamči pravo na kolektivnu akciju.

Temeljem odredbi Zakona o radu sindikati ili njihove udruge više razine imaju pravo pozvati na štrajk i provesti ga sa svrhom zaštite i promicanja gospodarskih i socijalnih interesa svojih članova ili zbog plaće, odnosno naknade plaće ako nisu isplaćene protekom roka od 30 dana od dana dospijea. Štrajk se mora najaviti poslodavcu, odnosno udruzi poslodavaca protiv koje je usmjeren, a štrajk solidarnosti poslodavcu kod kojeg se taj štrajk organizira.

Štrajk se ne smije započeti prije okončanja postupka mirenja kada je takav postupak predviđen ovim Zakonom, odnosno prije provođenja drugog postupka mirnog rješavanja spora o kojem su se stranke sporazumjele. Štrajk solidarnosti se smije započeti bez provedbe postupka mirenja, ali ne prije isteka dva dana od dana početka štrajka u čiju se potporu organizira.

U pismu kojim se najavljuje štrajk moraju se naznačiti razlozi za štrajk, mjesto, dan i vrijeme početka štrajka. (članak213).

Isključenje s rada (lockout)

Poslodavci mogu isključiti radnike s rada samo u odgovoru na već započeti štrajk, ali isključenje s rada ne smije započeti prije isteka osam dana od dana početka štrajka, te broj radnika isključenih s rada ne smije biti veći od polovice broja radnika u štrajku.

Za te radnike poslodavac je dužan uplatiti doprinose utvrđene posebnim propisima na osnovicu koju čini najniža plaća.

Odredbe Zakona o radu o štrajku, na odgovarajući se način primjenjuju i na pravo poslodavaca da u kolektivnom radnom sporu isključe radnike.

Na prijedlog poslodavca, sindikat i poslodavac sporazumno izrađuju i donose pravila o proizvodno održavajućim i nužnim poslovima koji se ne smiju prekidati za vrijeme štrajka ili isključenja s rada.

Navedena pravila sadrže osobito odredbe o poslovima i broju radnika koji na njima moraju raditi za vrijeme štrajka ili isključenja s rada, a s ciljem omogućivanja obnavljanja rada neposredno nakon završetka štrajka (proizvodno održavajući poslovi), odnosno s ciljem obavljanja poslova koji su prijeko potrebni radi sprječavanja ugrožavanja života, osobne sigurnosti ili zdravlja pučanstva (nužni poslovi).

Određivanjem proizvodno održavajućih i nužnih poslova ne smije se onemogućiti ili bitno ograničiti pravo na štrajk.

Ako se sindikat i poslodavac ne sporazumiju, u roku od 15 dana od dana dostave sindikatu prijedloga poslodavca, o određivanju poslova, poslodavac ili sindikat mogu u roku od daljnjih 15 dana tražiti da o tim poslovima odluči arbitraža, koja se sastoji od jednog predstavnika sindikata i jednog predstavnika poslodavca te od neovisnog predsjednika kojeg sporazumno određuju sindikat i poslodavac.

Ako se sindikat i poslodavac ne mogu sporazumijeti o imenovanju predsjednika arbitražnog vijeća, a ta pitanja nisu drukčije uređena kolektivnim ugovorom ili sporazumom stranaka, njega će imenovati predsjednik suda nadležnost kojeg se određuje prema odredbama Zakona o radu o određivanju nadležnosti u prvom stupnju za zabranu štrajka ili isključenja s rada.

Ako jedna stranka odbija sudjelovati u arbitražnom postupku utvrđivanja poslova koji se ne smiju prekidati, postupak će se provesti bez njezinog sudjelovanja, a odluku o poslovima, koja se mora donijeti u roku od 15 dana od dana pokretanja arbitražnog postupka, donosi predsjednik arbitražnog vijeća.

Ako poslodavac nije predložio utvrđivanje poslova do dana početka postupka mirenja, postupak utvrđivanja tih poslova ne može pokrenuti do dana okončanja štrajka.

Organiziranje ili sudjelovanje u štrajku organiziranom u skladu s odredbama zakona, kolektivnog ugovora i pravilima sindikata, ne predstavlja povredu ugovora o radu.

Radnik ne smije biti stavljen u nepovoljniji položaj od drugih radnika zbog organiziranja ili sudjelovanja u štrajku, organiziranom u skladu s odredbama zakona, kolektivnog ugovora i pravilima sindikata, a može mu se otkazati samo ako je organizirao ili sudjelovao u štrajku koji nije organiziran u skladu sa zakonom, kolektivnim ugovorom ili pravilima sindikata ili ako za vrijeme štrajka počini neku drugu tešku povredu ugovora o radu.

Radnik ne smije ni na koji način biti prisiljen sudjelovati u štrajku, ali radniku koji je sudjelovao u štrajku, plaća i dodaci na plaću, osim doplatka na djecu, mogu se smanjiti razmjerno vremenu sudjelovanja u štrajku.

Poslodavac, odnosno udruga poslodavaca može zahtijevati od nadležnog suda da zabrani organiziranje i poduzimanje štrajka protivnog odredbama zakona, te naknadu štete koju je

pretrpio zbog štrajka koji nije organiziran i poduzet u skladu s odredbama zakona.

Sindikata može zahtijevati od nadležnog suda da zabrani organiziranje i poduzimanje isključenja s rada protivnog odredbama zakona, te naknadu štete koju su on ili radnici pretrpjeli zbog isključenja s rada koje nije organizirano i poduzeto u skladu s odredbama zakona.

Ako štrajk, odnosno isključenje s rada, obuhvaća područje samo jedne županije, o zabrani štrajka, odnosno isključenja s rada, u prvom stupnju odlučuje nadležni županijski sud u vijeću sastavljenom od tri suca, a ako obuhvaća područje dviju ili više županija, o zabrani štrajka odnosno isključenja s rada u prvom stupnju odlučuje Županijski sud u Zagrebu u vijeću sastavljenom od tri suca.

O žalbi protiv odluke donesene u skladu s navedenim odredbama odlučuje Vrhovni sud.

Odluka o zahtjevu za zabranu štrajka, odnosno isključenja s rada, mora se u prvom stupnju donijeti u roku od četiri dana od dana podnošenja zahtjeva, a odluka o žalbi mora se donijeti u roku od pet dana od dana dostave prvostupanjskog predmeta.

B. Naznačite, molimo vas, tko ima pravo poduzeti kolektivnu akciju (pojedinci, skupine/koalicije radnika, sindikati, poslodavci ili organizacije poslodavaca, itd.).

Odgovor pod A.

C. Ako je pravo na kolektivnu akciju ograničeno, molimo vas da naznačite sadržaj tih ograničenja i jesu li ona vezana za namjere koje slijede ili za metode koje koriste oni koji akciju poduzimaju, ili za oboje, i tko ima ovlasti nametnuti ih.

Naznačite, molimo vas, i sve postupovne uvjete koji se odnose na kolektivnu akciju (npr. pravila o obavještanju, razdoblja za smirivanje, mirenje/arbitraža, uvjeti vezani za glasovanje, kvorum, itd.).

Odgovor pod A.

D. Naznačite, molimo vas, jesu li postojeća ograničenja prava na kolektivnu akciju ona koja su "propisana zakonom i koja su u demokratskom društvu nužna radi poštovanja prava i sloboda drugoga ili radi zaštite javnoga reda, nacionalne sigurnosti, javnog zdravlja ili morala zemlje" (Članak 31. Povelje).

Nastavno na odredbu Ustava kojom se u oružanim snagama, redarstvu, državnoj upravi i javnim službama određenim zakonom može ograničiti pravo na štrajk i Zakon o radu propisuje da se štrajk u oružanim snagama, redarstvu, državnoj upravi i javnim službama uređuje posebnim zakonom.

Međutim, iako Ustav propisuje da se pravo na štrajk može ograničiti Zakonom i u državnoj upravi i javnim službama, takova mogućnost u Republici Hrvatskoj nije iskorištena, te

zaposleni u državnoj upravi i javnim službama imaju neograničeno pravo na štrajk sukladno odredbama Zakona o radu.

Štrajk je zabranjen djelatnim vojnim osobama, jer im je zabranjeno i sindikalno organiziranje. Svim ostalim službenicima i namještenicima u oružanim snagama dopušteno je sindikalno udruživanje, a time i štrajk prema općim propisima o radu.

Člankom 96. Zakona o policiji propisano je da policijski službenici nemaju pravo na štrajk u slučaju:

1. ratnog stanja ili neposredne ugroženosti neovisnosti i jedinstvenosti države,
2. oružane pobune, ustanka i drugih oblika nasilnog ugrožavanja demokratskoga ustavnog poretka Republike Hrvatske ili temeljnih sloboda i prava čovjeka i građana,
3. proglašene elementarne nepogode ili izravne opasnosti od njena nastanka na području dviju ili više županija ili na cijelom području Republike Hrvatske,
4. drugih nepogoda i nesreća koje ometaju normalno odvijanje života i ugrožavaju sigurnost ljudi i imovine.

Policijski službenik dužan je i za vrijeme sudjelovanja u štrajku primijeniti policijske ovlasti ako je to potrebno radi:

1. zaštite života i sigurnosti ljudi,
2. uhićenja i privođenja nadležnom tijelu osobe zatečene u kaznenom djelu za koje se progoni po službenoj dužnosti,
3. sprječavanja počinjenja i otkrivanja počinitelja kaznenog djela za koje se progoni po službenoj dužnosti.

Na organiziranje i provedbu štrajka primjenjuju se na odgovarajući način odredbe Zakona o radu.

Jednako tako, temeljem članka 222. Zakona o radu, na prijedlog poslodavca, sindikat i poslodavac sporazumno izrađuju i donose pravila o proizvodno održavajućim i nužnim poslovima koji se ne smiju prekidati za vrijeme štrajka ili isključenja s rada.

Navedena Pravila sadrže osobito odredbe o poslovima i broju radnika koji na njima moraju raditi za vrijeme štrajka ili isključenja s rada, a s ciljem omogućivanja obnavljanja rada neposredno nakon završetka štrajka (proizvodno održavajući poslovi), odnosno s ciljem obavljanja poslova koji su prijeko potrebni radi sprječavanja ugrožavanja života, osobne sigurnosti ili zdravlja pučanstva (nužni poslovi).

Određivanjem ovih poslova ne smije se onemogućiti ili bitno ograničiti pravo na štrajk.

Ako se sindikat i poslodavac ne sporazumiju, u roku od 15 dana od dana dostave sindikatu prijedloga poslodavca, o određivanju navedenih poslova, poslodavac ili sindikat mogu u roku od daljnjih 15 dana tražiti da o tim poslovima odluči arbitraža.

Odluku o poslovima arbitraža mora donijeti u roku od 15 dana od dana pokretanja arbitražnog postupka, a ako poslodavac nije predložio utvrđivanje ovih poslova do dana početka postupka mirenja, postupak utvrđivanja tih poslova ne može se pokrenuti do dana okončanja štrajka.

E. Naznačite, molimo vas, utjecaj štrajkova ili isključenja s rada na nastavak ugovora o radu i sve druge posljedice, npr. odbitke od plaće, odgovornost, itd.

Prema članku 223. Zakona o radu organiziranje ili sudjelovanje u štrajku organiziranom u skladu s odredbama zakona, kolektivnog ugovora I pravilima sindikata, ne predstavlja povredu ugovora o radu, a radniku koji je sudjelovao u štrajku, plaća I dodaci na plaću, osim doplatka na djecu, mogu se smanjiti razmjerno vremenu sudjelovanja u štrajku.

F. Dostavite, molimo vas, raspoložive statističke podatke o štrajkovima i isključenjima s rada.

Vrhovni sud Republike Hrvatske je u razdoblju posljednje dvije godine odlučivao u tri predmeta vezano za štrajk.

Članak 7. - Pravo djece i mladeži na zaštitu

Radi osiguranja učinkovitog ostvarivanja prava djece i mladeži na zaštitu, ugovorne stranke se obvezuju:

- 1. propisati da je 15 godina najniža dob za zapošljavanje, s tim da se i mlađa djeca iznimno mogu zaposliti na propisanim lakšim poslovima koji nisu štetni za njihovo zdravlje, moral ili obrazovanje;*
- 2. utvrditi višu minimalnu dopuštenu dob zapošljavanja na određenim poslovima koji se smatraju opasnim ili štetnim za zdravlje;*
- 3. zabraniti da se djeca koja su na obveznom školovanju zapošljavaju na poslovima koji će ih onemogućiti u stjecanju svih koristi od tog školovanja;*
- 4. ograničiti radno vrijeme radnika mlađih od 16 godina kako bi ono bilo usklađeno s potrebama njihova razvoja, a posebice s potrebama njihove profesionalne izobrazbe;*
- 5. priznati mladim radnicima i naučnicima pravo na pravičnu plaću ili drugu odgovarajuću naknadu;*
- 6. osigurati da se vrijeme koje mladi, uz pristanak poslodavca, provedu na profesionalnoj izobrazbi tijekom redovitog radnog vremena smatra dijelom radnog dana;*
- 7. osigurati radnicima mlađim od 18 godina najmanje tri tjedna godišnjeg plaćenog odmora;*
- 8. zabraniti osobama mlađim od 18 godina noćni rad, osim kada se radi o poslovima koji su predviđeni nacionalnim zakonima ili drugim propisima;*
- 9. predvidjeti da se radnici mlađi od 18 godina zaposleni na poslovima utvrđenim nacionalnim zakonima ili drugim propisima moraju podvrgnuti redovitom medicinskom nadzoru;*
- 10. osigurati posebnu zaštitu od fizičkih i moralnih opasnosti kojima su djeca i mladež izloženi, a posebno od onih koje izravno ili neizravno proizlaze iz njihova rada.*

1. Ustav Republike Hrvatske

Člankom 64. Ustava Republike Hrvatske propisano je da djeca ne mogu biti primljena na rad prije zakonom određene dobi niti smiju biti prisiljavana na rad koji štetno utječe na njihovo zdravlje ili ćudoređe, niti im se takav rad smije dopustiti.

2. Međunarodni ugovori

Republika Hrvatska je ratificirala:

- Konvenciju Ujedinjenih naroda o pravima djeteta, New York, 20. studenoga 1989 (SL SFRJ-Međunarodni ugovori, br.15/90, N.N.-Međunarodni ugovori br. 12/93).
- Konvenciju br.16. o obveznom liječničkom pregledu djece i mladih osoba zaposlenih na moru Međunarodne organizacije rada, 1921 (N.N.-Međunarodni ugovori br.2/94, 3/02)
- Konvenciju br. 90 o noćnom radu djece u industriji (revidirana) Međunarodne organizacije rada, 1948 (N.N.-Međunarodni ugovori br. 6/95)
- Konvenciju br. 138. o najnižoj dobi za zapošljavanje, 1973 Međunarodne organizacije rada, (N.N.-Međunarodni ugovori br.2/94, 3/02)
- Konvenciju br.182. o zabrani i trenutnim djelovanjima za ukidanje najgorih oblika dječjeg rada, 1999 (N.N.-Međunarodni ugovori br.5/01)
- Fakultativni protokol uz Konvenciju o pravima djeteta o prodaji djece, dječjoj prostituciji i dječjoj pornografiji (N.N.-Međunarodni ugovori br. 5/02, 7/02)
- Fakultativni protokol uz Konvenciju o pravima djeteta glede uključivanja djece u oružane sukobe (N.N.-Međunarodni ugovori 5/02, 2/03)

3. Primarno zakonodavstvo

- Zakon o radu (N.N.-pročišćeni tekst br. 137/04)
- Obiteljski zakon (N.N. br. 116/03)
- Kazneni zakon (N.N. br. 110/97, 27/98, 51/00 i 105/04)
- Zakon o obrani (N.N. br. 33/02)
- Zakon o pravobranitelju za djecu (N.N. br. 96/03)
- Zakon o zaštiti na radu (N.N. br. 59/96, 94/96 i 114/03)

4. Sekundarno zakonodavstvo

- Pravilnik o poslovima na kojima se ne smije zaposliti malodobnik i o poslovima na kojima može raditi samo nakon prethodnog utvrđivanja zdravstvene sposobnosti (N.N. br. 59/02)
- Pravilnikom o poslovima na kojima radnik može raditi samo nakon prethodnog utvrđivanja zdravstvene sposobnosti (N.N. br. 59/02)
- Pravilnik o djelatnostima koje se smatraju industrijom ((N.N. 8/96)
- Pravilnik o obavljanju djelatnosti u svezi sa zapošljavanjem izvan Hrvatskog zavoda za zapošljavanje (N.N. br. 96/02, 159/04)

A. Naznačite, molimo vas, je li najniža dob za zapošljavanje uređena zakonskim propisima. Ako je to slučaj, dostavite mjerodavne tekstove.

Naznačite, molimo vas, odnosi li se najniža dob za zapošljavanje na sve kategorije rada, uključujući rad u poljoprivredi, rad u domaćinstvu i rad koji se obavlja u obiteljskim poduzećima.

Zakon o radu vezano za zapošljavanje djece sadržava odredbe: o najnižoj dobi za zaposlenje, o poslovnoj sposobnosti malodobnika za sklapanje ugovora o radu, o zabrani rada malodobnika na određenim poslovima, o ovlaštenju inspektora rada da zabrani rad malodobnika na određenim poslovima, o zabrani prekovremenog rada malodobnika, o zabrani rada malodobnika u preraspodjeljenom punom radnom vremenu, o najkraćem trajanju godišnjeg odmora za malodobnika, o zabrani noćnog rada malodobnika, osim u izuzetnom slučaju (zbog više sile), te prekršajne odredbe predviđene za postupanja suprotna navedenim odredbama.

Člankom 21. Zakona o radu određeno je da se ne smije zaposliti osoba mlađa od 15 godina.

B. Naznačite, molimo vas, dopuštaju li zakonski propisi vaše zemlje koji se odnose na najnižu dob za zapošljavanje kakva odstupanja. Ako dopušta, navedite koja su odstupanja općenito predviđene zakonima ili dopuštene od strane vlasti.

Navedite, molimo vas, definiciju "laganog rada", i ako se to na vas odnosi, dostavite popis takvih poslova.

Preciznije odredbama Zakona o radu regulirano je slijedeće:

a) Osoba mlađa od 15 godina smije iznimno, uz prethodno odobrenje inspektora rada, uz naplatu sudjelovati u snimanju filmova, pripremanju i izvođenju umjetničkih, scenskih ili drugih sličnih djela, pod uvjetom da se ne ugrožava njezino zdravlje, čudorednost, školovanje ili razvoj. (članak 21. Zakona)

b) Propisuje se mogućnost da malodobnik stariji od 15 godina života uz pismeno ovlaštenje zakonskog zastupnika bude poslovno sposoban za sklapanje i raskidanje određenog ugovora o radu te za poduzimanje svih pravnih radnji u svezi s ispunjenjem prava i obveza iz tog ugovora. To ovlaštenje nije dostatno ako se radi o pravnim poslovima za koje zakonskom zastupniku treba odobrenje nadležnog tijela socijalne skrbi. Zakonski zastupnik može povući ili ograničiti ovlaštenje, odnosno u ime malodobnika raskinuti radni odnos. (članak 22 Zakona)

Zaštita djece (osoba mlađih od 18 godina) propisana je i Zakonom o pravobranitelju za djecu koji između ostalog prati primjenu svih propisa koji se odnose na zaštitu prava i interesa djece, može sudjelovati u postupku izrade nacrtu prijedloga propisa koji se odnose na prava djece ili kojima se uređuju pitanja od značaja za djecu, te kad u praćenju stanja u okviru svog djelokruga rada ocijeni potrebnim, može potaknuti donošenje i izmjene zakona i drugih propisa koji se odnose na prava i zaštitu djece.

C. Naznačite, molimo vas, mjere koje se poduzimaju radi suzbijanja nezakonitog rada djece i provedbe mjerodavnih zakona i propisa u praksi.

Radi provedbe i primjene navedenih zakona i propisa koji reguliraju predmetnu materiju, te svrsishodne zaštite djece i malodobnika, te radi sprječavanja postupanja suprotno navedenim propisima predviđene su i prekršajne odredbe.

Člankom 248. Zakona o radu, kao najteži prekršaji poslodavca vezano za zapošljavanje djece i malodobnika okvalificirana su slijedeća postupanja:

- stavak 1. i 2. Novčanom kaznom od 61.000,00 kuna do 100.000,00 kuna kaznit će se za prekršaj poslodavac pravna osoba, odnosno novčanom kaznom od 7.000,00 kuna do 10.000,00 kuna kaznit će se poslodavac fizička osoba i odgovorna osoba pravne osobe:

1. ako u slučaju kad ugovor o radu nije sklopljen u pisanom obliku, prije početka rada, ne uruči radniku pisanu potvrdu o sklopljenom ugovoru ili ako radniku ne uruči primjerak prijave na obvezno mirovinsko i zdravstveno osiguranje u propisanom roku (članak 16. stavak 3. i 5.),

2. ako sklopi ugovor o radu na izdvojenom mjestu rada koji ne sadrži podatke propisane ovim Zakonom ili ga sklopi za poslove za koje ga ne smije sklopiti (članak 19. stavak 1. i 4.),

3. ako o sklopljenom ugovoru o radu na izdvojenim mjestima rada u propisanom roku ne obavijesti tijelo državne uprave nadležno za poslove inspekcije rada (članak 19. stavak 6.),

4. ako zaposli osobu mlađu od petnaest godina života (članak 14. stavak 1.),

5. ako osobi mlađoj od petnaest godina života omogući, bez prethodnog odobrenja inspektora rada, naplatno sudjelovanje u snimanju filmova, pripremanju i izvođenju umjetničkih, scenskih ili drugih sličnih djela, ili joj to omogući na način, u opsegu i na poslovima koji ugrožavaju njezino zdravlje, čudorednost, školovanje ili razvoj (članak 21. stavak 2.),

6. ako zaposli malodobnika na poslovima koji mogu ugroziti njegovo zdravlje, čudorednost ili razvoj (članak 23. stavak 1.),

7. ako malodobniku ne ponudi sklapanje ugovora o radu za obavljanje drugih odgovarajućih

poslova (članak 23. stavak 6.),

8. ako u roku koji odredi inspektor rada ne pribavi nalaz i mišljenje o utjecaju poslova na zdravlje i razvoj malodobnoga radnika (članak 24. stavak 2.),

9. ako ne postupi po nalogu inspektora rada kojim se zabranjuje rad malodobnoga radnika na određenim poslovima (članak 24. stavak 4.),

10. ako malodobniku ne ponudi sklapanje ugovora o radu za obavljanje drugih odgovarajućih poslova (članak 24. stavak 6.),

11. ako sklopi ugovor o radu u kojem je puno radno vrijeme ugovoreno u trajanju dužem od zakonom dopuštenoga (članak 38. stavak 1.),

12. ako od radnika zahtijeva da na poslovima na kojima, uz primjenu mjera zaštite na radu, nije moguće zaštititi radnika od štetnih utjecaja, radi duže od skraćenoga radnoga vremena ili da radi prekovremeno (članak 40. stavak 1. i 4.),

13. ako od radnika zahtijeva da radi duže od punoga radnog vremena (prekovremeni rad) veći broj sati od zakonom određenoga najdužeg trajanja takvoga rada (članak 41. stavak 1.),

14. ako ne obavijesti inspektora rada o prekovremenom radu o kojem ga je dužan obavijestiti (članak 41. stavak 2.),

15. ako u roku koji odredi inspektor rada ne pribavi nalaz i mišljenje o utjecaju poslova prekovremenog rada na zdravlje i radnu sposobnost radnika (članak 41. stavak 3.),

16. ako ne postupi po rješenju inspektora rada kojim se zabranjuje prekovremeni rad što štetno utječe na zdravlje i radnu sposobnost radnika ili koji onemogućuje zapošljavanje nezaposlenih osoba (članak 41. stavak 4.),

17. ako malodobnom radniku naredi prekovremeni rad (članak 41. stavak 5.),

18. ako trudnici, majci s djetetom do tri godine starosti ili samohranom roditelju s djetetom do šest godina starosti, bez njegovoga pisanog pristanka, naredi prekovremeni rad (članak 41. stavak 6.),

19. ako je preraspodijeljeno radno vrijeme duže od zakonom utvrđenog (članak 43. stavak 4. i 5.),

20. ako malodobnom radniku naredi rad u preraspodijeljenom punom radnom vremenu (članak 43. stavak 7.),

21. ako trudnici, majci s djetetom do tri godine starosti ili samohranom roditelju s djetetom do šest godina starosti, bez njegovoga pisanog pristanka, naredi rad u preraspodijeljenom punom radnom vremenu (članak 43. stavak 8.),

22. ako u slučaju kada preraspodjela radnoga vremena nije predviđena kolektivnim ugovorom, odnosno sporazumom sklopljenim između radničkog vijeća i poslodavca, ne zatraži suglasnost inspektora rada za preraspodjelu (članak 43. stavak 10.),

23. ako radniku ne omogući korištenje godišnjeg odmora u najkraćem trajanju određenom ovim Zakonom (članak 47.),

24. ako s radnikom sklopi sporazum o odricanju od prava na godišnji odmor, odnosno o isplati naknade umjesto korištenja godišnjeg odmora (članak 49.),

25. ako radniku ne isplati naknadu plaće za vrijeme godišnjeg odmora u visini i na način određen ovim Zakonom (članak 53.),

26. ako protivno odredbama ovoga Zakona ženi zaposlenoj u industriji naredi noćni rad (članak 60. i 61.),

27. ako protivno odredbama ovoga Zakona malodobniku naredi noćni rad (članak 62.),

28. ako zaposli ženu na poslovima na kojima je ženama zabranjen rad (članak 63.),

29. ako zbog trudnoće odbije zaposliti ženu, otkáže joj ugovor o radu ili je, suprotno odredbama ovoga Zakona, premjesti na druge poslove (članak 64. stavak 1.),

30. ako majci ili ocu djeteta ne omogući korištenje roditeljnoga dopusta ili rad u skraćenom radnom vremenu pod uvjetima propisanim ovim Zakonom (članak 66. i 67.),
31. ako ocu djeteta čija je majka umrla, napustila dijete ili je zbog bolesti ili drugoga sličnog razloga onemogućena da se brine o djetetu, ne omogući korištenje svih prava koja su ovim Zakonom predviđena radi zaštite majčinstva i podizanja djeteta (članak 69. stavak 1.),
32. ako jednom od roditelja djeteta ne omogući da ne radi dok dijete ne navrši dvije godine života, za koje vrijeme mu miruju prava i obveze iz radnog odnosa, te u svezi s radnim odnosom (članak 70.),
33. ako radnici koja rodi mrtvo dijete ili čije dijete umre prije kraja osnovnog, odnosno dodatnog roditeljnog dopusta, ne omogući korištenje roditeljnoga dopusta u trajanju propisanom ovim Zakonom (članak 71.),
34. ako jednom od roditelja djeteta s težim smetnjama u razvoju ne omogući korištenje dopusta ili rad u polovici punoga radnog vremena (članak 66. stavak 1., 2. i 3.),
35. ako roditelju djeteta s težim smetnjama u razvoju, koji se koristi pravom na rad u skraćenom radnom vremenu, naredi prekovremeni rad ili mu bez njegove suglasnosti promijeni mjesto rada (članak 73. stavak 7.),
36. ako radniku ne omogući nastavak rada na poslovima na kojima je radio ili mu ne ponudi sklapanje ugovora o radu za obavljanje drugih odgovarajućih poslova (članak 73. stavak 8.),
37. ako posvojitelju djeteta ne omogući korištenje posvojiteljskoga dopusta (članak 74. stavak 2. i 3.),
38. ako radnika ne primi na rad nakon prestanka korištenja prava na roditeljni dopust, posvojiteljski dopust ili prava na mirovanje ugovora o radu do treće godine života djeteta ili mu ne ponudi sklapanje ugovora o radu za obavljanje drugih odgovarajućih poslova (članak 76. stavak 2. i 3.),
39. ako za vrijeme trudnoće, korištenja roditeljnoga dopusta, korištenja prava na rad u skraćenom radnom vremenu roditelja, odnosno posvojitelja, korištenja posvojiteljskog dopusta i dopusta za njegu djeteta s težim smetnjama u razvoju, otkáže trudnici, odnosno osobi koja se koristi nekim od spomenutih prava (članak 77. stavak 1.),
40. ako za vrijeme privremene nesposobnosti za rad otkáže radniku koji je privremeno sprečen za rad zbog ozljede na radu ili profesionalne bolesti (članak 80. stavak 1.),
41. ako radniku prilikom isplate plaće, naknade plaće ili otpremnine ne uruči obračun plaće iz kojeg je vidljivo kako je utvrđen iznos plaće (članak 90.a stavak 1.),
42. ako radniku ne uruči obračun dugovane, a neisplaćene plaće, naknade plaće ili otpremnine (članak 91. stavak 2.),
43. ako otkaz ne obrazloži ili ako ga ne dostavi radniku (članak 118. stavak 2. i 3.),
44. ako nakon prestanka radnog odnosa radniku ne vrati sve njegove isprave i primjerak prijave s obveznoga mirovinskog i zdravstvenog osiguranja ili mu ne izda potvrdu o vrsti poslova i trajanju radnog odnosa ili ako u toj potvrdi, osim podataka o vrsti poslova i trajanju radnog odnosa, naznači nešto što bi radniku otežalo sklapanje novog ugovora o radu (članak 129.),
45. ako pisano ne obavijesti radnika o prenošenju njegovog ugovora o radu na novog poslodavca (članak 136. stavak 5.),
46. ako onemogući ili pokuša onemogućiti inspektora rada u provođenju nadzora (članak 240. stavak 1.),
47. ako ustupi radnika bez sklopljenog sporazuma o ustupanju, ako sklopi sporazum o ustupanju radnika koji ne sadrži podatke propisane ovim Zakonom ili ga sklopi u slučajevima kada ga ne može sklopiti (članak 232.),

48. ako uputi radnika korisniku bez ugovora o radu, odnosno uputnice ili ako uputnica ne sadrži podatke propisane ovim Zakonom (članak 236. stavak 1. i 2.),
49. ako radniku odbije vratiti radnu knjižicu kad je to dužan učiniti (članak 243. stavak 3. i 4.).

Stavkom 3. članka 248. Zakona o radu propisano je da se, ukoliko su navedeni prekršaji počinjeni u odnosu na malodobnog radnika, iznos novčane kazne uvećava dvostruko.

Članak 7. stavak 2.

A. Naznačite, molimo vas, za koje je vrste rada dobna granica viša od najniže dobi za zapošljavanje i navedite dob za te vrste rada.

U članku 16. Zakona o radu određeni su poslovi na kojima se malodobnik ne smije zaposliti. To su bili poslovi koji mogu ugroziti njegovo zdravlje, čudorednost ili razvoj. Poslove na kojima se malodobnik smije zaposliti, kao i poslove koji mogu ugroziti njegovo zdravlje propisao je ministar nadležan za rad uz suglasnost ministra nadležnog za zdravstvo, a temeljem članka 23. stavka 2., 3. i 4. Zakona o radu, Pravilnikom o poslovima na kojima se ne smije zaposliti malodobnik i o poslovima na kojima može raditi samo nakon prethodnog utvrđivanja zdravstvene sposobnosti.

Tako je u članku 2. navedenog Pravilnika propisano da se radi zaštite zdravlja i razvoja malodobnik ne smije zaposliti na poslovima koji su prema propisima zaštite na radu utvrđeni kao poslovi s posebnim uvjetima rada, odnosno koji su prema propisima o mirovinskom osiguranju utvrđeni kao osobito teški i za zdravlje štetni te se na njima staž osiguranja računa s povećanim trajanjem.

U članku 3. Pravilnika određeno je da se radi zaštite čudorednosti malodobnik ne smije zaposliti na poslovima u kockarnicama, salonima za igre na sreću, disko klubovima, noćnim barovima i noćnim klubovima kao i na drugim poslovima koji potencijalno mogu ugroziti čudorednost malodobnika.

Nastavno na navedeno, ako inspektor rada utvrdi da malodobnik radi na poslovima koji mogu ugroziti njegovo zdravlje, čudorednost ili razvoj, na zahtjev malodobnika, njegovog roditelja, odnosno skrbnika, radničkog vijeća ili sindikata, poslodavac mu je dužan ponuditi sklapanje ugovora o radu za obavljanje drugih odgovarajućih poslova. Ako takvih poslova nema, poslodavac može malodobniku otkazati ugovor o radu uz priznanje svih prava koja su vezana uz otkaz ugovora o radu.

Ako poslodavac u naprijed navedenom slučaju ne bi malodobnom radniku ponudio sklapanje ugovora o radu na drugim odgovarajućim poslovima, počinio bi jedan od najtežih prekršaja (članak 248. st1. t.7 i st. 2. Zakona o radu.

Ujedno, prema odredbama Pravilnika o poslovima s posebnim uvjetima rada (N.N. 5/84) na dolje navedenim poslovima ne smiju raditi radnici mlađi od 18 godina :

1. Rukovanje i upravljanje strojevima na mehanizirani pogon na kojima se ne može primijeniti zaštita od mehaničkih opasnosti

2. Upravljanje i rukovanje samohodnim strojevima na mehanizirani pogon
3. Rukovanje uređajima na postrojenju za dobivanje i preradu sirove nafte i plina
4. Rukovanje kotlovskim postrojenjima, kompresorskim stanicama i drugim energetskim postrojenjima, stanicama i posudama s komprimiranim plinovima
5. Upravljanje dizalicama na mehanizirani pogon
6. Poslovi signaliste
7. Rukovanje uređajima na postrojenjima za uskladištenje i preradu lako zapaljivih i eksplozivnih tekućina i plinova
8. Ronilački poslovi
9. Rukovanje uređajima za opskrbu zrakom radnika u rudnicima, kesonima i pri obavljanju ronilačkih poslova
10. Montaža, održavanje i ispitivanje električnih instalacija, uređaja i postrojenja napona većeg od 250 V i napona 220 V s posebnim zahtjevima
11. Građevinsko-montažni poslovi na podizanju skela, postavljanja oplata i ograda
12. Izrada eksploziva i rukovanje eksplozivom
13. Punjenje i paljenje mina
14. Poslovi vatrogasaca
15. Čuvanje ljudi i imovine vatrenim oružjem
16. Poslovi koji zahtijevaju teško fizičko naprezanje
17. Poslovi koji se izvode na visini
18. Rad u nepovoljnoj mikroklimi
19. Rad u buci
20. Poslovi pri kojima je radnik izložen vibracijama i potresanju
21. Rad u povišenom atmosferskom tlaku
22. Poslovi pri kojima je radnik izložen ionizacijskom zračenju
23. Poslovi pri kojima je radnik izložen neionizacijskom zračenju
24. Poslovi pri kojima je radnik izložen nefibrogenim prašinama

25. Poslovi pri kojima je radnik izložen fibrogenim prašinama .
26. Poslovi pri kojima je radnik izložen organskim prašinama
27. Poslovi pri kojima je radnik izložen prašini i dimu olova i njegovih anorganskih spojeva
28. Poslovi pri kojima je radnik izložen tetraetil olovu
29. Poslovi pri kojima je radnik izložen parama žive i prašini živinih spojeva
30. Poslovi pri kojima je radnik izložen kromu i njegovim spojevima
31. Poslovi pri kojima je radnik izložen niklu i njegovim spojevima
32. Poslovi pri kojima je radnik izložen prašini i dimovima mangana i spojeva
33. Poslovi pri kojima je radnik izložen prašini i dimovima kadmija .
34. Poslovi pri kojima je radnik izložen prašini i dimovima vanadija, selena i platine
35. Poslovi pri kojima je radnik izložen prašini tvrdog metala
36. Poslovi pri kojima je radnik izložen uranu i njegovim spojevima
37. Poslovi pri kojima je radnik izložen prašini i dimu berilija
38. Poslovi pri kojima je radnik izložen parama i prašini arsena i njegovih spojeva .
39. Poslovi pri kojima je radnik izložen prašini i dimovima fosfora i njegovih spojeva
40. Poslovi pri kojima je radnik izložen kiselinama i lužinama
41. Poslovi pri kojima je radnik izložen plinovitim nadražljivcima
42. Poslovi pri kojima je radnik izložen fluoru i njegovim spojevima .
43. Poslovi pri kojima je radnik ugljičnom monoksidu
44. Poslovi pri kojima je radnik izložen cijanovodiku
45. Poslovi pri kojima je radnik izložen ugljičnom disulfidu
46. Poslovi pri kojima je radnik izložen glikolima
47. Poslovi pri kojima je radnik izložen parama nafte i derivata

- 48. Poslovi pri kojima je radnik izložen halogenim derivatima ugljikovodika
- 49. Poslovi pri kojima je radnik izložen vinil klorid monomeru
- 50. Poslovi pri kojima je radnik izložen benzenu i drugim homolozima
- 51. Poslovi pri kojima je radnik izložen nitro i amino derivatima benzena
- 52. Poslovi pri kojima je radnik izložen kemijskim i drugim tvarima u proizvodnji i preradi umjetnih smola i plastičnih masa
- 53. Poslovi pri kojima je radnik izložen organofosforim i karbamatnim pesticidima
- 54. Poslovi pri kojima je radnik izložen drugim pesticidima
- 55. Poslovi pri kojima je radnik izložen prašini umjetnih gnojiva
- 56. Poslovi pri kojima je radnik izložen biološkim agensima

Mogućnost obavljanja povremenog rada redovitog učenika srednjoškolske ustanove koji može imati sva ili pretežita obilježja radnog odnosa, ali bez sklapanja ugovora o radu i zasnivanja radnog odnosa, predviđena je odredbama članak 18.- 23. Pravilnika o obavljanju djelatnosti u svezi sa zapošljavanjem izvan Hrvatskog zavoda za zapošljavanje.

Glavna obilježja spomenutog povremenog rada redovitog učenika srednjoškolske ustanove koji se može obavljati temeljem ugovora o povremenom radu redovitog učenika sa svim propisanim sastavnim dijelovima su:

- posredovati za povremeni rad redovitih učenika mogu samo one srednjoškolske ustanove koje za to imaju dozvolu ministra nadležnog za rad, kao i domovi socijalne skrbi koji obavljaju i djelatnost srednjeg školstva za korisnike na školovanju i nakon završetka školovanja;
- dom socijalne skrbi koji obavlja i djelatnost srednjeg školstva, može tijekom godine obavljati poslove posredovanja za povremeni rad korisnika koji su kod njih na školovanju, kao i za korisnike koji nemaju radnu sposobnost, a smješteni su u dom socijalne skrbi za osobe s tjelesnim ili mentalnim oštećenjem, te domovi socijalne skrbi u kojima su smješteni ili borave korisnici koji nemaju radnu sposobnost, u okviru psihosocijalne rehabilitacije korisnika, mogu posredovati pri uključivanju ovih korisnika u obavljanje određenih povremenih poslova bez zapošljavanja;
- domovi socijalne skrbi mogu posredovati u uključivanju radno sposobnih korisnika pri obavljanju povremenih poslova bez zasnivanja radnog odnosa za vrijeme njihovog boravka ili smještaja u domu socijalne skrbi;
- povremeni rad redovitog učenika može se obavljati samo za vrijeme zimskog, proljetnog i ljetnog odmora, čije trajanje za svaku školsku godinu propisuje ministar nadležan za obrazovanje;
- posredovati za rad malodobnog redovitog učenika može srednjoškolska ustanova koja osim gore navedene dozvole ministarstva nadležnog za rad ima i pisanu suglasnost njegovog zakonskog zastupnika (roditelja ili skrbnika), a za učenike mlađeg od 15

- godina i pisanu suglasnost nadležnog inspektora rada;
- radi zaštite zdravlja, razvoja i ćudorednosti srednoškolska ustanova ne mođe posredovati za povremeni rad malodobnog redovitog ućenika (kao što i ostali posrednici ne mogu posredovati pri zapošljavanju malodobnika) na poslovima:
    - a) koji su prema propisima zaštite na radu utvrđeni kao poslovi s posebnim uvjetima rada;
    - b) koji su prema propisima o mirovinskom osiguranju utvrđeni kao osobito teški i za zdravlje štetni, te se na njima staž osiguranja računa s povećanim trajanjem,
    - c) u kockarnicama, salonima za igre na sreću, disko klubovima, noćnim barovima i noćnim klubovima, kao i na drugim poslovima koji potencijalno mogu ugroziti ćudorednost malodobnika;
    - d) dok na ostalim poslovima malodobnici (uključivo i malodobni ućenici) mogu raditi samo pod uvjetom da za obavljanje tih poslova imaju svjedodžbu o zdravstvenoj sposobnosti,
  - naknada za posredovanje srednjoškolskoj ustanovi ne mođe biti veća od 10% od iznosa ućenikove zarade, a mođe se naplatiti samo od narućitelja i služi u svrhu poboljšanja ućeničkog standarda, a na ukupni primitak obraćunava se i mirovinski doprinos za slućaj invalidnosti ili tjelesnog oštećenja ućenika po stopi od 5% na ukupni primitak;
  - ugovor o povremenom radu redovitog ućenika sklapa ućenik uz supotpis zakonskog zastupnika i narućitelj poslova, a uz posredovanje ovlaštene srednjoškolske ustanove koja je dužna (radi lakšeg nadzora) primjerak svakog takvog ugovora dostaviti mjesno nadležnom inspektor u rada u roku od tri dana od dana sklapanja ugovora;
  - srednjoškolska ustanova (kao i ostali posrednici) je dužna posredovanje za povremeni rad redovitih ućenika obavljati na naćin da ne izazove poremećaje na trţištu rada ili ne utjeće negativno na naćnane interese radnika.

Od ugovora o povremenom radu redovitog ućenika srednjoškolske ustanove potrebno je razlikovati ugovor o naukovanju koji poslodavac-obrtnik ako sukladno odredbi ćlanak 47. Zakona o obrtu za to ima propisanu dozvolu (licencu), sklapa sa naućnikom, odnosno njegovim roditeljem ili starateljem, a za izvođenje praktićnog dijela naukovanja za stjecanje srednje strućne spreme obrtnićkih zanimanja.

Hrvatski zavod za zapošljavanje raspolađe podacima o registriranoj nezaposlenosti i zapošljavanju osoba u dobi od 15 do 24 godine. Krajem 11. mjeseca 2004. godine na evidenciji nezaposlenih zabiljeđena je 67.321 osoba u dobi do 24 godine. Od ukupnoga broja nezaposlenih, mladi su ćinili 21,5 posto. Udio mladih žena u ukupnom broju nezaposlenih žena iznosio je 20,9 posto, a udio mladih muškaraca u ukupnom broju nezaposlenih muškaraca iznosio je 22,5 posto. Osobe ženskog spola ćinile su gotovo 57 posto ukupnog broja nezaposlenih mlade dobi. Što se tiće obrazovne strukture, više od 83 posto nezaposlene mladeži završilo je srednju školu. Udio osoba sa završenom ćetverogodišnjom školom ili gimnazijom u nezaposlenoj mladeži ženskog spola veći je nego u muškaraca. Nešto više od 10 posto nezaposlene mladeži završilo je samo osnovnu školu, a blizu 3 posto nije završilo ni osnovnu školu.

Nezaposleni do 24 godina starosti 30. 11. 2004.				
Razina školovanosti		Muškarci	Žene	Ukupno
(0) Bez škole i nezavršena osnovna škola		844	970	1814
(1) Završena osnovna škola		3132	3860	6992
(2) Srednja škola	(2.1) S.Š. do 3 godine te za KV i VKV radnike	16357	15643	32000
	(2.2) S.Š. u trajanju od 4 i više godina	7197	13445	20642

	(2.3) Gimnazija	881	2559	3440
(2) Srednja škola ukupno		24435	31647	56082
(3) Viša škola, 1.stupanj fakulteta i stručni studij		282	991	1273
(4) Fakultet, akademija, magisterij, doktorat		336	824	1160
Ukupno		29029	38292	67321

Izvor: HZZ.

Udio dugotrajno nezaposlenih (više od jedne godine) u ukupnom broju nezaposlenih osoba mlade dobi iznosio je 31 posto, pri čemu je taj udio bio veći u mladim osoba ženskoga spola nego u mladim osoba muškog spola.

Što se tiče zapošljavanja mladih, u prvih 11 mjeseci 2004. godine s evidencije je zaposleno 45056 osoba u dobi od 15 do 24 godine. Od ukupnog broja novozaposlenih mladih, 51 posto bile su osobe ženskoga spola. Struktura zaposlenih prema razini školovanosti nije bitno drukčija od strukture nezaposlenosti.

Zaposleni do 24 godina starosti od 1. 1. do 30. 11. 2004.				
Razina školovanosti		Muškarci	Žene	Ukupno
(0) Bez škole i nezavršena osnovna škola		166	82	248
(1) Završena osnovna škola		2019	1416	3435
(2) Srednja škola	(2.1) S.Š. do 3 godine te za KV i VKV radnike	13480	10059	23539
	(2.2) S.Š. u trajanju od 4 i više godina	5329	8324	13653
	(2.3) Gimnazija	418	1057	1475
(2) Srednja škola ukupno		19227	19440	38667
(3) Viša škola, 1.stupanj fakulteta i stručni studij		301	1047	1348
(4) Fakultet, akademija, magisterij, doktorat		355	1012	1367
Ukupno		22068	22997	45065

Izvor: HZZ.

B. Naznačite, molimo vas, jesu li predviđena odstupanja za te vrste rada.

Glede ostalih poslova člankom 4. Pravilnika o poslovima na kojima se ne smije zaposliti malodobnik i o poslovima na kojima može raditi samo nakon prethodnog utvrđivanja zdravstvene sposobnosti određeno je da malodobnik može raditi na tim poslovima, samo nakon prethodnog pregleda za utvrđivanje zdravstvene sposobnosti za obavljanje tih poslova. Navedeni zdravstveni pregled malodobnika obavlja se najkasnije svakih 6 mjeseci rada malodobnika, a i prije kada to ocijeni izabrani doktor medicine primarne zdravstvene zaštite.

C. Naznačite, molimo vas, mjere koje se poduzimaju radi provedbe mjerodavnih zakona i propisa u praksi.

Nadzor nad primjenom propisa vezanih za područje rada malodobnika u nadležnosti je inspekcije rada i zaštite na radu koja nadzire primjenu zakona i drugih propisa kojima se

uređuju odnosi između poslodavaca i zaposlenika (radni odnosi i zaštita na radu), a posebice primjenu propisa koji se odnose na:

- obvezu poslodavca da zaposlenike u propisanim rokovima prijavljuje nadležnim tijelima mirovinskog i zdravstvenog osiguranja,
- radno vrijeme, plaće, zapošljavanje i rad malodobnika, žena, trudnica, porodilja, invalida, stranaca i dr.,
- uvjete rada, zaštitu zaposlenika, sigurnost i zaštitu zdravlja zaposlenika,
- osobito zaštitu zdravlja malodobnika, žena i invalida.

Inspekcija rada i zaštite na radu jedna je od inspekcija u okviru Državnog inspektorata koji je kao samostalno tijelo državne uprave – državna upravna organizacija utemeljen Zakonom o ustrojstvu ministarstava i državnih upravnih organizacija 1997. godine, a Zakonom o Državnom inspektoratu, što ga je donio Zastupnički dom Hrvatskog državnog sabora 30. lipnja 1999. godine, uređeni su inspeksijski poslovi, ustrojstvo i način rada Državnog inspektorata kao središnjeg tijela državne uprave.

Nastavno na navedeno, inspekcija rada ima zakonom propisana ovlaštenja u vezi s radom malodobnika na poslovima koji mogu ugroziti njegovo zdravlje ili razvoj.

U skladu s člankom 24. Zakona o radu, inspektor rada može zahtijevati od poslodavca da ovlašteni liječnik pregleda malodobnoga radnika te izda nalaz i mišljenje s ocjenom ugrožavaju li poslovi koje malodobnik obavlja njegovo zdravlje ili razvoj. Troškovi takvog liječničkog pregleda zajedno s troškovima nalaza i mišljenja ovlaštenog liječnika padaju na teret poslodavca. Ako se na temelju nalaza i mišljenja ocijeni da je to potrebno, inspektor rada će zabraniti rad malodobnika na takvim poslovima.

Ako inspektor rada zabrani rad malodobniku na određenim poslovima na temelju nalaza i mišljenja ovlaštenog liječnika, poslodavac mora malodobnom radniku ponuditi sklapanje ugovora o radu za obavljanje drugih odgovarajućih poslova. Ako ne postupi u skladu s tom obvezom, odgovara za jedan od najtežih prekršaja propisan članak 248. st.1. t.9. i 10. i st 2. Zakona o radu. Ako poslodavac nema drugih odgovarajućih poslova na kojima bi mogao zaposliti malodobnika, može mu otkazati ugovor o radu na način i uz uvjete propisane Zakonom o radu.

Tijekom 2003. godine inspektori rada Državnog inspektorata prilikom obavljanja inspeksijskih nadzora otkrili su primjerice 11 maloljetnika u dobi od 16 do 18 godina (9 muških i 2 ženske osobe) koje su poslodavci zaposlili bez pismenog odobrenja njihovih zakonskih zastupnika odnosno sklopili su s njima ugovore o radu bez spomenutog odobrenja. Navedene maloljetne osobe obavljale su poslove konobara, prodavača i pekara, a u svim je slučajevima protiv poslodavaca podnesen zahtjev za pokretanje prekršajnih postupaka. U nekoliko slučajeva utvrđen je i nezakonit prekovremeni i noćni rad maloljetnika, te rad maloljetnika u preraspodijeljenom punom radnom vremenu, u kojima su inspektori rješenjem zabranili poslodavcima određivanje takvog rada maloljetnicima i podnijeti su zahtjevi za pokretanje prekršajnog postupka.

Također je u 2003. godini tijekom obavljanja nadzora sukladno Zakonu o zaštiti na radu zatečeno sedam maloljetnih osoba (sve muške osobe) u dobi od 16 do 18 godina koji su nezakonito obavljali poslove s posebnim uvjetima rada, zbog kojih nezakonitosti je poslodavcima naloženo da odmah udalje maloljetnike sa spomenutih poslova, te su podnijeti i zahtjevi za pokretanje prekršajnih postupaka protiv poslodavaca.

Tijekom 2004. godine Služba nadzora u području rada i zaštite na radu Državnog inspektorata nije zaprimila niti jedan zahtjev zakonskih zastupnika za odobrenje rada malodobnika mlađih od 15 godina u svezi sa sudjelovanjem tih malodobnika u snimanju filmova, pripremanju i izvođenju umjetničkih, scenskih ili drugih sličnih dijela....(članak 21. st. 2. Zakona o radu). Međutim, iako tijekom 2004. godine kod ovog tijela nije zaprimljen niti jedan zahtjev zakonskih zastupnika vezano za odobrenje prethodne suglasnosti inspektora rada za radne odnose, temeljem kojeg maloljetne osobe mlađe od petnaest godina mogu raditi sukladno članak 21. st. 2., navodimo da je tijekom 2004. godine u inspekcijskim nadzorima utvrđeno da je jedanaest osoba mlađih od petnaest godina radilo protivno navedenoj odredbi, te da je jedan malodobnik mlađi od petnaest godina radio protivno odredbama st. 1. istog članka.

Na temelju utvrđenog činjeničnog stanja, a zbog utvrđenih obilježja prekršajnih djela protiv tih poslodavaca podneseni su zahtjevi za pokretanje prekršajnih postupaka. Također, tijekom 2004. godine inspektori rada za radne odnose su prilikom obavljanja inspekcijskih nadzora otkrili četrnaest malodobnika u dobi od šesnaest do osamnaest godina, koje je poslodavac zaposlio bez pisanog odobrenja njihovog zakonskog zastupnika, tj. sklopio je sa njima ugovore o radu bez spomenutog odobrenja, pa su slijedom toga inspektori zbog utvrđenog obilježja prekršajnog djela protiv tih poslodavaca podnijeli zahtjev za pokretanje prekršajnog postupka.

Nadalje, inspektori rada su tijekom 2004. godine vezano na okolnosti mogućeg nezakonitog prekovremenog, te noćnog rada malodobnika, otkrili da je 12 malodobnika radilo duže od punog radnog vremena (prekovremeni rad), te da je 29 malodobnika radilo u noćnom radu.

Na temelju utvrđenog činjeničnog stanja, inspektori rada za radne odnose tijekom inspekcijskih nadzora u 2004. godini nisu utvrdili povrede kogentnih, a prekršajno sankcioniranih odredbi članak 23., 43., i 47. Zakona o radu.

Inspektori rada za radne odnose Državnog inspektorata su tijekom 2004. godine otkrili ukupno 67 povreda prekršajno sankcioniranih odredaba Zakona o radu (u odnosu na 52 malodobnika), i to u djelatnostima: ugostiteljstva, trgovine, industrije, graditeljstva, obrta, te u medijima. Utvrđeno je da su malodobnici radili na poslovima konobara, prodavača, pekara, keramičara, pomoćnih radnika u ugostiteljstvu, industriji, trgovini i graditeljstvu, dok se u medijima (HRT) radilo o sudjelovanju djece u snimanju ili izvođenju umjetničkog djela, u ulogama glumaca i voditelja programa za djecu. Zatečeni malodobnici bili su u dobi od 15 do 17 godina, osim 1 malodobnice zatečene na poslovima prodavačice u trgovini (14.g. i 9. mj.) i 11 malodobnika zatečenih na HRT-u, koji su svi bili mlađi od 15 godina. Od ukupno 52 malodobnika 25 je bilo ženskog spola, a 27 muškog spola.

Tijekom 2004. godine inspektori rad za zaštitu na radu obavili su inspekcijske nadzore povodom šest ozljeda malodobnika, koje su se dogodile prilikom obavljanja prakse kod poslodavaca.

Tako je utvrđeno da su lakše bila ozlijeđena 2 učenika i 1 učenica, a teže ozlijeđena 3 učenika, svi u dobi od 16-18 godina. Ozljede su se dogodile kod poslodavaca u djelatnosti trgovine (1 teška ozljeda) prilikom rada na stroju za mljevenje mesa; u prerađivačkoj industriji (2 lakše ozljede) prilikom rada na strojevima za pripremu tijesta; u graditeljstvu (2 teške i 1 lakša ozljeda) prilikom rada sa skelama na različitim instalaterskim poslovima.

Na temelju utvrđenog činjeničnog stanja inspektori rada za zaštitu na radu rješenjima su zabranili poslodavcima obavljanje učeničke prakse bez neposrednog nadzora radnika osposobljenih za rad na siguran način. Pored donesenih upravnih mjera podneseni su i zahtjevi za pokretanje prekršajnih postupaka, te su podnesene kaznene prijave.

Podaci o djelatnosti, poslovima i spolu malodobnika zatečenih u nezakonitom radu tijekom 2004. godine

<i>DJELATNOST</i>	<i>SPOL</i>		<i>UKUPNO</i>	<i>%</i>	
	<i>Ž</i>	<i>M</i>		<i>Ž</i>	<i>M</i>
	<i>Ugostiteljstvo</i>	<i>12</i>		<i>12</i>	<i>24</i>
<i>Trgovina</i>	<i>8</i>	<i>2</i>	<i>10</i>	<i>80</i>	<i>20</i>
<i>Industrija</i>	<i>0</i>	<i>4</i>	<i>4</i>	<i>0</i>	<i>100</i>
<i>Graditeljstvo</i>	<i>0</i>	<i>2</i>	<i>2</i>	<i>0</i>	<i>100</i>
<i>Obrt</i>	<i>0</i>	<i>1</i>	<i>1</i>	<i>0</i>	<i>100</i>
<i>Mediji</i>	<i>5</i>	<i>6</i>	<i>11</i>	<i>45.45</i>	<i>54.55</i>
<i>UKUPNO:</i>	<i>25</i>	<i>27</i>	<i>52</i>		

<i>POSLOVI</i>	<i>SPOL</i>		<i>UKUPNO</i>	<i>%</i>	
	<i>Ž</i>	<i>M</i>		<i>Ž</i>	<i>M</i>
	<i>Konobar</i>	<i>11</i>		<i>9</i>	<i>20</i>
<i>Prodavač</i>	<i>8</i>		<i>8</i>	<i>100</i>	<i>0</i>
<i>Pekar</i>		<i>2</i>	<i>2</i>	<i>0</i>	<i>100</i>
<i>Pomoćni radnik u ugostiteljstvu</i>	<i>1</i>	<i>3</i>	<i>4</i>	<i>25</i>	<i>75</i>
<i>Pomoćni radnik u industriji</i>		<i>2</i>	<i>2</i>	<i>0</i>	<i>100</i>
<i>Pomoćni radnik u trgovini</i>		<i>2</i>	<i>2</i>	<i>0</i>	<i>100</i>
<i>Pomoćni radnik u graditeljstvu</i>		<i>2</i>	<i>2</i>	<i>0</i>	<i>100</i>
<i>Snimanje, vođitelji,</i>	<i>5</i>	<i>6</i>	<i>11</i>	<i>45.45</i>	<i>54.55</i>

Članak 7. stavak 3.

A. Naznačite, molimo vas, dob kada prema sadašnjem zakonodavstvu vaše zemlje obrazovanje prestaje biti obvezno.

Člankom 3. Zakona o osnovnom školstvu (N.N. br. 59/90, 26/93, 27/93, 7/96, 59/01 i 114/01) propisano je da osnovno školovanje traje najmanje osam godina te je ono obvezno za svu djecu, u pravilu, od šest do petnaest godina života.

Nadalje, članak 49. Zakona propisuje da učeniku koji navrší 15 godina života prestaje obveza osnovnog školovanja istekom te školske godine. Školska godina sukladno članku 41. Zakona počinje 1. rujna, a završava 31. kolovoza naredne godine.

B. Naznačite, molimo vas, najdulje zakonsko trajanje bilo kojeg rada kojeg obavljaju djeca koja su još uvijek školski obveznici, i to prije ili poslije nastave, te tijekom vikenda i školskih praznika.

Naznačite, molimo vas, narav rada kojeg obavljaju ta djeca.

Članak 12. Zakona o srednjem školstvu (N.N. br. 19/92, 26/93, 50/95, 59/01 i 114/01) propisuje da srednje škole, ovisno o vrsti nastavnog plana i programa jesu: gimnazije, strukovne škole i umjetničke škole. Nadalje, člankom 14. stavkom 4. istog zakona propisano je da su strukovne škole tehničke, industrijske, obrtničke i druge, koje ne spadaju niti u jednu od navedenih vrsta (npr. zdravstvene, birotehničke, trgovačke i sl.) što se određuje prema vrsti nastavnog plana i programa.

U strukovnim školama, prije svega u trogodišnjim, značajno mjesto zauzima praktična nastava. Praktična nastava propisana je nastavnim planom i programom za svako zanimanje. Nastavne planove i programe za jedinstvene modele obrazovanja (N.N. br. 136/03 i 112/04) donosi ministar nadležan za poslove obrta uz prethodno pribavljeno mišljenje Hrvatske obrtničke komore i uz suglasnost ministra znanosti, obrazovanja i športa, a sukladno članku 44. stavku 5. Zakona o obrtu (N.N. br. 49/03-pročišćeni tekst).

Na temelju članka 46. Zakona o obrtu, ministar nadležan za poslove obrta ministar nadležan za poslove obrta nakon prethodno pribavljena mišljenja Hrvatske obrtničke komore i uz suglasnost ministra znanosti, obrazovanja i športa donio je Pravilnik o načinu ostvarivanja programa naukovanja i stručnog osposobljavanja za vezane obrte te o pravima, obvezama, praćenju, vrednovanju i ocjenjivanju naučnika (N.N. br. 69/04).

Navedenim Pravilnikom propisano je da godišnji i tjedni broj nastavnih sati teoretske i praktične nastave koja se izvodi u školi utvrđen je nastavnim planom i programom, godišnjim planom i programom rada škole, a mora se uskladiti s radnim vremenom obrtnika, a učenici u istom danu ne mogu imati nastavu i kod obrtnika i u školi.

Za zanimanja u jedinstvenim modelima obrazovanja fond sati praktične nastave iznosi 900 sati godišnje, što u prosjeku znači 22,5 sati tjedno kroz 40 tjedana godišnje. Za ostala zanimanja u trogodišnjem trajanju fond sati praktične nastave je različit, što ovisi o složenosti zanimanja, a kreće se od 7 do 21 sat tjedno, kroz 35 tjedana godišnje.

Člankom 51. Zakona o obrtu propisano je da obrtnik koji prima na naukovanje naučnika sklapa s njim, odnosno s njegovim roditeljima ili starateljem ugovor o nauku u pisanom obliku. Na ugovor se primjenjuju odredbe Zakona o obrtu, Zakona o radu, kolektivnog ugovora ili odredbe o minimalnim uvjetima za ugovore o naukovanju koje propisuje ministar nadležan za poslove obrta, nakon prethodno pribavljenog mišljenja Hrvatske obrtničke komore.

C. Naznačite, molimo vas, mjere koje se poduzimaju za provedbu mjerodavnih zakona i propisa u praksi.

Temeljem odredaba Zakona o osnovnom školstvu (N.N. br. 59/90, 27/93, 7/96, 59/01, 114/01 i 69/03-pročišć. tekst) koji u svom članku 2. prvenstveno utvrđuje svrhu osnovnog školstva, a to je da učeniku omogući stjecanje znanja, pojmova, umijeća, stavova i navika potrebnih za rad ili daljnje školovanje propisuje da osnovno školovanje traje najmanje osam godina te je obvezno za svu djecu, u pravilu, od šest do petnaest godina života (članak 3. Zakona). Sukladno članku 43. navedenog Zakona roditelji, odnosno staratelji dužni su u propisanom roku upisati dijete u osnovnu školu, brinuti se da redovito pohađa nastavu i obavlja druge školske obveze. Ukoliko roditelj ili staratelj postupi suprotno navedenom članku kaznit će se za prekršaj novčanom kaznom u iznosu od 60,00 kuna do 300,00 kuna. Člankom 68. Zakona propisano je da su osnovne škole dužne s tijelima socijalne skrbi pratiti socijalne probleme i pojave kod učenika i poduzimati mjere za otklanjanje uzroka i posljedica socijalnih problema i pojava kod učenika.

Prema Zakonu o osnovnim školstvu učeniku koji navršši 15 godina života prestaje obveza osnovnog školovanja istekom te školske godine (članak 47.).

Nvedeni Zakon daje osnovne odrednice osnovnog školovanja odraslih (članak 81.-83.). Ono se izvodi prema posebnome planu i programu Ministarstva znanosti, obrazovanja i športa. Usporedo sa stjecanjem osnovnoga školovanja odrasli mogu svladavati i program za stručno osposobljavanje za manje složena zanimanja. Osnovno školovanje odraslih provodi se u osnovnim školama i drugim ustanovama za obrazovanje odraslih.

Programi za stjecanje niže i srednje stručne spreme uz ostale dijelove sadrže program praktične nastave i stručne prakse. Dio praktične nastave izvodi se u školskim prostorima, a dio praktične nastave i stručna praksa u prostorima poduzeća i obrtnika u kojemu učenici obavljaju rad u skladu sa obrazovnim programom kojega svladavaju, stupnjem postignutih znanja i vještina i djelatnosti poduzeća, odnosno obrtnika.

Zakonom o srednjem školstvu propisano je da ukupni godišnji broj nastavnih sati može iznositi 1.120, a tjedni 32, osim u programima čiji se veći dio izvodi u obliku vježbi i praktične nastave (članak 16.). Najveći ukupni godišnji broj sati nastave iznosi 1495 u prvome i drugome razredu, odnosno 1344 u trećem razredu u programima za obrtnička zanimanja koji se provode po dvojneme sustavu školovanja (tzv. Programi C-jmo). Od toga broja 900, odnosno 800 sati se odnosi na praktični dio školovanja (laboratorijske vježbe, praktična nastava). Prosječno se od toga broja sati 70% posto provodi na radu u prostorima poduzeća i obrtnika (u prvome razredu 60%, drugome 70% i trećemu 80%) u uvjetima stvarnoga rada.

Dnevni broj sati nastave utvrđuje škola rasporedom sati, s tim da teorijska nastava ne može iznositi više od 6 sati dnevno. Nastavni sat u školi traje 45 minuta, a sat praktične nastave koja se izvodi izvan škole 60 minuta. Zakonom o srednjem školstvu utvrđen je početak i kraj školske

godine i pravo učenika na proljetni, ljetni i zimski odmor. Početak i kraj nastavne godine za svaku školsku godinu i trajanje odmora propisuje ministar znanosti, obrazovanja i športa (članak 17.) Ukupno trajanje odmora učenika koji se školuju za obrtnička zanimanja traje najmanje 45 dana, što se regulira ugovorom o naukovanju.

Prema Pravilniku o načinu ostvarivanja programa naukovanja i stručnog osposobljavanja za vezane obrte (članak 7.) učenici u istome danu ne mogu imati nastavu u školi i praksu kod obrtnika.

Dnevni i tjedni odmor te ukupno trajanje rada 40 sati tjedno zagantirano je Zakonom o obrtu (članak 51.) kojim je predviđeno sklapanje ugovora o naukovanju kojega sklapa obrtnik i naučnik (njegov roditelj). Tom odredbom Zakona o obrtu predviđeno je da se na ugovor primjenjuju i odredbe Zakona o radu, kolektivnog ugovora ili odredbe o minimalnim uvjetima o naukovanju koje propisuje nadležni ministar uz pribavljeno mišljenje Hrvatske obrtničke komore.

Članak 7. stavak 4.

A. Naznačite, molimo vas, opseg tog ograničenja, bez obzira na to da li ono proizlazi iz zakonskih, administrativnih ili ugovornih odredaba ili iz prakse.

B. Naznačite, molimo vas, ima li radnika koji nisu obuhvaćeni odredbama ove naravi, bilo da su sadržane u zakonima, kolektivnim ugovorima ili drugim mjerama, a ako ih ima:

- a) dostavite, molimo vas, statističke podatke koji pokazuju koliki je udio svih radnika koji nisu obuhvaćeni;**
- b) naznačite, molimo vas, razloge zbog kojih određene kategorije radnika nisu obuhvaćene;**
- c) naznačite, molimo vas, koje su posebne mjere poduzete u korist radnika mlađih od šesnaest godina koji ne uživaju nikakvo skraćenje radnog vremena.**

Odgovoreno u članku 7. st. 2.C i st. 3.

C. Naznačite, molimo vas, mjere koje se poduzimaju radi provedbe mjerodavnih zakona i propisa u praksi.

Članak 7. stavak 5.

A. Naznačite, molimo vas, opća pravila koja se primjenjuju na plaće mladih radnika i na odgovarajuće naknade za naučnike.

Iako se dio praktične nastave u većini programa za zanimanja (u trogodišnjem i četverogodišnjem trajanju) provodi dijelom u prostorima različitih poduzeća i ustanova Zakon o srednjem školstvu ne spominje pravo i potrebu naknade učenika za obavljene rad.

Zakonom o obrtu (članak 51.) predviđeno je sklapanje ugovora o naukovanju kojega sklapa obrtnik i naučnik (njegov roditelj). Tom odredbom Zakona o obrtu predviđeno je da se na ugovor primjenjuju i Odredbe Zakona o radu, kolektivnog ugovora ili odredbe o minimalnim uvjetima o naukovanju koje propisuje nadležni ministar uz pribavljeno mišljenje Hrvatske obrtničke komore.

Prema tome za učenike koji se obrazuju prema programima za obrtnička zanimanja (S-jmo) predviđene su zakonski naknade za rad učenika.

Također, pojam volonterskog rada je područje u kojemu se, radi ostvarivanja nekih svojih prava i obveza, mladi radnik ugovorno odriče novčane naknade u zamjenu za npr. odrađivanje pripravničkog staža kao preduvjeta za polaganje stručnog ispita i ostvarivanja obveza iz natječaja pri zapošljavanju.

Ujedno je u Republici Hrvatskoj u pripremi i Zakon o volontiranju kojim bi se uredilo volontiranje temeljem ugovora sklopljenog između volontera i organizatora volonterskih usluga (organizirano ili formalno volontiranje) i pravni položaj volontera. Zakon se ne bi primjenjivao na pružanje usluga drugoj osobi ili za dobrobit druge osobe dobrovoljno i bez naknade, koje su izolirane i sporadične prirode (neformalno volontiranje). Neformalno volontiranje uređuje se propisima kojima se uređuju obvezni odnosi.

Volontiranjem, u smislu ovog zakona, ne bi se smatrao rad neplaćenih pripravnika (volonterski rad) uređen propisima o radnim odnosima.

Prema istome, ugovor o volontiranju koji volonter sklapa s organizatorom volonterskih usluga volonter pristaje pružati volonterske usluge drugoj osobi, za dobrobit druge osobe ili za opće dobro i to dobrovoljno i bez naknade. Na odnose iz ugovora o volontiranju koji nisu uređeni ovim zakonom primjenjuju se, na odgovarajući način, opći propisi obveznog prava.

Ugovor o volontiranju s maloljetnikom mogao bi se sklopiti samo uz pisano odobrenje njegova zakonskog zastupnika, te bi se propisi kojima se uređuju radni odnosi, a kojima se uređuje vrsta i način obavljanja poslova maloljetnika, primjenjivali, na odgovarajući način, i na volontiranje maloljetnika.

Naknade za naučnike – Propisane su Pravilnikom za minimalne uvjete za ugovore o naukovanju (N.N. br. 62/02, 72/05), prema kojem naučnici u prvoj godini naukovanja dobivaju 15%, u drugoj 20%, u trećoj godini 25% a u četvrtoj 30% prosječne neto plaće ostvarene u Republici Hrvatskoj u prethodnoj godini.

B. Dostavite, molimo vas, raspoložive statističke podatke o visini plaća za mlade radnike i o odgovarajućim naknadama za naučnike.

Prema navedenom Pravilniku za minimalne uvjete za ugovore o naukovanju i prosječno ostvarenoj neto plaći u gospodarstvu Republike Hrvatske u 2004. godini od 4.264,00 kn, obrtnici ili trgovačka društva u kojima su naučnici na praksi trebaju naučnicima isplatiti u I godini naukovanja 639,6 kn mjesečno, u II 852,80 kn, III 1.066,00 kn, a u IV godini 1.279,00 kn, za puno radno vrijeme (40 sati tjedno).

Napominjemo da sadašnji programi za obrtnička zanimanja traju tri godine.

Članak 7. stavak 6.

A. Naznačite, molimo vas, koji mjerodavni propisi ili kolektivni ugovori predviđaju da se sati koje mlade osobe provedu na profesionalnoj izobrazbi tijekom redovnog radnog vremena uz pristanak poslodavca smatraju dijelom radnog dana i navedite, koliko je to moguće, koliko se vremena mladim osobama priznaje za tu svrhu.

Hrvatski zavod za zapošljavanje provodi opsežne aktivnosti profesionalnog informiranja i savjetovanja mladih. Tako se na razini područnih službi godišnje izdaje više od stotinu različitih pisanih publikacija o mogućnostima upisa i programima srednjih, viših i visokih škola u nakladi od blizu stotinu tisuća primjeraka. Osim toga, provodi se usmeno profesionalno informiranje kojim se obuhvaća više od 50 tisuća osoba godišnje, a od toga broja velik dio čine mladi.

Profesionalno savjetovanje je viša razina pripreme za daljnje školovanje ili zapošljavanje koja obuhvaća prethodno provedeno ispitivanje relevantnih osobnih karakteristika pojedine osobe – npr. sposobnosti, interesa, motivacije, zdravstvenog stanja itd. Profesionalnim savjetovanjem godišnje je obuhvaćeno preko 17 tisuća osoba, od čega su gotovo 70 posto učenici kojima je takvo savjetovanje potrebno. Značajan dio savjetovanih učenika imaju zdravstvene ili druge poteškoće, zbog čega je potrebno vrlo stručno profesionalno savjetovanje utemeljeno na medicinskoj dijagnostici i psiho-dijagnostici.

Dakle, s obzirom na nedostatno razvijeno školsko i profesionalno usmjeravanje u obrazovnom sustavu, stručni suradnici u Hrvatskom zavodu za zapošljavanje u velikoj mjeri rade na usmjeravanju učenika osnovnih i srednjih škola, posebno učenika s kroničnim zdravstvenim smetnjama i učenicima s poteškoćama u psihofizičkom razvoju. Koriste se brojni i raznovrsni instrumenti za potrebe informiranja i savjetovanja, te je uočena potreba njihova ujednačavanja i uvođenja novih instrumenata. Radi se na stručnom unaprjeđenju funkcije profesionalnog informiranja i savjetovanja putem obrazovanja stručnih suradnika, standardizacije i informatizacije sustava, te na čvršćem povezivanju s funkcijom posredovanja na tržištu rada.

Broj sati koje naučnici provode na praksi kod obrtnika ili u trgovačkom društvu propisan je obrazovnim programima za zanimanja i različit je za različita zanimanja. Međutim, u pravilu od ukupnog fonda sati od 1.496 sati u I. Godini 1.495 sati, u II godini 1.312 sati, od čega je praktična nastava u radnom procesu u I godini naukovanja 560 sati, u II godini 630 sati, u III godini 640 sati (Primjer instalater grijanja i klimatizacije). Mladi koji se školuju za obrtnička zanimanja nemaju zaključen ugovor o radu s obrtnikom, odnosno s trgovačkim društvom u kojem su na praksi, što znači da kod njih nisu u radnom odnosu.

Naučnici koji su kod obrtnika ili u trgovačkim društvu na praksi zaključuju s obrtnikom odnosno s trgovačkim društvom ugovor o naukovanju.

B. Naznačite, molimo vas, je li vrijeme posvećeno profesionalnoj izobrazbi plaćeno i na kojoj osnovi.

Napominjemo da nakon završetka srednje strukovne škole osobe, koje žele obavljati najzloženija obrtnička zanimanja, moraju položiti majstorski ispit. Uvjet za polaganje majstorskog ispita je završena srednja strukovna škola u odgovarajućem zanimanju i trogodišnje radno iskustvo u zanimanju za koje se želi polagati majstorski ispit. Radno iskustvo stječe se zapošljavanjem kod poslodavca u kojem osoba koja stječe radno iskustvo

ima svojstvo radnika (zaposlenika), te prima mjesečnu plaću u skladu s odredbama Zakona o radu i kolektivnog ugovora.

C. Naznačite, molimo vas, primjenjuju li se opisane mjere na sve kategorije mladih ljudi koji rade. Ako to nije slučaj, dostavite nam, molimo vas, procjenu o udjelu mladih radnika koji nisu obuhvaćeni i, ako je moguće, naznačite dotične kategorije.

D. Naznačite, molimo vas, ako se to na vas odnosi, zašto neki radnici nisu obuhvaćeni i jesu li u njihovo ime poduzete posebne mjere.

E. Naznačite, molimo vas, mjere koje se poduzimaju radi provedbe mjerodavnih zakona i propisa u praksi.

Članak 4. Zakona o državnom inspektoratu propisuje da Državni inspektorat u području rada i zaštite na radu nadzire primjenu zakona i drugih propisa kojima se uređuju odnosi između poslodavaca i zaposlenika (radni odnosi i zaštita na radu), a posebice primjenu propisa koji se odnose na:

- obvezu poslodavca da zaposlenike u propisanim rokovima prijavljuje nadležnim tijelima mirovinskog i zdravstvenog osiguranja,
- radno vrijeme, plaće, zapošljavanje i rad malodobnika, žena, trudnica, porodilja, invalida, stranaca i dr.,
- uvjete rada, zaštitu zaposlenika, sigurnost i zaštitu zdravlja zaposlenika,
- osobito zaštitu zdravlja malodobnika, žena i invalida.

Kontrola provođenja Pravilnika za minimalne uvjete za ugovore o naukovanju u nadležnosti je Ministarstva gospodarstva, rada i poduzetništva.

Članak 7. stavak 7.

A. Naznačite, molimo vas, koje je najkraće trajanje plaćenog godišnjeg odmora za radnike mlađe od osamnaest godina.

Člankom 47. Zakona o radu propisano je da malodobni radnik ima za svaku kalendarsku godinu pravo na godišnji odmor u trajanju od najmanje dvadeset četiri radnih dana.

B. Naznačite, molimo vas, kako se ova odredba provodi u vašoj zemlji.

C. Naznačite, molimo vas, primjenjuju li se opisane mjere na sve kategorije radnika mladih od osamnaest godina. Ako to nije slučaj, dostavite nam, molimo vas, procjenu o udjelu onih koji nisu obuhvaćeni i, ako je moguće, naznačite dotične kategorije.

Odredba se odnosi na sve kategorije radnika.

D. Molimo vas da nam naznačite, ako se to na vas odnosi, zašto određeni radnici koji su mladi od osamnaest godina nisu obuhvaćeni i jesu li poduzete posebne mjere u njihovo ime.

E. Naznačite, molimo vas, mjere koje se poduzimaju za provedbu mjerodavnih zakona i propisa u praksi.

Odgovor dan pod E članak 7. stavak 6.

Članak 7. stavak 8.

[U Prilogu Povelji utvrđeno je da se podrazumijeva da će ugovorna stranka ispuniti svoju obvezu predviđenu u tom stavku ako, u skladu s duhom te obveze, zakonski predvidi da velika većina osoba ispod 18 godina ne smije raditi na noćnim poslovima.]

A. Naznačite, molimo vas, na koje se razdoblje, u svrhu ove zabrane, primjenjuje izraz "noćni rad" u propisima vaše zemlje.

Člankom 40. Zakona o zaštiti na radu propisano je da je poslodavac dužan naročito osigurati zaštitu na radu malodobnicima te da malodobnici ne smiju obavljati poslove s posebnim uvjetima rada, ne smiju raditi noću i u prekovremenom radu, osim u iznimnim slučajevima koje propisuje Zakon o radu.

Tako je člankom 62. Zakona o radu propisano da se za malodobnike zaposlene u industriji rad u vremenu između 19 sati uvečer i 7 sati ujutro idućega dana, a za malodobnike zaposlene izvan industrije rad u vremenu između 20 sati uvečer i 6 sati ujutro idućeg dana, smatra noćnim radom.

Ministar nadležan za rad također je donio Pravilnik o djelatnostima koje se smatraju industrijom (N.N. br. 8/96) kojim se propisuje da u industriju spadaju slijedeće djelatnosti:

1. rudarstvo:
  1. 1. vađenje energetske sirovine,
  1. 2. vađenje ruda i kamenja,
2. prerađivačka industrija:
  2. 1. proizvodnja hrane, pića i duhanskih proizvoda,

2. 2. proizvodnja tekstila i tekstilnih proizvoda,
2. 3. proizvodnja kože i proizvoda od kože,
2. 4. prerada drva i proizvoda od drva,
2. 5. proizvodnja celuloze, papira i kartona, proizvoda od papira i kartona,
2. 6. izdavačka i tiskarska djelatnost,
2. 7. proizvodnja koksa, naftnih derivata i nuklearnog goriva,
2. 8. proizvodnja kemikalija, kemijskih proizvoda, umjetnih vlakana,
2. 9. proizvodnja proizvoda od gume i plastičnih masa,
2. 10. proizvodnja ostalih nemetalnih, mineralnih proizvoda,
2. 11. proizvodnja metala i proizvoda od metala,
2. 12. proizvodnja strojeva i uređaja,
2. 13. proizvodnja električne i optičke opreme,
2. 14. proizvodnja prometnih sredstava,
2. 15. ostala prerađivačka industrija,
3. opskrba električnom energijom, plinom i vodom, i
4. građevinarstvo.

B. Navedite, molimo vas, vrste noćnog rada kojeg osobe mlađe od osamnaest godina smiju obavljati, bilo općenito ili uz posebno dopuštenje.

Noćni rad malodobnika zabranjen je, osim ako je takav rad prijeko potreban zbog više sile.

C. Opišite, molimo vas, opseg tih izuzetaka, a osobito najdulje trajanje i dob ispod koje ta odstupanja nisu dopuštena.

Navedena zabrana se međutim može, u slučaju ozbiljne opasnosti, zbog zaštite nacionalnih interesa, privremeno ukinuti odlukom ministra nadležnog za rad.

D. Naznačite, molimo vas, razdoblje u kojem se noćni rad mladih osoba zabranjuje u svim okolnostima.

Odgovoreno pod A.

E. Naznačite, molimo vas, primjenjuju li se opisane mjere na sve kategorije radnika mladih od osamnaest godina. Ako to nije slučaj, dostavite nam svoju procjenu o udjelu onih koji nisu obuhvaćeni i, ako je moguće, naznačite dotične kategorije.

F. Naznačite, molimo vas, mjere koje se poduzimaju u svrhu provedbe mjerodavnih zakona i propisa u praksi.

Prema podacima Službe za nadzor u području rada i zaštite na radu Državnog inspektorata tijekom 2003. godine utvrđeno je 138 povreda odredbi Zakona o radu u odnosu na malodobnike, a koje se tiču prekovremenog rada malodobnika, njihovog rada u preraspodijeljenom radnom vremenu, najkraćeg trajanja godišnjeg odmora i noćnog rada malodobnika.

Tijekom 2003. godine su inspektori rada Državnog inspektorata prilikom obavljanja inspeksijskih nadzora otkrili 11 maloljetnika u dobi od 16 do 18 godina (9 muških i 2 ženske osobe) koje su poslodavci zaposlili bez pismenog odobrenja njihovih zakonskih zastupnika odnosno sklopili su s njima ugovore o radu bez spomenutog odobrenja. Navedene maloljetne osobe obavljale su poslove konobara, prodavača i pekara, a u svim je slučajevima protiv poslodavaca podnesen zahtjev za pokretanje prekršajnih postupaka. U nekoliko slučajeva utvrđen je i nezakonit prekovremeni i noćni rad maloljetnika, te rad maloljetnika u preraspodijeljenom punom radnom vremenu, u kojima su inspektori rješenjem zabranili poslodavcima određivanje takvog rada maloljetnicima i podnijeti su zahtjevi za pokretanje prekršajnog postupka. .

Također je u 2003. godini tijekom obavljanja nadzora sukladno Zakonu o zaštiti na radu zatečeno sedam maloljetnih osoba (sve muške osobe) u dobi od 16 do 18 godina koji su nezakonito obavljali poslove s posebnim uvjetima rada, zbog kojih nezakonitosti je poslodavcima naloženo da odmah udalje maloljetnike sa spomenutih poslova, te su podnijeti i zahtjevi za pokretanje prekršajnih postupaka protiv poslodavaca.

Članak 7. stavak 9.

A. Naznačite, molimo vas, u kojim se zanimanjima za osobe mlađe od osamnaest godina propisuju redoviti liječnički pregledi.

Uz već navedeno prema Pravilniku o poslovima na kojima se ne smije zaposliti malodobnik i o poslovima na kojima može raditi samo nakon prethodnog utvrđivanja zdravstvene sposobnosti, Zakonom o obrtu propisano je da se naučnik može primiti na naukovanje kod

obrotnika pod uvjetom da ima završenu najmanje osnovnu školu te da ima posebnu zdravstvenu sposobnost za zanimanje za koje se školuje.

Zdravstvena sposobnost dokazuje se liječničkom potvrdom ili zdravstvenom svjedodžbom specijalista medicine rada, koja je potrebna prilikom upisa u školski model obrazovanja za obrtnička zanimanja i za zanimanja vozača motornog vozila.

B. Naznačite, molimo vas, u kojim se uvjetima i kako često ti pregledi obavljaju.

C. Naznačite, molimo vas, mjere koje se poduzimaju u svrhu provedbe mjerodavnih zakona i propisa u praksi.

Člankom 23. Zakona o radu propisuje se zabrana zapošljavanja malodobnika na poslovima koji mogu ugroziti njegovo zdravlje, ćudorednost ili razvoj, te upućuje na pravilnik kojim se određuju poslovi koji ugrožavaju zdravlje malodobnika i pravilnik kojim se utvrđuju poslovi na kojima malodobnik može raditi samo nakon prethodnog utvrđivanja zdravstvene sposobnosti za obavljanje tih poslova. **U slučaju da je poslodavac zaposlio malodobnika na poslovima koji mogu ugroziti njegovo zdravlje, ćudorednost ili razvoj** na zahtjev malodobnika, njegova roditelja, odnosno skrbnika, radničkog vijeća, sindikata ili inspektora rada, poslodavac je dužan malodobniku ponuditi sklapanje ugovora o radu na odgovarajućim poslovima ili mu otkazati na za to predviđen način.

Odredba članka 24. Zakona o radu propisuje da inspektor rada ukoliko posumnja da poslovi koje obavlja malodobnik ugrožavaju njegovo zdravlje ili razvoj može zahtijevati od poslodavca da ovlaštenu liječniku pregleda malodobnog radnika te da dostavi nalaz i mišljenje o poslovima na kojima malodobnik radi te temeljem toga može i zabraniti rad malodobnika na određenim poslovima ukoliko isti ugrožavaju zdravlje, ćudoređe ili razvoj malodobnika.

Kada inspektor rada zabrani rad malodobnika na određenim poslovima, poslodavac mu je dužan ponuditi sklapanje ugovora o radu za obavljanje drugih odgovarajućih poslova, a ako takvih poslova nema, može mu otkazati u skladu sa Zakonom.

Tako se prema Pravilniku o poslovima na kojima se ne smije zaposliti malodobnik i o poslovima na kojima može raditi samo nakon prethodnog utvrđivanja zdravstvene sposobnosti (N.N. br. 59/02) radi zaštite zdravlja i razvoja malodobnik ne smije zaposliti na poslovima:

1. koji su prema propisima zaštite na radu utvrđeni kao poslovi s posebnim uvjetima rada,
2. koji su prema propisima o mirovinskom osiguranju utvrđeni kao osobito teški i za zdravlje štetni te se na njima staž osiguranja računa s povećanim trajanjem.

Radi zaštite ćudorednosti malodobnik se ujedno ne smije zaposliti na poslovima u kockarnicama, salonima za igre na sreću, disko klubovima, noćnim barovima i noćnim klubovima kao i na drugim poslovima koji potencijalno mogu ugroziti ćudorednost malodobnika.

Osim na navedenim poslovima malodobnik može raditi na drugim poslovima, samo nakon prethodnog pregleda za utvrđivanje zdravstvene sposobnosti za obavljanje tih poslova.

Zdravstveni pregled malodobnika obavlja se najkasnije svakih šest mjeseci rada malodobnika, a i prije kada to ocijeni izabrani doktor medicine primarne zdravstvene zaštite.

Pravilnikom o poslovima na kojima radnik može raditi samo nakon prethodnog utvrđivanja zdravstvene sposobnosti (N.N. br. 59/02) utvrđeni su slijedeći poslovi na kojima radnik može raditi samo nakon prethodnog utvrđivanja zdravstvene sposobnosti:

1. oni koji su prema propisima zaštite na radu utvrđeni kao poslovi s posebnim uvjetima rada,
2. oni na kojima prema drugim zakonima, propisima i kolektivnim ugovorima radnici mogu raditi samo nakon prethodnog utvrđivanja zdravstvene sposobnosti,
3. oni koji su prema propisima o mirovinskom osiguranju utvrđeni kao osobito teški i za zdravlje štetni, te se na njima staž osiguranja računa s povećanim trajanjem.

Članak 7. stavak 10.

A. Opišite, molimo vas, onaj rad za kojeg se smatra da, izravno ili neizravno, predstavlja opasnost za zdravlje i moral mladih osoba.

Uz već ranije navedeni Zakon o radu i njegove odredbe, **te ranije navedene Pravilnike** kojima se regulira zaštita mladih osoba, isto je također regulirano i Obiteljskim i Kaznenim zakonom.

Obiteljski zakon tako sadržava odredbe: o zaštiti prava i dobrobiti djeteta, o nadležnosti centra za socijalnu skrb da poduzima mjere radi zaštite prava i dobrobiti djece, o dužnosti svih građana da obavijeste centar za socijalnu skrb o kršenju djetetovih prava, a posebice o svim oblicima tjelesnog ili duševnog nasilja, o nadzoru centra za socijalnu skrb nad roditeljskom skrbi u slučaju pogrešaka i propusta u skrbi o djetetu, o mjerama koje poduzima centar za socijalnu skrb u slučaju zanemarivanja podizanja i odgoja djeteta, o zlouporabi i grubom zanemarivanju djeteta od strane roditelja, te odredbe o oduzimanju prava na roditeljsku skrb.

U Kaznenom zakonu su između ostalog propisana kaznena djela koja izričito u svom osnovnom obliku štite interes djeteta, ili je u odnosu na osnovno kazneno djelo propisan kvalificirani oblik kaznenog djela ukoliko je počinjeno u odnosu na dijete ili malodobnika; dijete se prema navedenom Zakonu definira kao osoba koja nije navršila četrnaest godina života, dakle određena je distinkcija između djeteta (do 14 godina) i malodobnika (od 14 do 18 godina).

Tako su propisana slijedeća kaznena djela, a koja se odnose na predmetnu materiju:

- članak 124. stavak 1., 2. i 3. Kaznenog zakona - Protupravno oduzimanje slobode
- članak 125. stavak 1. i 2. Kaznenog zakona - Otmica
- članak 173. stavak 5. i 6. Kaznenog zakona - Zlouporaba opojnih droga
- članak 175. stavak 2. Kaznenog zakona - Uspostava ropstva i prijevoz robova
- članak 178. stavak 1., 2. i 3. Kaznenog zakona - Međunarodna prostitucija
- članak 194. Kaznenog zakona - Zadovoljenje pohote pred djetetom ili maloljetnom osobom
- članak 195. Kaznenog zakona - Podvođenje
- članak 196. Kaznenog zakona - Iskorištavanje djece ili maloljetnih osoba za pornografiju
- članak 197. stavak 1. Kaznenog zakona - Upoznavanje djece s pornografijom - propisivanjem ovog kaznenog djela izričito se štiti interes djeteta

- članak 213. stavak 1., 2. i 3. Kaznenog zakona - Zapuštanje i zlostavljanje djeteta ili maloljetne osobe
- članak 215. Kaznenog zakona - Sprječavanje i neizvršenje mjera za zaštitu djeteta i maloljetne osobe
- članak 300. stavak 1., 2. i 4. Kaznenog zakona - Neprijavljivanje počinjenog kaznenog djela

Kazneno zakonodavstvo Republike Hrvatske razlikuje pojam djeteta (osoba do 14 godina, kazneno neodgovorna) i pojam maloljetne osobe (osobe od 14 - 18 godina, kazneno odgovorna).

Odredbe Kaznenog zakona:

- članak 124. Protupravno oduzimanje slobode – u odnosu na ovo osnovno kazneno djelo, ukoliko je počinjeno prema djetetu ili maloljetnoj osobi propisan je kvalificirani oblik te se kažnjava strože, kaznom zatvora od tri do deset godina;
- članak 125. Otmica – u odnosu na ovo osnovno kazneno djelo, ukoliko je počinjeno prema djetetu ili maloljetnoj osobi, propisan je kvalificiran oblik te se kažnjava strože, kaznom zatvora od jedne do deset godina;
- članak 175. stavak 2. Uspostava ropstva i prijevoz robova – stavak 2. ovog članka se odnosi na djecu i maloljetne osobe pa se propisivanjem ovog oblika kaznenog djela izričito štiti interes djeteta i maloljetne osobe;
- članak 213. stavak 2. Zapuštanje i zlostavljanje djeteta ili maloljetne osobe – ovo kazneno djelo sastoji se od radnje grubog zanemarivanja dužnosti roditelja, posvojitelja, skrbnika ili druge osobe, radnje zlostavljanja navedenih osoba, prisile djeteta ili maloljetne osobe na rad koji ne odgovara njezinoj životnoj dobi, ili na pretjerani rad, ili na prosjačenje, ili je iz koristoljublja navodi na ponašanje koje je štetno za njezin razvitak, a ukoliko je navedenim radnjama prouzročena teška tjelesna ozljeda djeteta ili maloljetne osobe, ili mu je teško narušeno zdravlje, ili se dijete ili maloljetna osoba odala prosjačenju, prostituciji ili drugim oblicima asocijalnog ponašanja ili delinkvenciji predviđena je stroža kazna;
- članak 178. stavak 1., 2. Međunarodna prostitucija – ovo kazneno djelo sastoji se od radnje namamljivanja, vrbovanja ili poticanja druge osobe na pružanje seksualnih usluga radi zarade u državi i izvan države prebivališta ili državljanstva, zatim uporabe sile, prijetnjom uporabe sile ili uporabom obmane radi prisile ili navođenja na međunarodnu prostituciju; u odnosu na dva osnovna oblika kaznenog djela (iz stavka 1. i 2.), ukoliko su počinjena prema djetetu ili maloljetnoj osobi, propisan je kvalificirani oblik te se kažnjava strože, kaznom zatvora od jedne do deset godina;
- članak 194. Zadovoljenje pohote pred djetetom ili maloljetnom osobom – ovo kazneno djelo sastoji se od radnje namijenjene zadovoljavanju vlastite ili tuđe pohote ili navođenja djeteta da vrši takve radnje pred drugim osobama; propisivanjem ovog oblika kaznenog djela izričito se štiti interes djeteta i maloljetne osobe;
- članak 195. Podvođenje – ovo kazneno djelo sadrži više oblika, sastoji se od radnje podvođenja, organiziranja pružanja seksualnih usluga radi zarade, navođenja ili prisile na pružanje seksualnih usluga uporabom ili prijetnjom sile ili obmanom, no u svakom slučaju ukoliko je radnja kaznenog djela počinjena s djetetom ili maloljetnom osobom kažnjava se strože;
- članak 196. Iskorištavanje djece ili maloljetnih osoba za pornografiju – ovo kazneno djelo sastoji se od radnje snimanja djeteta ili maloljetne osobe za izradbu fotografija, audiovizualnog materijala ili drugih predmeta pornografskog sadržaja, ili posjedovanja, uvoza, ili prodaje ili raspačavanja ili prikazivanja takvog materijala ili dijete ili

maloljetnu osobu navede na sudjelovanje u pornografskoj predstavi; propisivanjem ovog kaznenog djela izričito se štiti interes djeteta i maloljetne osobe;

- članak 197. stavak 1. Upoznavanje djece s pornografijom – ovo kazneno djelo sastoji se od radnje prodaje, darivanja, prikazivanja djetetu, javnog izlaganja ili na drugi način činjenja pristupačnim spise, slike, audiovizualne ili druge predmete pornografskog sadržaja ili prikazivanja pornografske predstave djetetu; propisivanjem ovog kaznenog djela izričito se štiti interes djeteta;
- članak 173. stavak 5. i 6. Zlouporaba opojnih droga – ovo kazneno djelo sastoji se od radnje navođenja drugoga na trošenje opojne droge ili je drugoj osobi dana opojna droga da je troši on ili druga osoba, stavljanje na raspolaganje prostorije radi trošenja opojne droge ili na drugi način omogućavanje drugome trošenje droge; u odnosu na ovo osnovno kazneno djelo ukoliko je počinjeno prema djetetu ili maloljetnoj osobi propisan je kvalificirani oblik te se kažnjava strože, kaznom zatvora od jedne do deset godina.

Odredbe Zakona o obrani:

- članak 30. i 42. – ovim člankom propisano je da novačka obveza kao dio vojne obveze nastaje u kalendarskoj godini u kojoj građanin navršava 18 godina i traje do stupanja na služenje vojnog roka ili u civilnu službu, odnosno do prevođenja u pričuvni sastav ili do prestanka vojne obveze, a na služenje vojnog roka novaci koji su ocijenjeni sposobnima za vojnu obvezu upućuju se nakon punoljetnosti, u pravilu u kalendarskoj godini u kojoj navršavaju 19 godina.

B. Opišite, molimo vas, mjere za zaštitu mladih osoba koje su uistinu izložene fizičkim ili moralnim opasnostima na radu.

Posebno vas molimo da opišete mjere koje se poduzimaju (obustava rada, premještaj, profesionalno usmjeravanje, itd.) kad se kod mlade osobe u tijeku rada zamijeti tjelesni poremećaj.

C. Dostavite, molimo vas, sažetak mjera koje se poduzimaju radi zaštite mladih osoba izvan rada.

U Republici Hrvatskoj osnovano je Vijeće za djecu (N.N., br. 132/98, 102/00, 44/01, 36/02 i 23/04) čija je zadaća trajno praćenje ostvarivanja Nacionalnog programa djelovanja za djecu u Republici Hrvatskoj, te koordiniranje i usklađivanje rada državnih i ostalih tijela pri ostvarivanju planiranih mjera i aktivnosti.

U ostvarivanju svoje zadaće, Vijeće osobito:

1. prati primjenu Konvencije o pravima djeteta i drugih međunarodnih akata koji se odnose na zaštitu djece, te promiče prava djeteta;
2. raspravlja o nacrtima zakona i drugih propisa u svezi s ostvarivanjem prava djeteta, predlaže Vladi i odgovarajućim ministarstvima promjene zakona i drugih propisa te izradu novih propisa iz područja koja se odnose na zaštitu djece;
3. prati primjenu postojećih propisa koji se odnose na djecu i predlaže Vladi mjere za unapređivanje rada u tijelima koja u svojoj nadležnosti imaju poslove u svezi zaštite djece i ostvarivanja njihovih prava;

4. predlaže Vladi i drugim ovlaštenim tijelima financiranje iz državnoga proračuna i drugih izvora pojedinih programa, značajnih za djecu;
5. prati provođenje nacionalnih programa za djecu u drugim državama;
6. koordinira i usklađuje rad povjerenstava i drugih stručnih tijela u dijelu koji se odnosi na ostvarivanje ciljeva predviđenih u Nacionalnom programu.

Vijeće ima 19 članova, a svaki član ima zamjenika. Vijeće čine:

- 11 predstavnika tijela državne uprave, i to:
  - Ministarstva obitelji, branitelja i međugeneracijske solidarnosti,
  - Ministarstva znanosti, obrazovanja i športa,
  - Ministarstva zdravstva i socijalne skrbi,
  - Ministarstva kulture,
  - Ministarstva unutarnjih poslova,
  - Ministarstva vanjskih poslova,
  - Ministarstva gospodarstva, rada i poduzetništva,
  - Ministarstva mora, turizma, prometa i razvitka,
  - Ministarstva zaštite okoliša, prostornog uređenja i graditeljstva,
  - Državnog odvjetništva Republike Hrvatske,
  - Ureda za ljudska prava;
- 4 predstavnika iz znanstvenih i stručnih ustanova:
  - Pravnog fakulteta – Studija za socijalni rad,
  - Edukacijsko-rehabilitacijskog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu,
  - Filozofskog fakulteta – Odsjeka za psihologiju,
  - učiteljskih akademija;
- 3 predstavnika udruga koje skrbe za djecu,
- predstavnik Hrvatskoga novinarskog društva.

U tijeku je postupak donošenja rješenja o imenovanju članova.

Vlada RH 2004. g. također je donijela Program aktivnosti za sprječavanje nasilja među djecom i mladima čija je svrha donošenja Programa je senzibilizacija stručnjaka, roditelja, djece i mladih za problem nasilja među djecom i mladima, uspostavljanje sustavnih rješenja za prevenciju i sprječavanje pojave nasilja među djecom i mladima te ublažavanje i otklanjanje njihovih posljedica.

Ciljevi Programa su:

- prevencija pojave novih slučajeva nasilja među djecom i mladima
- edukacija stručnjaka koji rade s djecom i mladima
- senzibilizacija roditelja, djece i mladih za problem nasilja među djecom i mladima
- pružanje sustavne pomoći djeci i mladima žrtvama nasilja
- znanstveno praćenje pojave nasilja među djecom i mladima.

Program sadrži kratkoročne i dugoročne mjere, a njegovo ostvarivanje se prati sustavno i kontinuirano. Za praćenje i koordinaciju mjera iz ovog Programa zaduženo je Ministarstvo obitelji, branitelja i međugeneracijske solidarnosti. Ostvarivanje ovog Programa provest će se sredstvima nadležnih državnih tijela u okviru obavljanja njihove redovne djelatnosti.

D. Naznačite, molimo vas, mjere koje se poduzimaju radi zaštite djece i mladih osoba od svih vrsta nasilja, iskorištavanja ili zlostavljanja (uključujući seksualno zlostavljanje) kojima oni mogu biti podvrgnuti, između ostalog, i unutar obitelji.

Naznačite, molimo vas, opseg problema (po mogućnosti s podacima) i mjere koje se poduzimaju ili planiraju kako bi se djeci i mladim osobama zajamčila zaštita na koju imaju pravo, uključujući ne samo preventivne, već i druge mjere. Opišite, molimo vas, i preventivne mjere koje se poduzimaju radi suzbijanja pušenja, zlouporabe droga i alkohola, uključujući višestruku ovisnost, kao i radi suzbijanja spolno prenosivih bolesti.

Sukladno poslovima određenim Zakonom o policiji, koji je u primjeni od 2001. g., unutar svoje redovne djelatnosti, sustav policije kontinuirano radi i na provedbi preventivne aktivnosti radi zaštite djece od zlostavljanja, seksualnog izrabljivanja i iskorištavanja radne snage.

Radi posebnog osposobljavanja za takve poslove, policijski službenici, pohađaju specijalistički tečaj koji uključuje stjecanje znanja i sposobnosti potrebnih za razumijevanje i uvažavanje prava djeteta priznatih Konvencijom o pravima djeteta. U razdoblju od 2000. do 2004. g. realizirano je sedam (7) specijalističkih tečajeva za suzbijanje maloljetničke delikvencije. Tečaj je pohađalo ukupno 185 policijskih službenika.

Osim toga, proveden je u suradnji s nevladinim udrugama, Društvom za psihološku pomoć, poseban program osposobljavanja policijskih službenika o međuresorskom postupanju u svezi s nasiljem u obitelji.

Nekadašnje Ministarstvo rada i socijalne skrbi, a sada Ministarstvo zdravstva i socijalne skrbi, određeno je kao National Focal Point za zaštitu djece od seksualnog iskorištavanja. Podaci se traže od svih nadležnih državnih tijela. Redovito se šalju izvješća ECPAT-u (End Child Prostitution, Child Pornography, and Trafficking of Children for Sexual Purposes), međunarodnom udruženju koje je zaduženo za praćenje provedbe Stockholmskog plana djelovanja za suzbijanje dječje prostitucije, dječje pornografije i trgovine djecom u seksualne svrhe.

Republika Hrvatska također je u svibnju 2002. godine ratificirala Fakultativni protokol uz Konvenciju o pravima djeteta o prodaji djece, dječjoj prostituciji i dječjoj pornografiji.

Zakonom o zaštiti od nasilja u obitelji određuje se pojam nasilja u obitelji, krug osoba koje se smatraju članovima obitelji u smislu navedenog Zakona, propisuje se način zaštite članova obitelji, te vrste i svrha prekršajnopравnih sankcija.

Na prekršaje s područja nasilja u obitelji primjenjuju se odredbe Zakona o prekršajima, osim ako što ovim Zakonom nije drukčije propisano, a svi postupci pokrenuti po ovom Zakonu hitne su naravi.

U smislu ovoga Zakona obitelj čine: muž i žena u bračnoj ili izvanbračnoj zajednici, srodnici po krvi u ravnoj lozi bez ograničenja, srodnici po krvi u pobočnoj lozi zaključno s četvrtim stupnjem, srodnici po tazbini zaključno s drugim stupnjem, osobe koje su živjele zajedno u

obiteljskoj ili izvanbračnoj zajednici i njihova djeca, te osobe koje imaju zajedničku djecu, posvojitelj i posvojenik, skrbnik i štíćenik.

Prema ovom Zakonu nasilje u obitelji je:

- svaka primjena fizičke sile ili psihičke prisile na integritet osobe,
- svako drugo postupanje jednog člana obitelji koje može prouzročiti ili izazvati opasnost da će prouzročiti fizičku i psihičku bol,
- prouzročenje osjećaja straha ili osobne ugroženosti ili povrede dostojanstva,
- fizički napad bez obzira da li je nastupila tjelesna ozljeda ili ne,
- verbalni napadi, vrijeđanje, psovanje, nazivanje pogrdnim nazivima i drugi načini grubog uznemiravanja,
- spolno uznemiravanje,
- uhođenje i svi drugi načini uznemiravanja,
- protupravna izolacija ili ograničavanje slobode kretanja ili komuniciranja s trećim osobama,
- oštećenje ili uništenje imovine ili pokušaj da se to učini.

Također je donesena Nacionalna strategija zaštite od nasilja u obitelji od 2005. do 2007. godine čiji su osnovni ciljevi:

- suzbijati nasilje u obitelji u svim njegovim pojavnim oblicima;
- ublažavati posljedice već počinjenog nasilja u obitelji;
- raditi na razvoju multidisciplinarnog pristupa žrtvama nasilja u obitelji;
- poboljšavati suradnju i usklađeno djelovanje nadležnih tijela;
- educirati i senzibilizirati stručnjake i širu javnost za probleme nasilja u obitelji;
- osigurati ustroj, organiziranost i dovoljan broj stručnjaka u nadležnim državnim tijelima Republike Hrvatske koji će se baviti problematikom nasilja u obitelji;
- doprinositi ostvarenju politike ravnopravnosti spolova.

Polazeći od činjenice da nasilje u obitelji predstavlja oblik diskriminacije te imajući na umu da su najčešće žrtve ovog oblika nasilja žene, ali i da je potrebno osigurati zaštitu svih žrtava nasilja u obitelji bez obzira na spol, Nacionalna strategija zaštite od nasilja u obitelji od 2005. do 2007. godine, uvodi svim nadležnim tijelima obveze istraživanja, preveniranja i procesuiranja svake vrste nasilja u obitelji.

Radi ostvarenja navedenih ciljeva Nacionalne strategije predviđeno je ukupno 27 kratkoročnih i dugoročnih mjera koje u svoju provedbu uključuju sva nadležna tijela državne uprave, jedinice lokalne i područne (regionalne) samouprave te nevladine organizacije koje djeluju u cilju promicanja ljudskih prava, posebice zaštite žrtava nasilja u obitelji.

Naglasak državne politike glede zaštite djece od zlostavljanja i grubog zanemarivanja je u stvaranju uvjeta za preventivno djelovanje, ali se radi i na stalnom unapređivanju načina i metoda stručnog rada u tretmanu zlostavljane djece. U tom smislu naglasak se stavlja na multidisciplinarni timski pristup i potiče stalno stručno obrazovanje stručnjaka koji rade s ovom djecom.

Ako je dijete u obitelji izvrgnuto nasilju, iskorištavanju ili zlostavljanju (uključujući seksualno zlostavljanje), djetetovi se interesi štite oduzimanjem prava roditelju da živi s

djetetom i povjeravanjem djeteta na čuvanje i odgoj drugoj osobi, ustanovi ili drugoj pravnoj osobi koja obavlja djelatnost socijalne skrbi, te lišenjem prava roditeljima na roditeljsku skrb.

Za sada veliki problem na području stručnog rada u tretmanu zlostavljane djece predstavlja nedovoljna mogućnost pružanja psihoterapijskog tretmana žrtvama obiteljskog nasilja, uslijed nedostatka specijaliziranih stručnjaka za psihoterapijski rad sa žrtvama seksualnih i drugih oblika nasilja.

Savjetodavnu pomoć, međutim, sva djeca i odrasli žrtve nasilja imaju mogućnost dobiti u centrima za socijalnu skrb, u kojima rade timovi stručnjaka (socijalni radnici, psiholozi).

U Zagrebu je osnovana Poliklinika Grada Zagreba za zaštitu djece kojoj je cilj pružanje stručne pomoći i tretman djece žrtava nasilja a i drugoj djeci kojima je takva pomoć potrebna. Tijekom 2003. godine u Poliklinici je bilo tretirano 1100 djece i njihovih obitelji.

Osim toga, postoji nekoliko udruga koje se bave ovom problematikom, primjerice "Mirta" iz Splita, "Tić" iz Rijeke, itd. Također se pri nekim zdravstvenim ustanovama pruža pomoć žrtvama nasilja, primjerice u Kliničkom bolničkom centru Dubrava, Dječjoj bolnici u Klaićevoj u Zagrebu – Psihotrauma centar, Dječjoj psihijatrijskoj bolnici u Kukuljevićevoj u Zagrebu.

U dosadašnjem djelovanju na zaštiti žrtava obiteljskog nasilja pokazala se potreba za skloništim za žrtve obiteljskog nasilja. Dopunama Zakona o socijalnoj skrbi predviđeno je osnivanje ustanova za smještaj djece i roditelja - žrtava obiteljskog nasilja, ali do sada država nije osnovala takvu ustanovu, pa centri za socijalnu skrb surađuju s udrugama koje pružaju takvu vrstu usluge. Trenutačno osam nevladinih organizacija pruža takve usluge.

Izmjenama Zakona o socijalnoj skrbi pojednostavljen je način registriranja udruga koje pružaju smještaj i pomoć žrtvama obiteljskog nasilja, a troškove njihovog smještaja snosi država.

Policija od 2001. g. ima propisan način postupanja u slučajevima kad utvrdi da maloljetnik kupuje ili konzumira alkohol. Tada podnosi prekršajnu prijavu protiv osobe koja je maloljetniku prodala alkoholno piće. Osim policije u zaštiti djece od pijenja alkoholnih pića postupaju i gospodarski inspektori temeljem Zakona o ugostiteljskoj djelatnosti.

Također, obzirom na nužnost provedbe suvremenog, kompleksnog programa primarne prevencije, ranog liječenja i oporavka ovisnika Vlada Republike Hrvatske usvojila je Nacionalni program suzbijanja zlouporabe opojnih droga za 2003.

E. Dostavite, molimo vas, sve mjerodavne informacije o tijelima odgovornim za nadzor nad primjenom tih odredaba (posebno socijalnim službama i pravosudnim tijelima) i o tome kako oni djeluju, te o metodama koje se koriste za obavljanje takvog nadzora (istrage, itd.).

Članak 4. Zakona o državnom inspektoratu propisuje da Državni inspektorat u području rada i zaštite na radu nadzire primjenu zakona i drugih propisa kojima se uređuju odnosi između

poslodavaca i zaposlenika (radni odnosi i zaštita na radu), a posebice primjenu propisa koji se odnose na:

- obvezu poslodavca da zaposlenike u propisanim rokovima prijavljuje nadležnim tijelima mirovinskog i zdravstvenog osiguranja,
- radno vrijeme, plaće, zapošljavanje i rad malodobnika, žena, trudnica, porodilja, invalida, stranaca i dr.,
- uvjete rada, zaštitu zaposlenika, sigurnost i zaštitu zdravlja zaposlenika,
- osobito zaštitu zdravlja malodobnika, žena i invalida.

Prema odredbi Zakona o zaštiti od nasilja u obitelji prekršajnoppravne sankcije za zaštitu od nasilja u obitelji su novčana kazna i kazna zatvora, te zaštitne mjere.

Pravilnikom o načinu provedbe zaštitnih mjera koje su zakonom o zaštiti od nasilja u obitelji stavljene u nadležnost policije (N.N. br. 27/04) propisuje se način provedbe:

- zaštitne mjere zabrane približavanja žrtvi nasilja u obitelji,
- zaštitne mjere zabrane uznemiravanja ili uhođenja osobe izložene nasilju,
- zaštitne mjere udaljenja iz stana, kuće ili nekog drugog stambenog prostora.

Navedene zaštitne mjere policijski službenici provode primjenom ovlasti određenih Zakonom o policiji i Zakonom o prekršajima.

Članak 8. - Pravo radnica na zaštitu

Radi osiguranja učinkovitog ostvarivanja prava radnica na zaštitu, ugovorne stranke se obvezuju:

1. osigurati ženama odsutnost s rada prije i poslije poroda u trajanju od najmanje 12 tjedana i to kao plaćeni dopust ili odgovarajućim naknadama na temelju socijalnog osiguranja ili naknadama iz javnih fondova;
2. smatrati nezakonitim otkaz koji bi poslodavac dao ženi tijekom njenog rodiljnog dopusta ili u slučaju kad bi otkazni rok istekao tijekom tog dopusta;
3. osigurati majkama koje doje djecu za tu namjenu primjerene stanke;
4.
  - a) urediti noćni rad žena u industriji;
  - b) zabraniti svaki rad žena u podzemnim rudnicima i, prema potrebi, na svim za njih neprikladnim poslovima koji su opasni, teški ili štetni za zdravlje.

Zakonodavstvo Republike Hrvatske

1. Ustav Republike Hrvatske

Člankom 56. Ustava propisano je da se pravo zaposlenih i članova njihovih obitelji na socijalnu sigurnost i socijalno osiguranje uređuje zakonom i kolektivnim ugovorom, te da se prava u svezi s porođajem, materinstvom i njegovom djece uređuju zakonom.

Temeljem članka 64. mladež, majke i invalidne osobe imaju pravo na osobitu zaštitu na radu.

2. Međunarodni ugovori

Republika Hrvatska je ratificirala:

- Konvenciju br.3. o radu žena prije i poslije poroda Međunarodne organizacije rada, 1919 (N.N.-Međunarodni ugovori br.2/94, 3/00)
- Konvenciju br. 45. o zapošljavanju žena na poslovima koji se obavljaju pod zemljom u rudnicima svih vrsta Međunarodne organizacije rada, 1935 (N.N.-Međunarodni ugovori br.6/95, 1/02)
- Konvenciju br.100 o jednakosti plaća radnika i radnica za rad jednake vrijednosti Međunarodne organizacije rada, 1951 (N.N.-Međunarodni ugovori br.6/96,3/00)
- Konvenciju br. 103 o zaštiti majčinstva (revidirana) Međunarodne organizacije rada , 1952 (N.N.- Međunarodni ugovori br. 6/95)
- Konvenciju br.111 o diskriminaciji u odnosu na zaposlenje i zanimanje Međunarodne organizacije rada, 1958 (N.N.-međunarodni ugovori br.2/94, 5/00)
- Konvenciju br.156 o jednakim mogućnostima i jednakom tretmanu za radnike i radnice (radnici s obiteljskim obvezama Međunarodne organizacije rada, 1981 (N.N.-međunarodni ugovori br.6/95, 5/00)

Stranka je Međunarodnog Pakta o gospodarskim, socijalnim i kulturnim pravima.

3. Primarno zakonodavstvo

- Zakon o radu (N.N.-pročišćeni tekst br. 137/04)
- Zakon o roditeljskom dopustu majki koje obavljaju samostalnu djelatnost i nezaposlenih majki (N.N. br. 24, 96, 109/97, 82/01, 30/04)
- Zakon o zaštiti na radu (N.N. br. 59/96, 94/96 i 114/03)
- Zakon o zdravstvenom osiguranju (N.N. br. 94/01, 88/02, 149/02, 117/03, 30/04 i 177/04).

4. Sekundarno zakonodavstvo

- Pravilnik o poslovima na kojima ne smije raditi žena (N.N. br. 44/96)
- Pravilnik o uvjetima i postupku za stjecanje prava na dopust trudnice ili žene koja doji dijete (N.N. br. 103/96)
- Pravilnik o uvjetima i postupku ostvarivanja prava na stanku za dojenje djeteta (N.N. br. 103/96)
- Pravilnik o uvjetima i postupku stjecanja prava na rad u skraćenom radnom vremenu radi njege djeteta kojem je potrebna pojačana briga i njega (N.N. br. 64/98)
- Pravilnik o pravima roditelja djeteta s težim smetnjama u razvoju na dopust ili na rad s polovicom radnog vremena radi njege djeteta (N.N. br. 92/03)
- Pravilnik o načinu ostvarivanja prava na novčanu naknadu za roditeljski dopust nezaposlene majke koja je stekla pravo na naknadu pri Hrvatskom zavodu za zapošljavanje, nezaposlene majke koja ostvaruje pravo na invalidsku mirovinu zbog profesionalne nesposobnosti za rad i majke koja je korisnica mirovine (N.N. br. 105/01)
- Pravilnik o djelatnostima koje se smatraju industrijom (N.N. br. 8/96)
- Pravilnik o pravima, uvjetima i načinu ostvarivanja prava iz osnovnog zdravstvenog osiguranja (N.N. br. 93/03, 158/03, 198/03, 81/04 i 174/04).

Novčana naknada za vrijeme korištenja roditeljskog dopusta majke poljoprivrednice, nezaposlene majke, majke na redovnom školovanju, majke korisnice mirovine, odnosno majke korisnice invalidske mirovine zbog profesionalne nesposobnosti za rad iznosi 1.600,00 kuna.

(članak 18. st. 2. Zakona o izvršavanju državnog proračuna RH za 2005. godinu, N.N. br. 171/04).

Članak 8. stavak 1.

A. Naznačite, molimo vas, duljinu rodiljnog dopusta i pokažite, ako se to na vas odnosi, kako se on dijeli s obzirom na razdoblje prije i poslije porođaja.

Prema Zakonu o radu radnica ima pravo na rodiljni dopust za vrijeme trudnoće, poroda i njege djeteta, te ga može koristiti 45 dana prije očekivanog poroda do godine dana djetetovog života. Za blizance, treće i svako slijedeće dijete, radnica može koristiti rodiljni dopust do navršene treće godine djetetova života.

Nezaposlena majka, **majka na redovitom školovanju, majka korisnica mirovine, odnosno majka korisnica invalidne mirovine zbog profesionalne nesposobnosti za rad ostvaruju pravo za svo vrijeme korištenja rodiljnog dopusta, odnosno do navršene prve godine djetetova života, na naknadu plaće u iznosu od 1.600,00 kuna.**

Prema Zakonu o radu radnica obavezno koristi rodiljni dopust u razdoblju od 28 dana prije poroda do šest mjeseci djetetova života (obavezni rodiljni dopust). Na vlastiti zahtjev, radnica iznimno može početi raditi prije nego dijete navrší šest mjeseci života, ali ne prije isteka 42 dana poslije poroda.

Zanemariv broj žena, koje se nakon šestomjesečnog rodiljnog dopusta vrata na posao, koristi pravo na skraćeno radno vrijeme do prve godine djetetova života. Tijekom druge polovine 2003., to je pravo iskoristilo svega 37 majki od nepunih 28,8 tisuća žena koje su u toj godini bile na rodiljnom dopustu. U prošloj godini, pak, svega su se 53 žene nakon šestomjesečnog rodiljnog dopusta vratile na posao i iskoristile pravo da prvih šest mjeseci rade pola radnog vremena. Godinu dana uz dijete, s maksimalnom naknadom od 2,5 tisuća kuna u drugih šest mjeseci korištenja dopusta, u prošloj je godini ostalo preko 30,3 tisuće majki. Osim žena koje su uz dijete ostale do njegove prve godine života u tu su brojku uključene i one žene koje ostvaruju pravo na dopust do treće godine života djeteta.

Nakon proteka obveznog rodiljnog dopusta, ako se roditelji tako sporazumiju, pravo na rodiljni dopust može koristiti djetetov otac. Ukoliko ga otac koristi u trajanju od najmanje tri mjeseca, rodiljni dopust se produžuje za dva mjeseca.

Ako majka umre, napusti dijete ili ako je zbog bolesti ili drugog važnog razloga onemogućena brinuti se o djetetu, djetetov otac se može koristiti svim pravima koja su zakonom predviđena radi zaštite majčinstva i podizanja djeteta.

B. Naznačite, molimo vas, je li u nekim slučajevima ukupno trajanje dopusta prije i nakon porođaja kraće od dvanaest tjedana.

S obzirom da je obvezno da radnica koristi rodiljni dopust u razdoblju od 28 dana prije poroda, a da na vlastiti zahtjev, žena iznimno može početi raditi prije nego dijete navrší šest

mjeseci života, ali ne prije isteka 42 dana poslije poroda, proizlazi da je moguće da tada ukupno trajanje dopusta prije i nakon porođaja kraće od 12 tjedana.

Međutim, iako ova mogućnost postoji gotovo da nema slučajeva ovako ranog povratka žena na posao.

C. Naznačite, molimo vas, osiguravaju li se davanja tijekom rodiljnog dopusta u obliku plaćenog dopusta (ako se redovna plaća umanjuje, naznačite njezin iznos), u sklopu sustava socijalne sigurnosti ili iz javnih fondova, i navedite podliježe li isplata davanja ispunjavanju kakvih uvjeta, a ako podliježe, koji su to uvjeti.

Prema članku 37. stavku 1. Zakona o zdravstvenom osiguranju (N.N. br. 94/01, 88/02, 149/02, 117/03, 30/04 i 177/04) te, s tim u vezi, članak 94. stavak 1. Pravilnika o pravima, uvjetima i načinu ostvarivanja prava iz osnovnog zdravstvenog osiguranja (N.N. br. 93/03, 158/03, 198/03, 81/04 i 174/04 – u daljnjem tekstu: Pravilnik) osnovicu za utvrđivanje naknade plaće čini prosječni iznos plaće koja je osiguraniku isplaćena u posljednjih šest mjeseci prije mjeseca u kojem je nastupio slučaj na osnovi kojeg se stječe pravo na naknadu. Pod prosječnim iznosom plaće iz članka 94. stavke 1. Pravilnika podrazumijeva se iznos dobiven na način da se zbroj isplaćenih plaća podijeli s brojem sati rada za koje su isplaćene.

Iznimno od stavka 1. istog članka, ako osiguraniku nije isplaćena niti jedna plaća, odnosno ako je isplaćena samo jedna plaća u propisanom šestomjesečnom razdoblju, kao osnovica za naknadu uzima se plaća pripadajuća za tekući mjesec, odnosno plaća isplaćena do dana nastanka osiguranog slučaja. Tako utvrđena osnovica za naknadu, kada se naknada isplaćuje na teret sredstava Hrvatskog zavoda za zdravstveno osiguranje (nastavno: Zavod), ne može biti viša od općim aktom Zavoda propisane najniže osnovice osiguranja koja služi za obračunavanje i plaćanje doprinosa za osnovno zdravstveno osiguranje važeće za mjesec koji prethodi mjesecu u kojem je nastupio osigurani slučaj.

Prema članku 38. stavku 1. podstavku 3. Zakona i članku 109. Pravilnika, naknada plaće za vrijeme obveznog rodiljnog dopusta iznosi 100% od osnovice za naknadu, s time da ta naknada za puno radno vrijeme ne može iznositi manje od 1.600,00 kuna niti više od 4.250,00 kuna.

Prema članku 25. stavku 1. Zakona, naknadu plaće za obvezni rodiljni dopust isplaćuje Zavod od prvog dana na teret svojih sredstava.

Visina naknade za rodiljni dopust do 6 mjeseci starosti djeteta iznosi od 1.600,00 do najviše 4.250,00 kuna.

Naknada plaće za vrijeme korištenja rodiljnog dopusta od šest mjeseci do jedne godine djetetova života, posvojiteljskog dopusta i skraćenoga radnog vremena do jedne godine djetetova života iznosi od 1.600,00 kuna do najviše 2.500,00 kuna, za rad u punom radnom vremenu, ovisno o visini naknade plaće koja je korisniku u skladu s člankom 37. Zakona o zdravstvenom osiguranju utvrđena za vrijeme korištenja obveznoga rodiljnog dopusta.

Naknadu plaće za vrijeme korištenja rodiljnog dopusta od jedne do tri godine djetetova života, rodiljnog dopusta iz članka 58. stavka 9. Zakona o radu, posvojiteljskog dopusta, skraćenoga radnog vremena od jedne do tri godine djetetova života iz članka 59. stavka 1. i 3. Zakona o

radu, dopusta iz članka 57. Zakona o radu, za rad u punom radnom vremenu te novčana naknada za vrijeme korištenja roditeljnog dopusta majke poljoprivrednice, nezaposlene majke, majke na redovnom školovanju, majke korisnice mirovine, odnosno majke korisnice invalidske mirovine zbog profesionalne nesposobnosti za rad, iznosi 1.600,00 kuna.

U 2004. godini na ime obveznog roditeljnog dopusta isplaćeno je 609.166.650,00 kuna, dok je za roditeljni dopust do jedne, odnosno tri godine, posvojiteljski i skraćeno radno vrijeme, ukupno isplaćeno 418.698.607,67 kuna.

Prema naturalnim pokazateljima broj slučajeva – korisnika roditeljnog dopusta u 2004. godini je:

	<i>Broj slučajeva</i>
<i>Obvezni roditeljni dopust</i>	32.807
<i>Dodatni roditeljni dopust</i>	30.478
<i>Rodiljni dopust do 2 odnosno 3 godine života djeteta</i>	4.968
<i>Rodiljni dopust –nezaposlene majke</i>	9.066
<i>Skraćeno radno vrijeme do 1 godine života djeteta</i>	66
<i>Posvojiteljski dopust</i>	67

D. U okolnostima kada dio davanja ili ukupna davanja plativa tijekom roditeljnog dopusta nisu obuhvaćena plaćenim dopustom, naznačite, molimo vas, novčani iznos davanja iz socijalne sigurnosti ili davanja iz javnih fondova ili, ako se to na vas odnosi, iznos u postotku od plaće prethodno isplaćene radnici.

E. Naznačite, molimo vas, koje se sankcije mogu nametnuti poslodavcu koji ne poštuje ovu odredbu i navedite ima li zaposlena žena mogućnost dobrovoljno se odreći dijela ili cijelog roditeljnog dopusta.

Kršenje navedenih odredbi kojima je u Zakonu o radu propisan roditeljski dopust (članak 66. do 79.) od strane poslodavca smatra se najtežim prekršajima poslodavca za koje se poslodavac pravna osoba kažnjava novčanom kaznom od 61.000,00 do 100.000,00 kuna.

Za ove prekršaje poslodavcu pravnoj osobi može se izreći kazna na mjestu izvršenja prekršaja u iznosu od 20.000,00 kuna, a poslodavcu fizičkoj osobi i odgovornoj osobi pravne osobe u iznosu od 6.000,00 kuna.

Kako smo već naveli, na vlastiti zahtjev žena iznimno može početi raditi prije nego dijete navrší šest mjeseci života, ali ne prije isteka 42 dana poslije poroda, te sukladno navedenom žena nema mogućnost dobrovoljno se odreći dijela ili cijelog roditeljnog dopusta.

G. Naznačite, molimo vas, na kakvu zaštitu u vašoj zemlji imaju pravo žene zaposlene na temelju ugovora na određeno vrijeme, uključujući i državljanke drugih ugovornih stranaka Povelje.

Kako ugovor na određeno vrijeme prestaje njegovim istekom, prestaju i prava koja proizlaze iz radnog odnosa (u ovom slučaju roditeljni dopust), ali prava iz roditeljnog dopusta u tom slučaju majci ostaju kao kod nezaposlenih majki.

Naime, Zakonom o porodnom dopustu majki koje obavljaju samostalnu djelatnost i nezaposlenih majki uređuje se i pravo na porodni dopust nezaposlene majke koje ima ako se u evidenciju nezaposlenih osoba prijavila u roku od 30 dana od dana prestanka radnog odnosa, odnosno službe.

Nezaposlena majka ima pravo na roditeljni dopust do jedne godine djetetova života, a nezaposlenoj majci koja je stekla pravo na novčanu naknadu kod Hrvatskog zavoda za zapošljavanje, isplaćuje se razlika novčane naknade za roditeljni dopust do iznosa utvrđenog prema posebnim propisima (navedeno u odgovoru pod C). Sredstva za novčane naknade za korištenje roditeljnog dopusta nezaposlenim majkama osiguravaju se iz proračuna Republike Hrvatske.

Članak 8. stavak 2.

A. Naznačite, molimo vas, kakvi rješenja postoje u svrhu primjene ove odredbe.

Za vrijeme korištenja roditeljnog dopusta, te petnaest dana nakon prestanka korištenja istoga poslodavac ne može otkazati ugovor o radu radnici koja ga koristi, osim u slučaju ugovora o radu na određeno vrijeme, istekom kojega radni odnos prestaje.

B. Također vas molimo da naznačite i sankcije predviđene za otkaze koji se daju protivno ovoj odredbi.

Otkaz je ništav ako je na dan davanja otkaza poslodavcu bilo poznato da je radnica trudna ili ako radnik u roku od petnaest dana od dostave otkaza obavijesti poslodavca o postojanju ove okolnosti, te o tome pridonese odgovarajuću potvrdu ovlaštenog liječnika ili drugoga ovlaštenog tijela.

Nakon proteka roditeljnog dopusta, radnica ima pravo povratka na poslove na kojima je radila prije korištenja toga prava. Ukoliko je prestala potreba za obavljanjem tih poslova, poslodavac joj mora ponuditi sklapanje ugovora o radu za obavljanje drugih odgovarajućih poslova.

Ova zabrana otkaza ugovora od strane poslodavca je apsolutna u smislu da ista zabrana postoji dok traje navedena okolnost radi koje je radnica stekla taj određeni status.

Ova apsolutna zabrana otkaza postoji kod radnice koja ima sklopljen ugovor o radu na neodređeno vrijeme.

Novčanom kaznom od 61.000,00 do 100.000,00 kuna za prekršaj će se kazniti poslodavac pravna osoba:

- ako za vrijeme trudnoće otkáže trudnici.

Novčanom kaznom od 7.000,00 do 10.000,00 kuna kaznit će se poslodavac fizička osoba i odgovorna osoba pravne osobe.

Za navedeni prekršaj se poslodavcu pravnoj osobi može izreći novčana kazna na mjestu izvršenja prekršaja u iznosu od 20.000,00 kuna, a poslodavcu fizičkoj osobi i odgovornoj osobi pravne osobe u iznosu od 6.000,00 kuna.

C. Naznačite, molimo vas je li osiguran povratak na posao u slučajevima kad je otkaz dan protivno ovoj odredbi i, u iznimnim slučajevima kad to nije moguće, naznačite iznose dodijeljene naknade.

Iako je poslodavac u slučajevima kad je otkaz dan protivno ovoj odredbi uvijek dužan osigurati povratak na posao, u slučaju da je radnici onemogućeno da se vrati, povratak mora biti siguran u slučaju dobivenog spora, a naknada ovisi o plaći.

D. Naznačite, molimo vas, na kakvu zaštitu u vašoj zemlji imaju pravo žene zaposlene na temelju ugovora na određeno vrijeme, uključujući državljanke drugih ugovornih stranaka Povelje.

Kao što smo već naveli žene zaposlene na temelju ugovora na određeno vrijeme za vrijeme njegova trajanja ostvaruju ista prava kao i žene zaposlene na neodređeno, prestankom istoga prestaju važiti i prava, uključujući i za državljanke drugih ugovornih stranaka Povelje.

Članak 8. stavak 3.

Naznačite, molimo vas, koja se pravila primjenjuju u vezi s time i navedite smatra li se stanka za dojenje dijelom radnog vremena, te je li tako i plaćena.

Temeljem odredbe Zakona o radu (članak 68.) žena koja nakon korištenja roditeljnog dopusta ili rada u skraćenom radnom vremenu nastavi dojit i dijete, ima u tu svrhu tijekom rada u punom radnom vremenu, dva puta dnevno pravo na stanku u trajanju od po sat vremena koje može koristiti do godine dana djetetova života.

Bitno je napomenuti da se navedeno vrijeme stanke ubraja u radno vrijeme i da se naknada plaće obračunava prema propisima o zdravstvenom osiguranju.

Članak 8. stavak 4.

A. Dostavite, molimo vas, potankosti o propisima koji se odnose na zapošljavanje žena na noćnom radu u industriji, a osobito u pogledu sadržaja propisa o noćnom radu žena

koje su trudne, koje su tek rodile ili koje doje svoju djecu, s time da posebno naznačite na koje se razdoblje izraz "noćni rad" primjenjuje.

Zakon o radu odredbom članka 59. propisuje da se rad u vremenu između 22 sata i 6 sati idućeg dana smatra noćnim radom, ako se za određeni slučaj ovim ili drugim zakonom, drugim propisom, kolektivnim ugovorom ili sporazumom sklopljenim između poslodavca i zaposleničkog vijeća nije drukčije određeno. Ako je rad organiziran u smjenama mora se osigurati izmjena smjena, tako da radnik radi noću uzastopce najviše jedan tjedan.

Zakonom o radu zabranjen je noćni rad žena u industriji, osim ako je iznimno, u slučaju ozbiljne opasnosti, zbog zaštite nacionalnih interesa, takav rad odobrio ministar nadležan za rad.

Odobrenje za uvođenje noćnog rada žena, izdaje se na temelju zahtjeva i sljedećih priloga koji sadrže:

1. registriranu djelatnost poslodavca (primjena Pravilnika o djelatnostima koje se smatraju industrijom)
2. razloge zbog čega je nužno uvesti noćni rad žena
3. vrijeme noćnog rada
4. razdoblje za koje se traži odobrenje
5. broj žena i njihov popis, mjesto rada i poslovi na kojima će žena raditi noću
6. izjava da nema žena koje ne mogu biti izuzete od noćnog rada
7. naziv udruge poslodavaca kojega je član poslodavac i naziv sindikata kojega su zaposlenici članovi i njihova odobrenja, odnosno izjava o nečlanstvu u navedenim udrugama
8. mišljenje radničkog vijeća, udruge poslodavaca te sindikata industrijske grane ili djelatnosti, odnosno određenog zanimanja ili, u slučaju odbitka davanja mišljenja, dokaz da je isto zatraženo
9. upravnu pristojbu u svoti od 70,00 kn ili dokaz o uplati navedene svote u korist Državnog proračuna, bez čega neće biti moguća dostava rješenja.

Sve navedene priloge potrebno je dostaviti u dva istovjetna primjerka.

Ujedno se treba voditi računa da su uvjeti za rad noću zadovoljavajući (osobito kod negativnog mišljenja).

Ova zabrana ne odnosi se samo na poslodavce koji zapošljavaju samo članove svoje obitelji. Zabrana se također ne odnosi na žene koje obavljaju vodeće i tehničke poslove, odnosno na žene zaposlene u zdravstvenoj i socijalnoj službi za koje nije uobičajeno da obavljaju poslove fizičke naravi.

Ženi se, iznimno, može narediti rad noću i bez prethodnog odobrenja ministra ako je takav rad prijeko potreban zbog više sile ili sprječavanja kvara na sirovinama. O ovome se noćnom radu u roku od 24 sata mora obavijestiti inspektora rada koji ga, ako ocijeni da takav rad nije prijeko potreban, odnosno da ne postoji viša sila ili opasnost od kvara na sirovinama, može zabraniti.

Zbog potrebe boljeg iskorištavanja sredstava za rad, povećanja zaposlenosti ili sličnih važnih gospodarskih ili socijalnih razloga, ministar nadležan za rad može odlučiti da se noćnim radom smatra vrijeme različito od navedenog, odnosno da se od zabrane noćnoga rada izuzmu žene:

1. u određenoj industrijskoj grani ili djelatnosti, odnosno u određenom zanimanju, pod uvjetom da udruge poslodavaca i sindikati o tome sklope sporazum ili dadu na to svoj pristanak,
2. kod jednog ili više poslodavaca, koji nisu obuhvaćeni navedenom odlukom ministra, pod uvjetom:
  - da poslodavac i radničko vijeće o tome sklope sporazum, te

- da se o tome zatraži mišljenje udruge poslodavaca i sindikata industrijske grane ili djelatnosti, odnosno određenoga zanimanja.

Također, kod poslodavca koji nije obuhvaćen odlukom, odnosno s kojim nije sklopljen sporazum, ured državne uprave u županiji nadležan za poslove rada prema sjedištu poslodavca, može odobriti da se od zabrane noćnog rada izuzmu žene, pod uvjetom:

- da je o tome zatraženo mišljenje radničkog vijeća te udruge poslodavaca I sindikata industrijske grane ili djelatnosti, odnosno određenog zanimanja;
- da se ured državne uprave u županiji nadležan za poslove rada uvjeri u prikladnost poduzetih mjera sigurnosti I zaštite na radu, socijalnih službi I jednakih mogućnosti I postupanja s radnicama, te
- da odobrenje važi za određeno razdoblje koje nije duže od dvije godine te da se može obnoviti u postupku I pod uvjetima propisanim za njegovo donošenje.

Nalazimo važnim napomenuti da, prema odredbi Zakona o radu, u cilju što veće zaštite žena trudnica i majka do dvije godine djetetova života te samohrana majka s djetetom do tri godine djetetova života, ne smije biti izuzeta od zabrane noćnoga rada, osim ako to sama zatraži.

B. Dostavite, molimo vas, potankosti o mjerama za zabranu zapošljavanja radnica u podzemnim rudnicima.

Člankom 63. Zakona o radu propisano je da žena ne smije obavljati osobito teške fizičke poslove, radove pod zemljom ili pod vodom te druge poslove koji, s obzirom na njezine psihofizičke osobine, osobito ugrožavaju ženin život ili zdravlje.

Zabrana rada pod zemljom ne odnosi se na žene koje obavljaju vodeće poslove, poslove zdravstvene zaštite I socijalne skrbi, studente I pripravnike koji tijekom školovanja ili stručnog osposobljavanja, moraju dio vremena provesti u podzemnim dijelovima rudnika te na žene koje povremeno moraju ulaziti u podzemne dijelove rudnika radi obavljanja poslova koji nisu fizičke naravi.

Ministar nadležan za rad Pravilnikom o poslovima na kojima ne smije raditi žena (N.N. br. 44/96) utvrdio je poslove na kojima ne smije raditi žena obzirom na psihofizičke osobine radi zaštite njezina života ili zdravlja, i poslovi na kojima žena ne smije raditi u trudnoći i dok doji dijete koji ugrožavaju njezin život ili zdravlje, odnosno djetetov život ili zdravlje.

Tako žena ne smije raditi:

1. na poslovima koji zahtijevaju teško fizičko naprezanje (poslovi koji zahtijevaju ručno dizanje ili nošenje tereta težih od 15 kp),
2. pod zemljom,
3. pod vodom,
4. u povišenom atmosferskom tlaku (poslovi koji se obavljaju u kesonima).

Trudnica ili žena koja doji dijete ne smije raditi na poslovima koji ugrožavaju njezin život ili zdravlje, odnosno djetetov život ili zdravlje, točnije trudnica ne smije raditi:

1. na poslovima vatrogasca
2. na poslovima koji se izvode na visini
3. u nepovoljnoj mikroklimi (poslovi koji se obavljaju u radnim prostorijama, u kojima je iz tehnoloških razloga mikroklima izvan standarda ili izvan fizioloških granica zbog visoke temperature i visoke relativne vlažnosti kao i na poslovima koji se obavljaju pod utjecajem hladnoće u hladnjačama)
4. u buci razine iznad 90 dB
5. na poslovima pri kojima je izložena vibracijama i potresanjima
6. na poslovima pri kojima je izložena ionizacijskom zračenju
7. na poslovima pri kojima je izložena mikrovalnim zračenjima
8. na poslovima pri kojima je izložena olovu i njegovim anorganskim i organskim spojevima
9. na poslovima pri kojima je izložena parama žive i prašini živinih spojeva
10. na poslovima pri kojima je izložena prašini i dimovima mangana i njegovih spojeva
11. na poslovima pri kojima je izložena uranu i njegovim spojevima
12. na poslovima pri kojima je izložena fluoru i njegovim spojevima
13. na poslovima pri kojima je izložena ugljičnom disulfidu
14. na poslovima pri kojima je izložena halofenim derivatima ugljikovodika
15. na poslovima pri kojima je izložena benzenu i drugim homolozima
16. na poslovima pri kojima je izložena nitro i amino derivatima benzena
17. na poslovima pri kojima je izložena kemijskim i drugim tvarima u proizvodnji i preradi umjetnih smola i plastičnih masa
18. na poslovima pri kojima je izložena pesticidima na bazi kloriranih ugljikovodika
19. na poslovima pri kojima je izložena sljedećim biološkim agensima:
virusi: hepatitis B, herpes, cytomegalo, varicella, rubella, HIV
bakterije: listeria, toxoplasma

Žena koja doji dijete ne smije raditi:

1. na poslovima pri kojima je izložena pesticidima na bazi kloriranih ugljikovodika
2. na poslovima pri kojima je izložena halogenim derivatima ugljikovodika
3. na poslovima pri kojima je izložena olovu i njegovim anorganskim i organskim spojevima.

Prema podacima Državnog inspektorata tijekom 2003. godine utvrđeno je da je 425 žena nezakonito radilo noću, a u prvih šest mjeseci 2004. godine tijekom nadzora je zatečeno 217 žena koje su nezakonito radile noću.

C. Naznačite, molimo vas, koja su to druga zanimanja među onima koja spadaju u vrstu spomenutu u podstavku b. ovoga stavka zabranjena i koje se mjere poduzimaju u svrhu primjene takvog proširenja.

Odgovoreno pod B.

Članak 9. - Pravo na profesionalno usmjeravanje

Radi osiguranja učinkovitog ostvarivanja prava na profesionalno usmjeravanje, ugovorne stranke obvezuju se, prema potrebi, osigurati ili promicati službu koja će pomagati svim osobama, uključujući i hendikepirane, u rješavanju problema izbora ili napredovanja u zanimanju, vodeći računa o njihovim osobnim sposobnostima i mogućnostima zapošljavanja; ta pomoć mora biti besplatna, kako za mladež, uključujući djecu školske dobi, tako i za odrasle.

A. Dostavite, molimo vas, opis službe – njezinih zadaća, ustroja i djelovanja – i navedite osobito:

Službe za profesionalnu orijentaciju nalaze se unutar Hrvatskog zavoda za zapošljavanje, a njihovo djelovanje regulirano je *Zakonom o posredovanju pri zapošljavanju i pravima za vrijeme nezaposlenosti*, i to:

- u članku 15. navodi se da priprema za zapošljavanje uključuje i profesionalno usmjeravanje;
- u članku 16. definiraju se korisnici (*«Profesionalnim usmjeravanjem pruža se pomoć djeci, mladeži, nezaposlenim, zaposlenim i drugim osobama pri izboru i promjeni zvanja i zanimanja»*), kao i oblici djelovanja (*«Profesionalno usmjeravanje ostvaruje se informiranjem, savjetovanjem i praćenjem profesionalnog razvoja osoba iz stavka 1. ovoga članka»*)
- u članku 57. točka 3. navodi se da Zavod (za zapošljavanje) organizira i provodi programe profesionalnog usmjeravanja.

a) je li pristup službama besplatan;

Svi su postupci u profesionalnoj orijentaciji za korisnika besplatni.

b) obavljaju li se aktivnosti profesionalnog usmjeravanja u javnom ili privatnom sektoru;

Službe za profesionalnu orijentaciju nalaze se unutar Hrvatskog zavoda za zapošljavanje. Hrvatski zavod za zapošljavanje je javna ustanova u vlasništvu Republike Hrvatske.

c) koje se mjere poduzimaju kako bi se svim osobama dale odgovarajuće informacije o izboru zaposlenja;

Profesionalno informiranje jedna je od prvih faza pripreme za zapošljavanje. Ono obuhvaća najširi krug korisnika, kako po dobi, tako i po radnom statusu i obrazovanju. Dio korisnika "pokriva" se posredno putem različitih medija (najčešće pisani materijali), a dio neposrednim usmenim informiranjem.

d) koje se mjere poduzimaju kako bi se osigurala bliska veza između profesionalnog usmjeravanja i izobrazbe s jedne strane i zapošljavanja s druge strane;¹²

Kako bi se, koliko je to moguće, postigao sklad ponude i potražnje na tržištu rada, u postupku profesionalnog usmjeravanja uvijek se daju informacije o sadašnjoj i očekivanoj zapošljivosti pojedine profesije i zanimanja. Takve se informacije pružaju i obrazovnim ustanovama kako bi mogle prilagođavati izbor obrazovnih programa i upisnih mjesta (kvota).

e) koje mjere postoje radi unaprjeđenja službi;

Procijenjeno je da bi se stvaranjem uvjeta za samoinformiranje i samoprocjenu korisnika u profesionalnoj orijentaciji oslobodili kapaciteti stručnjaka, što bi onda stručnjacima omogućilo višu kvalitetu rada s osobama kojima je stručna pomoć neophodna (npr. osobe s invaliditetom ili nekim drugim problemom koji se može znatnije odraziti na mogućnost izbora zvanja i zanimanja te rada u zanimanju). Zbog tih je razloga donesena Strategija profesionalnog usmjeravanja u Hrvatskom zavodu za zapošljavanje, a korištenjem sredstava iz CARDS programa radi se na adaptaciji europskog informatičkog programa CASCAiD, koji omogućuje samoinformiranje i samoprocjenu korisnika profesionalne orijentacije.

---

¹² Ako je vaša zemlja prihvatila članak 10., stavak 1. nije potrebno ovdje opisivati ove mjere.

f) potankosti o posebnim mjerama čiji je cilj pomoći invalidnim osobama.

Priprema za zapošljavanje također uključuje profesionalnu rehabilitaciju i poticanje zapošljavanja nezaposlenih osoba s invaliditetom i ostalim faktorima otežane zapošljivosti. Krajem 2002. godine Hrvatski sabor donio je Zakon o profesionalnoj rehabilitaciji i zapošljavanju osoba s invaliditetom. Kako je tim Zakonom znatno proširena uloga HZZ-a u profesionalnoj rehabilitaciji i zapošljavanju osoba s invaliditetom, od 01. srpnja 2003. godine pri Središnjoj službi Hrvatskog zavoda za zapošljavanje djeluje Odsjek za profesionalnu rehabilitaciju i zapošljavanje osoba s invaliditetom. Osnovni zadatak Odsjeka je planiranje i implementacija novog pristupa pripremi i zapošljavanju navedenih skupina nezaposlenih osoba, koje osim brojčane značajnosti (2,43%) karakterizira teži ulazak na otvoreno tržište rada, i to kao posljedica slabije obrazovne strukture, nedostatka radnog iskustva i duljeg trajanja nezaposlenosti. Takav položaj nezaposlenih osoba s invaliditetom i ostalim faktorima otežane zapošljivosti nalaže multidisciplinarni pristup, a s obzirom na zapošljavanje navedenih skupina, mjere osiguravanja njihove konkurentnosti treba poduzeti vrlo rano, u trenutku stjecanja i utvrđivanja invalidnosti, kada posebnu pažnju treba posvetiti otkrivanju i razvoju njihova intelektualnog i radnog potencijala. Prvi korak u primjeni novog pristupa podizanju razine zapošljivosti osoba s invaliditetom je priprema djelatnika Hrvatskog zavoda za zapošljavanje - savjetnika za pripremu i posredovanje pri zapošljavanju ovih skupina nezaposlenih osoba. Stoga, je u sklopu programa "CARDS 2001" u 2004-oj godini provedena dodatna edukacija 26 djelatnika Hrvatskog zavoda za zapošljavanje. Hrvatski zavod za zapošljavanje, od ožujka 2002. radi na provedbi Mjera aktivne politike zapošljavanja, odnosno Programa "Šansa i za nas", kojim je predviđeno sufinanciranje zapošljavanja osoba s invaliditetom i ostalim faktorima otežane zapošljivosti.

B. Naznačite, molimo vas, koje se mjere na području profesionalnog usmjeravanja poduzimaju radi promicanja profesionalnog napredovanja i napredovanja u društvu.

Osim, već opisanog profesionalnog informiranja, službe za profesionalnu orijentaciju provode i postupak stručnog profesionalnog savjetovanja. Profesionalno savjetovanje predstavlja višu razinu pripreme za zapošljavanje, jer uključuje prethodno provedeno stručno ispitivanje i utvrđivanje relevantnih osobnih karakteristika pojedine osobe – kao npr. sposobnosti, interesa, motivacije, zdravstvenog stanja i drugih preduvjeta profesionalnog razvoja i napredovanja. Cilj je, dakle, omogućiti pojedincu da, uvažavajući osobne želje, potrebe i mogućnosti, načini realne izbore koji mogu voditi do zaposlenja na otvorenom tržištu rada i profesionalnog napredovanja.

C. Naznačite, molimo vas, koje su vrste informacija na raspolaganju u službama za profesionalno usmjeravanje i koja se sredstva koriste za širenje tih informacija.

Sadržaji informacija u profesionalnom usmjeravanju prvenstveno se odnose na opise zanimanja, mogućnostima obrazovanja za zanimanja, mogućnostima zapošljavanja u regiji, uslugama koje nudi Zavod za zapošljavanje i sl. Informacije su namijenjene veoma širokom rasponu korisnika – od učenika koji tek razmišljaju o svojoj budućoj profesiji i zanimanju do nezaposlenih i zaposlenih koji zbog bilo kojeg razloga razmišljaju o promjeni ili unapređenju svojega zanimanja.

Sredstva informiranja su: pisani materijali (koji se objavljuju u javnim medijima ili putem vlastitih brošura, letaka, uputa i sl.); usmeno grupno ili pojedinačno informiranje te informiranje putem Interneta (web-stranica HZZ-a). Tako su Središnja i područne službe i Središnja služba HZZ-a tijekom 2004. godine izdale devedesetak različitih pisanih informativnih materijala – informativnih letaka, brošura i sl., u ukupnoj nakladi od preko 97.000 primjeraka. Pored toga HZZ je surađivao s Ministarstvom prosvjete i športa u izradi i troškovima tiskanja 15.000 primjeraka «republičke» brošure o upisima u srednje škole, a od Sveučilišta u Zagrebu otkupljeno je 1.500 primjeraka brošure o upisima na fakultete, visoke i više škole.

Unatrag nekoliko godina na web-stranicama HZZ-a dostupan je "Vodič kroz zanimanja" u kojem je opisano oko 260 zanimanja i koji, uz pomoć priloženog upitnika, omogućuje procjenu profesionalnih interesa i usmjerava ispitanika prema najprimjerenijim zanimanjima. Neposrednim (usmenim) profesionalnim informiranjem tijekom 2003. godine obuhvaćeno je više od 54.350 korisnika. Od toga 38.320 osoba informirano je u grupama – održano je više od 1.800 grupnih informiranja. Preostale 16.033 osobe informirane su pojedinačno.

D. Molimo vas, naznačite:

a) ukupan iznos javnih izdataka namijenjenih službama profesionalnog usmjeravanja tijekom referentnog razdoblja;

Troškovi HZZ-a za profesionalnu orijentaciju u 2003. godini iznosili su 2.653.000 kuna, a za 2004. godinu planirano je 2.730.000 kuna. U te troškove nisu uračunate plaće zaposlenika HZZ-a, već se oni odnose na troškove zdravstvenih pregleda (koji se obavljaju u zdravstvenim ustanovama), nabave psihodijagnostičkog instrumentarija i tiskanja ili nabave informativnih materijala.

b) broj specijaliziranog osoblja u službama profesionalnog usmjeravanja i njihove kvalifikacije (nastavnici, psiholozi, administratori, itd.);

Poslove profesionalnog usmjeravanja u Hrvatskom zavodu za zapošljavanje obavljaju 44 psihologa, 20-tak pedagoga i drugih stručnjaka za profesionalno informiranje, te nekoliko osoba koje obavljaju administrativne poslove i poslove psihotehničara.

c) broj korisnika usluga profesionalnog usmjeravanja razvrstanih po dobi, spolu i obrazovanju;

Aktivnosti u odsjeku za profesionalno usmjeravanje u 2003. godini

Izravno profesionalno informiranje				
Korisnici	Ukupno osoba	Grupno informiranje		Individualno informiranje
		broj grupa	broj osoba	broj osoba
Nezaposleni i tražitelji zaposlenja	28.386	1.146	21.102	7.284
Učenici osn. i sred. škola	25.967	659	17.218	8.749
Ukupno	54.353	1.805	38.320	16.033

Profesionalno savjetovanje s individualnom obradom

<i>Korisnici</i>	<i>broj osoba</i>
<i>Nezaposleni i tražitelji zaposlenja</i>	<i>5.518</i>
<i>Učenici osn. i sred. škola</i>	<i>12.061</i>
<i>Ukupno</i>	<i>17.579</i>

Profesionalna selekcija nezaposlenih i tražitelja zaposlenja		
Cilj	broj osoba	broj selekcija
Za neposredno zapošljavanje	3.116	181
Za osposobljavanje i sl.	1.970	109
Ukupno	5.086	290

Edukativna pomoć		
Korisnici	broj osoba	broj edukacija
Savjetodavci HZZ-a	319	137
Nezaposleni i tražitelji zaposlenja	10.029	1.429
Poslodavci	1.102	602
Ukupno	11.450	2.168

d) zemljopisni i institucionalni razmještaj službi za profesionalno usmjeravanje.

Službe za profesionalnu orijentaciju nalaze se unutar Hrvatskog zavoda za zapošljavanje. Zavod se sastoji od Središnje službe i 22 područne službe. Raspored područnih službi, osim nekoliko iznimaka, uglavnom se podudara sa središtima županija. U svakoj od područnih službi organiziran je Odsjek za profesionalno usmjeravanje.

E. Naznačite, molimo vas, je li jednaki pristup profesionalnom usmjeravanju osiguran svima onima koji su za to zainteresirani, uključujući i državljane drugih ugovornih stranaka Povelje koji zakonito prebivaju ili redovno rade na vašem području, kao i invalidnim osobama.

Definirana je već citiranim člankom 16. Zakona o posredovanju pri zapošljavanju i pravima za vrijeme nezaposlenosti ("Profesionalnim usmjeravanjem pruža se pomoć djeci, mladeži, nezaposlenim, zaposlenim i drugim osobama pri izboru i promjeni zvanja i zanimanja") te činjenicom da se profesionalno usmjeravanje u Hrvatskoj stručno i institucionalizirano odvija unatrag više od 70 godina te da je usklađeno s međunarodnim konvencijama o profesionalnoj orijentaciji.

Članak 11. - Pravo na zdravstvenu zaštitu

Radi osiguranja učinkovitog ostvarivanja prava na zdravstvenu zaštitu, ugovorne stranke se obvezuju poduzeti, bilo izravno bilo u suradnji s javnim ili privatnim organizacijama, odgovarajuće mjere prvenstveno usmjerene na to da:

- 1. uklone, koliko je to moguće, uzroke slaboga zdravlja;*
- 2. osiguraju službe savjetovanja i obrazovanja radi poboljšanja zdravlja i razvoja osobne odgovornosti za zdravlje;*
- 3. spriječe, koliko je to moguće, epidemijske, endemijske i druge bolesti.*

Zakonodavstvo Republike Hrvatske

1. Ustav Republike Hrvatske

Člankom 56. Ustava propisano je da se svakome jamči pravo na zdravstvenu zaštitu u skladu sa zakonom.

2. Međunarodni ugovori

Republika Hrvatska je ratificirala:

- Konvenciju br. 102. o najnižim standardima socijalne sigurnosti Međunarodne organizacije rada, 1952 (N.N.-međunarodni ugovori 2/94, 1/02)
- RH stranka je Međunarodnog Pakta o gospodarskim, socijalnim i kulturnim pravima

3. Primarno zakonodavstvo

- Zakon o zdravstvenoj zaštiti (N.N. br. 121/03)
- Zakono o zaštiti pučanstva od zaraznih bolesti (N.N. br. 60/92)

4. Sekundarno zakonodavstvo

- Pravilnik o načinu prijavljivanja zaraznih bolesti (N.N. br. 23/94)
- **Pravilnik o načinu provođenja imunizacije, seroprofilakse, kemoprofilakse protiv zaraznih bolesti te o osobama koje se podvrgavaju toj obvezi (N.N. br. 164/04)**
- Plan zdravstvene zaštite Republike Hrvatske (N.N. br. 49/04)

Opći aspekti

A. Naznačite, molimo Vas, vrste bolesti koje predstavljaju najveći javnozdravstveni problem u vašoj zemlji zbog svoje učestalosti, težine i svih njihovih posljedica.

Naznačite, molim Vas, koje su bolesti bile glavni uzroci smrti.

Masovne kronične bolesti su najveći javnozdravstveni problem u Republici Hrvatskoj. U morbiditetnoj i mortalitetnoj slici dominiraju kardiovaskularne bolesti, slijede maligne bolesti (na prvom mjestu rak dojke kod žena i rak pluća kod muškaraca, a na drugom mjestu kolorektalni rak), bolesti dišnog sustava te ozljede i trovanja.

U djelatnosti opće/obiteljske medicine najčešće bolesti su:

1. Bolesti dišnog sustava (akutne respiratorne infekcije)
2. Bolesti srca i krvnih žila
3. Bolesti mišićno-koštanog sustava
4. Bolesti mokraćnih i spolnih organa

Vodeće skupine bolesti u bolničkom zbrinjavanju su bolesti cirkulacijskog sustava, novotvorine, bolesti probavnog sustava, dišnog sustava te bolesti sustava mokraćnih i spolnih organa.

Vodeći uzroci smrti su iz skupine cirkulacijskih bolesti, zloćudnih novotvorina, ozljeda i trovanja, bolesti probavnih organa i dišnog sustava.

Statistika o uzrocima smrti je u mnogim zemljama, prema Svjetskoj zdravstvenoj organizaciji, izvor najpouzdanijih zdravstvenih podataka u ocjeni zdravstvenog stanja. Mortalitetnim pokazateljima se služimo i u evaluaciji postignuća strateški zadanih zdravstvenih ciljeva u nacionalnim zdravstvenim politikama, kao i u Ciljevima zdravlja SZO-a za 21 stoljeće.

Kvaliteta mortalitetnih pokazatelja ovisi o nizu elemenata koji trebaju biti zadovoljeni da bi mortalitetna statistika bila pouzdan izvor zdravstvenih informacija. U određivanju osnovnog uzroka smrti je od posebne važnosti pravilno ispunjavanje potvrde o smrti. Ovaj obrazac ispunjavaju mrtvozornici koji bez suradnje s liječnikom koji je umrlu osobu liječio prije smrti i bez medicinske dokumentacije ne mogu upisati točan uzrok smrti. Dijagnoze smrti se slijedom pravila Međunarodne klasifikacije bolesti šifriraju i nakon obrade podaci razvrstavaju prema različitim značajkama od kojih su uz samu dijagnozu smrti od posebne važnosti: dob, spol, mjesto smrti, mjesto boravka. Osim za ocjenu zdravstvenog stanja stanovništva neki od mortalitetnih pokazatelja služe u ocjeni rada zdravstvenih službi (npr. udio smrti od apendicitisa i hernija, udio provedenih obdukcija, udio obdukcija provedenih u bolnicama), a neki u ocjeni kvalitete cjelokupne mortalitetne statistike poput udjela nepoznatih nedovoljno definiranih uzroka smrti.

Umrli u Hrvatskoj u 2004. godini

Prema podacima o umrlima Državnog zavoda za statistiku u 2004. godini umrlo je 49.756 osoba čije je stalno prebivalište ili boravište bilo na području Republike Hrvatske. Među njima je 51% muškaraca i 49% žena. U 2004. godini stopa mortaliteta na 1000 stanovnika smanjuje se s 11,8 na 11,2, jer je zabilježen pad ukupnog broja umrlih za 2819.

Prema podacima Hrvatskog zavoda za javno zdravstvo vodeći uzrok smrti je skupina

cirkulacijskih bolesti od kojih je umrlo 24.959 ljudi – 562,5/100.000 stanovnika. Od novotvorina, druge po redu skupine bolesti vodećih uzroka smrti, u 2004. godini umrlo je 12.408 ljudi – 279,6/100.000 stanovnika. Tri četvrtine svih uzroka smrti u Hrvatskoj je iz ove dvije skupine bolesti, a preostale smrti odnose se na bolesti dišnog sustava (2.895 odnosno 65,2/100.000), ozljede i trovanja (2.870 osobe ili 64,7/100.000), probavne bolesti (2.370 odnosno 53,4/100.000) i druge manje zastupljene uzroke.

Osnovna značajka smrtnosti u Hrvatskoj 2004. godine je da se na trećem mjestu vodećih uzroka smrti nalazi skupina bolesti dišnog sustava, dok ozljede i otrovanja zauzimaju četvrto mjesto. Rast udjela i stope od umiranja od dišnih bolesti počinje u 2003. godini kada zamjenjuju rang s probavnim bolestima (s petog uzroka postaju četvrti). Udjel nepoznatih i nedovoljno definiranih uzroka smrti iznosi 1,52% što je rezultat dobre suradnje s županijskim povjerenicima za zdravstvenu statistiku i mrtvozornika na području cijele Hrvatske.

Kod muškaraca u strukturi uzroka smrti prema skupinama bolesti nije došlo do promjene poretka vodećih skupina u odnosu na 2003. godinu što znači da su na prvom mjestu cirkulacijske bolesti, slijede novotvorine, ozljede i otrovanja na trećem mjestu zatim bolesti dišnog sustava i probavne bolesti (tablica 1.)

Tablica 1. STRUKTURA UZROKA SMRTI U 2004. GODINI - MUŠKARCI

Novotvorine	29,15%
Ozljede, otrovana i neke druge posljedice vanjskih uzroka	7,55%
Bolesti dišnog sustava	6,59%
Bolesti probavnog sustava	5,77%
Ostale	7,76%
Bolesti cirkulacijskog sustava	43,19%

Izvor podataka: Dokumentacija Državnog zavoda za statistiku, 2005. god. (DEM-2/04)

Obrada podataka: Hrvatski zavod za javno zdravstvo, 2005.

Vodeća skupina bolesti kao uzrok smrti kod žena su bolesti cirkulacijskog sustava 57,4%, zatim slijede novotvorine 21%, bolesti dišnog sustava 5%, bolesti probavnog sustava 3,7% i nasilne smrti 3,9%. Analiza ranga skupina bolesti kao uzroka smrti pokazuje jednaku strukturu raspodjele kao i u 2003. godini (tablica 2).

Tablica 2. STRUKTURA UZROKA SMRTI U 2004. GODINI - ŽENE

Bolesti probavnog sustava	3,72%
Bolesti dišnog sustava	5,02%
Novotvorine	20,58%
Ozljede, otrovanja i neke druge posljedice vanjskih uzroka.	3,93%
Ostale bolesti	9,37%
Bolesti cirkulacijskog sustava	57,38%

Izvor podataka: Dokumentacija Državnog zavoda za statistiku, 2005. god. (DEM-2/04)

Obrada podataka: Hrvatski zavod za javno zdravstvo, 2005.

B. Opišite, molimo vas, mjere koje imaju za cilj osigurati opći pristup zdravstvenoj skrbi. Naznačite, molimo vas, i uz koje su uvjete razne zdravstvene službe stavljene na raspolaganje u čitavoj vašoj zemlji, te opišite zemljopisni razmještaj tih službi.

Zakonom o zdravstvenoj zaštiti (N.N. br. 121/03) kao i ranijim Zakonom o zdravstvenoj zaštiti uređena su načela, mjere, način provođenja te organizacija zdravstvene zaštite, nositelji društvene skrbi za zdravlje stanovništva, prava i obveze osoba u korištenju zdravstvene zaštite te sadržaj, način obavljanja i nadzor nad obavljanjem zdravstvene djelatnosti.

Organiziranjem zdravstvene zaštite treba osigurati načela:

- sveobuhvatnosti zdravstvene zaštite, uključivanjem svih stanovnika u provedbu odgovarajućih mjera zdravstvene zaštite;
- kontinuiranosti zdravstvene zaštite, ukupnom organizacijom provođenja zdravstvene djelatnosti, stanovnicima kroz sve životne dobi;
- dostupnosti zdravstvene zaštite, rasporedom zdravstvenih ustanova, trgovačkih društava koja obavljaju zdravstvenu djelatnost i zdravstvenih radnika, koji će omogućiti stanovnicima podjednake uvjete zdravstvene zaštite, posebno u primarnoj zdravstvenoj zaštiti;
- cjelovitog pristupa u primarnoj zdravstvenoj zaštiti te specijaliziranoga pristupa organiziranjem i razvijanjem posebnih specijaliziranih kliničkih, javnozdravstvenih dostignuća i znanja te njihovom primjenom u praksi.

Dostupnost zdravstvene zaštite ostvaruje se takvim rasporedom zdravstvenih ustanova i zdravstvenih radnika na području Republike Hrvatske koji će omogućiti stanovništvu podjednake uvjete zdravstvene zaštite, naročito na primarnoj razini zdravstvene zaštite.

Osnovnom mrežom zdravstvene djelatnosti (N.N. br. 188/2004) određuje se za područje RH odnosno jedinice lokalne samouprave potreban broj zdravstvenih ustanova, trgovačkih društava te privatnih zdravstvenih radnika.

Osnovnu mrežu zdravstvene djelatnosti donosi Vlada Republike Hrvatske na temelju članka 38. Zakona o zdravstvenoj zaštiti (N.N. br. 121/2003 i 48/2005), na prijedlog ministra zdravstva i socijalne skrbi, po prethodno pribavljenom mišljenju Hrvatskog zavoda za zdravstveno osiguranje, Hrvatskog zavoda za javno zdravstvo, nadležnih komora i predstavničkih tijela jedinica područne (regionalne) samouprave.

Na temelju mjerila određenih Planom zdravstvene zaštite Republike Hrvatske utvrđuje se osnovna mreža zdravstvene djelatnosti za primarnu, sekundarnu i tercijarnu razinu zdravstvene zaštite, te za razinu zdravstvenih zavoda.

Mjerila za određivanje Osnovne mreže su ukupan broj stanovnika Republike Hrvatske, ukupan broj osiguranih osoba Hrvatskog zavoda za zdravstveno osiguranje, demografske karakteristike stanovnika, zdravstveno stanje stanovništva, socijalna struktura stanovnika, gravitirajući broj stanovnika, karakteristike pojedinih područja, raspoloživost zdravstvenim resursima, utjecaj okoliša na zdravlje stanovništva i gospodarske mogućnosti.

Osnovnom se mrežom određuje za područje Republike Hrvatske, za područja jedinica područne (regionalne) samouprave, odnosno za područja jedinica lokalne samouprave

potreban broj zdravstvenih ustanova, privatnih zdravstvenih radnika, odnosno najveći mogući broj timova primarne zdravstvene zaštite, medicinskih sestara, broj timova specijalističko-konzilijarne zdravstvene zaštite i specijalističke dijagnostike po djelatnostima, potreban broj fizioterapeuta, potreban broj postelja po djelatnostima i po vrstama bolničkih zdravstvenih ustanova, te potreban broj postelja po stacionarima domova zdravlja.

C.¹³ Naznačite, molimo vas, kako su u vašoj zemlji organizirane javno zdravstvene službe i navedite, po mogućnosti:

Prema odredbama Zakona o zdravstvenoj zaštiti i Zakona o zdravstvenom osiguranju uspostavljena je mreža Županijskih zavoda za javno zdravstvo s Hrvatskim zavodom za javno zdravstvo kao koordinacijskom i krovnom institucijom.

Javno-zdravstvenu djelatnost u Hrvatskoj državi *obavljaju* Hrvatski zavod za javno zdravstvo i Zavodi za javno zdravstvo županija, odnosno Grada Zagreba s pripadajućim higijensko-epidemiološkim ispostavama za područje jedne ili više općina, s time da Hrvatski zavod za javno zdravstvo koordinira i stručno nadzire rad mreže zavoda.

Hrvatski zavod za javno zdravstvo jest zdravstvena ustanova za obavljanje javno-zdravstvene djelatnosti, koja obuhvaća: epidemiologiju karantenskih i drugih zaraznih bolesti, mikrobiologiju, epidemiologiju kroničnih masovnih bolesti, imunizaciju, sanitaciju, socijalnu medicinu i zdravstvenu statistiku, zdravstveno prosvjećivanje s promicanjem zdravlja i prevencije bolesti, zdravstvenu ekologiju, školsku medicinu, prevenciju ovisnosti i toksikologiju. Županijski zavodi za javno zdravstvo (20) sa svojim higijensko-epidemiološkim ispostavama dio su javno-zdravstvene službe za područja jedinica područne (regionalne) samouprave, odnosno za područja jedinica lokalne samouprave te uz osnovnu higijensko epidemiološku djelatnost i socijalnu medicinu sa zdravstvenom statistikom, obavljaju javno zdravstvenu mikrobiološku djelatnost i djelatnost za zdravstvenu ekologiju, a 1998. godine u sustav javnog zdravstva uključuje se i školska medicina. Sanitarna inspekcija kao upravni instrument ima značajnu ulogu u provođenju javnozdravstvene politike.

a) broj privatnih ili javnih klinika za prevenciju i dijagnostiku (razlikujući, po mogućnosti, opće od specijaliziranih, i to posebno na području tuberkuloze, spolno prenosivih bolesti, AIDS-a, duševnog zdravlja, skrbi za majke i djecu, itd.) te broj godišnjih posjeta tim ustanovama, s time da posebno spomenete službe za školsku djecu;

Hrvatski zavod za javno zdravstvo jest zdravstvena ustanova za obavljanje javnozdravstvene djelatnosti, a između ostalih obavlja slijedeće poslove prevencije:

- planira, predlaže i provodi mjere za očuvanje i unapređenje zdravlja stanovništva,
- zdravstveno-odgojnim i drugim aktivnostima te promicanjem zdravlja čuva i unapređuje zdravlje stanovništva,
- planira, predlaže, koordinira i prati specifičnu zdravstvenu zaštitu djece i mladeži, osobito u osnovnim i srednjim školama te na visokim učilištima,

---

¹³ Ako su statistički podaci koji se traže na temelju ove odredbe na raspolaganju u publikacijama Eurostata, Svjetske zdravstvene organizacije ili OECD-a, pozivamo vas da se pozovete na mjerodavne publikacije.

- prati i analizira epidemiološko stanje, predlaže, organizira i provodi preventivne i protuepidemijske mjere,
- planira, nadzire i evaluira provođenje obveznih imunizacija,
- provodi zdravstveni odgoj i prosvjeđivanje stanovništva o bolestima ovisnosti,
- prikuplja podatke i evidencije iz područja bolesti ovisnosti (uključujući duhan, alkohol i psihoaktivne droge).

Zavod za javno zdravstvo jedinice područne (regionalne) samouprave (Županijski Zavodi (20) i Zavod za javno zdravstvo Grada Zagreba) obavljaju između ostalih i sljedeće poslove:

- provodi specifičnu preventivnu zdravstvenu zaštitu djece i mladeži, osobito u osnovnim i srednjim školama te fakultetima na svom području,
- prikuplja, kontrolira i analizira statistička izvješća iz područja zdravstva uključujući bolesti ovisnosti, na razini jedinica područne (regionalne) samouprave za potrebe Hrvatskog zavoda za javno zdravstvo,
- kontinuirano provodi mjere higijensko-epidemiološke zaštite s epidemiološkom analizom stanja na svom području i po potrebi provodi protuepidemijske mjere te nadzire provođenje obveznih imunizacija.

Dijagnostiku zaraznih bolesti obavljaju zdravstvene ustanove u državnom vlasništvu: Klinika za infektivne bolesti «Dr.Fran Mihaljević», klinički bolnički centri, kliničke bolnice i državni zdravstveni zavodi te zdravstvene ustanove u vlasništvu županija - zarazni odjeli Općih/županijskih bolnica i Zavodi za javno zdravstvo županija/Grada Zagreba.

U RH ima 75 bolničkih ustanova i lječilišta i to 2 klinička bolnička centra, 12 kliničkih bolnica i klinika, 23 opće bolnice i 26 specijalnih bolnica.

Sukladno odredbi članka 154. zakona o zdravstvenoj zaštiti privatna praksa ne može se obavljati za sljedeće djelatnosti:

Ustanove za liječenje tuberkuloze:

1. Klinika za plućne bolesti "Jordanovac"	Zagreb
2. Bolnica za plućne bolesti i tuberkulozu	Klenovnik
3. Specijalna bolnica za plućne bolesti	Zagreb
4. Specijalna bolnica za bolesti dišnog sustava djece i mladeži	Zagreb
5. Bolnica za plućne bolesti i tuberkulozu	Klenovnik
6. Poliklinika za bolesti dišnog sustava	Zagreb
7. Odjeli za unutarnje bolesti općih županijskih bolnica	Županije

Ustanove za liječenje spolno prenosivih bolesti

Zaštita i liječenje od spolno prenosivih bolesti u RH provodi se na svim razinama zdravstvene zaštite. Prema podacima Hrvatskog zavoda za javno zdravstvo za 2003. godinu, u skupini spolnih, odnosno spolno-prenosivih bolesti, vidi se razmjerno povoljno stanje s niskom i sporadičnom učestalošću: syphilis (18), gonorrhoea (16), AIDS (10).

Ustanove za liječenje AIDS-a.

1. Klinika za infektivne bolesti "Dr. Fran Mihaljević", Zagreb
  - Klinika je ujedno i Referentni centar Ministarstva zdravstva i socijalne skrbi za AIDS, uz napomenu da se zaštita i liječenje HIV pozitivnih pacijenata provodi na svim razinama zdravstvene zaštite.

Program suzbijanja HIV/AIDS infekcije

Praćenje i prijavljivanje ove bolesti regulirano je Zakonom o zaštiti pučanstva od zaraznih bolesti (N.N. br. 60/92) i Pravilnikom o načinu prijavljivanja zaraznih bolesti (N.N. br. 23/94). *Registar za AIDS* pri Hrvatskom zavodu za javno zdravstvo osnovan je 1986. godine, a obavezno testiranje dobrovoljnih davatelja krvi uvedeno je 1987. godine. Povjerenstvo za prevenciju sindroma stečenog nedostatka imunodeficijencije Ministarstva zdravstva osnovano je 1990. godine, a od 2003. godine ulogu ovog povjerenstva preuzelo je Povjerenstvo za suzbijanje HIV/AIDS-a Vlade Republike Hrvatske. Nacionalni program donesen je 1993. godine i sastavni je dio Programa mjere (Vidi pod C b) i trenutno je u postupku revizije. **Prema podacima do listopada 2004.g.** ukupno je registrirano **470** HIV pozitivnih osoba od čega **218** oboljelih od AIDS-a. Registrirani su slijedeći načini prijenosa: od majke na djete **9** (1,9 %), u hemofilicara **14** (3,0%), homo/biseksualni partneri **180** (38,3 %), i.v. ovisnici **48** (10,4%), partneri HIV pozitivnih osoba **66** (14,0 %), **primaoci krvnih pripravaka 2** (0,4 %) i ostalo/nepoznato **20** (4,7%).

Ministarstvo zdravstva i socijalne skrbi započelo je sa realizacijom projekta «Unaprijeđivanje borbe protiv HIV/AIDS-a u Hrvatskoj» 1. prosinca 2003. godine. Financiranje projekta osigurano je putem donacijskog sporazuma potpisanog sa Globalnim fondom za borbu protiv HIV/AIDS-a, tuberkuloze i malarije. Ukupno tražena i odobrena sredstava za trogodišnji projekt iznose 4.945.192,00 \$, a potpisanim sporazumom obuhvaćene su prve dvije godine financiranja s iznosom od 3.363.974,00 \$.

Projekt je usmjeren na preventivne aktivnosti, a obuhvaća pet područja djelovanja: edukaciju srednjoškolske populacije, otvaranje novih centara za dobrovoljno savjetovanje i testiranje, outreach programe za rizične populacije, psihosocijalnu podršku HIV pozitivnim osobama i uvođenje novog modela praćenja HIV/AIDS infekcije. Ciljevi projekta su značajno povećanje razine znanja srednjoškolske populacije o načinima prijenosa i zaštite od HIV/AIDS-a, povećanje broja testiranja uz mogućnost savjetovanja prvenstveno u rizičnim populacijama, smanjenje rizičnih ponašanja, podizanje kvalitete psihosocijalne podrške i uvođenje kvalitetnijeg načina praćenja podataka. U projektu sudjeluje 12 različitih institucija, i to 3 zdravstvene ustanove, 7 udruga, jedna međunarodna organizacija i jedno stručno društvo sa ukupno 16 programa.

Ustanove za duševno zdravlje

Registar za psihoze Hrvatske utemeljen je 1961. godine u Hrvatskom zavodu za javno zdravstvo. Skupina duševnih bolesti i poremećaja na sedmom je mjestu ljestvice uzroka hospitalizacija u Hrvatskoj 2003. godine s udjelom od 7,0%. Međutim, po broju korištenih dana bolničkog liječenja nalazi se na prvom mjestu s udjelom od 23,2% u ukupnom borju dana bolničkog liječenja. To praktički znači da se u Hrvatskoj svaki 4. dan bolničkog liječenja koristi za skupinu duševnih poremećaja. U ukupnom broju dana bolničkog liječenja radi duševnih bolesti i poremećaja prednjači shizofrenija s udjelom od 35,1%. Dobno-standardizirana stopa bolničke incidencije shizofrenije godinama ne pokazuje značajne promjene te prosječno iznosi 0,26/1000 stanovnika starijih od 15 godina.

Psihijatrijsko liječenje u RH provodi se na razini polikliničke i bolničke zdravstvene zaštite u slijedećim zdravstvenim ustanovama:

1. Psihijatrijska bolnica "Vrapče"	Zagreb
2. Psihijatrijska bolnica Ugljan	Ugljan
3. Psihijatrijska bolnica Jankomir	Zagreb
4. Specijalna bolnica za psihijatriju Rab	Rab
5. Specijalna bolnica za neuropsihijatriju "dr. I. Barbot"	Popovača
6. Specijalna bolnica za psihijatriju djece i mladeži	Zagreb
7. Odjeli za psihijatriju pri županijskim općim bolnicama Županije	
8. Poliklinika za prevenciju poremećaja u ponašanju djece i mladih	Zagreb

Temeljem rješenja nadležnog suda o pokretnju postupka prisilnog smještaja u psihijatrijsku ustanovu neubrojive osobe koja je ostvarila obilježja kaznenog djela, sudsko-medicinska dokumentacija dostavlja se članovima Povjerenstva za izbor zdravstvene ustanove za prisilni smještaj ili premještaj osoba s duševnim smetnjama koje su u kaznenom ili prekršajnom postupku oglašene neubrojivim, radi prisilne hospitalizacije u psihijatrijskoj ustanovi u smislu odredbe članka 45.a st. 3. Zakona o zaštiti osoba s duševnim smetnjama («Narodne novine» br. 111/97, 128/99, 79/02).

Zdravstvena zaštita žena

U djelatnosti zdravstvene zaštite žena, prema podacima Hrvatskog zavoda za javno zdravstvo, u 2003. godini ukupno je ugovorno s Hrvatskim zavodom za zdravstveno osiguranje (HZZO) radilo 211 timova puno i 45 timova djelomično radno vrijeme. U usporedbi s 2001. i 2002. g. i dalje dolazi do povećanja broja ugovornih timova te se taj broj povećao za 9 odnosno 3 tima s punim radnim vremenom. Istovremeno se broj timova u ordinacijama privatne prakse bez ugovora s HZZO smanji s 66 na 62 tima s punim i s 11 na 5 timova s djelomičnim radnim vremenom. U zdravstvenoj zaštiti žena posebice se prati zaštita trudnica i roditelja. Prema podacima iz primarne zdravstvene zaštite žena od 1995. do 1999. godine prosječno je tijekom trudnoće kod izabranog ginekologa svaka trudnica pregledana 6 puta, u 2000. i 2001. g. prosječno 7,2 puta, 2002. g. taj se broj smanji na 6,3 pregleda po trudnici, a da bi 2003. godine došlo do porasta na 7,4 pregleda.

Ukupan broj preventivnih pregleda žena u primarnoj zdravstvenoj zaštiti je u stalnom porastu. Dok je 1990. godine stopa preventivnih pregleda iznosila 163,6/1.000 žena fertile dobi, 2001. godine zabilježena je stopa od 290,9/1.000. To je ujedno i povećanje od 13,8% u odnosu na 2000.g. kada je stopa iznosila 255,7/1.000. Daljnji porast preventivnih pregleda na 417.789 bilježi se 2003. godine sa stopom 386,8/1.000 žena fertile dobi.

Od 1995. godine prate se PAPA testovi i stalno se povećava broj načinjenih PAPA testova kao i broj patoloških nalaza. Te je godine u primarnoj zdravstvenoj zaštiti žena uzeto 248.172 PAPA testova (stopa 211,9/1.000 žena fertile dobi), a 2003. godine uzeto je 418.748 PAPA testova (stopa 387,7/1.000 žena fertile dobi). Dok je 2000. godine od ukupnog broja uzetih PAPA testova bilo 7,7% pozitivnih, 2003. godine bilježi se porast na 9,7% patoloških nalaza.

Najčešće bolesti i stanja zbog kojih su žene dolazile u ginekološku ordinaciju su menopauzalni i perimenopauzalni poremećaji (13,8%), posjeti zbog sprečavanja neželjene trudnoće (11,5%), upalne bolesti zdjelčnih organa (10,6%), poremećaji menstruacije (10,4%), kandidijaza (10,1%) te posjeti zbog nadzora nad normalnom trudnoćom (7,0%).

U bolnicama se 2003. godine liječilo 719.844 osoba (u 2002. godini 696.519), uključujući boravke u bolnici zbog poroda, pobačaja i bolničke rehabilitacije.

U Hrvatskoj je prema preliminarnim podacima Hrvatskog zavoda za javno zdravstvo tijekom 2004. g. u bolnicama liječeno 581.451 pacijenata, uključujući boravke u bolnici zbog poroda, pobačaja i bolničke rehabilitacije. Tijekom 2003.g. liječilo se u bolnicama 719.844 osoba, nešto više žena no muškaraca (1,06:1).

Vodeće skupine bolesti u bolničkom zbrinjavanju žena 2004. godine bile su novotvorine 14% (najčešće zloćudna novotvorina dojke), bolesti cirkulacijskog sustava 12% (najčešće cerebralni infarkt, a 2003.g. esencijalna hipertenzija), bolesti sustava mokraćnih i spolnih organa 10% (najčešće prekomjerna, učestala i nepravilna menstruacija), bolesti probavnog sustava 8% (najčešća kolelitijaza) te bolesti dišnog sustava 7% (najčešća dijagnoza kronične bolesti tonzila i adenoida), ostale bolesti i stanja 49%.

Zdravstvena zaštita dojenčadi i male djece

Zdravstvena zaštita dojenčadi i male djece provodi se u djelatnosti za zdravstvenu zaštitu dojenčadi i male djece te djelatnosti opće/obiteljske medicine. Tijekom 2004. godine u djelatnosti primarne zdravstvene zaštite zabilježeno je 528.999 preventivnih posjeta djece u dobi do sedam godina, od kojih 238.837 preventivnih pregleda dojenčadi ili 5,9 posjeta po dojenčetu i 290.162 preventivnih posjeta djece od 1-6 godina, odnosno 1 posjet po malom djetetu. Od svih posjeta dojenčadi 92% odnosi se na preventivne preglede (sistematski i/ili pregledi prije cijepljenja) i 8% zbog savjetovanja. U sistematski pregledane dojenčadi utvrđena je pothranjenost u 1,9% slučajeva, a preuhranjenost u 2,3% slučajeva. Znakovi rahitisa utvrđeni su u 0,6% (2003. godine 0,4%).

Od svih preventivnih posjeta male djece, 88% odnosi se na preventivne preglede i 12% savjetovanja. U sistematski pregledane male djece pothranjenost je utvrđena u 1,6% slučajeva (1,5% 2003. godine), preuhranjenost u 2,1% (2,2% 2003. godine), i kariozni zubi 11,1% male djece (11,4% 2003. godine).

U djelatnosti za zaštitu zdravlja dojenčadi i male djece prosječno je bilo 5,4 preventivnih posjeta za dojenčad, a u općoj medicini bilo je 3,93 posjeta po dojenčetu. U prosječnom broju preventivnih posjeta po malom djetetu nema značajnije razlike u obke djelatnosti (1,2 u djelatnosti za zaštitu zdravlja djece i 1,16 u općoj/obiteljskoj medicini). Na razini države održan je standard preventivnih pregleda dojenčadi, ali ne i male djece obzirom da je u obje djelatnosti broj preventivnih posjeta niži od standarda određenog Programom mjera zdravstvene zaštite.

Ukupno se 2003. povećao broj posjeta zbog preventivne skrbi za 4,8% u odnosu na godinu ranije (425.322 prema 405.666 u 2002. godini). Prosječno je obavljeno 5,0 preventivnih pregleda po dojenčetu i objavljeno je za 4% više preventivnih posjeta dojenčadi i 5,6% preventivnih pregleda male djece nego 2002. godine.

Prema izvješću o pobolu 2003. godine registrirano je 1.046.354 bolesti i stanja u dobi do 7. godine. Najčešće su bolesti dišnog sustava (52%), slijede zarazne i parazitne bolesti (8,6%), bolesti uha (6,0%), bolesti kože i potkožnog tkiva (5,1%) te bolesti oka i adneksa (3,2%).

U prosjeku jedan tim zdravstvene zaštite dojenčadi i male djece skrbi za 1.203 osiguranika od kojih su 858 djeca u dobi od 0-6 godina.

Bolnički je liječeno tijekom 2004. godine 31.839 djece u dobnoj skupini od 0 do 5 godina, a najzastupljenije su skupine: bolesti dišnog sustava 27% (s najčešćom dijagnozom kronične bolesti tonzila i adenoida), određena stanja u perinatalnom razdoblju 15%(najčešće neonatalna

žutica), zarazne i parazitarne bolesti 10% (najčešće dijareja i gastroenteritis), prirodne malformacije 6% (najzastupljeniji su prirodni obstruktivni defekti bubrežne čašice i prirodne malformacije uretre) te ostalo 35%.

Preventivna i specifična zdravstvena zaštita školske djece i mladeži

Preventivnu i specifičnu zdravstvenu zaštitu školske djece i mladeži provode liječnici školske medicine kao dio djelatnosti zavoda za javno zdravstvo. U službama su u školskoj godini 2003/2004 godine bila ugovorena 153 liječnika, od toga 118 specijalista školske medicine, 18 liječnika na specijalizaciji i 17 liječnika opće medicine. Prema podacima Hrvatskog zavoda za javno zdravstvo prema programu sistematskih pregleda u školskoj godini 2003/2004, obavljeno je 51.226 pregleda prije upisa u prvi razred te 41.994 pregleda u petom razredu (obuhvaćeno 88% učenika, a godinu ranije 84%). U osmom razredu osnovne škole pregledom i savjetovanjem u profesionalnoj orijentaciji obuhvaćeno je također 88% učenika, odnosno obavljeno je 44.130 pregleda (slično kao i prethodne godine).

Broj djece koja su prošla sistematski pregled u prvom razredu srednje škole je 33.588 ili 62% generacije. Skriningom na poremećaje vida i vida na boje obuhvaćena su sva djeca u trećem razredu osnovne škole, a 60% djece u šestom razredu skriningom na razvojne i strukturalne poremećaje lokomotornog sustava.

U školskoj godini 2003/2004, sukladno Programu obveznog cijepljenja, obavljeno je 535.629 cijepljenja u osnovnoj i 48.604 u srednjoj školi (u prethodnoj godini 526.560 cijepljenja u osnovnoj i 51.349 u srednjoj školi). Cijepljenjem je postignut zakonski obuhvat (90%, a za morbile 95%).

Prema podacima Hrvatskog zavoda za javno zdravstvo 2004. godine liječeno je 43.288 pacijenata u dobnoj skupini od 6 do 19 godina. Najčešće su bolesti dišnog sustava 22% (kronična bolest tonzila i adenoida), ozljede i trovanja 14% (površinske ozljede glave), simptomi i znakovi 9% (bolovi u truhu i zdjelici, bolovi probavnog sustava 8% (akutna upala crvuljka), slijede zarazne i parazitarne bolesti 6% (dijareja i gastroenteritis) i ostalo 41%.

b) redovne zdravstvene preglede koji se organiziraju za stanovništvo općenito ili za dijelove stanovništva, te vremenske razmake u kojima se oni organiziraju;

Planom i programima mjera zdravstvene zaštite koji se u Hrvatskoj donose svake dvije godine obuhvaćene su mjere primarne, sekundarne i tercijarne prevencije.

Plan zdravstvene zaštite Republike Hrvatske

Plan zdravstvene zaštite RH donosi Vlada RH na prijedlog ministra nadležnog za zdravstvo sukladno članku 6. Zakona o zdravstvenoj zaštiti (N.N. br. 121/2003 i 48/2005).

Planom zdravstvene zaštite Republike Hrvatske, u cilju provođenja zdravstvene zaštite u jedinstvenom sustavu zdravstvene djelatnosti Republike Hrvatske, određuju se:

- zadaće i ciljevi zdravstvene zaštite,
- prioritetna razvojna područja,
- zdravstvene potrebe stanovništva od posebnoga interesa za Republiku Hrvatsku,
- specifične potrebe i mogućnosti ostvarivanja zdravstvene zaštite na pojedinim područjima,

- nositelji zadaća i rokovi za ostvarivanje Plana,
- osnove razvoja zdravstvene djelatnosti po razinama uključujući izobrazbu i usavršavanje kadrova te osnove razvoja sustava zdravstvene zaštite,
- mjerila za određivanje osnovne mreže zdravstvene djelatnosti u Republici Hrvatskoj.

Provedbu ovog Plana, primjenom mjera utvrđenih Planom i programom mjera zdravstvene zaštite, osiguravaju zdravstvene ustanove, trgovačka društva koja obavljaju zdravstvenu djelatnost i zdravstveni radnici na način i pod uvjetima propisanim zakonom, u cilju:

- zaštite i unaprjeđenja zdravlja stanovništva u cjelini;
- povećanja očekivanoga trajanja života i smanjenja smrtnosti;
- povećanja broja godina života bez bolesti i/ili invalidnosti;
- osiguravanja najviše moguće razine fizičkoga i psihičkoga zdravlja uz brigu za poboljša nje kvalitete života očuvanjem zdravlja i funkcionalne sposobnosti.

Organiziranjem zdravstvene zaštite treba osigurati načela:

- sveobuhvatnosti zdravstvene zaštite, uključivanjem svih stanovnika u provedbu odgovarajućih mjera zdravstvene zaštite;
- kontinuiranosti zdravstvene zaštite, ukupnom organizacijom provođenja zdravstvene djelatnosti, stanovnicima kroz sve životne dobi;
- dostupnosti zdravstvene zaštite, rasporedom zdravstvenih ustanova, trgovačkih društava koja obavljaju zdravstvenu djelatnost i zdravstvenih radnika, koji će omogućiti stanovnicima podjednake uvjete zdravstvene zaštite, posebno u primarnoj zdravstvenoj zaštiti;
- cjelovitog pristupa u primarnoj zdravstvenoj zaštiti te specijaliziranoga pristupa organiziranjem i razvijanjem posebnih specijaliziranih kliničkih, javnozdravstvenih dostignuća i znanja te njihovom primjenom u praksi.

Primarna prevencija obuhvaća pograne cijepljenja, antenatalnu skrb s propisanim brojem antenatalnih kontrola, preventivna zdravstvena skrb djece u dojenačkoj i predškolskoj dobi, sistematski pregledi u školskoj dobi, pregledi radi prevencije malignih bolesti.

Plan i program mjera zdravstvene zaštite

Plan i program mjera zdravstvene zaštite donosi ministar nadležan za zdravstvo na temelju članka 17. stavka 1. Zakona o zdravstvenoj zaštiti (N.N. br. 121/2003 i 48/2005) na prijedlog Hrvatskog zavoda za zdravstveno osiguranje i Hrvatskog zavoda za javno zdravstvo.

Planom i Programom mjera zdravstvene zaštite tvrdi se skup mjera i postupaka koji se primjenjuju kod pojedinaca, skupina i šire zajednice s ciljem zaštite zdravlja te se definiraju aktivnosti sukladno utvrđenim sredstvima i ciljevima radi njihove provedbe, subjekti koji su ih dužni provoditi i način provođenja tih mjera.

Pod mjerama zdravstvene zaštite podrazumijeva se skup aktivnosti, odnosno preventivnih, dijagnostičkih, terapijskih i rehabilitacijskih medicinskih postupaka u provođenju pojedinih razina zdravstvene zaštite usmjerenih postizanju određenog cilja.

Strateški ciljevi provedbe Plana i Programa mjera zdravstvene zaštite jesu:

- provođenjem programa promocije zdravlja povećati razinu zdravlja stanovništva u cjelini uz smanjenje prevalencije čimbenika rizika za zdravlje;
- smanjiti pobol, smrtnost i invalidnost od bolesti, ozljeda i stanja na koja se može djelovati

preventivnim mjerama i učinkovitom zdravstvenom skrbi;

- osobitu pozornost posvetiti zdravstvenom stanju i mjerama unapređenja zdravlja populacijskih skupina pod povećanim rizikom.

Sukladno analizi zdravstvenog stanja stanovništva osnovni ciljevi provedbe Plana i Program mjera zdravstvene zaštite jesu:

- unapređenje zdravlja stanovništva u cjelini,
- povećanje očekivanog trajanja života i smanjenje smrtnosti,
- povećanje broja godina života bez bolesti i/ili invalidnosti,
- osiguranje najviše moguće razine fizičkog i psihičkog zdravlja uz brigu za poboljšanje kvalitete života očuvanjem zdravlja i funkcionalnog kapaciteta.

Zdravstvena zaštita dojenčadi i male djece provodi se kroz dvije djelatnosti primarne zdravstvene zaštite: djelatnost za zaštitu zdravlja djece i u općoj/obiteljskom medicini, prema slobodnom odabiru liječnika od strane osiguranika (roditelja).

Osnovu preventivne zdravstvene zaštite dojenčadi i male djece čine individualni sistematski i kontrolni pregledi, pregledi prije cijepljenja te savjetovanje roditelja vezana uz njegu i prehranu djeteta. Standardi broj preventivnih pregleda predviđenih Programom mjera je 5 pregleda po dojenčetu i 2 pregleda malog djeteta, uz provođenje cijepljenja propisanih Programom obveznih cijepljenja.

Prema podacima Hrvatskog zavoda za javno zdravstvo tijekom 2004. godine u djelatnosti za zaštitu zdravlja dojenčadi i male djece proječno bilo je 5,4 preventivnih posjeta po dojenčetu, a u općoj/obiteljskog medicini 3,93 preventivnih pregleda po dojenčetu. Od ukupnih preventivnih posjeta dojenčadi 186.754 (92%) odnosi se na preventivne preglede (sistematske i/ili preglede prije cijepljenja) i 16.767 (8%) zbog savjetovanja, a u općoj medicini 199.842 (88%) preventivnih pregleda i 26.405 (12%) savjetovanja.

Prikupljeni podaci o bolestima, stanjima ne mogu poslužiti za određivanje udjela pojavljivanja pojedinih značajnih bolesti (ili skupine bolesti), nego samo kao uvid u kretanje učestalosti korištenja zdravstvene zaštite u djelatnostima primarne zdravstvene zaštite zbog pojedinih bolesti i stanja.

U 2004. godini redosljed udjela utvrđenih bolesti i stanja zabilježenih u djelatnostima opće/obiteljske medicine i djelatnosti za zdravstvenu zaštitu dojenčadi i male djece nije se značajno promijenio. U djelatnosti opće/obiteljske medicine najčešće bolesti su:

1. Bolesti dišnog sustava, prednjače respiratorne infekcije
2. Bolesti srca i krvnih žila, od toga u više 50% zabilježena hipertenzivna bolest
3. Bolesti mišićno-koštanog sustava i vezivnog tkiva
4. Bolesti mokraćnih i spolnih organa
5. Bolesti kože i potkožnog tkiva.

Tijekom 2004. godine, u djelatnostima primarne zdravstvene zaštite u Republici Hrvatskoj zabilježeno je ukupno samo 99.367 sistematskih, periodičkih i kontrolnih pregleda odraslih, 1% manje nego 2003. godine. Unatoč znatnom povećanju u odnosu na 1995. godinu, u odnosu na 1990. godinu, ovih je pregleda za 72% manje. Ovako mali broj preventivnih pregleda, isto kao i broja kućnih posjeta, govori da su djelatnosti primarne zdravstvene zaštite zbog destimulacije (nedostatka financiranja preventivnih djelatnosti) postale pasivna zdravstvena djelatnost koja konstatira i liječi bolesti, i ne utječe na pozitivne promjene zdravlja populacije, kako je zakonski i deklarativno propisano. Inicijativom Ministarstva zdravstva i socijalne skrbi potpisani su prvi ugovori Hrvatskog zavoda za zdravstveno osiguranje i timova obiteljske medicine za provođenje

preventivne u 2004. godini (sistematski pregledi starijih od 45 godina) i dobar su početak poboljšanja preventivnih mjera za odraslo pučanstvo.

c) broj općih bolnica, te javnih i privatnih ustanova za specijalističko liječenje (posebno za tuberkulozu, psihijatriju – uključujući dnevnu bolnicu – rak, rekonvalescentnu skrb, funkcionalnu i profesionalnu rehabilitaciju). Ukažite na omjer javnih i privatnih ustanova. Naznačite, molimo vas, broj raspoloživih kreveta (odnosno mjesta u slučaju dnevnih bolnica ili rehabilitacijskih klinika koje primaju vanjske pacijente);

Prema podacima Hrvatskog zdravstveno-statističkog ljetopisa za 2003. godinu u Republici Hrvatskoj bilo je 75 bolničkih ustanova i lječilišta i to 2 klinička bolnička centra, 12 kliničkih bolnica i klinika, 23 opće bolnice i 26 specijalnih bolnica koje iskazuju bolničke krevete te još 3 privatne koje ih ne iskazuju, 1 lječilište koje iskazuju bolničke krevete te još 6 koje ih ne iskazuju. Osim toga u manjim je mjestima radilo još 9 općih stacionara i 6 izvanbolničkih rodilišta.

Prema strukturi kreveta na 1.000 stanovnika u 2003. godini bio je 3,67 kreveta za akutno liječenje (1,73 u općim bolnicama te 1,94 u klinikama). Za liječenje kroničnih bolesnika na raspolaganju je bio 1,95 krevet/1.000 stanovnika.

Tuberkuloza

Tuberkuloza, prema podacima Hrvatskog zavoda za javno zdravstvo, u 2003. godini pokazuje podjednaku učestalost kao i prethodne godine (1470:1494). Rezistentna tuberkuloza je potvrđena u 68 bolesnika. Nastavljen je nizak trend rezistentne tuberkuloze što svrstava Hrvatsku u zemlje s niskom prevalencijom kako rezistentne tako i multirezistentne tuberkuloze.

Prvo cijepljenje novorođenčadi protiv tuberkuloze provodi se u rodilištima i prema redovitim izvješćima rodilišta, cijepljenje je obavljeno uspješno, s obuhvatom od 94,8%.

Liječenje malignih bolesti

Onkološki bolesnici liječe se u 6 onkoloških centara: Klinika za tumore, Klinički bolnički centar Zagreb (Klinika za onkologiju Rebro i Klinika za ženske bolesti i porode Petrova), Klinički bolnički centar Rijeka, Klinička bolnica «Sestre milosrdnice», Klinička bolnica Split i Klinička bolnica Osijek.

Tijekom 2004. godine vodeće skupine bolesti u bolničkom zbrinjavanju su novotvorine, bolesti cirkulacijskog sustava, bolesti probavnog sustava, bolesti dišnog sustava te ozljede i trovanja. Više se zbrinjava žena nego muškaraca (1,04:1) te su u ukupnom morbiditetu neke tipično ženske bolesti zastupljene. U hospitalizacijama žena najzastupljenije su 2004. godine bile novotvorine 14% (41.772 a među njima najčešća zloćudna novotvorina dojke). Kod muškaraca liječenih u bolnicama Hrvatske najzastupljenije su bolesti cirkulacijskog sustava 15% (42.319, među njima najčešća angina pectoris), slijede novotvorine 13% (37.637, s najčešćom zloćudnom novotvorinom bronha i pluća).

Rehabilitacija

Bolnice za reumatske bolesti i rehabilitaciju

1. Thalassoterapija Crikvenica
2. Daruvarske Toplice

3. «Naftalan» Ivanić Grad
4. Krapinske toplice
5. Lipik
6. «Biokovka» Makarska
7. Thalassoterapija Opatija
8. Stubičke Toplice
9. Varažinske Toplice
10. «Kalos» Vela Luka
11. Topusko

Pogledati pod C. a

d) broj liječnika, stomatologa, primalja i medicinskih sestara na 1000 stanovnika, i naznačite, po mogućnosti, kakva je situacija u gradskim i seoskim područjima;

U sustavu zdravstva Republike Hrvatske krajem 2003. godine u radnom odnosu bilo je 55.312 zdravstvenih djelatnika i suradnika (48.262 stalno zaposlenih i 7.050 na određeno vrijeme). Sveukupno bilo je 11.627 doktora medicine, 3.021 stomatologa, 2.348 farmaceuta i 22.372 medicinskih sestara, od kojih 1.476 su medicinske sestre primalje. Na jednog stalno zaposlenog liječnika u 2003. godini bile su zaposlene 2,1 medicinske sestre.

Među stalno zaposlenim doktorima medicine je 7.345 (67,9%) specijalista, a udio žena je ukupno 56,9%. U bolničkim ustanovama zaposleno je gotovo 55% liječnika, domovima zdravlja 10,4%, u ordinacijama u zakupu 19,3%, u privatnim ordinacijama 6,8%, a u državnim zdravstvenim zavodima 4,3% liječnika.

Kadrovski normativi u zdravstvenim djelatnostima na primarnoj razini i standardni broj osiguranih osoba po timu su:

- tim opće/obiteljske medicine skrbi za 1700 osiguranika
- tim zdr. zaštite predškolske djece skrbi za 1000 osiguranika
- tim zdr. zaštite žena skrbi za 6000 osiguranika
- tim polivalentne stomatološke zaštite skrbi za 2200 osiguranika
- tim higijensko-epidemiološke zaštite skrbi za 40.000 osiguranika
- tim preventivno-odgojne mjere zdr. zaštite skrbi za 5.000 osiguranika
- laboratorijska dijagnostika skrbi za 40.000 osiguranika
- patronaža skrbi za 5.100 osiguranika
- zdravstvena njega skrbi za 3.500 osiguranika.

Tijekom 2004. godine u djelatnostima primarne zdravstvene zaštite u najužem smislu, koju čine djelatnost za zdravstvenu zaštitu dojenčadi i male djece i djelatnost opće/obiteljske medicine, u Republici Hrvatskoj ukupno su radila 2632 tima, s 2678 doktora medicine. Od toga bilo je 1262 specijalista (717 opće/obiteljske medicine, 260 pedijatrije, 143 medicine rada, 117 školske medicine i 25 specijalista ostalih specijalnosti). Ostalih zdravstvenih djelatnika bilo je VŠS 80, SSS 2582. U odnosu na 2003. godinu, 2004. broj timova nije se znatno promijenio, broja liječnika specijalista manji za 1%, pedijatra za 1,5%.

U djelatnosti stomatološke zdravstvene zaštite, u 2004. godini radilo je 1917 ugovornih timova s punim (povećanje za 5,5% u odnosu na 2003. godinu) i 27 s djelomičnim radnim vremenom (smanjenje za 3,6% u odnosu na 2003. godinu). Tijekom 2004. godine zabilježen je 4.739.112 posjet ugovornim (8,2% više u odnosu a 2003.godinu) timovima, obavljen 749.991 sistematski pregled (povećanje za 3,5% u odnosu na 2003.g.), plombirano je 2.298.261 (povećanje za 14,2% u odnosu na 2003.g.), a izvađeno 717.232 zuba (povećanje za 8,4% u odnosu na 2003.g.). Učinjenja su i 243.288 protetska rada (povećanje za 6,9%) i obavljeno 557.130 liječenih mekih tkiva (smanjenje za 5,5% u odnosu na 2003.godinu). Najčešće zabilježene dijagnoze u djelatnosti su zubni karijes, bolesti pulpe i periapikalnih tkiva, ostali poremećaji zubi i potpornih struktura te dentofacijalne nepravilnosti.

Kućnu njegu i rehabilitaciju bolesnika po uputama doktora medicine provode registrirane i ovlaštene ustanove za zdravstvenu njegu u kući. Prema izvješću Hrvatskog zavoda za javno zdravstvo za 2004. godinu, u djelatnosti za kućnu njegu radi 97 viših medicinskih sestara i 871 medicinska sestr SSS. Zabilježen prosječan broj posjeta po timu je godišnje 2110 (povećanje od 3% u odnosu na 2003. godinu), a prosječan broj posjeta po djelatnosti je 2068 godišnje (povećanje od 9% u odnosu na 2003. godinu).

Patronažnu zaštitu provode medicinske sestre patronažnog smjera na 5100 stanovnika. Hrvatski zavod za zdravstveno osiguranje osigurava obvezni minimum – pravo na 2 patronažne posjete (tijekom trudnoće, nakon poroda djeci do navršene prve godine života te rizičnim skupinama). Ukupan broj patronažnih posjeta u 2004. godini je 1.354.692 što je manje za 4.6% u odnosu na 2003. godinu.

e) broj ljekarni na 1000 stanovnika i naznačite, po mogućnosti, njihov zemljopisni razmještaj;

Prema podacima Hrvatskog zdravstveno statističkog ljetopisa za 2003. godinu, u državnim i privatnim zdravstvenim ustanovama i privatnoj praksi zaposleno je ukupno 2.510 farmaceuta, prosječno 1.769 stanovnika na jednog farmaceuta.

Nadalje, međusobna udaljenost ljekarni propisana je podzakonskim aktom, prema kojemu se ljekarna odnosno podružnica ljekarničke ustanove može osnovati na međusobnoj udaljenosti od najbliže postojeće ljekarne.

- u gradovima iznad 500.000 stanovnika najmanje 200 m
- u gradovima od 100.000 do 500.000 stanovnika najmanje 300 m
- u gradovima, općinama i drugim naseljima do 100.000 stanovnika najmanje 500 m

f) naznačite, molimo vas, postotak BDP-a koji je namijenjen za zdravstvene izdatke.

Postotak BDP-a namjenjen za zdravstvene izdatke iznosi 7,3 %.

Članak 11. stavak 1.

A. Naznačite, molimo vas, stope smrtnosti dojenčadi i perinatalne smrtnosti za dotično referentno razdoblje.

Dojenačka smrtnost u 2004. godini

Praćenje dojenačkih smrti kao jednog od najosjetljivijih pokazatelja zdravstvenog stanja najmlađeg dijela populacije, sastavni je dio ciljeva SZO/EURO "Zdravlje za sve", a brojne međunarodne organizacije (UN, SZO, UNICEF) ubrajaju ga u osnovne pokazatelje zdravstvenog stanja stanovništva.

Ipak, uzroci dojenačkih smrti u Hrvatskoj se ne razlikuju od uzroka dojenačkih smrti u razvijenim zemljama. Najčešći su zbog određenih patoloških stanja vezanih uz trudnoću ili porod (stanja iz perinatalnog razdoblja u udjelu od 55,5%) i kongenitalnih anomalija (30,6%) što upućuje da svi ostali uzroci sudjeluju u ukupnoj dojenačkoj smrtnosti s 13,9%. Od preostalih uzroka najznačajniji je sindrom iznenadne dojenačke smrti (dojenačka smrt nepoznatog uzroka) u udjelu od 3,3%, kao i nesreće (3,3%) slijede bolesti dišnog sustava u udjelu od 2,0% (najčešće upala pluća) i urođene metaboličke bolesti od 1,6% .

U 2003. godini umrlo je 251 dojenče ili 6,3/1.000 živorođenih (u 2002. godini 282, odnosno 7/1.000). Najučestaliji uzroci dojenačkih smrti su određena patološka stanja vezana uz trudnoću ili porod (stanja iz perinatalnog razdoblja u udjelu od 62,1) i kongenitalne anomalije (27,9%), slijede ozljede, trovanja i neke druge posljedice vanjskih uzroka.

U dobi od 0-6 dana umrlo je 62,5% dojenčadi (157 djece) od kojih je 31,5% u prva 24 sata života (78), a 31,5% u 1-6 danu (79). Još 15,5% ih je umrlo u kasnom novorođenačkom razdoblju, a svega 21,9% (55) od 2. mjeseca do navršene prve godine.

Od 245 umrle dojenčadi 2004. godine 63% ih je umrlo od nekoliko (osam) vodećih uzroka smrti. Među vodećim uzrocima se izdvajaju bolesti nastale kao posljedice nezrelosti respiracijski distres, intrakranijalno krvarenje, primarna atelektaza pluća, neonatalni aspiracijski sindrom i plućna asfiksija. Najčešće su ove posljedice vezane uz infekcije majke (korioamnionitis, genitourinarne infekcije) i druga patološka stanja u trudnoći koja su rezultirala preranim porodom i smrtnim ishodom. Od druge vodeće skupine uzroka dojenačkih smrti, kongenitalnih malformacija, možemo izdvojiti kao vodeće prirođene srčane greške, prirođenu dijafragmalnu herniju i Downov sindrom.

Najveći broj dojenačkih smrti se zbiva u prvim danima života (56,4%) kao posljedica nezrelosti i nespremnosti djetetova organizma na život u vanjskom svijetu zbog preranog rođenja. Tijekom 1. dana života umrlo je 58/245 dojenčadi (23,7%), od 1.-6. navršenog dana života 80/245 (32,7%), u preostalom novorođenačkom razdoblju 46/245 (18,8%), a u postneonatalnom razdoblju 61 dojenče (24,9%).

Budući da je smrtnost najviša u prvim danima života i upravo je rana neonatalna smrtnost značajno viša u Hrvatskoj nego u gospodarski razvijenim zemljama, ali i zemljama koje su se 2004. godine priključile Europskoj Uniji (slika 4.), to nas upućuje na zaključak da određena organizacijska i tehnološka poboljšanja u neonatalnoj intenzivnoj njezi i terapiji mogu doprinijeti njenom smanjenju. Svakako je vrlo važno i preventivno djelovanje u antenatalnom razdoblju u kojem se dobrom antenatalnom skrbi uz smanjenje broja patoloških trudnoća utječe i na pad broja rođenih niskih težinskih skupina koji trebaju posebne mjere neonatalne skrbi.

Tablica 1. Smrtnost dojenčadi u Hrvatskoj prema skupinama bolesti u 2004. godini

MKB-X SKUPINA BOLESTI	BROJ	UDIO	RANG
I Zarazne i parazitarne bolesti	2	0,82	8/9
II Novotvorine	3	1,22	7
III Bolesti krvi i krvotvornog sustava te imunološke b.	1	0,41	9
IV Endokrine bolesti, bolesti prehrane i metabolizma	4	1,63	6
VI Bolesti živčanog sustava	1	0,41	10
IX Bolesti cirkulacijskog sustava	2	0,82	8/9
X Bolesti dišnog sustava	5	2,04	5
XVI Određena stanja nastala u perinatalnom razdoblju	136	55,51	1
XVII Kongenitalne malformacije, deformiteti i kromosomske abnormalnosti	75	30,61	2
XVIII Simptomi, znakovi i abnorm.klin. i lab.nalazi NSD	8	3,27	3/4
XIX Ozljede, otrovanja i neke druge posljedice vanjskih uzroka	8	3,27	3/4
UKUPNO	245	100,00	

Izvor podataka: Potvrde o smrti, DEM-2 obrasci vitalne statistike, Državni zavod za statistiku 2005. godine

Obrada podataka: Hrvatski zavod za javno zdravstvo 2005. godine

Perinatalni mortalitet

Perinatalni mortalitet u 2004.g. izračunat prema metodologiji SZO za međunarodne usporedbe iznosi 5,79/1000 rođenih > grama porodne težine. Ukupni perinatalni mortalitet u koji su uključeni i rođeni i umrli porodne težine ispod 1000 grama je 8,7/1000 rođenih.

Perinatalna smrtnost u Republici Hrvatskoj najvećim je dijelom uvjetovana umiranjem djece niskih težinskih skupina, posebice onih ekstremno niske porodne težine (500-999 grama) i vrlo niske porodne težine (1000-1499 grama).

Vodeći uzroci perinatalne smrti su posljedice uranjenog rođenja zbog komplikacija u trudnoći, majke te kongenitalne anomalije.

Perinatalni mortalitet u 2003. godini, prema metodologiji SZO-a za međunarodne usporedbe, iznosio je 6,3/1.000 rođenih >1.000 grama porodne težine.

Naznačite, molimo vas, koji je očekivani životni vijek u vašoj zemlji.

Prema podacima "Health for all" baze zdravstvenih pokazatelja Svjetske zdravstvene organizacije, u 2001. godini u Hrvatskoj je očekivano trajanje života za oba spola bilo 74,65 godina, samo za žene 78,17 godina, a za muškarce 71,03 godina. Porast očekivanog trajanja života u odnosu na 2000. godinu za 1,65 godina za oba spola, za 1,9 godina u muškaraca te 1,5 godina u žena u skladu je s podacima Popisa stanovništva 2001. godine koji je omogućio točan izračun tog pokazatelja.

U 2003. g. očekivano trajanje života pri rođenju (za oba spola zajedno) iznosilo je 74,73 godine, odnosno za žene 78,23 godine, a za muškarce 71,17 godina.

B. Opišite, molimo vas, sve posebne mjere koje se poduzimaju radi zaštite:

trudnica, majki i djece;

djece i adolescenata;¹⁴

starijih osoba;

ugroženih osoba i skupina (na primjer, beskućnika, obitelji s puno djece, ovisnika o drogama i nezaposlenih osoba).

Posebne mjere koje se poduzimaju za zdravstvenu zaštitu ovisnika

Sustav praćenja problema ovisnosti kao zasebnog medicinsko-društvenog fenomena utemeljen je u Hrvatskom zavodu za javno zdravstvo još ranih osamdesetih godina. Iz ukupnih podataka o morbiditetu i mortalitetu na nacionalnoj razini izdvajani su podaci o osobama liječenim zbog zlouporabe psihoaktivnih droga te je postupno izgrađen Registar osoba liječenih zbog zlouporabe psihoaktivnih droga, koji održava Služba za prevenciju ovisnosti Hrvatskog zavoda za javno zdravstvo. Sustav liječenja temelji se prema važećoj Nacionalnoj strategiji suzbijanja zlouporabe opojnih droga na mreži izvanbolničkog i bolničkog tretmana. Godišnje se u sustavu liječenja registira oko 6.000 osoba. Ukupno je u 2004. godini liječeno 5.768 osoba (129,7/100.000 stanovnika), od toga 4.149 ovisnika o heroinu. Osoba koje su po prvi put bile liječene bilo je 1.619, a novih ovisnika o heroinu 732. U usporedbi s prethodnim godinama ukupni je broj liječenih osoba nešto veći, no novih je osoba u sustavu manje. Broj novih heroinskih ovisnika već se nekoliko godina održava na 800-1000 osoba, te je u 2004. godini manji no u prethodnim godinama. U Registru za praćenje ovisnika o drogama do kraja 2004. godine zabilježene su 20162 osobe.

S obzirom na kronični recidivirajuću tijek bolesti temelj liječenja ovisnosti u Republici Hrvatskoj je izvanbolničko liječenje.

Prema Zakonu o zdravstvenoj zaštiti (N.N. 121/2003) i Zakonu o izmjenama i dopunama Zakona o suzbijanju zlouporabe opojnih droga (N.N. 163/2003) **sustav za prevenciju ovisnosti i izvanbolničko liječenje ovisnika** postao je dio sustava Hrvatskog zavoda za javno zdravstvo. Samim tim navedeni Centri za prevenciju ovisnosti postali su sastavni dijelovi županijskih zavoda za javno zdravstvo. Navedeni Centri u svojoj organizaciji i sadržajima rada objedinjuju aktivnosti zdravstva, socijalne zaštite i prosvjete s ciljem provođenja stalnog nadzora, edukacije, psihoterapije, obiteljske terapije, prevencije HIV infekcije i hepatitisa, te pomoći u rješavanju drugih životnih problema ovisnika i njihovih obitelji, kao i pružanju pomoći povremenim konzumentima droga i njihovim obiteljima.

---

¹⁴ Ako je vaša zemlja prihvatila stavke 9. i 10. članka 7., nije potrebno ovdje ponavljati informacije koje su dostavljene vezano za njih.

Liječenje ovisnika provodi se u prvom redu organizirano unutar zdravstvenog sustava zemlje, a pojedine mjere rehabilitacije se mogu provoditi i izvan zdravstvenog sustava (nevladine organizacije, socijalne ustanove i unutar zatvorskog sustava). Način provođenja liječenja temelji se na pristupu liječenju identičnom drugim kroničnim nezaraznim bolestima. Propisivanje lijekova, svakodnevna kontrola stanja i rezultat liječenja provodi se na razini primarne zdravstvene zaštite, a ukupno liječenje je rezultat suradnje polikliničko-specijalističke i bolničke službe prema potrebi. Liječenje se planira i provodi prema potrebama pojedinca i mijenja se sukladno stanju bolesti.

U liječenju se primjenjuje stručno usuglašeni Hrvatski model koji je pod tim nazivom poznat i priznat u međunarodnim stručnim krugovima. Model podrazumijeva stalnu suradnju specijaliziranih izvanbolničkih centara za prevenciju i izvanbolničko liječenje ovisnika i liječnika primarne zdravstvene zaštite odnosno timova obiteljske medicine u provođenju liječenja ovisnika. Time je omogućena široka dostupnost liječenja kroz sustav primarne zdravstvene zaštite uz istodobno osiguranje stručnog vođenja od strane specijalista, integrirana sveobuhvatna briga o ovisnicima, destigmatizacija i normalizacija tretmana, decentralizacija i degetoizacija ovisnika i niski troškovi programa.

Za navedene aktivnosti prevencije ovisnosti i liječenja ovisnika u sustavu zdravstva **financijska sredstva** se osiguravaju, sukladno Zakonu o suzbijanju zlouporabe opojnih droga u državnom proračunu, proračunima regionalne i lokalne uprave, Hrvatskom zavodu za zdravstveno osiguranje i iz drugih izvora (prihod od igara na sreću). Svi ovisnici na liječenju u sustavu zdravstva imaju pravo na osnovno zdravstveno osiguranje i sva prava koja iz njega proizlaze.

Dostavite, molimo vas, informacije o svim mjerama koje se poduzimaju radi zaštite reproduktivnog zdravlja svih osoba, a posebno adolescenata.

Mjere zdravstvene zaštite koje imaju za cilj osigurati opći pristup zdravstvenoj skrbi propisane su Zakonom o zdravstvenoj zaštiti i predstavljaju:

- zaštite od ekoloških čimbenika štetnih za zdravlje, uključivši mjere za očuvanje, unapređenje i praćenje i poboljšanje zdravstvenih i higijenskih uvjeta za život i rad čovjeka;
- provođenje zdravstvenog odgoja, prosvjećivanje i promicanje zdravlja s ciljem unapređenja duševne i tjelesne sposobnosti osoba;
- otkrivanje i otklanjanje uzroka bolesti, odnosno sprječavanje i suzbijanje bolesti te ozljeda i njihovih posljedica;
- posebne mjere zdravstvene zaštite stanovništva starijeg od 65 godina;
- osiguravanje cjelovite (preventivne, kurativne i rehabilitacijske) zdravstvene zaštite djece i mladeži a način redovite kontrole djece, njihova cjepljenja te liječenja na primarnoj razini, odnosno na razini ZJZ;
- osiguravanje cjelovite (preventivne, kurativne i rehabilitacijske) zaštite žena u vezi s planiranjem obitelji, trudnoćom, porođajem i majčinstvom, te
- specifična zdravstvena zaštite radnika obuhvaća preventivne preglede radi utvrđivanja radne sposobnosti, praćenje zdravstvenog stanja radnika, suradnju o obavještanju, stručnom osposobljavanju, obrazovanju u djelatnosti medicine rada, higijene rada i organizacije rada.

Zdravstvena zaštita osoba starijih od 65 godina

Prema broju doktora i osiguranika u djelatnosti opće/obiteljske medicine, jedan tim skrbi za ukupno 1615 osiguranika u prosjeku. Broj osiguranika starije životne dobi jako se razlikuje i

posljednih godina raste broj pregleda osoba starijih od 65 godina, a pada broj posjeta (ostalim zdravstvenim djelatnicima) ukupno u djelatnosti opće medicine.

Prema podacima Hrvatskog zavoda za javno zdravstvo, u dobi od 65 i više godina zabilježeno je 2004. godine samo 27.879 preventivnih (2003. godine 27.906) i 7694 sistematskih pregleda (2003. godine 8971), što je u odnosu na blizu 700.000 osoba u dobi od 65 i više godina, prema popisu stanovništva iz 2001. godine, neznatan udio od 4% za preventivne, 1,3% za sistematske, odnosno 5,3% za sistematske, periodične i kontrolne preglede.

Broj pregleda u kući u djelatnosti opće medicine starijih od 65 godina tijekom 2003. godine stagnira na niskoj razini (35% manje u odnosu na 1990. godinu). Poseban problem u zdravstvenoj zaštiti osoba starijih od 65 godina jest smanjenje broja kućnih posjeta ostalih zdravstvenih djelatnika koji iznosi 91% manje u odnosu na 1990. godinu.

Tijekom 2003. godine u djelatnosti opće/obiteljske medicine pet najučestalijih bolesti od ukupnog broja utvrđenih bolesti i stanja su hipertenzivne bolesti 11,2%, akutne infekcije gornjeg dišnog sustava 7,2%, bolesti mišićno-koštanog sustava 5,4%, upala mokraćnog mjehura (cystitis) 3,1% te druge srčane bolesti i šećerna bolest po 3,0%.

Ministarstvo zdravstva i socijalne skrbi iniciralo je uvođenje preventivnih pregleda za osobe starije od 45 godina i preko 15.000 obavljenih sistematskih pregleda starijih od 45 godina (u 2005. godini predviđeno je da se sistematski pregledi obavljaju za starije od 50 godine) koje obuhvaća i starije od 65 godina.

Članak 11. stavak 2.

A. Naznačite, molimo vas, koje savjetodavne i dijagnostičke usluge postoje:

a) za škole;

Preventivnu i specifičnu zdravstvenu zaštitu školske djece provode liječnici opće/obiteljske medicine, a preventivnu i specifičnu zdravstvenu zaštitu liječnici školske medicine kao djelatnosti zavoda za javno zdravstvo.

Specifični dijelovi programa zdravstvene zaštite učenika, kojima se posvećuje osobita pozornost su zdravstveni odgoj i savjetovanijski rad. Savjetovanijska za djecu i mladež u kojima djeca, roditelji i profesori mogu zatražiti pomoć pri rješavanju najčešćih problema vezanih uz odrastanje i zdravlje djece, organizirana su kao poseban oblik rada i broj posjeta savjetovanijsku neprekidno se povećava. U osnovnoj školi se broj posjeta povećao od 59.647 posjeta u 1998. godini do 126.421 u školskoj godini 2003/2004., a u srednjoj školi od 18.196 u 1998. godini do 36.549 u posljednjoj školskoj godini.

U školskoj godini 2003/2004, obuhvaćeno je 365.039 učenika osnovanih i 87.265 srednjih škola nekim od oblika zdravstvenog odgoja. Osim toga je sudjelovalo na predavanjima, tribinama ili radionicama u vezi sa zdravljem 78.832 roditelja i profesora u osnovnim školama te 14.705 u srednjim školama.

b) za druge skupine.

Savjetodavne i dijagnostičke usluge pružaju se u zdravstvenim ustanovama na primarnoj, sekundarnoj i tercijarnoj razini.

Djelatnost medicine rada organizirana je u svim županijama.

B. Opišite, molimo vas, sve mjere koje se poduzimaju radi promicanja zdravstvenog prosvjećivanja, uključujući informativne kampanje.

Temeljni ciljevi zdravstvene politike su ne samo produživanje očekivanog trajanja života, već i poboljšanje kvalitete življenja. Osim daljnjeg unapređenja i razvoja zdravstvene službe, to uključuje i napore promicanja zdravijih načina življenja, smanjenje ili eliminaciju zdravstvenih rizika koji se mogu spriječiti te poboljšanje kvalitete življenja kroničnih bolesnika i invalida.

Odjel za promicanje zdravlja u okviru Službe za epidemiologiju Hrvatskog zavoda za javno zdravstvo samostalna je služba od 1999. godine. Ideja promicanja (promocije) zdravlja podrazumijeva unaprjeđenje zdravlja i stvaranje potencijala za dobro zdravlje prije nego što zdravstveni problem ili ugroženost zdravlja nastupi. Promicanje zdravlja definira se kao proces koji omogućuje ljudima da unaprijede svoje zdravlje i osposobe se za kontrolu vlastitog zdravlja. Zadaci Službe su:

- Predlaganje, poticanje i sudjelovanje u organizaciji i provođenju programa promicanja (promocije) zdravlja;
- Putem zdravstvenog odgoja i prosvjećivanja kao i sredstava javnog priopćavanja osigurati potrebne preporuke i promicati zdraviji način življenja (nepušenje, pravilna prehrana, redovita tjelesna aktivnost, odgovorno spolno ponašanje, jačanje sposobnosti pojedinca za prevladavanje kriznih stanja itd);
- Izrada odgovarajućih stručnih predložaka i/ili edukacijskih i promotivnih materijala;
- Osiguranje stručne pomoći i podrške programima mijenjanja po zdravlje štetnih životnih navika;
- Poticanje stvaranja preduvjeta da zdraviji način življenja bude jednostavniji i privlačniji od drugih opcija;
- Posebnu pozornost posvetiti poticanju stvaranja takvog društvenog okruženja koje daje potporu usvajanju zdravijeg načina življenja, uključujući odgovarajuće legislativne aspekte;
- Na području promicanja (promocije) zdravlja unapređivati suradnju s drugim sektorima (prosvjeta, prehrambena industrija, poljoprivreda itd.);
- Monitoring i evaluacija pojedinih programa.

Provode se mnogi projekti u okviru raznih udruga koje se financiraju bilo iz državnog proračuna ili iz međunarodnih izvora. U tijeku je edukacija zdravstvenih djelatnika, ali i partnera u provođenju programa promicanja zdravlja, s kojom se započelo već ranije u okviru pojedinih projekata.

Članak 11. stavak 3.

A. Naznačite, molimo vas, koje se mjere, osim naprijed navedenih, poduzimaju u cilju sprječavanja epidemijskih, endemskih i drugih bolesti (obvezno ili fakultativno cijepljenje, dezinfekcija, epidemiološka politika).

Sukladno Zakonu o zaštiti pučanstva od zaraznih bolesti (NN 60/92 i 26/93) sprječavanje i suzbijanje zaraznih bolesti je od interesa za Republiku Hrvatsku. Provode se opće i posebne mjere za sprječavanje i suzbijanje zaraznih bolesti. U slučaju pojave endemskih bolesti ili bolesti epidemijskih razmjera, protuepidemijske mjere provode higijensko-epidemiološke ispostave Zavoda za javno zdravstvo Županija/Grada Zagreba, a u slučaju epidemija koje zahvaćaju dvije ili više Županija provode se protuepidemijske mjere na prijedlog Referentnog centra za epidemiologiju zaraznih bolesti Hrvatskog zavoda za javno zdravstvo.

Na temelju članka 42. Zakona o zaštiti pučanstva od zaraznih bolesti i Pravilnika o načinu provođenja imunizacije, seroprofilakse, kemoprofilakse protiv zaraznih bolesti te o osobama koje se podvrgavaju toj obvezi (NN 164/04) obvezno je cijepljenje protiv tuberkuloze, difterije, tetanusa, hripavca, dječje paralize, ospisa, zaušnjaka, rubeole, hepatitisa B i bolesti uzrokovane *Haemophilus influenzae* tip b (Program obveznog cijepljenja u Hrvatskoj).

Najmanji potreban obuhvat cijepljenjem je za sva cijepljenja 90%, uz iznimku ospica gdje se traži 95%. Analiza rezultata Hrvatskog zavoda za javno zdravstvo za 2003. godinu pokazuje da je razina od 90% postignuta i premašena u većini predviđenih cijepljenja, a samo za malo nije dosegnuta potrebna razina od 95% kod ospica (morbili) 94,5%.

Bolesti protiv kojih se provodi cijepljenje ili su posve nestale (difterija, poliomyelitis) ili je obolijevanje drastično reducirano za preko 90%, u nekim primjerima i preko 99% (ospice, rubeola, zaušnjaci, hripavac, tetanus, tuberkuloza).

Za posebne skupine stanovništva i pojedince pod povećanim rizikom, prema Programu obvezne imunizacije, seroprofilakse i kemoprofilakse obvezna je zaštita cjepivom protiv tuberkuloze, hepatitisa A i B, žute groznice, kolere, trbušnog tifusa, tetanusa, malarije, streptokokne bolesti i meningokokne bolesti.

Svake godine prije nastupa gripe provodi se kampanja cijepljenja protiv gripe, prvenstveno namjenjena starijim osobama i osobama oštećenog zdravlja.

Godišnje se cijepi preko 500.000 osoba koje prime cca. 900.000 pojedinačnih aplikacija cjepiva. Revakcinacija ili docjepljivanje provodi se prema Programu povremeno, tijekom života. Posebno treba istaknuti potpuni nestanak dječje paralize (poliomyelitis) što je 2001. godine i službeno potvrđeno svečanim Certifikatom o eradikaciji, Svjetske zdravstvene organizacije za cijelu Europsku regiju i time i za Hrvatsku. To je krana za uporan rad na sprečavanju dječje paralize sustavnim cijepljenjem koje se kod nas provodi od 1961. godine i veličanstven uspjeh naše preventivne medicine u zaštiti zdravlja pučanstva.

B. Naznačite, molimo vas, koje se opće mjere poduzimaju na područjima javnoga zdravlja, kao što su:

- a) - sprječavanje zagađenja zraka,
  - sprječavanje zagađenja vode,
  - sprječavanje zagađenja tla;
- b) zaštita od radioaktivne kontaminacije;
- c) zaštita od zagađenja bukom;

- d) inspekcija higijene hrane;**
- e) najniži standardi stanovanja;**
- f) mjere koje se poduzimaju radi suzbijanja pušenja, zluporabe alkohola i droga, uključujući višestruke ovisnosti, kao i za suzbijanje spolno prenosivih bolesti.**

a) zagađenje zraka – praćenje kakvoće zraka provodi se na državnoj i na lokalnoj razini. U današnje vrijeme kakvoća zraka prati se na ukupno 123 postaje.

b) voda – najčešći uzrok kemijske neispravnosti odnosi se na fizikalna svojstva vode, prisustvo dušikovih soli, željeza, mangana.

Međutim, ukupno gledajući, na razini Hrvatske možemo biti zadovoljni ispravnošću vode za piće iz javnih vodovoda, pogotovo ako uzmemo u obzir saznanje o tehnološko-tehničkom stanju naših javnih vodovoda. Broj neispravnih uzoraka kemijski i mikrobiološki na razini Hrvatske manji je od 10%.

c) Zakonskim i podzakonskim aktima propisuju se najviše dopuštene razine buke u sredinama u kojima ljudi rade i borave kao i ovlaštena tijela za mjerenja buke te nadzor nad radom istih.

d) Sustav praćenja zdravstvene ispravnosti namirnica i predmeta opće uporabe bazira se na obvezi laboratorija ovlaštenih za ispitivanje zdravstvene ispravnosti istih, da tromjesečno Zavodi za javno zdravstvo dostavljaju izvješća o broju i tipu pregledanih uzoraka i ishodu analiza.

f) Uz zdravstvene ustanove postoje i djeluju i županijski centri za prevenciju i liječenje svih oblika ovisnosti u kojima se provode edukacijski programi savjetovanja.

Članak 13. - Pravo na socijalnu i medicinsku pomoć

Radi osiguranja učinkovitog ostvarivanja prava na socijalnu i medicinsku pomoć ugovorne stranke se obvezuju:

- 1. osigurati da svatko tko nema dovoljno prihoda i tko ih nije u mogućnosti ostvariti vlastitim naporima ili ih dobiti iz nekog drugog izvora, posebice u obliku davanja temeljem sustava socijalne sigurnosti, može dobiti odgovarajuću pomoć i, u slučaju bolesti, njegu koju iziskuje njegovo stanje;*
- 2. jamčiti da osobama koje se koriste takvom pomoći zbog toga neće biti smanjena politička ili socijalna prava;*
- 3. osigurati da svatko može od nadležnih javnih ili privatnih službi dobiti svaki savjet i svaku osobnu pomoć nužnu kako bi se spriječila, uklonila ili ublažila osobna ili obiteljska ugroženost;*
- 4. primjenjivati odredbe stavaka 1., 2. i 3. ovoga članka kako na svoje državljane tako i na državljane drugih ugovornih stranaka koji zakonito borave na njihovom teritoriju, sukladno obvezama koje imaju temeljem Europske konvencije o socijalnoj i medicinskoj pomoći, potpisane u Parizu 11. prosinca 1953.*

1. Ustav Republike Hrvatske

Ustavom je, u poglavlju pod nazivom Gospodarska, socijalna I kulturna prava, utvrđeno da se pravo zaposlenih I članova njihovih obitelji na socijalnu sigurnost I socijalno osiguranje uređuje zakonom i kolektivnim ugovorom (članak 56.), slabim, nemoćnima i drugim, zbog nezaposlenosti ili nesposobnosti za rad, nezbrinutim osobama država osigurava pravo na pomoć za podmirenje životnih potreba, posebnu skrb država posvećuje zaštiti invalidnih osoba I njihovu uključivanju u društveni život (članak 57.).

2. Međunarodni ugovori

Republika Hrvatska ratificirala je slijedeće konvencije Međunarodne organizacije rada:

- Konvenciju br. 102 o najnižim standardima socijalne sigurnosti, 1952 (N.N.-međunarodni ugovori br. 2/94, 1/02)
- Međunarodni pakt o gospodarskim, socijalnim i kulturnim pravima, New York, 16. prosinca 1966 (N.N.-međunarodni ugovori 12/93)

3. Primarno zakonodavstvo

- Zakon o socijalnoj skrbi (N.N. br: 73/97, 27/01, 59/01, 82/01 i 103/03)
- Zakon o izvršavanju Državnog proračuna Republike Hrvatske za 2005. godinu (N.N. br.171/04)

4. Sekundarno zakonodavstvo

- Odluka o osnovici za ostvarivanje prava po osnovi socijalne skrbi (N.N. br. 21/01)

Članak 13. stavak 1.

A. Opišite, molimo vas, opći ustroj postojećih javnih programa socijalne i medicinske pomoći.

Pravo na pomoć ostvaruje se kroz sustav socijalne skrbi koji je definiran Zakonom o socijalnoj skrbi (N.N. br. 73/97, 27/01, 59/01, 82/01 i 103/03) kao temeljnim zakonom kojim se uređuje način obavljanja i financiranja djelatnosti socijalne skrbi, korisnici, prava, postupak za ostvarivanje tih prava, te druga pitanja od značenja za ovu djelatnost. Sustav socijalne skrbi nudi širok spektar prava koja se ukratko mogu podijeliti na novčana davanja, usluge i institucijske, odnosno izvaninstitucijske oblike skrbi.

Pomoć se ostvaruje putem centara za socijalnu skrb koji su teritorijalno ustrojteni te pokrivaju područja općina i gradova unutar županija. Sredstva za pomoći osiguravaju se u državnom proračunu.

Pomoć osiguravaju i jedinice lokalne i područne (regionalne) samouprave i to na način da osiguravaju sredstva u svojem proračunu za ostvarivanje određenog prava propisanog Zakonom o socijalnoj skrbi (pomoć za podmirivanje troškova stanovanja i pomoć za ogrjev), te da osiguraju sredstva u svom proračunu za ostvarivanje prava propisanih Zakonom o

socijalnoj skrbi u većem opsegu, ili drugih prava pod uvjetima i na način propisan njihovim općim aktom.

B. Dostavite, molimo vas, iscrpne informacije o raznim vrstama socijalne i medicinske pomoći, s time da za svaku od njih navedete:

- njen oblik (davanja u novcu i/ili naravi);

- kategorije obuhvaćenih osoba i broj osoba koje su primale pomoć tijekom referentnog razdoblja;

- uvjete za priznavanje prava na pomoć, kriterije koji se primjenjuju u svrhu ocjene potrebe, postupak utvrđivanja je li određena osoba bez primjerenih sredstava, i tijelo koje odlučuje kada isplatiti pomoć;

koliko god je to moguće, informacije koje ukazuju na primjerenost pomoći s obzirom na troškove života.

1. Pomoć za uzdržavanje:

- pomoć se daje u novcu, a može se odobriti u cijelosti ili djelomično kao pomoć u naravi. Visina pomoći utvrđuje se u određenom postotku u odnosu na osnovicu koju prema odredbi Zakona o socijalnoj skrbi određuje Vlada Republike Hrvatske. Osnovica koju je Vlada utvrdila odlukom u ožujku 2001. godine iznosi 400,00 kuna. Visina pomoći za uzdržavanje izračunava se primjenom odgovarajućih postotaka (ovisno o osobnim svojstvima korisnika) iz zakonom propisane skale stopa na utvrđenu osnovicu. Raspon stopa za kategorije korisnika od samca (radno sposobna osoba) do četveročlane obitelji/kućanstva (primjerice, dva odrasla radno sposobna člana i dvoje djece) kreće se u Hrvatskoj od 100% do 340%. Budući da se visina pomoći za uzdržavanje određuje ovisno o broju članova obitelji, njihovoj dobi, radnoj sposobnosti i drugim karakteristikama, iznos te pomoći nije jedinstven, već omogućava da socijalno ugrožena obitelj (primjerice s većim brojem radno nesposobnih članova) dobiva i veći iznos pomoći.

- namijenjena je samcu ili obitelji koje nemaju sredstava za uzdržavanje u propisanoj visini, a nisu ih u mogućnosti ostvariti svojim radom, prihodima od imovine ili na neki drugi način. Strukturu korisnika pomoći za uzdržavanje u najvećem broju čine nezaposleni, zatim osobe zrelije dobi, te starije osobe koje nemaju nikakvih mirovinskih primanja, kao i djeca kao članovi obitelji. U Republici Hrvatskoj u 2003. godini bilo je ukupno 121.515 osoba obuhvaćenih ovim pravom. *Na dan 31. studenoga 2004. u RH bilo je ukupno 52.386 samaca ili obitelji korisnika pomoći za uzdržavanje.*

- pomoć za uzdržavanje može ostvariti samac ili obitelj koji nema sredstava za uzdržavanje u visini utvrđenoj Zakonom o socijalnoj skrbi. Pored toga utvrđuje se da li je osoba potpuno radno nesposobna, da li je kao radno sposobna osoba uredno prijavljena kod službe za zapošljavanje, da li može osigurati sredstva potrebna za uzdržavanje prodajom ili davanjem u zakup ili najam svoje imovine koja njemu ili članovima njegove obitelji ne služi za podmirenje osnovnih životnih potreba, da li može ostvariti uzdržavanje od zakonskog ili ugovornog obveznika uzdržavanja. U svrhu utvrđivanja uvjeta provodi se ispitni postupak u skladu s odredbama Zakona o općem upravnom postupku u tijeku kojeg se prikupljaju dokazi o činjenicama bitnim za ostvarivanje prava (potvrde nadležnih tijela), te se provodi uviđaj u obiteljske prilike stranke. U skladu s odredbama Zakona o socijalnoj skrbi postupak je žuran. Centar za socijalnu skrb prema mjestu prebivališta stranke nadležan je za provođenje postupka i donošenje rješenja, kao i za isplatu pomoći po rješenju. Pomoć se isplaćuje mjesečno, a pravo se ostvaruje od dana podnošenja zahtjeva.

- pomoć za samca radno nesposobnu osobu iznosi 150% osnovice ili 600,00 kuna. Službeni pokazatelj siromaštva za 2003. godinu govori o relativnom pragu rizika od siromaštva koji iznosi 1600,00 kuna za samca.

2. Jednokratna pomoć:

- veliki se broj zahtjeva odnosi na nabavu lijekova koji nisu na listi Hrvatskog zavoda za zdravstveno osiguranje, medicinske zahvate koje nije moguće podmiriti iz zdravstvenog osiguranja, te izgradnje i adaptacije stambenog prostora, nabave građevinskog materijala i drugo. Jednokratna se pomoć može odobriti za kupnju obveznih školskih udžbenika za učenike osnovne i srednje škole, koji su korisnici pomoći za uzdržavanje ili žive u socijalno ugroženim obiteljima ili su pak smješteni u udomiteljskoj obitelji.

- novčani oblik pomoći;

- može se odobriti samcu ili obitelji koji zbog trenutačnih okolnosti, prema ocjeni centra za socijalnu skrb, nisu u mogućnosti djelomično ili u cijelosti zadovoljiti osnovne životne potrebe.

- jednokratnu pomoć koriste samci ili obitelji i to: radno sposobne nezaposlene osobe, umirovljenici, zaposlene osobe s niskim prihodima i obitelji s djecom školskog uzrasta, i dr.

- u 2003. godini odobreno je 94.320 jednokratnih pomoći. Budući da se jednokratna pomoć može odobriti jednoj obitelji ili samcu i više puta tijekom godine, broj korisnika pomoći je manji.

- Centar za socijalnu skrb može samostalno odobriti pomoć za podmirenje neke potrebe do trostrukog iznosa osnovice za socijalna davanja, dok je za veće iznose potrebna suglasnost Ministarstva nadležnog za poslove socijalne skrbi. Broj pomoći koje su odobrene uz prethodnu suglasnost Ministarstva u mjesecu studenom 2004. bilo je 627.

3. Pomoć za podmirenje troškova stanovanja:

- namijenjena je podmirenju troškova utvrđenih ugovorom o najmu stana, koji se odnose na najamninu ili se plaćaju u vezi sa stanovanjem i održavanjem stana (komunalne naknade, električna energija, plin, grijanje, voda, odvodnja i dr.). Sredstva za ovu pomoć osiguravaju jedinice lokalne i područne (regionalne) samouprave.

- novčani oblik pomoći, a za ogrjev se osigurava ili novčani iznos u visini koju odlukom odredi jedinica područne (regionalne) samouprave ili 3m³ drva.

- ova se pomoć može odobriti samcu ili obitelji čiji prihodi nisu veći od cenzusa za ostvarivanje pomoći za uzdržavanje, te ako samac ili obitelj koristi stan koji po svojim obilježjima nije iznad obilježja stana propisanih podzakonskim aktom. Pomoć se isplaćuje mjesečno, do iznosa polovice sredstava potrebnih za uzdržavanje samca ili obitelji utvrđenih prema odredbama članka 16. Zakona o socijalnoj skrbi. Postupak za ostvarivanje prava, te isplatu pomoći po rješenju može provoditi nadležno tijelo jedinice lokalne samouprave ili te poslove mogu povjeriti nadležnom centru za socijalnu skrb. Prilikom provođenja postupka primjenjuju se odredbe Zakona o općem upravnom postupku i metode stručnog socijalnog rada.

- U 2003. godini bilo je ukupno 25.922 korisnika (samac ili obitelj) pomoći za troškove stanovanja i 45.930 korisnika pomoći za ogrjev.

4. Doplatak za pomoć i njegu:

- je novčano davanje sa svrhom da se tim sredstvima omogući plaćanje one usluge nužne za obavljanje osnovnih svakodnevnih aktivnosti ili specifičnih potreba koje osoba nije u mogućnosti zadovoljiti bez pomoći drugih.

- novčani oblik pomoći.

- ovom pomoći su obuhvaćene starije i nemoćne osobe bez prihoda, umirovljenici, mlađe osobe bez prihoda ili s prihodom manjim od propisanog koje zbog svojeg tjelesnog ili mentalnog oštećenja ili trajnih promjena u zdravstvenom stanju trebaju pomoć druge osobe, te djeca. U 2003. godini bilo je 48.804 korisnika prava na doplatak za pomoć i njegu.

- ova se pomoć ostvaruje uz uvjet imovinskog cenzusa, u punom ili smanjenom iznosu, ovisno o tome postoji li prijevika potreba pomoći i njege druge osobe u punom ili smanjenom opsegu, te pod uvjetom da doplatak za pomoć i njegu ne može ostvariti po drugoj osnovi. Pravo na doplatak za pomoć i njegu u smanjenom opsegu, neovisno o prihodu ima - osoba potpuno lišena poslovne sposobnosti ako nema teže tjelesno ili mentalno oštećenje ili težu psihičku bolest ili teže trajne promjene u zdravstvenom stanju, - slijepa, gluha i gluhoslijepa osoba koja je osposobljena za samostalan život i rad Određene kategorije, kao što su: teže tjelesno ili mentalno oštećena osoba, teže psihički bolesna osoba, osoba s težim trajnim promjenama u zdravstvenom stanju, slijepa, gluha i gluhoslijepa osoba koja nije osposobljena za samostalan život i rad, ostvaruju ovo pravo u punom opsegu, neovisno o prihodu.

5. Osobna invalidnina:

- namijenjena je osobama s težim tjelesnim ili mentalnim oštećenjem, ili s težim trajnim promjenama u zdravstvenom stanju ako je takvo oštećenje ili bolest nastala prije navršene 18. godine života, kako bi im se pomoglo da u krugu svoje obitelji lakše prevladaju teškoće u zadovoljavanju povećanih specifičnih potreba.

- novčani oblik pomoći

- djeca i odrasle osobe koje imaju teže tjelesno ili mentalno oštećenje ili teže promjene u zdravstvenom stanju. U 2003. godini ukupno je bilo 48.804 osoba korisnika tog prava.

- osobnu invalidninu može ostvariti osoba kojoj je utvrđeno teže tjelesno ili mentalno oštećenje ili teže promjene u zdravstvenom stanju, ako to pravo ne ostvaruje po drugoj osnovi, te ako nema vlastiti prihod u iznosu 250% osnovice za socijalna davanja (1000,00 kuna). Ako korisnik ostvaruje prihod, osobna invalidnina se utvrđuje kao razlika između prosječnog prihoda ostvarenog u prethodna tri mjeseca prije podnošenja zahtjeva i iznosa od 250% osnovice. Ostvarivanje ovoga prava isključuje mogućnost ostvarivanja prava na doplatak za pomoć i njegu. Također, ako roditelji osobe koja ostvaruje uvjete za pravo na osobnu invalidninu koristi neka druga prava (rodiljni dopust, dopust do 7. godine djetetovog života, rad s polovicom punog radnog vremena) a dijete dnevno boravi u ustanovi 4 ili više od 4 sata tijekom dana, ostvaruje pravo na osobnu invalidninu u iznosu od 125% osnovice.

6. Druge pomoći:

6.1. pomoć za osobne potrebe korisnika stalnog smještaja (džeparac):

- pomoć je namijenjena zadovoljenju dodatnih potreba korisnika smještaja u domu socijalne skrbi ili udomiteljskim obiteljima, prema njegovom vlastitom izboru.
- novčani oblik pomoći.
- djeca i mladež, te odrasle osobe korisnici skrbi izvan vlastite obitelji. U 2003. godini bilo je 12.210 korisnika tog prava.
- ostvarit je mogu osobe koje su na stalnom smještaju u ustanovi socijalne skrbi ili udomiteljskoj obitelji prema odluci centra za socijalnu skrb, a iznosi 20% osnovice za socijalna davanja.

6.2. pomoć za podmirenje pogrebnih troškova:

- novčani oblik pomoći, isplata se obavlja izravno pogrebnom poduzeću.
- može se odobriti za pogreb osobe koja je u času smrti bila korisnik pomoći za uzdržavanje ili je bila smještena u udomiteljskoj obitelji ili domu socijalne skrbi, temeljem rješenja centra za socijalnu skrb, a nema zakonskog ili ugovornog obveznika uzdržavanja. u 2003. godini bilo je 1390 odobrenih pomoći.

6.3. pomoć za odjeću i obuću:

- pomoć se daje u naravi
- u 2003. godini bilo je odobreno 1194 pomoći.
- može se odobriti osobi koja živi u teškim materijalnim uvjetima, a odjeću i obuću joj nije moguće osigurati donacijama ili na drugi način. Pomoć odobrava nadležni centar za socijalnu skrb nakon provedenog postupka.

6.4. pomoć u prehrani:

- pomoć se daje u naravi
- u 2003. godini bilo je 1058 korisnika ovog prava
- ova pomoć se ostvaruje kroz uslugu koja se može odobriti nemoćnoj ili drugoj socijalno ugroženoj osobi koja nije u mogućnosti sama ili uz pomoć članova obitelji pripremati obroke hrane. Pomoć u prehrani osigurava se dostavom obroka, a uvjet za ostvarivanje ove pomoći je visina prihoda osobe ili obitelji. Pomoć odobrava nadležni centar za socijalnu skrb nakon provedenog postupka, a ostvaruje se preko organizacije koja je registrirana za pružanje te usluge (dom socijalne skrbi, humanitarne i druge nevladine organizacije, pravne ili fizičke osobe i dr.), te s kojom centar za socijalnu skrb sklopi ugovor o pružanju te usluge.

6.5. podmirenje troškova smještaja u učenički dom:

- pomoć u novcu, a isplata se obavlja izravno domu

- pomoć se primjenjuje tek od polovice 2003. godine u skladu s izmjenama i dopunama Zakona o socijalnoj skrbi, te je u 2003. godini bilo ukupno 20 korisnika ove pomoći
- pruža se mogućnost plaćanja troškova smještaja u učeničkom domu djeci školske dobi koja žive u socijalno ugroženim obiteljima, odnosno djeci čija je obitelj korisnik prava na pomoć za uzdržavanje, ili čija obitelj ostvaruje prihod koji po članu obitelji ne prelazi iznos od 150% osnovice, a za samohranog roditelja 200% osnovice za socijalna davanja. Za djecu koja imaju tjelesno ili mentalno oštećenje, centar može odobriti pomoć bez obzira na visinu prihoda u obitelji. Odluku o pravu na pomoć donosi centar za socijalnu skrb nakon provedenog ispitnog postupka.

C. Naznačite, molimo vas, na koje se načine pravo na pomoć osigurava, te navedite mogu li pojedinci braniti svoje pravo pred neovisnim tijelom.

Pravo na pomoć osigurava se osobama koje ispunjavaju Zakonom o socijalnoj skrbi propisane uvjete, a pravo na pomoć traje dok postoje i uvjeti propisani za svako pojedino pravo. Centar za socijalnu skrb provodi izvršenje svojih rješenja donesenih na temelju Zakona o socijalnoj skrbi.

Osobe (korisnici prava) imaju pravo na žalbu ministarstvu nadležnom za poslove socijalne skrbi (Ministarstvo zdravstva i socijalne skrbi), a za prava koja su ostvarili od jedinica lokalne samouprave o žalbi odlučuje nadležno upravno tijelo županije.

Osoba nezadovoljna drugostupanjskim rješenjem može podnijeti tužbu upravnom sudu.

D. Navedite, molimo vas, iznos javnih sredstava (središnja vlada ili lokalne vlasti) namijenjena za socijalnu i medicinsku pomoć, kao i koji postotak BDP-a to predstavlja, te, po mogućnosti, dostavite procjenu o iznosu privatnih sredstava posvećenih pomoći.

Iznos sredstava središnje vlasti namijenjenih za socijalnu pomoć u razdoblju 01.01.2003. – 31.06.2004. iznosi 11.111.942.696,73 kuna, dok iznos sredstava središnje vlasti namijenjenih za medicinsku pomoć u razdoblju 01.01.2003. – 31.06.2004. iznosi 16.850.510.156,70 kuna.

Udio sredstava središnje vlasti namijenjenih za socijalnu pomoć u 2003. godini iznosi 3,46% BDP-a, a za prvu polovicu 2004. godine 2,16% BDP-a.

Udio sredstava središnje vlasti namijenjenih za medicinsku pomoć u 2003. godini iznosi 5,7% BDP-a, a za prvu polovicu 2004. godine 2,86% BDP-a.

Članak 13. stavak 2.

Molimo vas da ukratko naznačite kako se ovaj članak provodi i koje se mjere poduzimaju kako bi se osobito osiguralo da ne bude nikakvih izravnih ili neizravnih smanjenja političkih ili socijalnih prava.

Socijalna skrb je djelatnost od posebnog interesa za Republiku Hrvatsku kojom se osigurava i

ostvaruje pomoć za podmirenje osnovnih životnih potreba socijalno ugroženih, nemoćnih i drugih osoba koje ne mogu same zadovoljiti osnovne životne potrebe.

Prava iz socijalne skrbi utvrđena Zakonom o socijalnoj skrbi osiguravaju se hrvatskim državljanima i osobama bez državljanstva, a određena prava koja su u odnosu na njih utvrđena Zakonom o socijalnoj skrbi ili su utvrđena međunarodnim ugovorima, osiguravaju se stranim državljanima s trajnim nastanjenjem u Republici Hrvatskoj. Osobama koje nisu obuhvaćene naprijed navedenim mogu privremeno ostvariti prava iz socijalne skrbi ako to zahtijevaju životne okolnosti u kojima su se našle.

Stručni radnici u ustanovama socijalne skrbi moraju svoj rad obavljati u skladu s pravilima struke te poštivati osobnost korisnika, njegovo dostojanstvo i nepovredivost osobnog i obiteljskog života, te su u skladu s odredbama Zakona o socijalnoj skrbi dužni čuvati kao profesionalnu tajnu sve što znaju o osobnom i obiteljskom životu korisnika.

Prava u socijalnoj skrbi ostvaruju se, u pravilu, kao zadnja u nizu prava u odnosu na druge sustave.

Članak 13. stavak 3.

Opišite, molimo vas glavne službe obuhvaćene ovom odredbom, a posebno način na koji su ustrojene i na koji djeluju, uključujući njihov zemljopisni razmještaj.

Koliko je god to moguće, molimo vas da dostavite informacije o –

- osoblju odgovornom za pružanje savjeta i osobne pomoći, te naznačite njihove kvalifikacije i dužnosti;**
- mjerama koje imaju za cilj osigurati primjereni odgovor na potrebe pojedinaca i obitelji.**

Ustanove socijalne skrbi su centri za socijalnu skrb, domovi socijalne skrbi i centri za pomoć i njegu.

1. Centri za socijalnu skrb javne su ustanove koje osniva Republika Hrvatska rješenjem ministarstva nadležnog za poslove socijalne skrbi za područje jedne ili više općina ili gradova na području iste županije, odnosno Grada Zagreba. U Republici Hrvatskoj osnovano je 80 centara za socijalnu skrb s 24 podružnice.

Centrom upravlja upravno vijeće koje imenuje ministarstvo nadležno za poslove socijalne skrbi (Ministarstvo zdravstva i socijalne skrbi). Upravno vijeće čine tri predstavnika osnivača, jedan stručni radnik centra i jedan predstavnik jedinice područne (regionalne) samouprave. Centar vodi ravnatelj kojeg imenuje upravno vijeće. Centar ima i stručno vijeće kojeg čine svi stručni radnici centra.

Centar kao javna ustanova ima 135 ovlasti koje se mogu podijeliti na javne ovlasti u području socijalne skrbi, obiteljsko-pravnu i kazneno-pravnu zaštitu, stručno-analitičke, financijske i druge poslove.

Osoblje odgovorno za pružanje savjeta i osobne pomoći, njihove kvalifikacije i dužnosti: stručne poslove u centru obavljaju socijalni radnik, pravnik, psiholog i defektolog, s

položenim stručnim ispitom. Za sve stručne radnike centra koji neposredno pružaju savjete i pomoć, propisana je visoka stručna sprema. Stručni radnici u ustanovama socijalne skrbi moraju svoj rad obavljati u skladu s pravilima struke te poštivati osobnost korisnika, njegovo dostojanstvo i nepovredivost osobnog i obiteljskog života.

2. Domovi socijalne skrbi pružaju usluge stanovanja, dnevnog boravka, prehrane, odijevanja, održavanja osobne higijene, brige o zdravlju, odgoja i obrazovanja, osposobljavanja, provođenja radnih aktivnosti, psihosocijalne rehabilitacije i drugo.

Dom socijalne skrbi može osnovati Republika Hrvatska rješenjem ministarstva nadležnog za poslove socijalne skrbi. Dom može osnovati i jedinica lokalne i područne (regionalne) samouprave, vjerska zajednica, trgovačko društvo, udruga i druga domaća i strana pravna ili fizička osoba.

Domom socijalne skrbi upravlja upravno vijeće, kojeg imenuje osnivač, a voditelj doma je ravnatelj kojeg na temelju javnog natječaja imenuje upravno vijeće.

U Republici Hrvatskoj djeluje 166 domova socijalne skrbi (67 državnih domova, 46 županijskih domova za starije i nemoćne i 53 doma drugih osnivača).

Državni domovi mogu se podijeliti na:

- domove za osobe s invaliditetom svih vrsti i stupnjeva oštećenja (26 doma domova)
- domove za djecu i mladež bez odgovarajuće roditeljske skrbi (14 domova)
- domove za djecu i mladež s poremećajima u ponašanju (11 domova)
- domovi za psihički bolesne odrasle osobe (18 domova)

Domovi drugih osnivača mogu se podijeliti na domove koji obavljaju djelatnost socijalne skrbi u vezi sa zbrinjavanjem djece bez odgovarajuće roditeljske skrbi, osoba s invaliditetom, psihički bolesnih odraslih osoba, žrtava obiteljskog nasilja i ovisnika o drogama i drugim opojnim sredstvima.

Osoblje odgovorno za pružanje savjeta i osobne pomoći, njihove kvalifikacije i dužnosti: stručne poslove u domu obavljaju socijalni radnik, psiholog, defektolog, pedagog, medicinska sestra i fizioterapeut, radni terapeut, odgojitelj, s višom ili visokom stručnom spremom i položenim stručnim ispitom. Stručni radnici dužni su u sklopu osiguranja stanovanja i prehrane osigurati odgovarajuću socijalnu i medicinsku skrb smještenim osobama, primjerenu brigu o zdravlju, odgoju i obrazovanju, provođenju slobodnog vremena, organiziranju radnih aktivnosti, psihosocijalnu rehabilitaciju i zadovoljenje drugih specifičnih potreba.

3. Centar za pomoć i njegu

Centri za pomoć i njegu, njih 88, pružaju usluge organiziranja prehrane, obavljanja kućanskih poslova, održavanja osobne higijene, te zadovoljavanja drugih potreba.

Centar za pomoć i njegu može osnovati jedinica lokalne i područne (regionalne) samouprave, vjerska zajednica, trgovačko društvo, udruga i druga domaća i strana pravna i fizička osoba.

Županijski ured nadležan za poslove socijalne skrbi donosi rješenje o osnivanju kada su ispunjeni svi propisani uvjeti, dok ministarstvo nadležno za poslove socijalne skrbi provodi inspekcijski i stručni nadzor nad radom ustanove.

Poslove centra za pomoć i njegu obavljaju radnici koji ispunjavaju uvjete propisane podzakonskim aktom.

Mjere koje imaju za cilj osigurati primjereni odgovor na potrebe pojedinca i obitelj: Zakonom o socijalnoj skrbi propisano je da je za odlučivanje o ostvarivanju prava iz socijalne skrbi mjesno nadležan centar za socijalnu skrb, da je postupak za ostvarivanje prava žuran, a da u postupku primjenjuje odredbe Zakona o općem upravnom postupku i metode stručnog socijalnog rada. Zakonom je također propisano da prilikom postupka ostvarivanja prava centar za socijalnu skrb, odnosno, stručni radnik, surađuje s osobom koja se obratila za pomoć i članovima njene obitelji.

Zakonom o socijalnoj skrbi propisano je da su ustanove socijalne skrbi dužne provoditi unutarnji nadzor nad radom svojih ustrojstvenih jedinica i radnika, dok ministarstvo nadležno za poslove socijalne skrbi provodi upravni i stručni nadzor nad radom centara za socijalnu skrb, a inspeksijski nadzor nad primjenom i izvršavanjem zakona i drugih propisa, općih i pojedinačnih akata u djelatnosti socijalne skrbi.

Članak 13. stavak 4.

[U Prilogu Povelji utvrđeno je da Vlade koje nisu stranke Europske konvencije o socijalnoj i medicinskoj pomoći mogu ratificirati Socijalnu povelju što se tiče toga stavka ako osiguraju građanima drugih ugovornih stranaka položaj sukladan odredbama te konvencije.]

Naznačite, molimo vas, jamstva kojima se osigurava poštivanje ove odredbe. Molimo vas da konkretnije opišete odredbe kojima se osigurava da se svaka repatrijacija državljana drugih ugovornih stranaka koji se zakonito nalaze na dotičnom području isključivo zbog toga što im je potrebna pomoć vrši u skladu s uvjetima utvrđenima u člancima 6. do 10. Europske konvencije o socijalnoj i medicinskoj pomoći iz 1953.

Poštivanje odredbi jamči se na način kako je propisano odredbom članka 11. Zakona o socijalnoj skrbi, kojim se prava iz socijalne skrbi osiguravaju hrvatskim državljanima i osobama bez državljanstva koje imaju trajno nastanjenje na području Republike Hrvatske. Stranim državljanima s trajnim nastanjenjem osiguravaju se prava utvrđena Zakonom o socijalnoj skrbi i međunarodnim ugovorima. Zakonom o socijalnoj skrbi stranim državljanima s trajnim nastanjenjem u RH osigurava se privremeni smještaj u ustanovama socijalne skrbi. Do sada nisu potpisani međunarodni ugovori kojima bi se građanima zemalja potpisnica osiguravala prava iz socijalne skrbi.

Stavkom 3. članka 11. Zakona o socijalnoj skrbi propisano je da će se osobama koje nisu obuhvaćene prethodnim stavcima (strani državljanin s trajnim nastanjenjem, osoba bez državljanstva i hrvatski državljanin), privremeno osigurati prava iz socijalne skrbi ako to zahtijevaju životne okolnosti u kojima se osoba nalazi.

Članak 14. - Pravo korištenja usluga socijalnih službi

Radi osiguranja učinkovitog ostvarivanja prava korištenja usluga socijalnih službi, ugovorne stranke se obvezuju:

promicati ili organizirati službe koje će primjenom metoda socijalnog rada pridonijeti dobrobiti i razvoju pojedinaca i skupina u zajednici, kao i njihovoj prilagodbi socijalnoj sredini;

ohrabrivati sudjelovanje pojedinaca te dobrovoljnih ili drugih organizacija u stvaranju i održavanju takvih službi.

1. Ustav Republike Hrvatske

Ustavom je, u poglavlju pod nazivom Gospodarska, socijalna i kulturna prava, utvrđeno da se pravo zaposlenih i članova njihovih obitelji na socijalnu sigurnost i socijalno osiguranje uređuje zakonom i kolektivnim ugovorom (članak 56.), slabim, nemoćnima i drugim, zbog nezaposlenosti ili nesposobnosti za rad, nezbrinutim osobama država osigurava pravo na pomoć za podmirenje životnih potreba, posebnu skrb država posvećuje zaštiti invalidnih osoba I njihovu uključivanju u društveni život (članak 57.).

2. Međunarodni ugovori

Republika Hrvatska ratificirala je Konvenciju br. 102 o najnižim standardima socijalne sigurnosti, 1952 (N.N.-međunarodni ugovori br. 2/94, 1/02), **te Konvenciju br. 156. o jednakom mogućnostima i tretmanu za radnike i radnice (radnici s obiteljskim obvezama) Međunarodne organizacije rada, 1981 (N.N.-međunarodni ugovori br. 6/95)** i strankom je Međunarodnog pakta o gospodarskim, socijalnim i kulturnim pravima, New York, 16. prosinca 1966 (N.N.-međunarodni ugovori 12/93).

3. Primarno zakonodavstvo

- Zakon o socijalnoj skrbi (N.N. br. 73/97, 27/01, 59/01, 82/01 i 103/03)

Članak 14. stavak 1.

A. Opišite, molimo vas, mjere koje se poduzimaju radi primjene ove odredbe i navedite glavne socijalne službe spomenutih vrsta, te opišite njihove zadaće i ciljne skupine koje oni opslužuju.

Isto kao i članak 13. stavak 3. – glavne službe su centri za socijalnu skrb koji kao javne ustanove, pored javnih ovlasti, obavljaju i druge stručne poslove kao: potiču, organiziraju i provode aktivnosti sa svrhom sprječavanja i suzbijanja socijalnih, obiteljskih i osobnih problema, potiču i razvijaju dobrosusjedsku pomoć, dobrovoljni rad, dobrotvorne i druge djelatnosti, obavljaju poslove savjetovaništva za probleme braka i obitelji, odgoja djece, posvojenja, sudjeluju u suzbijanju ovisnosti o alkoholu ili drugim opojnim sredstvima, a mogu obavljati i poslove zbrinjavanja djece odbjeglije iz obitelji ili ustanova, provode odgojne mjere nad djecom s poremećajima u ponašanju i drugo.

Centar za socijalnu skrb predlaže, potiče i usklađuje aktivnosti u području socijalne skrbi na lokalnoj razini, surađuje s humanitarnim i nevladinim udrugama koje djeluju s ciljem osiguranja i poboljšanja kvalitete življenja, pružanja pomoći u obnovi stambenih i javnih objekata, okupljanja i rada s djecom i mladeži te mladeži s posebnim potrebama i koje djeluju za opće dobro.

Domovi socijalne skrbi i udomiteljske obitelji pružaju usluge smještaja izvan vlastite obitelji. Korisnici tih usluga su djeca bez roditeljske skrbi i djeca koji roditelji zanemaruju ili zlostavljaju, djeca i mladež s poremećajima u ponašanju, tjelesno ili mentalno oštećenu ili psihičko bolesnu djecu, ovisnike o drogama ili drugim opojnim sredstvima, odrasle osobe –

starije i nemoćne i one kojima je potrebna dugotrajna zdravstvena zaštita i njega, odnosno stacionarna skrb, odrasle osobe tjelesno ili mentalno oštećene i ovisnici o drogama, alkoholu ili drugim opojnim sredstvima, djeca i odrasle osobe – žrtve obiteljskog nasilja.

B. Opišite, molimo vas, ustroj i upravljanje, financijska sredstva i metode rada tih službi, njihove financijske i druge odnose s tijelima socijalne sigurnosti, te kvalifikacije osoblja zaposlenog u tim službama.

C. Naznačite, molimo vas, mjere koje su poduzete radi promicanja tih usluga tijekom referentnog razdoblja, te imaju li pojedinci zakonsko pravo njima se koristiti odnosno imaju li oni koji njima upravljaju diskrecijska prava u priznavanju ili uskraćivanju usluga. Molimo vas da također naznačite postoji li pravo žalbe protiv odluka o priznavanju ili uskraćivanju usluga.

Kako je u tijeku reforma sustava socijalne skrbi, pored ostalih aktivnosti u Hrvatskoj je započeo proces deinstucionalizacije i jačanja suradnje s civilnim sektorom. Uvažavajući mišljenje struke kao i svjetske trendove kada je u pitanju osiguravanje skrbi izvan vlastite obitelji, sve veći naglasak daje se smještaju u udomiteljske obitelji. U razdoblju od 1998. godine do danas nastoji se promovirati udomiteljstvo kao prihvatljiviji oblik smještaja od institucionalnog, prvenstveno za određene vrste korisnika – djecu, kao zamjena za vlastitu obitelj. Veliku ulogu u promicanju tih usluga imaju centri za socijalnu skrb i Ministarstvo. Kroz zakonske odredbe nastoji se osigurati kvalitetna skrb, te mehanizmi kontrole, radi zaštite smještenih osoba.

Zakon o socijalnoj skrbi iz 1997. godine dao je širu mogućnost djelovanja privatnim i nevladinim organizacijama u socijalnom sektoru, šireći tako ponudu socijalnih usluga namijenjenih građanima.

Zakonom o humanitarnoj pomoći uređeno je jačanje suradnje s civilnim sektorom, te su uvedeni novi oblici humanitarne pomoći. Humanitarne organizacije koje daruju humanitarnu pomoć s ciljem osiguranja i poboljšanja kvalitete življenja, pružanja pomoći u obnovi stambenih i javnih objekata, okupljanja i rada s djecom i mladeži te mladeži s posebnim potrebama i koje djeluju za opće dobro, uživaju poseban pravni položaj, kao što su carinske, porezne i druge povlastice, što je uređeno posebnim propisima.

Prava iz socijalne skrbi ostvaruju se na temelju Zakona o socijalnoj skrbi koji je propisao uvjete i način njihovog ostvarivanja, a u postupku priznavanju prava primjenjuju se odredbe Zakona o upravnom postupku i metode stručnog socijalnog rada. Osigurano je i dvostupanjsko odlučivanje u upravnom postupku. Kontrolu odlučivanja u upravnom postupku predstavlja mogućnost podnošenja tužbe upravnom sudu.

Članak 14. stavak 2.

Naznačite, molimo vas, mjere koje se poduzimaju kako bi se osiguralo ili poticalo sudjelovanje pojedinaca i dobrotvornih organizacija i drugih odgovarajućih organizacija u stvaranju i održavanju takvih službi.¹⁵

Članak 16. - Pravo obitelji na socijalnu, pravnu i ekonomsku zaštitu

Radi osiguranja uvjeta potrebnih za puni razvoj obitelji kao osnovne jedinice društva, ugovorne stranke obvezuju se promicati ekonomsku, pravnu i socijalnu zaštitu obiteljskoga života, posebice pomoću socijalnih i obiteljskih potpora, fiskalnih olakšica, poticanja gradnje stanova prilagođenih potrebama obitelji, pomoći mladim obiteljima i drugim odgovarajućim mjerama.

Zakonodavstvo Republike Hrvatske

1. Ustav Republike Hrvatske

Ustavom je, u poglavlju pod nazivom Gospodarska, socijalna I kulturna prava, obitelj stavljena pod osobitu zaštitu države, a brak i pravni odnosi u braku, izvanbračnoj zajednici i obitelji uređuju se zakonom (članak 61.). (članak57.).

2. Međunarodni ugovori

Republika Hrvatska ratificirala je slijedeće konvencije Međunarodne organizacije rada:

- Konvenciju br. 102 o najnižim standardima socijalne sigurnosti, 1952 (N.N.-međunarodni ugovori br. 2/94, 1/02)
- Međunarodni pakt o gospodarskim, socijalnim i kulturnim pravima, New York, 16. prosinca 1966 (N.N.-međunarodni ugovori 12/93)

3. Primarno zakonodavstvo

- Obiteljski zakon (N.N. br. 116/03; 17/04 i 136/04)
- Zakon o porezu na dohodak (N.N. br. 127/00, 150/02, 163/03 i 30/04)
- Zakonu o lokalnoj i područnoj (regionalnoj) samoupravi (N.N. br. 33/01)
- Zakon o predškolskom odgoju i naobrazbi (N.N. br. 10/97)
- Zakon o društveno poticajnoj stanogradnji (N.N. br. 109/01, 82/04)
- Zakon o izvršavanju Državnog proračuna Republike Hrvatske za 2005. godinu (N.N. br. 171/04)

4. Sekundarno zakonodavstvo

A. Navedite, molimo vas, osiguravaju li zakonski propisu u vašoj zemlji specifičnu pravnu zaštitu obitelji, i osvrnite se osobito na jednakost bračnih drugova pred

---

¹⁵ Ako je stavak 1. ovoga članka prihvaćen, ovdje je dovoljno dopuniti odgovor koji se odnosi na taj stavak.

zakonom, obiteljske odnose i bračne sporove, kao i na posebne mjere kojima se omogućava rješavanje takvih sporova na načine koji su različiti od razvoda.

Opišite, molimo vas, koji režimi u pogledu bračne imovine postoje u vašoj zemlji.

Člankom 61. Ustava Republike Hrvatske propisano je da je obitelj pod osobitom zaštitom države, i da se brak i pravni odnosi u braku, izvanbračnoj zajednici i obitelji uređuju zakonom.

Specifična pravna zaštita obitelji sadržana je u Obiteljskom zakonu (N.N. br. 116/03; 17/04 i 136/04), koji regulira pitanja braka, roditelja i djece, posvojenja, skrbništva, uzdržavanja, imovinske odnose i postupak pred sudom.

Člankom 2. Obiteljskog zakona propisano je da se uređenje obiteljskih odnosa temelji na načelima ravnopravnosti žene i muškarca, te uzajamnog poštovanja i pomaganja svih članova obitelji i zaštiti dobrobiti i prava djeteta, te odgovornosti obaju roditelja za podizanje i odgoj djeteta.

Člankom 6. Obiteljskog zakona propisano je da se brak sklapa suglasnom izjavom žene i muškarca u građanskom ili vjerskom obliku.

Odredbama Obiteljskog zakona koje se odnose na osobna prava i dužnosti bračnih drugova omogućeno je da prilikom sklapanja braka svaki bračni drug zadrži svoje prezime, da kao zajedničko prezime uzmu prezime jednog od njih, da kao zajedničko uzmu oba prezimena, te da svaki od njih uz svoje prezime uzme i prezime bračnog druga i odluči koje će upotrebljavati na prvom, a koje na drugom mjestu. Osim toga propisana je ravnopravnost bračnih drugova u braku, dužnost uzajamne vjernosti, pomaganja, poštivanja i održavanja skladnih bračnih i obiteljskih odnosa, sporazumno odlučivanja o mjestu stanovanja, rađanja i podizanja djece i obavljanju poslova u obiteljskoj zajednici, te samostalnog odlučivanja o izboru rada i zanimanja.

Svaki bračni drug može pokrenuti razvod braka, s tim da muž nema pravo na tužbu za razvod braka za vrijeme trudnoće žene, ili dok njihovo dijete ne navrši godinu dana života. Ukoliko je žena sporazumna s razvodom, isti se može ostvariti i u tom periodu.

Ukoliko bračni drugovi prestanu živjeti zajedno, a nemaju se namjeru razvesti, u posebnom postupku pred centrom za socijalnu skrb može se odlučiti o spornim pitanjima vezanim uz roditeljsku skrb i uzdržavanje djece.

U svim slučajevima kada bračni drugovi imaju maloljetnu zajedničku ili posvojenu djecu, ili djecu nad kojom ostvaruju roditeljsku skrb nakon punoljetnosti, a žele razvesti brak, obvezatan je postupak posredovanja. Postupak posredovanja obavezan je i za bračne drugove bez djece, koji se ne razvode sporazumno.

Postupak posredovanja provodi multidisciplinarni stručni tim centra za socijalnu skrb (socijalni radnik, psiholog i pravnik), s ciljem utvrđivanja i saniranja uzroka nesuglasica između bračnih drugova, odnosno, u situacijama kada se bračni drugovi ne žele pomiriti, postizanja sporazuma o daljnjoj skrbi za djecu, te njihovom uzdržavanju. Postupak se provodi na način da svaki stručnjak iz svoje domene procjenjuje uzroke nesporazuma i mogućnosti održanja bračne zajednice, kroz zajedničke i individualne razgovore nastoji pomoći bračnim

drugovima u boljem sagledavanju trenutačne situacije, vlastite odgovornosti za nastalo stanje i mogućnostima osobne promjene, kao i osvjetljavanju vizije budućeg zajedničkog ili odvojenog života i skrbi o djeci. Po potrebi se obavlja i razgovor s djecom.

Postupak posredovanja za sada se provodi samo u centru za socijalnu skrb. U okviru postupka posredovanja privremeno se odlučuje i o daljnjoj skrbi za djecu, te o njihovom uzdržavanju.

Obiteljskim zakonom propisano je da bračni drugovi mogu imati bračnu stečevinu i vlastitu imovinu. Bračna stečevina je imovina koju su bračni drugovi stekli radom za vrijeme trajanja bračne zajednice, ili potječe iz te imovine. Bračni drugovi su u jednakim dijelovima suvlasnici u bračnoj stečevini, ako nisu drugačije ugovorili. Imovina koju je bračni drug imao u trenutku sklapanja braka ostaje njegova vlastita imovina, kao i ona imovina koju tijekom bračne zajednice stekne nasljeđivanjem, darovanjem i slično.

Na imovinu stečenu u izvanbračnoj zajednici odgovarajuće se primjenjuju zakonske odredbe koje se odnose na imovinske odnose bračnih drugova.

B. Opišite, molimo vas, gospodarske mjere koje se u vašoj zemlji poduzimaju u korist dobrobiti obitelji:

- dodjeljivanjem novčanih davanja¹⁶ (npr. obiteljskih naknada) koje osiguravaju, na trajnoj osnovi, financijsku nadoknadu barem dijela obiteljskih troškova, s time da naznačite način i iznose u kojima se ta davanja dodjeljuju (s mjerodavnim statističkim podacima), kao i broj dotičnih osoba (postotak stanovništva);
- dodjeljivanjem povremenih davanja u novcu ili naravi, osim davanja socijalne i medicinske pomoći, čija je namjena da se u određenim specifičnim okolnostima (npr. stupanje u brak, uzimanje ili najam stana primjerenog veličini obitelji, itd.) obiteljima pruži materijalna pomoć, s time da, gdje je god to moguće, dostavite statističke podatke o tome;
- smanjenjem određenih troškova (npr. porezne olakšice za obitelji i djecu, posebne prijevoznike cijene za obitelji). Što se tiče poreznih olakšica, navedite, molimo vas, razlikuju li se porezne olakšice prema broju djece, a ako se razlikuju, kako i u kojem opsegu;
- mjerama za pružanje pomoći mladim obiteljima.

Zakonom o porezu na dohodak (N.N. br. 127/00, 150/02, 163/03 i 30/04) člankom 29. propisan je neoporezivi dio ostvarenog dohotka. Porezni obveznik može iznos ostvarenog dohotka umanjiti za osnovni osobni odbitak u visini 1500,00 kn mjesečno (godišnje 18.000,00 kn), za uzdržavane članove uže obitelji i to 0,40 osobnog odbitka u visini 600,00 kn mjesečno (godišnje 7.200.000,00 kn) a za svako dijete može umanjiti ostvareni dohodak i to za:

- prvo dijete 0,42 osobnog odbitka što iznosi 630,00 kn mjesečno (godišnje 7.560,00 kn)
- drugo dijete 0,59 osobnog odbitka što iznosi 885,00 kn mjesečno (godišnje 10.620,00 kn)
- treće dijete 0,84 osobnog odbitka što iznosi 1.260,00 kn mjesečno (godišnje 15.120,00 kn)
- četvrto dijete 1,17 osobnog odbitka što iznosi 1.755,00 kn mjesečno (godišnje 21.060,00 kn)
- peto dijete 1,59 osobnog odbitka što iznosi 2.385,00 kn mjesečno (godišnje 28.620,00 kn)
- šesto dijete 2,09 osobnog odbitka što iznosi 3.135,00 kn mjesečno (godišnje 37.620,00)

---

¹⁶ Ako je vaša zemlja prihvatila članak 12., stavak 4., ovdje nije potrebno opisivati mjere koje se poduzimaju kako bi se osiguralo jednako postupanje u odnosu na dodjelu obiteljskih davanja koja čine dio socijalne sigurnosti.

- sedmo dijete 2,67 osobnog odbitka što iznosi 4.005,00 kn mjesečno (godišnje 48.060,00 kn)
- osmo dijete 3,34 osobnog odbitka što iznosi 5.010,00 kn mjesečno (godišnje 60.120,00 kn)
- deveto dijete 4,09 osobnog odbitka što iznosi 6.135,00 kn mjesečno (godišnje 73.620,00 kn)
- deseto dijete 5,00 osobnog odbitka što iznosi 7.500,00 kn mjesečno (godišnje 90.000,00 kn).

Jedanaesto dijete i svako daljnje dijete faktor osobnog odbitka povećava se za 1,0 u odnosu na faktor osobnog odbitka za prethodno dijete.

Porezni obveznik koji ima prebivalište i boravi na području posebne državne skrbi može koristiti uvećan osnovni osobni odbitak u visini:

- 3.750,00 kn mjesečno na području prve skupine,
- 3.000,00 kn mjesečno na području druge skupine,
- 2.250,00 kn mjesečno na području treće skupine.

Ako porezni obveznici s prebivalištem i boravištem na području posebne državne skrbi imaju uzdržavane članove uže obitelji i djecu s prebivalištem i boravištem na tim područjima, mogu koristiti osobni odbitak koji se utvrđuje prema uvećanom osnovnom osobnom odbitku ovisno o području skupine posebne državne skrbi.

OSOBN ODBITAK	FAKTO R OSOBN OG ODBIT KA (faktore osobnog odbitka se zbraja)	IZVAN PODRUČJA POSEBNE DRŽAVNE SKRBI I BRDSKO- PLANINSKIH PODRUČJA		1. SKUPINA PODRUČJA POSEBNE DRŽAVNE SKRBI		2. SKUPINA PODRUČJA POSEBNE DRŽAVNE SKRBI		3. SKUPINA PODRUČJA POSEBNE DRŽAVNE SKRBI I BRDSKO- PLANINSKA PODRUČJA	
		Mjesečne	Godišnje svote (kn)	Mjesečne svote (kn)	Godišnje svote (kn)	Mjesečne svote (kn)	Godišnje svote (kn)	Mjesečne svote (kn)	Godišnje svote (kn)
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
Osnovni osobni odbitak	1,00	1.500,00	18.000,00	3.750,0 0	45.000,00	3.000,0 0	36.000,00	2.250,0 0	27.000,00
Osobni odbitak umirovljenika (najviše do)		3.000,00	34.650,00	3.750,0 0	45.000,00	3.000,0 0	36.000,00	3.000,0 0	34.650,00
Uzdržavani članovi uže obitelji	0,40	600,00	7.200,00	1.500,0 0	18.000,00	1.200,0 0	14.400,00	900,00	10.800,00

Porezni obveznik i svaki uzdržavani član uže obitelji i svako dijete, ako su osobe s invaliditetom	0,25	375,00	4.500,00	937,50	11.250,00	750,00	9.000,00	562,50	6.750,00
Prvo dijete	0,42	630,00	7560,00	1575,00	18.900,00	1.260,00	15.120,00	945,00	11.340,00
Drugo dijete	0,59	885,00	10.620,00	2212,50	26.550,00	1.770,00	21.240,00	1.327,50	15.930,00
Treće dijete	0,84	1.260,00	15.120,00	3150,00	37.800,00	2.520,00	30.240,00	1.890,00	22.680,00
Četvrto dijete	1,17	1.755,00	21.060,00	4387,50	52.650,00	3.510,00	42.120,00	2.632,50	31.590,00
Peto dijete	1,59	2.385,00	28.620,00	5962,50	71.550,00	4.770,00	57.240,00	3.577,50	42.930,00
Šesto dijete	2,09	3.135,00	37.620,00	7.837,50	94.050,00	6.270,00	75.240,00	4.702,50	56.430,00
Sedmo dijete	2,67	4.005,00	48.060,00	10.012,50	120.150,00	8.010,00	96.120,00	6.007,50	72.090,00
Osmo dijete	3,34	5.010,00	60.120,00	12.525,00	150.300,00	10.020,00	120.240,00	7.515,00	90.180,00
Deveto dijete	4,09	6.135,00	73.620,00	15.337,50	184.050,00	12.270,00	147.240,00	9.202,50	110.430,00
Deseto dijete	5,00	7.500,00	90.000,00	18.750,00	225.000,00	15.000,00	180.000,00	11.250,00	135.000,00
Jedanaesto dijete (i svako daljnje dijete)-faktor osnovnoga osobnog odbitka povećava se za 1,0 u odnosu na faktor osobnog odbitka za prethodno dijete)	6,00	9.000,00	108.000,00	22.500,00	270.000,00	18.000,00	216.000,00	13.500,00	162.000,00

NAPOMENE:

- Propisane porezne olakšice primjenjuju se na brdsko-planinskim područjima od 1. srpnja 2003. godine,

- Poreznim obveznicima koji imaju prebivalište i borave na području posebne državne skrbi i na brdsko-planinskim područjima tijekom godine priznaje se osobni odbitak što je propisan za područja izvan posebne državne skrbi i brdsko-planinskih područja (3. i 4. stupac u tablici), a razlika što se odnosi na osobni odbitak što je propisan za područja izvan posebne državne skrbi i brdsko-planinskih područja priznaje u godišnjem obračunu poreza na dohodak po podnesenoj godišnjoj poreznoj prijavi,
- Osobni odbitak umirovljenika priznaje se u visini mirovine, najmanje 1.500 kn a najviše do 3.000,00 kuna za svaki mjesec poreznog razdoblja (do 31. ožujka 2004. godine 2.550,00 kuna, a od 1. travnja 2004. godine 3.000,00 kuna),
- Uzdržavani članovi uže obitelji su: supružnik, roditelji poreznog obveznika, roditelji njegovog bračnog druga, preci i potomci u izravnoj liniji, maćehe i očusi koje punoljetno pastorec uzdržava, djeca nakon završetka redovnog školovanja i bivši bračni drug za kojeg porezni obveznik plaća alimentaciju, a kojima dohodak (oporezivi primici) i drugi primici na godišnjoj razini ne prelaze 7.500,00 kn,
- Osobni odbitak po osnovi uzdržavanja članova uže obitelji i djece na području posebne državne skrbi i na brdsko-planinskom području pripada poreznom obvezniku samo ako ti članovi i djeca imaju prebivalište i uobičajeno boravište na području posebne državne skrbi i na brdsko-planinskom području,
- Djetetom se smatra dijete kojega roditelji, počimi ili pomajke uzdržavaju, kao i usvojeno dijete i dijete povjereno na skrb ako živi zajedno sa skrbnikom. U tom slučaju biološki roditelji ne mogu koristiti taj dio osobnog odbitka.

OSOBNI ODBITAK SE MOŽE UVEĆATI ZA:

1. Svotu plaćenu za zdravstveno osiguranje, ako porezni obveznik nije drukčije osiguran, do visine propisanoga obveznog doprinosa za zdravstveno osiguranje što ga plaćaju poslodavac i posloprimac,
2. Svotu stvarnih troškova zdravstvenih usluga i nabavu ortopedskih pomagala u Republici Hrvatskoj, a najviše do 12.000,00 kuna godišnje, pod uvjetom da ti izdaci nisu podmireni iz osnovnog, dopunskog ili privatnog zdravstvenog osiguranja, te ako nisu financirani iz dobivenih darovanja,
3. Ulaganje za kupnju ili gradnju stana ili kuće za potrebe trajnog stanovanja i investicijsko održavanje stambenog prostora poreznog obveznika ili njegovoga bračnog druga radi poboljšanja uvjeta stanovanja do 12.000,00 kuna godišnje,
ili
otplatu kamata po namjenskom stambenom kreditu za kupnju ili gradnju stambenog prostora i investicijsko održavanje stambenog prostora do 12.000,00 kuna godišnje,
ili
50% plaćene slobodno ugovorene najamnine za potrebe trajnog stanovanja u stambenom prostoru najmodavca do 12.000,00 kuna godišnje (pravo na taj osobni odbitak porezni obveznik može koristiti pod uvjetom da nema riješeno stambeno pitanje),
4. Darovanja u naravi i u novcu (doznačena na žiro račun) udrugama i drugim osobama koje obavljaju kulturne, odgojnoobrazovne, znanstvene, zdravstvene, humanitarne i sportske djelatnosti i u vjerske svrhe, u skladu s posebnim propisima, do visine 2% primitaka za koje je u prethodnoj godini podnesena godišnja porezna prijava i utvrđen konačni porez na dohodak. Iznimno, osobni odbitak se uvećava za darovanja iznad propisane visine, pod uvjetom da su ta darovanja dana prema odlukama nadležnih ministarstava o provedbi i financiranju posebnih programa i akcija, ali ne i za redovnu djelatnost primatelja darovanja.

C. Naznačite, molimo vas, postoje li u vašoj zemlji socijalne i/ili kulturne usluge od posebnog interesa za obitelj, kao što su savjetodavne usluge za obitelji (za čitavu obitelj ili za njene članove, npr. za majke, trudnice, djecu različitih dobi), usluge pomoći u kući, kuće za obiteljski odmor, itd.

Naznačite, molimo vas, koje su usluge skrbi o djeci na raspolaganju obiteljima, a tu se osobito misli na jaslice, dječje vrtiće, te programe za skrb o djeci nakon nastave ili tijekom praznika.

Dostavite, molimo vas, opći opis ustroja i usluga tih službi. Molimo vas da u svom odgovoru iskažete razliku između javnih i privatnih službi i između službi koje su na raspolaganju besplatno ili uz naplatu. Dostavite, molimo vas, mjerodavne statističke podatke.

Sve županije, gradovi i općine u republici Hrvatskoj, sukladno Zakonu o lokalnoj i područnoj (regionalnoj) samoupravi (N.N. br. 33/01) i raspoloživim sredstvima unutar proračuna pojedine općine, grada i županije, participiraju u socijalnoj, pravnoj i ekonomskoj zaštiti i pomoći obitelji, a oblik obiteljske potpore najvećim dijelom odnosi se na *povremena davanja obitelji u novcu ili naravi*. Tako se socijalno ugroženim obiteljima i/ili obiteljima s više djece, dodjeljuju jednokratne novčane pomoći za podmirenje troškova stanovanja, podmirivanje troškova grijeva, podmirivanje troškova sahrane, pomoć u sanaciji kuća, pomoć obiteljima za liječenje, za nabavku školskih udžbenika, participaciju u mjesečnim kartama učenika i participaciju za prehranu učenika u školi.

Specifična davanja obitelji u novcu, u obliku novčane naknade za svako dijete dodjeljuje Virovitičko-podravska županija, a Grad Zagreb isplaćuje mjesečni dječji doplatok te osigurava besplatno zimovanje i ljetovanje za djecu iz socijalno ugroženih obitelji-predškolskog uzrasta I do završetka osnovne škole.

Vezano za postojanje socijalnih i/ili kulturnih usluga od posebnog interesa za obitelj Grad Dubrovnik primjerice ima organizirano pružanje usluga unutar novoosnovanog Savjetovališta za djecu, mladež, brak i obitelj te Savjetovališta za prevenciju ovisnosti (općine Dubrovačko-neretvanske županije), Grad Poreč u sklopu provedbe projekta "Zdravi grad", a Grad Pula, **Grad Krapina i Grad Pregrada** u okviru projekta "Škola za roditelje" i "Škola za mlade".

Nadalje, također treba istaknuti i savjetovališta u Splitu Šibeniku, Karlovcu, Vinkovcima i Sisku-osnovana 2004. godine te Krapini i Koprivnici 2005. godine, kao i razvoj usluga i programa potpore obitelji u postojećem savjetovalištu Rijeka.

Kao dio savjetodavnih institucija namijenjenih obitelji osnovana su i savjetovališta za prevenciju i pomoć žrtvama nasilja u obitelji, uz stručnu i financijsku potporu nadležnog ministarstva za obitelj-Ministarstva obitelji, branitelja i međugeneracijske solidarnosti, a u suradnji s odgovarajućim ustanovama i udrugama građana u Gradu Osijeku, Slavanskom Brodu, Bjelovaru, Karlovcu, Rovinju te pružena potpora već postojećim savjetovalištimu u zagrebu, rijeci i Splitu.

I u ostalim županijama i gradovima usluge od posebnog interesa za obitelj pružaju se najčešće u Savjetovalištimu za obitelj i/ili mlade.

Republika Hrvatska daje mnogobrojne mogućnost kvalitetnog ustroja predškolskog odgoja svim pravno sposobnim osobama sukladno zakonskim propisima.

Članak 5. točka B Konvencije o radnicima s obiteljskim obvezama, broj 156 kaže da je država

dužna i obvezna skrbiti se o djeci predškolske dobi, a bilo bi dobro kad bi se ta međunarodna konvencija primjenjivala u svim zemljama svijeta. Hrvatska je potpisnica te konvencije. Predškolska djelatnost je uređena kao podsustav odgoja i obrazovanja Republike Hrvatske od 1997. godine (Zakon o predškolskom odgoju i naobrazbi, N.N. br. 10/97). Ukupna obuhvatnost djece predškolske dobi u redovitim programima (petosatnim i desetosatnim programima) iznosi oko 35% djece predškolske dobi, što ne zadovoljava potrebe roditelja za smještajem djece u dječje vrtiće. Obuhvatnost djece kraćim programima je oko 25%, što također ne zadovoljava. Ali treba istaknuti da su sva djeca u Republici Hrvatskoj u godini dana prije polaska u školu (školska godina 2003./04.) obuhvaćena programima predškolskog odgoja (100%) u redovitim vrtićnim programima i u programima predškole.

Novim podzakonskim aktima planira se do 2005. godine povećati obuhvat djece predškolske dobi u različitim programima predškolskog odgoja na 60 posto, što je i dugoročni cilj i zadaća jer svako dijete ima pravo na jedan od oblika predškolskog odgoja tijekom predškolske dobi i društvo bi trebalo osigurati uvjete za ostvarenje tih prava.

U Republici Hrvatskoj u 2004. godini djeluju ukupno 503 predškolske ustanove koje su smještene u 1.203 objekata (290 čiji su osnivači jedinice lokalne samouprave, 49 privatnih vrtića koje su osnovale vjerske zajednice ili župe - 46 katoličkih, jedan evangelički, jedan vjerske zajednice "Chavely Chapel" i jedan židovski, 100 privatnih vrtića pravnih i fizičkih osoba te 28 ustrojbenih jedinica programa predškolskog odgoja pri osnovnim školama i 28 programa predškole te 8 kraćih programa pri knjižnici - Knjižnica Medveščak, Udruzi "Društvo naša djeca", Udruzi "Djeca prva", Knjižnici Brodski Stupnik, Udruzi Roma "Zlatna Kobra", Udruzi Roma Istre i Udruzi Roma Hrvatske u Čakovcu.

Redovitim desetosatnim programima obuhvaćeno je 92.280 djece predškolske dobi, programom predškole obuhvaćeno je 16.270 djece, a kraćim programima 37.250 djece, što ukupno iznosi 145.800 djece predškolske dobi u sustavu predškolske djelatnosti.

Programi predškolskog odgoja koji zadovoljavaju javne potrebe (članak 50. Zakona) su programi predškole, programi za djecu pripadnike nacionalnih manjina, programi za djecu s teškoćama u razvoju i programi za darovitu djecu, a provode se u 252 dječja vrtića, 55 osnovnih škola i 16 drugih pravnih osoba.

Prema pokazateljima dječjih vrtića i drugih pravnih osoba koje provode programe predškolskog odgoja, u sustavu predškolske djelatnosti je ukupno 1.834 djece predškolske dobi pripadnika nacionalnih manjina.

U dječjim vrtićima u redovne programe uključeno (integrirano) je 1.411 djece s lakšim teškoćama u razvoju s kojima rade odgojitelji, defektolozi, pedagozi, psiholozi i terapeuti u 189 predškolskih ustanova. Posebne programe za djecu s teškoćama u razvoju polazi 639 djece u 78 odgojnih skupina pri redovitim dječjim vrtićima ili posebnim ustanovama - točnije u 26 ustanova s kojima radi oko 178 stručnih djelatnika (defektolozi, odgojitelji, terapeuti i medicinske sestre). Ovi programi su dignuti na razinu javnih potreba i sufinanciraju se iz Državnog proračuna od 1990. godine. Sva djeca s teškoćama u razvoju koja su u dječjim vrtićima, bilo u posebnim skupinama ili integrirana u redovite skupine trebala bi dobiti potporu iz Državnog proračuna, prema odredbama članka 50. Zakona.

Programi za darovitu djecu ustrojavaju se u dječjim vrtićima postupno, a njima je obuhvaćeno 481 dijete (30 odgojnih skupina). S velikim brojem darovite djece radi se i individualno.

Dječji vrtići provode programe rada s darovitima u Zagrebu, Rijeci, Puli, Koprivnici, Varaždinu i Splitu. Ti programi su programi javnih potreba i planirano je njihovo sufinanciranje iz Državnog proračuna.

Programi predškole su također programi javnih potreba društva, a polazi ih 16.270 djece predškolske dobi koja nisu polaznici drugih programa predškolskog odgoja. Ostala djeca predškolske dobi u godini dana prije polaska u osnovnu školu uključena su u redovite programe predškolskog odgoja (ukupno 36.696 djece u šestoj i sedmoj godini). Program predškole nije obavezan, kao i cijeli podsustav predškolskog odgoja, ali se preporučuje svoj djeci i njihovim roditeljima i stoga je važno da društvo prepozna važnost tog segmenta u odgoju i obrazovanju djece. Ove godine su sva djeca u šestoj godini života obuhvaćena nekim od programa predškolskog odgoja (100%).

Analizom podataka u Republici Hrvatskoj postoje veće potrebe za smještajem djece predškolske dobi u dječje vrtiće i to za djecu jaslične dobi (od prve do navršene treće godine života) i vrtićne dobi (od četvrte godine života do polaska u školu) od smještajnih kapaciteta i to uglavnom u većim gradovima pa svake godine na listama čekanja ostaje oko 5.000 djece predškolske dobi.

Iako je Zakon predvidio mogućnost da se u jaslice uključuju djeca od šest mjeseci, u praksi se ostvaruje tek minimalan prihvat djece od 10 i 11 mjeseci i to samo onda kada za to postoje materijalni i prostorni uvjeti što je zasad moguće tek iznimno (Rijeka, Osijek, Pula, Split), a prema podacima u sustav je uključeno 212 djece mlađe od godinu dana.

Budući da su osnivačka prava od 1993. godine prenesena na tijela jedinica lokalne i područne (regionalne) samouprave, u brojnim gradovima i općinama se ne poštuju ni postojeći standardi (oni su rađeni 1983. godine prema Zakonu o društvenoj brizi) te se predškolska djelatnost dovodi u pitanje opstojnosti. Problemi postoje kao i u drugim djelatnostima, ali ne zbog stručno-pedagoškog rada već zbog materijalne oskudice roditelja i osnivača dječjih vrtića i njihove nemogućnosti sufinanciranja programa.

S obzirom na to da se ekonomska cijena smještaja djece predškolske dobi u predškolske ustanove kreće od 850 do 1.700 kuna po djetetu, a za djecu s teškoćama u razvoju i do 4.200 kuna, roditelji uglavnom sufinanciraju smještaj svoje djece 30 do 40 posto od ekonomske cijene.

Usluge namijenjene obiteljima, kao što je skrb o djeci te programima skrbi o djeci nakon nastave ili tijekom praznika u sve županije, gradovi i općine sufinanciraju vrtiće i jaslice na svom području, otvaraju igraonice za djecu, od kojih su neke na engleskom jeziku, pa i za romsku djecu.

Neki gradovi imaju program “produženog boravka” za djecu u osnovnim školama nakon redovne nastave. Od programa skrbi o djeci tijekom praznika organizirana su ljetovanja i zimovanja za djecu, a od usluga namijenjenih djeci nakon nastave navode se organizirani tečajevi i škole plivanja, škole u prirodi, infoklubovi, radionice tijekom vikenda, kreativne radionice te tečajevi engleskog jezika.

U sustav mjera potpora obitelji na državnoj razini možemo ubrojiti **produženi roditeljni dopust** i naknade za roditeljne dopuste, **pomoć za opremu novorođenog djeteta** i doplatak za djecu.

Korisnici prava na roditeljni dopust po dužini trajanja i osnova za njegovo ostvarenje u 2003.

godini

<i>Opis</i>	<i>Broj korisnika</i>
<i>Trudnoća i rodiljni dopust</i>	30 697
<i>Rodiljni dopust do 3. godine djetetova života</i>	353
<i>Rodiljni dopust do 3. godine djetetova života (nezaposlene majke)</i>	3 305

Izvor: Statistički ljetopis Republike Hrvatske 2004; Državni zavod za statistiku, Zagreb, prosinac 2004.

Pomoć za opremu novorođenog djeteta ostvaruje svaka zdravstveno osigurana osoba za rođenje djeteta. Ovaj oblik pomoći egzistira od 1994. godine i sredstva za njegovu isplatu osiguravaju se u državnom proračunu. Pomoć za opremu novorođenog djeteta isplaćuje se u novcu, jednokratno, i ona iznosi 1. 360, 00 kuna. Pored pomoći obitelji za novorođeno dijete na državnoj razini i lokalna samouprava, iz svojih sredstava, u sve većem broju primjenjuje ovaj oblik potpore, koji najčešće iznosi oko 1.000,00 kuna.

Doplatak za djecu uređen je Zakonom o doplatku za djecu i Zakonom o izvršenju Državnog proračuna Republike Hrvatske za 2005. godinu. Doplatak je novčano primanje koje koristi roditelj ili druga osoba, sukladno zakonu, radi potpore uzdržavanja i odgoja djece. Ovo pravo mogu ostvariti roditelji čiji prosječni mjesečni dohodak po članu kućanstva, ostvaren u prethodnoj godini, ne prelazi proračunsku osnovicu koja je za 2003. i 2004. godinu iznosila 3.326,00 kuna. Doplatak za djecu, po jednom djetetu, iznosi najmanje 166, 30 kuna, a najviše 374, 18 kuna, ovisno od socijalnih okolnosti u kojima se nalazi obitelj, odnosno dijete. Za dijete s težim i teškim oštećenjem zdravlja roditelju, bez obzira na visinu ostvarenog dohotka po članu kućanstva, pripada pravo na doplatak za djecu u iznosu od 25% proračunske osnovice, odnosno u iznosu od 831, 50 kuna.

Prema statističkim pokazateljima, ovaj oblik potpore u 2003. i 2004. godini, ostvaren je za oko 51% djece u Republici Hrvatskoj u dobi do 18. godine života.

Broj korisnika doplatka za djecu, broj djece za koju korisnici koriste doplatak za djecu i prosječan iznos doplatka za djecu po djetetu, stanje 31. prosinca 2003. godine

<i>Korisnici doplatka za djecu</i>	<i>Broj korisnika</i>
<i>Broj korisnika ukupno</i>	259911
<i>Zaposlene osobe</i>	166374
<i>Korisnici mirovina</i>	19142
<i>ostali</i>	74395
<i>Broj djece ukupno</i>	490884
<i>Djeca zaposlenih osoba</i>	318840
<i>Djeca korisnika mirovina</i>	32352
<i>Ostala djeca</i>	139692

*Prosječna svota doplatka za djecu sa
sredstvima isplate za prethodne mjesece u
kunama*

265,37

Izvor: Statistički ljetopis Republike Hrvatske 2004; Državni zavod za statistiku, Zagreb, prosinac 2004.

D. Naznačite, molimo vas, je li zakonskim propisima u vašoj zemlji osigurana zastupljenost obitelji u savjetodavnim ili upravnim tijelima u cilju obrane obiteljskih interesa.

E. Naznačite, molimo vas, koje su mjere poduzete radi poticanja izgradnje stanova prilagođenih potrebama obitelji, i dostavite potpune statističke podatke o obavljenom poslu.

Vežano za poduzimanje mjera u svrhu poticanja stambene izgradnje jedan dobar broj gradova, općina i županija uključio se u Program poticane stanogradnje-POS.

Vlada Republike Hrvatske usvojila je u ljeto 2000. godine Program društveno poticane stanogradnje. Program se provodi od 11. prosinca 2001. nakon što je usvojen Zakon o društveno poticajnoj stanogradnji.

Cilj je Programa uključivanje jedinica lokalne samouprave uz poticajna državna sredstva u gradnju stanova po cijeni od najviše 910 EUR po metru četvornom netto korisne površine stana. Riječ je o osiguravanju mogućnosti da mlade obitelji po povoljnim uvjetima, uz otplatu kredita na rok od 30 godina i kamatu od oko 4%, uz mogućnost počeka od jedne godine, sami riješe svoje stambeno pitanje.

Zakonom o poticanoj stanogradnji uređuje se sustavno organizirana stanogradnja poticana javnim sredstvima radi zadovoljavanja stambenih potreba i poboljšanja kvalitete stanovanja što šireg kruga građana, kao i unaprijeđenja graditeljstva. Javnim sredstvima u smislu navedenog Zakona razumijevaju se financijska i druga sredstva koja za poticanje stanogradnje osiguravaju Republika Hrvatska i jedinice lokalne samouprave.

Društveno poticana stanogradnja provodi se izgradnjom stanova, odnosno stambenih zgrada, organiziranom na način kojim se ostvaruje svrhovito korištenje javnih i drugih sredstava za pokriće troškova, osigurava povrat tih sredstava, te omogućuje prodaju stanova uz obročnu otplatu pod pristupačnijim uvjetima od tržišnih u pogledu kamata i rokova otplate.

Javnim sredstvima se u skladu s odredbama ovoga Zakona potiče organizirana izgradnja stanova, u pravilu u višestambenim zgradama i zgradama u nizu, namijenjenih za prodaju uz mogućnost obročnog načina plaćanja i to:

- građanima
- državljanima Republike Hrvatske, radi rješavanja njihovih stambenih potreba,
- jedinicama lokalne samouprave i drugim pravnim osobama sa sjedištem u Republici Hrvatskoj, radi davanja stanova u najam.

Ovi stanovi namijenjeni su i za prodaju jedinicama lokalne samouprave i drugim osobama radi osiguranja stanova zaštićenim najmoprimcima koji koriste stan u vlasništvu fizičkih

osoba, kao i osobama iz članka 52. stavka 4. Zakona o najmu stanova (N.N. br. 91/96. i 48/98.) koje koriste stan namijenjen za nadstojnika zgrade.

Republika Hrvatska za poticanje stanogradnje osigurava financijska sredstva koja se osiguravaju se u državnom proračunu i doznačuju nositelju investitorskih poslova.

Uz ova financijska sredstva Republika Hrvatska može za izgradnju stanova osigurati i građevinsko zemljište i druga sredstva, posebice radi rješavanja stambenih potreba djelatnih vojnih osoba, policijskih službenika te drugih državnih službenika i namještenika, i u kojem slučaju o kupnji i načinu korištenja tih stanova, odnosno prvenstvu na kupnju stana odlučuje Vlada Republike Hrvatske ili od nje ovlašteno tijelo ili osoba.

Financijskim sredstvima Republike Hrvatske osigurava se pokriće troškova u vezi s izgradnjom stanova u dijelu koji odgovara visini od 25% etalonske cijene građenja po m² korisne površine stana.

Etalonsku cijenu građenja utvrđuje jedanput godišnje ministar nadležan za javne radove i graditeljstvo na temelju prosječnih cijena građenja m² korisne površine stana u Republici Hrvatskoj na osnovi objavljenih podataka u Statističkom ljetopisu Državnog zavoda za statistiku, koja vrijednost je vezana uz EURO. Etalonska cijena građenja ne može biti različita od etalonske cijene koja se primjenjuje u ostalim zakonima u kojima se na temelju iste dolazi do određenih izračuna.

Cijena građenja razumijeva sve troškove u vezi s izgradnjom (projektiranje, građenje, nadzor i dr.) uključivo i porez na dodanu vrijednost, izuzev troškova koji se odnose na zemljište, uređenje komunalne infrastrukture i priključke građevine na infrastrukturu.

F. Naznačite, molimo vas, mjere koje se poduzimaju na području informiranja o planiranju obitelji.

Na području planiranja obitelji, ministarstvo nadležno za obitelj, u suradnji s Hrvatskim liječničkim zborom, u 2004. godini, započelo je provedbu programa "Dobro je znati prije, za vrijeme i nakon poroda". Ovaj program edukacije i informiranja namijenjen je medicinskom osoblju, članovima nevladinih organizacija i budućim roditeljima. Pod naslovom ovog Programa, ministarstvo nadležno za obitelj i ministarstvo nadležno za zdravstvo sufinancirali su tiskanje priručnika koji se dijeli besplatno svim zainteresiranim osobama. Nadalje, ministarstvo za obitelj, u suradnji s nevladinim organizacijama, provodi programe javnog informiranja i edukacije mladih bračnih parova o reproduktivnom zdravlju, trudnoći, pripremi za porod, skrbi o roditelji i novorođenčetu. Ovi programi provode se u Splitu, Zadru, Bjelovaru i Slavanskom Brodu.

G. Ako se u vašoj zemlji objavljuju službeni statistički podaci o sastavu obitelji i njenom ekonomskom i socijalnom položaju, molimo vas da dostavite sažetak najnovijih statističkih podataka koji su na raspolaganju. Što se tiče socio-ekonomskog položaja, opišite na koji se način socio-ekonomske kategorije u vašoj zemlji klasificiraju.

Metodološka objašnjenja:

Anketa o potrošnji kućanstava provodi se u skladu s metodološkim preporukama Europske unije te međunarodnim standardima i klasifikacijama. Anketa se provodi na reprezentativnom uzorku kućanstava, a obuhvaćena su samo privatna, individualna kućanstva u Republici

Hrvatskoj, tj. isključeno je stanovništvo smješteno u domovima, internatima, zatvorima i bolnicama te potrošnja stranih turista.

Kućanstvo jest svaka obiteljska ili druga zajednica osoba koje zajedno stanuju i zajednički troše svoje prihode za podmirivanje osnovnih životnih potreba (stanovanje, hrana i drugo).

Socio-ekonomski status kućanstva određen je vrstom posla koju obavlja nositelj kućanstva. Nositelj kućanstva može biti: fizički radnik privatnog sektora, nefizički radnik privatnog sektora, fizički radnik javnog sektora, nefizički radnik javnog sektora, samozaposleni, poljoprivrednik, nezaposleni, umirovljenik, nesposoban za rad i ostalo (studenti, kućanice).

Ekonomska situacija kućanstva određena je brojem zaposlenih članova kućanstava koja se razvrstavaju na sljedeća: kućanstva u kojima rade i nositelj i supružnik i najmanje još jedna osoba radi ili niti jedna druga osoba ne radi; kućanstva u kojima radi ili nositelj ili supružnik i najmanje još jedna osoba radi ili niti jedna druga osoba ne radi, te kućanstva u kojima ne radi ni nositelj ni supružnik i barem jedna druga osoba radi ili niti jedna druga osoba ne radi.

Nositelj kućanstva jest osoba na koju se kućanstvo vodi ili osoba za koju se članovi kućanstva izjasne da je nositelj kućanstva.

Izvor podataka za Tablice 1. do 3.: DZS, Anketa o potrošnji kućanstava 2003.

TABLICA 1.: DISTRIBUCIJA KUĆANSTAVA PREMA TIPU KUĆANSTVA I PROSJEČAN BROJ ČLANOVA

	ukupno	Samačka kućanstva				Parovi bez djece		Parovi s djecom			Drugi tipovi kućanstva		Ostalo	
		Odrasla osoba 65+	Osoba 30-64 godina	Osoba mlađa od 30 godina	Samohrani roditelj s djecom	Osoba od 65+	Osoba do 64	Parovi s jednim djetetom	Parovi s dvoje djece	Parovi s troje ili više djece	Jedan roditelj ili par s barem jednim starijim djetetom	Jedan roditelj ili par s barem jednim odraslim djetetom	Kućanstva s više generacija (svi u srodstvu)	Kućanstva s nesrodnicima
Distribucija kućanstava, %	100,0	15,3	7,2	1,3	0,6	11,1	9,2	4,2	6,4	2,0	8,5	15,6	17,7	0,9
Prosječan broj članova (prema uzorku)	2,8	1,0	1,0	1,0	2,5	2,0	2,0	3,0	4,0	5,3	3,9	3,2	4,2	3,6

TABLICA 2.: DISTRIBUCIJA KUĆANSTAVA PREMA SOCIO-EKONOMSKOM STATUSU, %

ukupno	Fizički radnik - privatni sektor	Nefizički radnik - privatni sektor	Fizički radnik - javni sektor	Nefizički radnik - javni sektor	Samozaposleni	Poljoprivrednici	Nezaposleni	Umirovljenici	Nesposobni za rad	Ostalo
100,0	12,6	4,0	8,1	8,1	5,5	10,0	5,0	42,7	1,8	2,3

TABLICA 3.: DISTRIBUCIJA KUĆANSTAVA PREMA EKONOMSKOJ SITUACIJI, %

ukupno	Rade i nositelj i supružnik		Radi ili nositelj ili supružnik		Ne radi ni nositelj ni supružnik	
	- barem još jedna osoba radi	- niti jedna druga osoba ne radi	- barem još jedna osoba radi	- niti jedna druga osoba ne radi	- barem jedna druga osoba radi	- nitko u kućanstvu ne radi
100,0	6,6	21,7	8,4	22,0	8,1	33,2

Članak 17. - Pravo majke i djeteta na pravnu i ekonomsku zaštitu

Radi osiguranja učinkovitog ostvarivanja prava majke i djeteta na ekonomsku i socijalnu zaštitu, ugovorne stranke obvezuju se poduzeti sve potrebne i odgovarajuće mjere radi ostvarivanja toga cilja, uključujući i osnivanje ili održavanje odgovarajućih institucija ili službi.

Zakonodavstvo Republike Hrvatske

1. Ustav Republike Hrvatske

Ustavom je, u poglavlju pod nazivom Gospodarska, socijalna i kulturna prava, obitelj stavljena pod osobitu zaštitu države, a brak i pravni odnosi u braku, izvanbračnoj zajednici i obitelji uređuju se zakonom (članak 61.). (članak 57.).

2. Međunarodni ugovori

Republika Hrvatska ratificirala je slijedeće konvencije Međunarodne organizacije rada:

- Konvenciju br. 102 o najnižim standardima socijalne sigurnosti, 1952 (N.N.-međunarodni ugovori br. 2/94, 1/02)
- Međunarodni pakt o gospodarskim, socijalnim i kulturnim pravima, New York, 16. prosinca 1966 (N.N.-međunarodni ugovori 12/93).

3. Primarno zakonodavstvo

- Obiteljski zakon (N.N. br. 116/03; 17/04 i 136/04)
- Zakon o porezu na dohodak (N.N. br. 127/00, 150/02, 163/03 i 30/04)
- Zakon o lokalnoj i područnoj (regionalnoj) samoupravi (N.N. br. 33/01)
- Zakon o predškolskom odgoju i naobrazbi (N.N. br. 10/97)
- Zakon o nasljeđivanju (N.N. br. 48/03)
- Kazneni zakon (N.N. br. 110/97, 27/98, 50/00, 129/00, 51/01)
- Zakon o sudovima za mladež (N.N. br. 111/97, 27/98, 12/02)
- Zakon o izvršavanju Državnog proračuna Republike Hrvatske za 2005. godinu

3. Sekundarno zakonodavstvo

Pravilnik o vrsti doma za djecu i doma za odrasle osobe i njihovoj djelatnosti, te uvjetima glede prostora, opreme i potrebnih stručnih i drugih djelatnika doma socijalne skrbi (N.N. br. 101/99).

A. Naznačite, molimo vas, mjere koje se poduzimaju radi primjene ove odredbe i dostavite popis područja obuhvaćenih mjerama socijalne i ekonomske zaštite koje su prihvaćene u vašoj zemlji u odnosu na:

- a) majke,
- b) djecu,
- c) te ustanove i službe koje pridonose toj zaštiti.

Dostavite, molimo vas, statističke podatke koji pokazuju postotak majki i djece koji uživaju ovakvu zaštitu.

B. Opišite, molimo vas, kako je u vašoj zemlji riješeno pitanje koje se odnosi na to da ženama koje nisu obuhvaćene ni jednim programom socijalne sigurnosti zajamči potrebna financijska pomoć u razumnom razdoblju prije i nakon porođaja, kao i medicinska skrb i druga primjerena skrb prilikom porođaja.

C. Naznačite, molimo vas, koje su mjere poduzete radi zaštite samohranih majki.

D. Naznačite, molimo vas, predviđa li vaše zakonodavstvo:

a) postupak za utvrđivanje očinstva ili majčinstva izvanbračne djece. Ako se to na vas odnosi, navedite zašto neke kategorije djece ne mogu koristiti ove postupke i opišite sve posebne mjere koje se poduzimaju u korist tih kategorija;

Postupak za utvrđivanje očinstva ili majčinstva izvanbračne djece predviđen je Obiteljskim zakonom.

Majčinstvo je zakonom presumirano, i djetetova majka je žena koja ga je rodila. Ako se majčinstvo na taj način ne može odrediti, utvrđuje se priznanjem ili sudskom odlukom.

Djetetovim ocem smatra se majčin muž, ako je dijete rođeno za vrijeme trajanja braka, ili tijekom tristo dana od prestanka braka. U drugim slučajevima očinstvo se utvrđuje priznanjem roditelja ili sudskom odlukom.

Majčinstvo i očinstvo može se priznati na zapisnik pred matičarem, centrom za socijalnu skrb ili sudom, a može se priznati i u oporuci. Priznanje majčinstva i očinstva je neopozivo. Ako je dijete za koje se priznaje majčinstvo ili očinstvo navršilo 14 godina, i sposobno je shvatiti značenje priznanja, potreban je i njegov pristanak. Za upis priznanja očinstva potreban je pristanak djetetove majke.

Ako prilikom upisa djeteta u maticu rođenih nema podataka o djetetovom ocu, matičar je o tome dužan obavijestiti centar za socijalnu skrb, koji nastoji radi dobrobiti djeteta od majke pribaviti podatke o djetetovom ocu.

Ukoliko se majčinstvo i očinstvo ne može utvrditi priznanjem, ono se može utvrditi u sudskom postupku. Pravo na tužbu radi utvrđivanja majčinstva ili očinstva ima dijete do navršene 25. godine života, odnosno njegov zakonski zastupnik. Osoba koja sebe smatra majkom ili ocem djeteta, tužbu može podnijeti do navršene 18. godine života djeteta, a taj rok je predviđen i za centar za socijalnu skrb. Ako osoba za koju se tvrdi da je roditelj djeteta nije živa, tužba se može podnijeti protiv njezinih nasljednika, u roku od godinu dana od smrti, odnosno šest mjeseci od pravomoćnosti odluke o nasljeđivanju.

Ne postoje kategorije djece za koje se ne mogu koristiti postupci utvrđivanja majčinstva ili očinstva.

b) odgovornost za uzdržavanje izvanbračne djece i razlikuju li se pravila koja se odnose na njih od pravila koja se odnose na djecu rođenu u braku;

Odgovornost za uzdržavanje djece pripada roditeljima djeteta, bez obzira jesu li u braku ili ne. Pitanja uzdržavanja djece regulirana su Obiteljskim zakonom, i jednako se odnose na bračnu i izvanbračnu djecu.

Roditelji su dužni uzdržavati svoje maloljetno dijete, a ako se ono redovito školuje, dužni su ga uzdržavati i nakon punoljetnosti. Ako punoljetno dijete zbog bolesti, mentalnog ili tjelesnog oštećenja nije sposobno za rad, roditelji su ga dužni uzdržavati dok ta nesposobnost traje.

Ako roditelj ne uzdržava dijete, dužni su ga uzdržavati baka i djed po tom roditelju.

O uzdržavanju, odnosno povećanju doprinosa za uzdržavanje može se sklopiti nagodba kod centra za socijalnu skrb, koja ima snagu ovršne isprave.

Kod određivanja uzdržavanja za dijete uzet će se u obzir dob djeteta, te potrebe za njegovim obrazovanjem.

Radno sposoban roditelj ne može se osloboditi dužnosti uzdržavanja maloljetnog djeteta.

Troškove nastale trudnoćom i porodom izvanbračnog djeteta podmiruju majka i otac, u skladu sa svojim imovinskim mogućnostima. U slučaju parnice sud će, na zahtjev jednog od roditelja, odrediti udio svakog od njih u podmirivanju tih troškova.

c) posebna rješenja za skrbništvo nad izvanbračnom djecom i njihovo povjeravanje na skrb;

Odredbe o roditeljskoj skrbi iste su za djecu rođenu u braku i izvan braka.

Roditelji bez obzira na činjenicu žive li zajedno ili odvojeno, ravnopravno, zajednički, i sporazumno skrbe o djetetu, osim ako je drugi roditelj umro, proglašen umrlim, lišen roditeljske skrbi, lišen potpuno poslovne sposobnosti, djelomice lišen poslovne sposobnosti u odnosu na roditeljsku skrb, ili je spriječen.

Ako roditelji ne žive u obiteljskoj zajednici, odluku s kojim roditeljem će dijete živjeti i na koji način će viđati drugog roditelja donosi sud u bračnim sporovima, odnosno u sporovima kojima se utvrđuje majčinstvo ili očinstvo, a u drugim slučajevima centar za socijalnu skrb.

d) legitimizacija izvanbračne djece;

U ranijem obiteljskom zakonodavstvu postojala je odredba kojom je bilo propisano da se djeca rođena izvan braka, čiji roditelji naknadno sklope brak, smatraju bračnom. U novom obiteljskom zakonodavstvu ovakve odredbe nema iz razloga što su bračna i izvanbračna djeca

izjednačena u svim pravima, odnosno, roditelji bez obzira imaju li bračnu ili izvanbračnu djecu, prema njima imaju iste obveze i prava.

e) posebna pravila koja se odnose na pravo nasljeđivanja izvanbračne djece.

Prema Zakonu o nasljeđivanju (N.N. br. 48/03) sva djeca, kojima je utvrđeno majčinstvo ili očinstvo, su zakonski nasljednici, bez obzira jesu li rođena u braku ili izvan braka.

E. Opišite, molimo vas, mjere koje su u vašoj zemlji na snazi u pogledu posvojenja. Koliko se status posvojenog djeteta približava statusu djeteta rođenog u braku?

Posvojenje je regulirano Obiteljskim zakonom, koji definira pretpostavke za zasnivanje posvojenja, postupak za posvojenje i prava i dužnosti iz posvojenja.

Posvojenje se može zasnovati ako je u interesu djeteta, a u postupku zasnivanja posvojenja procjenjuju se osobine posvojitelja u odnosu na dobrobit djeteta.

Posvojiti se ne može krvni srodnik u ravnoj lozi, brat ili sestra, štićenik od strane skrbnika dok ga dužnosti skrbnika ne razriješi centar za socijalnu skrb, niti dijete maloljetnih roditelja do godine dana starosti djeteta, osim iznimno, ako nema izgleda da će se ono podizati u obitelji roditelja ili bližih srodnika.

Posvojiti može osoba u dobi od dvadeset jedne do trideset pet godina, starija od posvojenika najmanje osamnaest godina. Ako postoje osobito opravdani razlozi posvojitelj može biti i osoba starija od trideset pet godina, ali dobna razlika između posvojitelja i posvojenika ne smije biti veća od četrdeset pet godina.

Posvojitelj može biti hrvatski državljanin, a iznimno može biti i stranac ako je to od osobite koristi za dijete.

Za posvojenje je potreban pristanak obaju ili jedinog roditelja djeteta, osim u slučajevima kad su lišeni roditeljske skrbi, potpuno lišeni poslovne sposobnosti ili maloljetni, a nisu sposobni shvatiti značenje posvojenja.

Ako je dijete navršilo dvanaest godina i sposobno je shvatiti značenje posvojenja, za zasnivanje posvojenja potreban je njegov pristanak.

Postupak za posvojenje provodi po službenoj dužnosti centar za socijalnu skrb mjesta prebivališta ili boravišta djeteta. Centar za socijalnu skrb vodi spise predmeta i očevidnik o predmetima posvojenja. Podaci o posvojenju službena su tajna.

Obiteljski zakon određuje da posvojenjem nastaje između posvojitelja i njegovih srodnika s jedne strane, te posvojenika i njegovih potomaka s druge strane, neraskidiv odnos srodstva i sva prava i dužnosti koje iz toga proizlaze, a prestaju međusobna prava i dužnosti posvojenika i njegovih krvnih srodnika.

Odnos posvojenog djeteta i posvojitelja u potpunosti je izjednačen s odnosom djeteta i njegovog biološkog roditelja.

F. Opišite, molimo vas:

a) mjere koje se u vašoj zemlji poduzimaju kako bi se osigurala primjerena zaštita siročadi i djece čiji roditelji ne mogu biti njihovi skrbnici;

Ako su roditelji djeteta umrli, nestali, nepoznati ili su najmanje mjesec dana nepoznatog boravišta, lišeni poslovne sposobnosti ili roditeljske skrbi, maloljetni (a nisu stekli poslovnu sposobnost), odsutni ili spriječeni i nisu u mogućnosti brinuti se o svojem djetetu, a nisu ga povjerali na čuvanje i odgoj osobi koja ispunjava uvjete za skrbnika, dijete će se staviti pod skrbništvo odlukom centra za socijalnu skrb. Djetetu će se istom odlukom imenovati skrbnik, koji je dužan kao roditelj savjesno brinuti o djetetu.

Dijete se može povjeriti na čuvanje i odgoj skrbniku, drugoj osobi, udomiteljskoj obitelji ili domu socijalne skrbi.

Ako roditelj u većoj mjeri zanemaruje podizanje i odgoj djeteta, ili postoji opasnost za pravilno podizanje djeteta, roditeljima će se oduzeti pravo da žive sa djetetom, i dijete će se povjeriti na čuvanje i odgoj drugoj osobi ili ustanovi socijalne skrbi odlukom centra za socijalnu skrb. U tim situacijama roditelj zadržava pravo na ostale sadržaje roditeljske skrbi.

b) kako se vodi briga o djeci beskućnicima:

- u posebnim ustanovama. Ako je to slučaj, opišite, molimo vas, životne uvjete u tim ustanovama.

- u udomiteljskim obiteljima.

Prema podacima Ministarstva zdravstva i socijalne skrbi nema evidentirane djece beskućnika u Republici Hrvatskoj.

U udomiteljskim obiteljima i ustanovama za djecu smještena su djeca bez roditeljske skrbi, djeca koju roditelji zanemaruju ili zlostavljaju, djeca s poremećajima u ponašanju, djeca s tjelesnim ili mentalnim oštećenjem, te djeca ovisnici o drogama ili drugim opojnim sredstvima.

Podzakonskim aktom, Pravilnikom o vrsti doma za djecu i doma za odrasle osobe i njihovoj djelatnosti, te uvjetima glede prostora, opreme i potrebnih stručnih i drugih djelatnika doma socijalne skrbi (N.N. br. 101/99), propisani su minimalni standardi koje moraju ispunjavati ustanove za smještaj djece i odraslih osoba.

Propisani su prostorni uvjeti koje ustanove moraju zadovoljavati, a ovise o broju i vrsti korisnika. Isto se odnosi i na uvjete u pogledu opreme, te stručnih djelatnika i djelatnika za njegu korisnika. Stručni djelatnici u domovima za djecu su gotovo u pravilu djelatnici s višom ili visokom naobrazbom.

G. Naznačite, molimo vas, mjere koje se poduzimaju u zakonodavstvu i praksi, kako bi se djeca zaštitila od fizičkih i moralnih opasnosti, zlostavljanja, neprihvatljivog tjelesnog

kažnjavanja, nasilja i seksualnog zlostavljanja. Naznačite, molimo vas, postoje li psihosocijalne službe za djecu koja su žrtve takvih postupaka.

Republika Hrvatska jedna je od devet europskih zemalja koja je zabranila tjelesno kažnjavanje djece (prema podacima Vijeća Europe iz 2003. godine). U Republici Hrvatskoj, prema obiteljskom zakonodavstvu, zabranjeno je tjelesno kažnjavanje djece od 1999. godine. Prema članku 88. Obiteljskoga zakona (N.N. br. 116/03, 17/04 i 136/04) roditelji i ostali članovi obitelji ne smiju dijete podvrgavati ponižavajućim postupcima, duševnom ni tjelesnom nasilju, odnosno zlostavljanju.

Uvažavajući određenja Konvencije o pravima djeteta Obiteljski zakon iz 1998. godine je u normiranju obiteljskih odnosa napravio velik zaokret u odnosu na do tada važeći zakon. Umjesto prava i dužnosti roditelja obiteljsko-pravni položaj djeteta pravno je oblikovan i sankcioniran priznavanjem djetetovih prava, odnosno dužnosti roditelja. Sustav djetetovih prava ogleda se u:

- pravo djeteta da zna kad god je to moguće tko su mu roditelji;
- pravo na skrb za život i zdravlje;
- pravo na sigurnost i odgoj u obitelji primjeren svojim potrebama;
- pravo na život sa svojim roditeljima, a ako živi odvojeno od jednog ili oba ima pravo na susrete i druženje;
- pravo na izbor škole i zanimanja;
- pravo tražiti zaštitu svojih prava pred nadležnim tijelima, itd.

Iako je Obiteljskim zakonom iz 1998. godine postignuta visoka razina zaštite prava djeteta, Obiteljski zakon iz 2003. godine ide i korak dalje pa pored već priznatih prava djeteta poboljšava zaštitu djeteta u samoj primjeni već postojećih instituta.

U reguliranju odnosa između roditelja i djece uređene su, između ostalih, sljedeće promjene:

a) Dijete ima pravo na posebnog skrbnika, koji će štiti njegova prava i interese u:

- postupku oduzimanju prava roditeljima da žive sa svojim djetetom
- postupku povjeravanja djeteta s poremećajem u ponašanju ustanovi socijalne skrbi
- postupku lišenja roditeljske skrbi oba ili jedinog njegovog roditelja,

b) Mjere za zaštitu prava i dobrobiti djeteta koje su prenesene u nadležnost suda (primjena od 01.01.2006.), te na taj način naše obiteljsko zakonodavstvo usklađeno s Europskom konvencijom za zaštitu ljudskih prava i temeljnih sloboda:

- oduzimanje prava roditelju da živi sa svojim djetetom i odgaja ga
- povjeravanje djeteta s poremećajem u ponašanju u ustanovu socijalne skrbi
- zabrana roditelju, baki ili djedu koji ne živi s djetetom da se neovlašteno približava djetetu i uznemirava ga.

Obiteljskim zakonodavstvom još od 1998. godine propisano je da radi dobrobiti djeteta, a u skladu s njegovom dobi i zrelosti, roditelji imaju pravo i dužnost nadzirati ga u njegovu druženju s drugim osobama. Roditelji imaju pravo i dužnost djetetu mlađem od šesnaest godina života zabraniti noćne izlaske bez svoje pratnje ili pratnje druge odrasle osobe u koju imaju povjerenje. Noćnim izlaskom smatra se vrijeme od 23 do 5 sati.

Navedena odredba ima odgojni karakter i svrha joj je olakšati roditeljima odgoj djece u svezi s druženjem djeteta s drugim osobama i u slučaju noćnih izlazaka. Zakonodavac je ovom odredbom želio pomoći roditeljima da svoju odgojnu ulogu izvrše uspješno i ujedno pojačao

njihovu odgovornost za propuste u vršenju roditeljske skrbi. Ovdje se ne radi o propisivanju "uklanjanja" djece mlađe od šesnaest godina s ulice, s ciljem ograničavanja kretanja, već o pomoći roditeljima u njihovoj izuzetno zahtjevnoj ulozi. Dakako, ovo zahtijeva i prilagodbu vremena odvijanja svih sadržaja namijenjenih ovoj dobi djece (posebice koncerti, športske aktivnosti, disco klubovi i sl.). Veliku pomoć u provedbi ove odredbe pružaju posebne ustrojbene jedinice Ministarstva unutarnjih poslova koje surađuju s centrima za socijalnu skrb. Način postupanja dogovoren je na razini Ministarstva zdravstva i socijalne skrbi i Ministarstva unutarnjih poslova. Osnovna namjera navedenog propisa je pomoći u zaštiti djetetovih prava na pravilan i zdrav razvoj i odgoj. U tom smislu se i uspostavlja prije svega kontakt s roditeljima i u slučaju uočenih nedostataka glede skrbi o djetetu nastoji im se stručno pomoći, odnosno poduzimaju se preventivne mjere zaštite djetetovih prava.

Kao što je već navedeno ova odredba provodi se u suradnji s MUP-om na način da policija obavještava centar za socijalnu skrb o slučajevima kada djecu u dobi ispod šesnaest godina, u vremenu od 23 do 5 sati, zatiče bez pratnje roditelja ili odrasle osobe u koju roditelji imaju povjerenje, izvan njihove kuće. Zadatak je centra za socijalnu skrb da provjeri stanje u obitelji djeteta koje se zatiče izvan kuće protivno zakonskom određenju, i u skladu s utvrđenim postupi, primjerice izricanjem neke od mjera obiteljsko-pravne zaštite: upozorenjem na pogreške i propuste u odgoju, nadzorom nad vršenjem roditeljske skrbi, itd.

U cilju pomoći roditeljima Ministarstvo zdravstva i socijalne skrbi provodi niz aktivnosti. Tako je, primjerice, sada u tijeku provedba pilot projekta "Škola za roditelje". Iako je postojanje škole za roditelje predviđeno postojećim hrvatskim zakonodavstvom ono još nije zaživjelo u praksi. Svrha škole za roditelje jest pomoć roditelju u razvoju roditeljskih vještina, odnosno pomoć roditelju kako bi pomogao djetetu u uspješnom svladavanju izazova i zadataka tijekom djetetova razvoja. Program je ponajprije namijenjen klijentima socijalne skrbi čiji je život opterećen ugrožavajućim okolnostima koje smanjuju njihov roditeljski kapacitet i koji svojoj djeci ne pružaju primjerenu sigurnost i podršku, odnosno potrebnu psihosocijalnu klimu u obitelji, ali i drugim roditeljima koji žele unaprijediti svoje roditeljske vještine.

U svrhu zaštite, afirmacije i uključivanja socijalno osjetljivih skupina u društvo, posebice u život lokalne zajednice, izrađen je niz programa koji obuhvaćaju područje zaštite djece, mladih, obitelji, osoba s invaliditetom, ovisnika o drogama i drugim opojnim sredstvima, žrtava trgovanja ljudima, etničkih manjina i dr. Riječ je o sljedećim dokumentima: Nacionalni program djelovanja za djecu, Prioritetne aktivnosti za dobrobit djece u Republici Hrvatskoj za razdoblje od 2003. do 2005. godine kao nadopuna postojećem programu za djecu, Nacionalni program djelovanja za mlade, Nacionalna strategija suzbijanja zlouporabe droga, Nacionalni plan za suzbijanje trgovanja ljudima, Nacionalna obiteljska politika, Nacionalna strategija jedinstvene politike za osobe s invaliditetom od 2003. do 2006. godine, Nacionalna politika za promicanje ravnopravnosti spolova, Nacionalni program za Rome i dr.

01.01.2001. godine stupile su na snagu izmjene i dopune Kaznenog zakona Republike Hrvatske. Vrlo značajna dopuna na području zaštite djece i maloljetnika od seksualnog iskorištavanja je inkriminiranje posjedovanja dječje pornografije, te obaveza uništavanja materijala koji su nastali počinjenjem tog kaznenog djela. Do tada posjedovanje dječje pornografije nije bilo kazneno djelo i pojedinci su je mogli posjedovati bez posljedica, a inkriminirano je bilo samo snimanje, izrada, prodaja, raspačavanje i prikazivanje. Uvođenjem kriminalizacije posjedovanja dječje pornografije usvojila se preporuka Svjetskog kongresa protiv komercijalne seksualne eksploatacije djece održanog u Stocholmu 1996. godine.

Nadalje, u članku 188 *Kazneno djelo silovanja* KZRH zakonodavac je posebno propisao stavak u kojem je kao kriterij naveo dob, tako je propisana veća kazna za počinitelja koji kazneno djelo silovanja počini na štetu maloljetne osobe, a također je posebnim stavom propisana kazna za počinitelja koji prema maloljetnoj osobi počini kazneno djelo silovanja pod težim okolnostima (teži oblici počinjenja djela, primjerice, naročito okrutan način, naročito ponižavajući način, od strane više osoba, kada nastupi teška tjelesna ozljeda, ili se teško naruši zdravlje, ili nastupi smrt, te izazvana trudnoća maloljetnice).

Navedenim izmjenama zakonodavac je također povećao raspon kazne za počinjeno kazneno djelo opisano u članku 189. *Spolnog odnošaja s nemoćnom osobom*, tako što je raspon kazne "od šest mjeseci do pet godina", povećana na "od jedne do osam godina".

Dopune su izvršene i u kaznenom djelu opisanom u članku 193. *Bludne radnje*, a uvedena novina odnosi se na inkriminaciju pokušaja kaznenog djela bludnih radnji što do sada nije bio slučaj. Nadalje, izrijeком zakonodavca razlučuje se žrtva u odnosu na dob, pa je tako propisana veća kazna za počinitelje koji su kazneno djelo *Bludne radnje* počinili prema djetetu ili maloljetnoj osobi.

Zakonodavac se u opisu članka 195. *kaznenog djela podvođenja*, kao i u prethodnim primjerima odredio na primjenu strožeg kažnjavanja počinitelja koji radnje podvođenja i organiziranja podvođenja radi zarade, čini na štetu djece ili maloljetnih osoba.

Najviše polemika izazvala je novina koja se odnosi na članak 300. *Neprijavljivanje kaznenog djela*. Naime, novom zakonskom regulativom kažnjavat će se doktor medicine, doktor stomatolog, primalja ili drugi zdravstveni djelatnik, psiholog, javni bilježnik i djelatnik centra za socijalnu skrb ako ne prijavi saznanje da je na štetu djeteta ili maloljetne osobe počinjeno teško kazneno djelo.

Zaštita djece na čiju su štetu počinjena kaznena djela (primjerice seksualno zlostavljanje), od identifikacije, vrlo je važna na području zaštite interesa i prava djece. Otkrivanje informacija, koje mogu poslužiti za identificiranje žrtve tijekom istražnog i sudskog postupka, osobito je važan aspekt sekundarne viktimizacije žrtve. Psihološke posljedice takvog otkrivanja mogu biti naročito ozbiljne za djecu koja sudjeluju u postupku i vjerojatno će utjecati na roditelje pri donošenju odluke da li tužiti ili ne. Širenje takvih informacija od strane tijela gonjenja, sudova ili administrativnih vlasti može nanijeti štetu mladim žrtvama seksualnog iskorištavanja. Odbor stručnjaka Vijeća Europe snažno naglašava da se postupci moraju voditi uzimajući u obzir primjerenu zaštitu privatnosti žrtve. Mnogi stručnjaci smatraju da se prilikom suđenja počiniteljima ne bi trebalo od djece zahtijevati da svjedoče protiv njih kako bi se izbjegao rizik identifikacije ili publiciteta.

Republika Hrvatska je u Nacionalnom programu djelovanja za djecu predvidjela kako preventivne tako i mjere zaštite djece od svih vrsta spolne zloporabe. Broj prijavljenih kaznenih djela koja ulaze u područje komercijalne seksualne eksploatacije djece (iskorištavanje djece ili maloljetnih osoba za pornografiju, međunarodna prostitucija, podvođenje i uspostava ropstva i prijevoz robova) je u Republici Hrvatskoj relativno mali (u 2001. godini zabilježeno je 37 ovih kaznenih djela) u odnosu na druge države zbog čega do sada nije izrađen poseban plan djelovanja nego je uklopljen u opći plan zaštite djece. Međutim, bez obzira na ovaj mali broj prijavljenih slučajeva, pokrenuta je inicijativa za izradbu Plana djelovanja za provedbu Stockholmske deklaracije. U Republici Hrvatskoj prevladava stajalište da težište djelovanja na ovom području treba usmjeriti na preventivno djelovanje, te na osiguranje što primjerenije psihosocijalne rehabilitacije te djece.

U Republici Hrvatskoj ne postoji posebno zakonodavstvo koje se odnosi na suzbijanje eksploatacije djece u seksualnom turizmu, ali imamo zakone čije odredbe reguliraju zaštitu interesa djeteta.

Kazneno zakonodavstvo razlikuje pojam djeteta (osoba do 14 godina, kazneno neodgovorna) i pojam maloljetne osobe (osobe od 14 - 18 godina, kazneno odgovorna). U Republici Hrvatskoj postoji snažna inicijativa da se u svim zakonima koristi definicija djeteta sukladno Konvenciji o pravima djeteta.

Zakon o sudovima za mladež sadrži posebne materijalnopravne i procesnopravne odredbe koje se odnose na maloljetne i mlađe punoljetne osobe (do navršene 21. godine života) kao i odredbe o izvršenju sankcija koje se primjenjuju prema ovim osobama (članak 1. i 2.), te propise o kaznenopravnoj zaštiti djece i maloljetnika.

Ovaj Zakon sadrži i posebne odredbe o kaznenim djelima počinjenim na štetu djece i maloljetnika. Tako propis članak 117. Zakona o sudovima za mladež taksativno navodi kaznena djela koja mogu biti počinjena na štetu djece i maloljetnika za koja sude vijeća za mladež i suci za mladež. Ova kaznena djela mogu se svrstati u tri grupe kaznenih djela: Kaznena djela protiv spolne slobode i spolnog ćudoređa; Kaznena djela protiv braka, obitelji i mladeži i Kaznena djela protiv vrijednosti zaštićenih međunarodnim pravom (prodaja djece, dječja prostitucija i zlouporaba djece za pornografiju). Izričito je propisana obveza suca za mladež i istražnog suca da se pri provođenju postupovnih radnji osobito obazrivo odnose prema djetetu i maloljetniku na čiju je štetu počinjeno kazneno djelo kako bi se izbjegle moguće štetne posljedice na njegov odgoj i razvoj. Naime, nedovoljno stručno ili nedovoljno obazrivo ispitivanje tijekom kriminalističke obrade i tijekom kaznenog postupka može dodatno traumatizirati dijete i maloljetnika. Provođenjem zakonom propisanih načina ispitivanja i tijeka postupka (članak 119. Zakona o sudovima za mladež)) upravo se nastoji umanjiti u najvećoj mogućoj mjeri moguće štetne utjecaje na dijete odnosno maloljetnika.

U Republici Hrvatskoj postoji inicijativa da se inkriminira spolni odnošaj punoljetne osobe s mlađom maloljetnom osobom (osoba starija od četrnaest godina, a mlađa od šesnaest godina) uz njezin pristanak.

Uočava se i nedostatak odgovarajućih tretmana za žrtve i počinitelje (uglavnom se u većim centrima organizira provođenje tretmana žrtvi), nedovoljan broj educiranih stručnjaka, izostanak programa postpenalnog prihvata počinitelja i sl.

H. Naznačite, molim vas, kako se osigurava zakonsko zastupanje djece, naročito u slučaju sukoba s, ili između roditelja ili osoba koje su zadužene za djecu; imaju li djeca pravo dati iskaz na sudu, ako imaju, od koje je to dobi i o kakvim pitanjima.

Zakonski zastupnici djece su u pravilu njihovi roditelji, a radi zaštite pojedinih osobnih i imovinskih prava i interesa djetetu se imenuje poseban skrbnik u postupku osporavanja majčinstva ili očinstva, u postupku oduzimanja prava roditelju da živi sa djetetom, u postupku povjeravanja djeteta s poremećajima u ponašanju ustanovi i u postupku lišenja prava na roditeljsku skrb. Također, kada postoji sukob interesa između djeteta i njegovih roditelja u imovinskim postupcima ili sporovima, odnosno pri sklapanju pojedinih pravnih poslova između roditelja i djece, te u slučaju spora ili sklapanja pravnog posla između djece istih roditelja, svakom djetetu će se imenovati poseban skrbnik.

U postupcima u kojima se odlučuje o nekom djetetovom pravu ili interesu, dijete ima pravo na prikladan način saznati važne okolnosti slučaja, dobiti savjet i izraziti svoje mišljenje, te biti obaviješteno o mogućim posljedicama uvažavanja njegova mišljenja. Mišljenje djeteta se uzima u obzir u skladu s njegovom dobi i zrelosti.

Obiteljskim zakonom nije propisana dob od koje dijete može davati iskaz na sudu, a dijete svoje mišljenje može dati pred centrom za socijalnu skrb ili pred sudom u postupcima koji se odnose na statusna pitanja.

U kaznenim postupcima protiv počinitelja kaznenih djela na štetu djece i maloljetnika, Zakon o sudovima za mladež propisao je obvezu osobito obazrivog odnosa prema djetetu ili maloljetniku, i mogućnost da se ispitivanje djeteta ili maloljetnika obavi uz pomoć pedagoga, psihologa ili druge stručne osobe.

I. Naznačite, molimo vas, predviđa li vaše zakonodavstvo posebne ustanove ili posebne sudove (po mogućnosti sudove za djecu ili posebne postupke) u svrhu postupanja s maloljetnim počiniteljima kaznenih djela.

Naznačite, molimo vas, u kojoj dobi dijete postaje kazneno odgovorno i kad se mogu primjeniti sankcije; raspoložive kazne i uvjete pod kojima se izvršavaju, naročito za kazne koje uključuju ograničavanje slobode. Naznačite, molimo vas, i mjere zaštite, obrazovanja, te tretmana i skrbi koje se pružaju kao sredstvo prevencije ili kao alternativa zatvorskoj kazni, kao i mjere koje imaju za cilj svodenje rizika za ugrožene mlade ljude na najmanju moguću mjeru.

U kaznenim predmetima maloljetnika sude sudovi za mladež, koji su ustrojani kao odjeli za mladež, koji se sastoje od vijeća za mladež i sudaca za mladež.

Dobna granica kaznene odgovornosti u Republici Hrvatskoj je 14 godina života. Djeca do 14 godina starosti nisu kazneno odgovorna, te u slučaju počinjenja kaznenog djela mjere prema njima i njihovim roditeljima isključivo može poduzimati centar za socijalnu skrb, sukladno odredbama Obiteljskog zakona i Zakona o socijalnoj skrbi.

Prema Zakonu o sudovima za mladež, koji se primjenjuje od 1. siječnja 1998. godine, maloljetnikom se smatra osoba u dobi od 14 do 18 godina. Ova se skupina maloljetnika s obzirom na mogućnost izricanja sankcija dijeli na dvije podskupine: mlade maloljetnike u dobi od 14 - 16 godina, te starije maloljetnike u dobi od 16 - 18 godina.

Mlađim maloljetnicima mogu se izreći odgojne mjere i sigurnosne mjere, a starijim maloljetnicima se uz odgojne i sigurnosne mjere može izreći i kazna maloljetničkog zatvora.

Zakon o sudovima za mladež je cjelovit zakon o pravnom položaju mladih počinitelja kaznenih djela u materijalnom kaznenom pravu, kaznenom postupku i tijekom izvršenja sankcija, te sadrži odredbe o kazneno pravnoj zaštiti djece i maloljetnika.

Položaj mladih počinitelja u kaznenom pravu i postupku normiran je nizom posebnosti kako bi se izbjegla diskriminacija i stigmatizacija okrivljenog, te dala prednost pedagoškim

impulsima koji trebaju proizići iz samog postupka, kao i ideji pomoći, odgoja i socijalne integracije mladoga delinkventa.

Kaznenopravna zaštita djece i maloljetnika je po svojoj naravi i svrsi integralni dio maloljetničkog sudovanja.

Prema ovom zakonu nužna je specijalizacija sudaca i državnih odvjetnika za rad s ovom kategorijom počinitelja kaznenih djela, te postojanje stručnih suradnika - socijalnih radnika i defektologa, pri odjelima za mladež općinskih i županijskih sudova i državnih odvjetništava. Također je potrebno osigurati posebnog istražnog suca za ispitivanje djece i mladih i provođenje radnji u istražnom postupku, kako bi se osigurao poseban senzibilitet i unaprijedila kvaliteta ispitivanja ličnosti mlade osobe.

Prema Zakonu o sudovima za mladež određene su slijedeće sankcije za maloljetne počinitelje kaznenih djela: odgojne mjere, sigurnosne mjere i kazna maloljetničkog zatvora.

Odgojne mjere su: sudski ukor, posebne obveze (isprika oštećeniku, popravljavanje ili nadoknada štete, redovito pohađanje škole, ne izostajanje s radnog mjesta, osposobljavanje za zanimanje u skladu sa sposobnostima i sklonostima, prihvaćanje zaposlenja i ustrajanje u njemu, rad u humanitarnim organizacijama ili poslovima komunalnog ili ekološkog značenja, uzdržavanje od posjećivanja određenih lokala i društava, podvrgavanje postupku odvikavanja od droge, uključivanje u rad u savjetovalištu, sudjelovanje u tečajevima za stručno osposobljavanje, ne napuštanje mjesta prebivališta ili boravišta bez dozvole centra za socijalnu skrb, provjera znanja prometnih propisa u auto školi); upućivanje u centar za odgoj (kratkotrajni, intenzivni tretman koji se ostvaruje boravkom u centru za odgoj na određen broj sati dnevno, u trajanju od 14 do 30 dana, odnosno neprekidnim boravkom u centru za odgoj u trajanju od 15 do 90 dana); pojačana briga i nadzor (u trajanju od 6 mjeseci do 2 godine); pojačana briga i nadzor uz dnevni boravak u odgojnoj ustanovi (u trajanju od 6 mjeseci do 2 godine); upućivanje u odgojnu ustanovu (u trajanju od 6 mjeseci do 2 godine); upućivanje u odgojni zavod (u trajanju od 6 mjeseci do 2 godine); te upućivanje u posebnu odgojnu ustanovu (za maloljetnike s psihofizičkim oštećenjima, kojima je nužno osigurati školovanje po odgovarajućem programu, te rehabilitaciju, mjera može trajati do 3 godine).

Sigurnosne mjere su mjera obveznog psihijatrijskog liječenja, obveznog liječenja od ovisnosti, mjera protjerivanja stranca iz zemlje, mjera oduzimanja predmeta, te mjera sigurnosti zabrane upravljanja motornim vozilom starijim maloljetnicima (16-18 godina).

Kazna maloljetničkog zatvora je jedina sankcija koja uključuje lišenje slobode, s posebnostima u odnosu na uvjete izricanja, trajanje, svrhu i sadržaj sankcije. Izriče se maloljetnicima za kaznena djela za koja je u zakonu propisana kazna zatvora od pet godina ili teža kazna, ako je s obzirom na narav i težinu djela i visoki stupanj krivnje potrebno izreći kaznu.

Maloljetnički zatvor se izriče na vrijeme od 6 mjeseci do 5 godina, osim u slučaju kaznenog djela za koje je propisana kazna dugotrajnog zatvora, ili za stjecaj najmanje dva kaznena djela za koja je propisana kazna zatvora teža od deset godina, kada maloljetnički zatvor može trajati do deset godina.

Pri odmjeravanju kazne maloljetničkog zatvora sud će uzeti u obzir sve okolnosti koje utječu na visinu kazne, imajući pri tome posebno na umu stupanj zrelosti maloljetnika, vrijeme koje je potrebno za njegov odgoj, obrazovanje i stručno osposobljavanje, s tim da u odnosu na stupanj krivnje kazna može biti i kraća, ako je to dovoljno za postignuće svrhe kažnjavanja.

Osuđenim maloljetnicima treba omogućiti tijekom izdržavanja kazne odgovarajuću izobrazbu za zanimanje prema njihovim znanjima, sposobnostima, sklonostima i dosadašnjoj djelatnosti. Osnova tretmana su uključivanje u rad koji je odgojno koristan i uz odgovarajuću naknadu, omogućivanje i poticanje veza maloljetnika s vanjskim svijetom putem pisama, telefona, primanja posjeta, dopusta, športskih aktivnosti i osiguravanja uvjeta za zadovoljavanje vjerskih potreba. Zakon o sudovima za mladež propisuje da stručne osobe službe tretmana moraju imati dovoljno znanja s područja pedagogije i psihologije.

Kazna maloljetničkog zatvora izdržava se u kaznenom zavodu za maloljetnike, a iznimno u kaznenom zavodu za mlade punoljetnike ili u posebnim odjelima kaznenih zavoda za punoljetne osuđenike.

Osuđene osobe izdržavaju kaznu maloljetničkog zatvora u pravilu skupno, a odvojeno samo ako to zahtijeva zdravstveno stanje osuđene osobe ili potrebe održavanja stege i sigurnosti u kaznenom zavodu.

Kaznu maloljetničkog zatvora osuđeni maloljetnici izdržavaju u kaznenim zavodima u kojima mogu ostati do navršene dvadeset treće godine. Ako do tada ne izdrže kaznu, upućuju se u kazneni zavod u kojem punoljetne osobe izdržavaju kaznu, osim iznimno ako je to potrebno radi završetka školovanja ili stručnog osposobljavanja, ili ako ostatak neizdržane kazne nije veći od šest mjeseci, ali ni u kojem slučaju nakon navršene dvadeset sedme godine života.

Sud može izreći da je maloljetnik kriv za kazneno djelo i istodobno pridržati izricanje kazne maloljetničkog zatvora kad smatra da se izricanjem krivnje i prijetnjom naknadnog izricanja kazne može počinitelja odvratiti od daljnjih kaznenih djela. U takvoj situaciji sud može maloljetniku izreći odgojnu mjeru pojačane brige i nadzora, i jednu ili više posebnih obveza.

Sud određuje da maloljetniku može biti naknadno izrečen maloljetnički zatvor ako za vrijeme što ga odredi sud, a koje ne može biti kraće od jedne ni dulje od tri godine (vrijeme kušnje), počini novo kazneno djelo ili ako se protivi provođenju odgojnih mjera.

Sud može nakon isteka najmanje jedne godine vremena kušnje, i nakon što sasluša predstavnika centra za socijalnu skrb, izreći konačni odustanak od izricanja kazne, ako nove činjenice potvrđuju uvjerenje da maloljetnik neće ubuduće činiti kaznena djela.

U pretpripremnom postupku državni odvjetnik može odlučiti za kazneno djelo za koje je propisana kazna zatvora u trajanju do pet godina ili novčana kazna, da ne zahtijeva pokretanje kaznenog postupka iako postoji osnovana sumnja da je maloljetnik počinio kazneno djelo, ako smatra da ne bi bilo svrhovito da se vodi postupak prema maloljetniku s obzirom na narav kaznenog djela i okolnosti u kojima je djelo počinjeno, prijašnji život maloljetnika i njegova osobna svojstva.

Državni odvjetnik odluku o nepokretanju postupka može uvjetovati spremnošću maloljetnika da:

- a) prema vlastitim mogućnostima popravi ili nadoknadi štetu nanесenu kaznenim djelom,
- b) da se uključi u rad humanitarnih organizacija ili u poslove komunalnog ili ekološkog značenja,
- c) da se podvrgne postupku odvikavanja od droge ili drugih ovisnosti, te
- d) da se uključi u individualni ili skupni rad u savjetovalištu za mladež.